

ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«УКРАЇНСЬКА АКАДЕМІЯ БАНКІВСЬКОЇ СПРАВИ
НАЦІОНАЛЬНОГО БАНКУ УКРАЇНИ»

ПЕРЗЕКЕ МИКОЛА БОРИСОВИЧ

На правах рукопису

УДК 336.71+[336.77:330.322](477)(043.5)

**РОЗВИТОК БАНКІВСЬКОГО ІНВЕСТИЦІЙНОГО
КРЕДИТУВАННЯ В УКРАЇНІ**

Спеціальність 08.00.08 – Гроші, фінанси і кредит

Дисертація на здобуття наукового ступеня
кандидата економічних наук

Науковий керівник

Кравчук Ганна Вікторівна

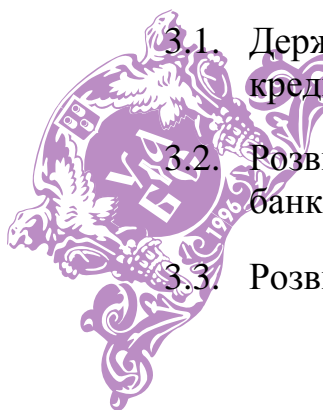
доктор економічних наук, професор

Суми – 2014

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ТА МЕТОДИЧНИЙ ІНСТРУМЕНТАРІЙ БАНКІВСЬКОГО ІНВЕСТИЦІЙНОГО КРЕДИТУВАННЯ.....	13
1.1. Сутність та особливості банківського інвестиційного кредитування	13
1.2. Поточний стан вітчизняної системи банківського інвестиційного кредитування та її роль у забезпеченні відтворювального процесу.....	37
1.3. Розвиток науково-методичних засад управління ризиками банківського інвестиційного кредитування.....	56
Висновки за розділом 1	73
РОЗДІЛ 2. ДОСЛІДЖЕННЯ ВПЛИВУ БАНКІВСЬКОГО ІНВЕСТИЦІЙНОГО КРЕДИТУВАННЯ НА РОЗВИТОК БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ ТА ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ	77
2.1. Вплив банківського інвестиційного кредитування на розвиток галузей національної економіки	77
2.2. Науково-методичні засади взаємозв'язку між фінансовою стійкістю банківської системи та банківським інвестиційним кредитуванням	94
2.3. Вплив банківського інвестиційного кредитування на розвиток малих та середніх підприємств.....	112
Висновки за розділом 2.....	127
РОЗДІЛ 3. МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ІНСТИТУЦІОНАЛЬНОГО ТА ІНФРАСТРУКТУРНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗВИТКУ БАНКІВСЬКОГО ІНВЕСТИЦІЙНОГО КРЕДИТУВАННЯ В УКРАЇНІ.....	132
3.1. Державний вплив на розвиток банківського інвестиційного кредитування: закордонний досвід та вітчизняні реалії.....	132
3.2. Розвиток науково-методичних засад діяльності інвестиційних банків в Україні.....	147
3.3. Розвиток організаційно-методичних засад взаємодії банків та	

інших фінансово-кредитних установ при здійсненні інвестиційного кредитування.....	169
3.4. Спеціальні інвестиційні зони як інструмент активізації банківського інвестиційного кредитування.....	186
Висновки за розділом 3.....	197
ВИСНОВКИ.....	201
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	204
ДОДАТКИ.....	231
Додаток А – Дані щодо тривалості кредитів та депозитів в банках України за 2005-2013 рр.....	232
Додаток Б – Обсяги та процентні ставки за депозитами та кредитами в національній валюті в Україні за 2005-2013 рр.....	237
Додаток В – Динаміка обсягів інвестиційного кредитування та окремих індикаторів фінансової стійкості банківської системи України за 2009-2013 рр.....	245
Додаток Д – Ступінь ризику активів за класифікацією НБУ для розрахунку нормативу адекватності регулятивного капіталу.....	246
Додаток Е – Довідки про впровадження результатів дисертаційного дослідження	250

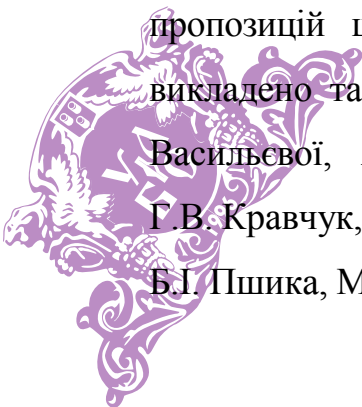

State Higher Educational Institution
 "UKRAINIAN ACADEMY OF BANKING
 OF THE NATIONAL BANK OF UKRAINE"
 Державний вищий навчальний заклад
 "УКРАЇНСЬКА АКАДЕМІЯ БАНКІВСЬКОЇ СЛУЖБИ
 НАЦІОНАЛЬНОГО БАНКУ УКРАЇНИ"

ВСТУП

Перед економікою України сьогодні стоїть важливе завдання підвищення конкурентоспроможності вітчизняної продукції на світовому ринку, що потребує значних обсягів інвестицій на модернізацію виробничих комплексів та розвиток національної інфраструктури. Зважаючи на дефіцит державного бюджету України, незначні обсяги інвестування іноземного капіталу в економіку України через низький рівень державного та корпоративних міжнародних кредитних рейтингів, низькі темпи нарощування власного інвестиційного капіталу суб'єктів господарювання, основним джерелом інвестиційних ресурсів для підприємств стає банківське інвестиційне кредитування. В економічно розвинених країнах частка інвестиційних кредитів у сукупному обсязі кредитування економіки становить близько 70%, в країнах, що розвиваються – близько 45%, тоді як в Україні – лише 12%. З огляду на це особливої актуальності набуває комплекс питань, пов'язаних з розвитком методичного, інституційного та організаційного забезпечення банківського інвестиційного кредитування в Україні.

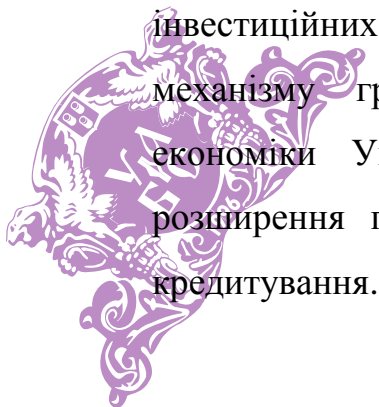
Фундаментальні засади діяльності банків на інвестиційному ринку закладено у наукових працях Г. Александера (Gordon J. Alexander), Е. Деміргук-Кунт (A. Demirguc-Kunt), Дж. Лінтнера (J. Lintner), П.С. Роуза (P. Rose), Дж. Ф. Сінкі (J. F. Sinkey), У. Шарпа (W. Sharpe) та ін. Значні наукові напрацювання з досліджуваної проблематики мають російські економісти, зокрема: І.Т. Балабанов, В.В. Бочаров, О.І. Лаврушин, І.В.Ларіонова, Ю.С. Масленченков, Г.С. Панова, Т.М. Первозванська, В.М.Усоскін та ін. Ряд пропозицій щодо організації, механізму та інструментів здійснення БІК викладено також у працях вітчизняних науковців: О.І. Барановського, Т.А. Васильєвої, А.П. Вожжова, І.С. Гуцала, К.М. Д'яконова, В.В. Корнеєва, Г.В. Кравчук, С.В. Леонова, Б.Л. Луціва, Т.В.Майорової, А.А.Пересади, Б.І. Пшика, М.І. Савлука, В.М. Шелудько та ін.

Разом з тим, незважаючи на численні наукові здобутки та накопичений практичний досвід щодо розвитку банківського інвестиційного кредитування, ряд загально методичних та прикладних питань залишається невирішеними остаточно. Це стосується зокрема визначення сутності банківського інвестиційного кредитування, класифікації його форм та видів, інструментарію управління його ризиками, його інституціонального та інфраструктурного забезпечення, формалізації впливу банківського інвестиційного кредитування на розвиток економіки та банківської системи тощо. Усе вищенаведене підтверджує актуальність теми дисертаційного дослідження, обумовило вибір його мети та завдань.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами.

Дисертація виконана у відповідності до тематики науково-дослідних програм національного та регіонального значення. Пропозиції дисертанта враховані при роботі над науково-дослідними темами у ДВНЗ «Українська академія банківської справи Національного банку України». Зокрема, до звіту за темою «Сучасні технології фінансово-банківської діяльності в Україні» (номер держ. реєстрації 0103U006965) увійшли пропозиції щодо управління ризиками БІК; за темою «Реформування фінансової системи України в умовах євроінтеграційних процесів» (номер держ. реєстрації 0109U006782) – щодо відновлення в Україні діяльності інвестиційних банків. Крім того, автор брав участь у роботі над науково-дослідними темами Таврійського національного університету імені В.І.Вернадського. До звіту за темою «Фінансово-кредитний механізм стимулювання економічного зростання» (номер держ. реєстрації 0110U003595) увійшли висновки щодо впливу банківського інвестиційного кредитування на стимулювання інноваційно-інвестиційних процесів в економіці України; за темою «Удосконалення механізму грошово-кредитних відносин в умовах трансформаційної економіки України» (номер держ. реєстрації 0105U004958) – щодо розширення переліку форм та інструментів банківського інвестиційного кредитування.

Мета і завдання дослідження. Метою дисертаційної роботи є удосконалення методичного, інституціонального та інфраструктурного забезпечення розвитку банківського інвестиційного кредитування в Україні.

Поставлена мета зумовила необхідність вирішення наступних завдань:

- узагальнити та поглибити наукові засади трактування сутності банківського інвестиційного кредитування;
- уточнити класифікацію видів та форм банківського інвестиційного кредитування;
- визначити проблеми та перспективи розвитку банківського інвестиційного кредитування в Україні;
- удосконалити методичний інструментарій оцінювання ризику банківського інвестиційного кредитування, лімітування вартості управління ним, оптимізації обсягу кредитних коштів;
- обґрунтувати основні детермінанти та цільові пріоритети розвитку банківського інвестиційного кредитування в Україні, дослідити його вплив на розвиток малого та середнього бізнесу;
- формалізувати суб'єктно-об'єктні взаємозв'язки банківського інвестиційного кредитування та фінансової стійкості банківської системи України;
- узагальнити напрямки державного регулювання банківського інвестиційного кредитування в Україні та світі;
- обґрунтувати функціональні засади розвитку в Україні спеціалізованих інвестиційних банків та спеціальних інвестиційних зон;
- визначити напрямки взаємодії банків та хедж-фондів в процесі банківського інвестиційного кредитування.

Об'єктом дослідження є економічні відносини між державою, суб'єктами фінансового та реального секторів економіки, що виникають в процесі реалізації та регулювання операцій БІК.

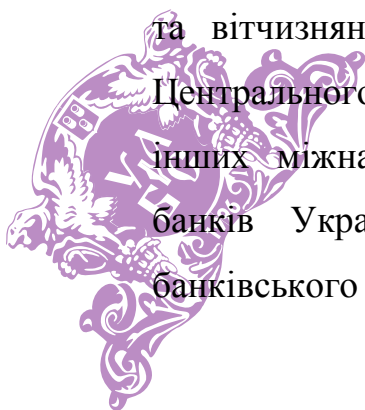

Предметом дослідження є науково-методичне та інституціонально-інфраструктурне забезпечення організації та регулювання банківського інвестиційного кредитування в Україні.

Методи дослідження. Теоретичною та методологічною основою дисертаційного дослідження є фундаментальні положення економічної теорії, грошей та кредиту, банківської справи, інвестування, ризикології, сучасні концепції інвестиційного та ризик-менеджменту, а також наукові праці вітчизняних та зарубіжних вчених з питань розвитку банківського інвестиційного кредитування.

У процесі вирішення завдань дослідження використовувалися такі методи: наукової абстракції – при систематизації понятійної бази дослідження; логічного узагальнення, діалектичний – при дослідженні тенденцій розвитку банківського інвестиційного кредитування; кореляційно-регресійний аналіз, графічний – при визначенні взаємозалежностей між банківським інвестиційним кредитуванням та фінансовою стійкістю банківської системи; системно-структурний – при обґрунтуванні механізму функціонування в Україні інвестиційних банків та взаємодії банків з хедж-фондами; факторний аналіз – при визначенні детермінант розвитку банківського інвестиційного кредитування в Україні; групувань, індексний та аналогій – при удосконаленні системи управління ризиками банківського інвестиційного кредитування; аналіз, синтез та екстраполяції – при розробці механізму створення в Україні спеціальних інвестиційних зон.

Інформаційно-фактологічною основою дослідження є закони України, офіційні дані Національного банку України, Державної служби статистики України, аналітичні матеріали Незалежної асоціації банків України, світових та вітчизняних рейтингових агенцій; офіційні матеріали Європейського Центрального Банку, Світового банку, Міжнародного валютного фонду та інших міжнародних фінансово-кредитних інституцій; публічна звітність банків України; наукові публікації, присвячені проблемам розвитку банківського інвестиційного кредитування.

Наукова новизна результатів дослідження полягає у розробці нових та удосконаленні існуючих підходів до методичного, інституціонального та інфраструктурного забезпечення розвитку банківського інвестиційного кредитування в Україні.

Найбільш вагомими науковими результатами дослідження є такі:

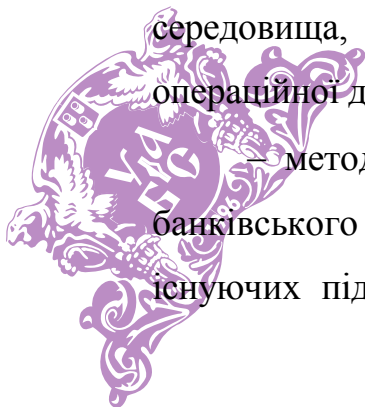
вперше:

– обґрунтовано суб'єктно-об'єктні взаємозв'язки обсягів банківського інвестиційного кредитування та фінансової стійкості банківської системи (в комплексі та за окремими її ендogenous індикаторами), формалізовано їх шляхом побудови системи регресійних моделей, виявлено часові лаги між зміною факторних та результуючих ознак. Це створює передумови для побудови системи ранньої діагностики загроз погіршення фінансової стійкості банківської системи при зміні тенденцій у розвитку кредитно-інвестиційної діяльності банків та навпаки – прогнозувати динаміку обсягів банківського інвестиційного кредитування при появі ознак дестабілізації банківської системи, зокрема – зменшенні ефективності діяльності банків, їх ліквідності, адекватності їх регулятивного капіталу та якості кредитного портфелю;

удосконалено:

– методичний інструментарій оцінювання загального рівня ризику банківського інвестиційного кредитування, лімітування вартості управління цим ризиком та обсягу кредитних коштів, оптимізації їх розміру. На відміну від існуючих підходів, це здійснено на засадах сценарного аналізу, з урахуванням ресурсних потреб позичальника та його можливостей успішного погашення інвестиційних кредитів, схильності банку до ризику при кредитуванні, а також імовірнісної природи розвитку соціально-економічного середовища, майбутніх грошових потоків інвестиційного проекту та операційної діяльності позичальника;

– методичні засади обґрунтування основних детермінант активізації банківського інвестиційного кредитування в Україні, що, на відміну від існуючих підходів, здійснено шляхом побудови предикативної регресійно-

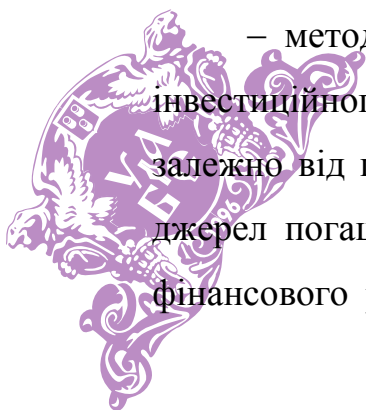
диференціальної моделі, яка формалізує залежність темпу приросту частки інвестиційних кредитів в кредитному портфелі банків України від темпів приросту факторів, що визначають попит, пропозицію та ціну інвестиційних кредитів. Це дозволяє: 1) врахувати як можливість банків надавати інвестиційні кредити, так і готовність суб'єктів господарювання ефективно їх використати; 2) поєднати елементи регресійного аналізу та аналізу еластичності; 3) врахувати не абсолютні значення факторів впливу на обсяги банківського інвестиційного кредитування, а темпи їх приросту, що надає моделі характер динамічної та збільшує її прогностичні властивості;

– організаційні засади діяльності в Україні інвестиційних банків, що, на відміну від існуючих підходів, передбачає їх спеціалізацію залежно не від форми активів, а від їх цільового призначення, організацію на засадах державно-приватного партнерства, коригування інструментарію залучення ресурсів, пріоритетних напрямів діяльності, заходів гарантованої державної підтримки їх ліквідності, існуючих нормативних обмежень та додаткового введення нормативу максимального ризику інвестиційних активів;

набули подальшого розвитку:

– визначення сутності банківського інвестиційного кредитування як комплексу взаємопов'язаних дій із надання банком кредитних, фондкових та нетрадиційних банківських послуг з метою фінансування інвестиційної діяльності позичальника на умовах платності, поверненості, забезпеченості та строковості. Даний підхід відрізняється від існуючих тим, що охоплює весь спектр форм надання банком фінансових ресурсів позичальнику, не обмежуючи при цьому джерела погашення інвестиційного кредиту та строки його надання;

– методичні засади класифікації видів та форм банківського інвестиційного кредитування, що на відміну від існуючих підходів, здійснено залежно від цільового призначення ІК, його терміну, забезпечення, ризику, джерел погашення, виду винагороди банку, частоти надання, інструментів фінансового ринку, що використовуються для банківського інвестиційного

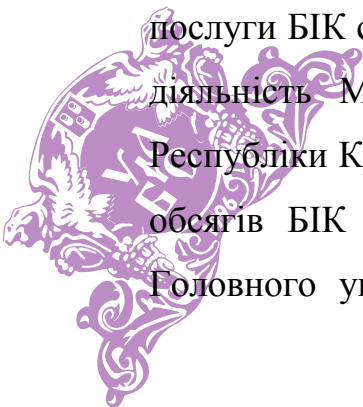

кредитування. Це дозволяє встановити чітку відповідність форм банківського інвестиційного кредитування його видам, визначити особливості їх застосування відповідно до ролі банку у фінансуванні інвестиційних проектів, відмежувати банківське інвестиційне кредитування від інших видів кредитування;

– організаційні засади взаємодії банків та інших фінансових посередників в процесі банківського інвестиційного кредитування шляхом розробки пропозицій щодо створення в Україні хеджових інвестиційних фондів за участю в них банків як головних партнерів поряд з приватними інвесторами або державою, обґрунтування функцій, завдань та переваг для кожного з них від участі в цих фондах, а також механізмів відбору об'єктів фінансування через біржу інвестиційних проектів та забезпечення транспарентності цих фондів в контексті унеможливлення їх використання для легалізації незаконних доходів.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що обґрунтовані положення можуть бути використані: Кабінетом Міністрів України – при розробці програм розвитку малого та середнього бізнесу, спеціальних інвестиційних зон; Національним банком України – при удосконаленні нормативної бази оцінювання ризиків банківського інвестиційного кредитування, діяльності спеціалізованих інвестиційних банків, прогнозування фінансової стійкості банківської системи; банками України – при управлінні ризиками банківського інвестиційного кредитування, формуванні кредитно-інвестиційної політики.

Висновки та рекомендації дисертанта щодо механізмів надання податкових, митних та інших фінансових преференцій банкам, які надають послуги БІК суб'єктам реального сектору економіки АР Крим впроваджено в діяльність Міністерства економічного розвитку та торгівлі Автономної Республіки Крим (довідка № 12/810 від 4.09.2013 р.), щодо взаємозалежності обсягів БІК та фінансової стійкості банківської системи – в діяльність Головного управління Національного банку в АР Крим (довідка № 17-

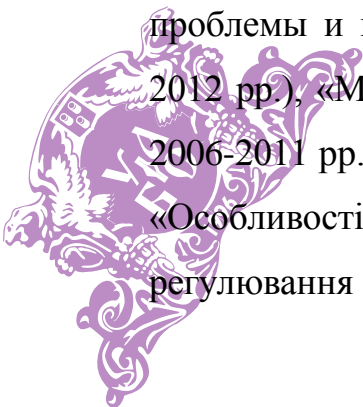

120/1569 від 13.03.2014 р.); щодо взаємозалежності обсягів банківського інвестиційного кредитування індикаторів економічного розвитку регіону – в діяльність Управління Національного банку України в Сумській області (довідка від 19.09.2013 р. № 02-013/4064); щодо факторної залежності обсягів банківського інвестиційного кредитування від структури ресурсної бази банку – в діяльність Кримського РУ банку «Надра» (довідка № 946 від 25.09.2013 р.); щодо розрахунку оптимальної суми кредитування інвестиційного проекту – в діяльність ПАТ «Чорноморський банк розвитку та реконструкції» (довідка № 453-01 від 07.10.2013 р.).

Одержані дисертантом наукові результати використовуються у навчальному процесі ДВНЗ “Українська академія банківської справи Національного банку України” при викладанні дисциплін: «Інвестиційне кредитування», «Банківські операції» (акт від 10.09.2013 р.), а також Таврійського національного університету імені В.І.Вернадського при викладанні дисциплін: «Інвестиційне кредитування», «Кредитування підприємств» (акт від 1.10.2013 р.).

Особистий внесок здобувача. Дисертація є завершеною, самостійно виконаною науковою працею. Наукові положення, які виносяться на захист, відображені в опублікованих працях. Результати, опубліковані дисертантом у співавторстві, використані в дисертації лише в межах його особистого внеску.

Апробація результатів дослідження. Основні положення дисертаційного дослідження доповідалися, обговорювалися та отримали схвальну оцінку на міжнародних науково-практичних конференціях, серед яких: «Фінанси України» (м. Дніпропетровськ, 1998 р.), «Актуальные проблемы и перспективы развития экономики Украины» (м. Алушта, 2006-2012 рр.), «Міжнародна банківська конкуренція: теорія і практика» (м. Суми, 2006-2011 рр.), «Моделі та стратегії євроінтеграції України» (м. Київ, 2006 р.), «Особливості фінансово-економічного та організаційно-правового регулювання відтворювальних процесів за інноваційно-інвестиційною

моделлю» (м. Чернівці, 2012 р.), «Финансовая архитектура в системе экономических преобразований» (м. Сімферополь, 2013 р.) та ін. Наукові результати дисертанта представлені також на всеукраїнських науково-практичних конференціях, зокрема: «Становлення національної економіки України» (м. Львів, 1995 р.), «Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України» (м. Суми, 2006-2012 р.), «Интеграция института финансово-кредитных отношений в мировое сообщество» (м. Сімферополь, 2011 р.) та ін.

Публікації. Основні наукові положення, рекомендації та висновки дисертанта опубліковано у 69 наукових працях загальним обсягом 31,06 друк. арк., з яких особисто автору належить 25,33 друк. арк., у тому числі: підрозділи у 3 колективних монографіях, 25 статей у наукових фахових виданнях України (з них: 12 – у виданнях, що включені до міжнародних наукометричних баз); 1 стаття у зарубіжному науковому виданні; 4 статті у нефахових виданнях; 34 публікації у збірниках тез доповідей конференцій, 2 навчальних посібника.

РОЗДІЛ 1

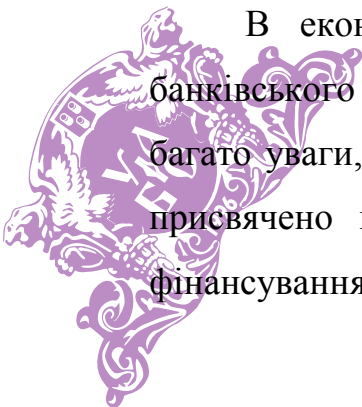
ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ТА МЕТОДИЧНИЙ ІНСТРУМЕНТАРІЙ
БАНКІВСЬКОГО ІНВЕСТИЦІЙНОГО КРЕДИТУВАННЯ

1.1 Сутність та особливості банківського інвестиційного кредитування

Інвестиції представляють собою основу як простого, так і розширеного відтворення. Успішність функціонування економіки будь-якої країни залежить від того, наскільки ефективним є діючий в цій економіці механізм, що забезпечує інвестиційний процес. Ця залежність давно виявлена економістами, на неї вказують і сучасні дослідники: інвестиції призводять до поступового накопичення капіталу, зростання потенційного випуску товарів і послуг, а також забезпечення економічного зростання в довгостроковому періоді [185, с. 9]; інвестиції є базисом економічного зростання будь-якої країни світу. При цьому країни з високою часткою інвестицій у ВВП розвиваються більш швидко і динамічно, що належить до загального правила, правомірність якого доведена міжнародною практикою [182, с. 19].

Ключовим питанням в інвестиційному процесі є залучення фінансових ресурсів для його фінансування. Багато дослідників особливу роль у мобілізації довгострокових інвестиційних ресурсів відводять комерційним банкам як структурам, що найбільш швидко трансформуються і демонструють максимальні темпи інституційного розвитку в умовах ринкових економічних перетворень, визнаючи, що одним з найважливіших джерел фінансування інвестиційного процесу є кредитні інвестиції комерційних банків.

В економічній літературі проблемі розширення та використання банківського кредитування інвестиційного процесу приділяється досить багато уваги, розглядаються різні аспекти цього питання. Багато публікацій присвячено визначенню місця банківського кредитування серед джерел фінансування інвестицій. Наприклад, В. Балюк і А. Яцура вважають, що

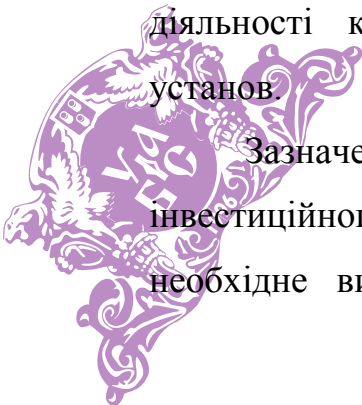

підвищення конкурентоспроможності продукції, виробленої підприємством, є можливим лише за умови своєчасної модернізації його основних фондів. Одним з можливих джерел фінансування такого оновлення може бути довгостроковий банківський кредит [3, с. 39]. Ю. Коновалова та І. Шевченко ще більш виразно вказують на особливу роль банківської системи країни в інвестиційному процесі, зазначаючи, що стійке економічне зростання у контексті результатів роботи усіх господарюючих суб'єктів багато в чому визначається активною участю інститутів банківської системи країни в інвестиційному процесі і насамперед у кредитному забезпеченні реального сектору. Н. Шелудько відзначає, що ключове завдання для банків сьогодні і на перспективу є однозначним – трансформація фінансових ресурсів в реальні кредити та інвестиції для економіки» [208, с. 121]. А. Вожжов підкреслює, що виключну роль у стимулюванні інвестиційної діяльності в нинішніх економічних умовах повинні грати комерційні банки, що виступають посередниками в перерозподілі тимчасово вільних коштів. При цьому основною формою участі комерційних банків в нарощуванні економічного потенціалу компаній-резидентів є інвестиційний кредит [26, с. 84].

У порівнянні з небанківськими фінансовими інститутами інвестиційне кредитування банківськими установами має наступні відмінності:

- небанківські фінансово-кредитні установи використовують ресурси, мобілізовані дещо іншим шляхом і на інших умовах, ніж ресурси, використовувані комерційними банками;
- є істотні відмінності в механізмі і процедурі надання кредиту на інвестиційні цілі банками та небанківськими установами;
- існує багато в чому різний механізм регулювання кредитної діяльності комерційних банків та небанківських фінансово-кредитних установ.

Зазначене свідчить про те, що для методичного виокремлення інвестиційного кредитування, здійснюваного комерційними банками, необхідне використання спеціального поняття «банківське інвестиційне

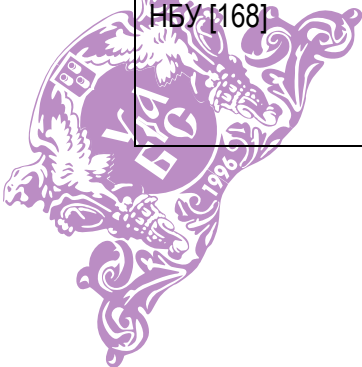

кредитування». Цей термін не є просто уточнюючим до більш широкого поняття «інвестиційне кредитування», а має самостійне значення, характеризуючи важливу сферу кредитної діяльності комерційних банків. Тому, як самостійний термін, банківське інвестиційне кредитування вимагає чіткого визначення. Існуючі ж визначення містять деякі неточності.

Серед усіх існуючих визначень банківського інвестиційного кредитування одним з найбільш точних, на наш погляд, є визначення Н.В. Попової [164]. Однак підхід зазначеного автора дещо звужує поняття банківського інвестиційного кредитування, обмежуючи його лише виробничою сферою. Інвестиційні кредити банки можуть надавати і на придбання, створення, реконструкцію основних фондів невиробничого призначення. Прикладом таких кредитів можуть слугувати іпотечні кредити суб'єктам підприємництва сфери послуг (у тому числі фінансових). Систематизація наукових підходів до визначення категорії «банківське інвестиційне кредитування» наведена в таблиці 1.1.

Таблиця 1.1 – Систематизація наукових підходів до визначення категорії «банківське інвестиційне кредитування»(авторська розробка)

Автор	Визначення
1	2
	Підхід з точки зору генерованих грошових потоків
Н.В. Попова [164]	фінансування діяльності, спрямованої на придбання об'єктів, їх створення, реконструкцію та модернізацію, причому в результаті використання таких об'єктів формується потік грошових доходів, що забезпечує повернення банківських ресурсів та оплату за їх використання у відповідності до загальновизначених принципів кредитування
В.Я. Вовк [24]	процес надання банком кредитів для реалізації інвестиційних проектів під майбутні доходи, які має одержати створюване (реконструйоване) підприємство та за рахунок яких забезпечуватиметься повернення кредиту
О.В. Михайленко [83]	ефективне вкладення банківського капіталу, що забезпечує зворотний рух вартості і досягнення підприємницької мети
НБУ [168]	довгостроковий кредит, наданий для реалізації інвестиційного проекту (крім інвестування кредитних коштів у такі об'єкти інвестиційної діяльності, як цінні папери, цільові грошові вклади, інтелектуальні цінності, майнові права), майбутні доходи за яким будуть джерелом повернення кредиту

Продовження таблиці 1.1

1	2
Підхід з точки зору форми надання позикових коштів	
С.Г. Жуйков [47]	процес надання в користування банками інвестиційного капіталу у вигляді кредиту на відкриття нового або розширення чи регенерацію вже існуючого бізнесу, а також отримання соціального ефекту в неvirобничому секторі національної економіки, на строк, не менший, ніж передбачений бізнес-планом термін окупності інвестиційного проекту
А.А. Пересада, Т.В. Майорова [97]	кредитний процес, що включає комплекс механізмів реалізації кредитних взаємовідносин в інвестиційній сфері. Об'єктом кредитних відносин є вартість, яка надається в позичку з метою отримання прибутку.
Підхід з точки зору функцій, завдань та принципів його організації	
А.А. Говорунов [30]	сфера роботи комерційного банку, що включає в себе реалізацію наступних задач: вироблення фінустановою довгострокової кредитно-інвестиційної стратегії; формування методичних та організаційних інструментів реалізації кредитно-інвестиційної стратегії; визначення специфічних правил і процедур, що визначають діяльність фінустанови в контексті здійснення інвестиційного кредитування
Г.Г. Літньовський [74]	Вид банківського кредитування, головною метою якого є фінансування інноваційного розвитку підприємств
Г.Р. Балаянт [2]	комплекс заходів із спрямування кредитних ресурсів на інвестиційні потреби позичальника, які спрямовані на розширене відтворення капіталу, відповідно до принципів банківського кредитування. Тобто, кредит є інвестиційним ресурсом у випадку використання його для розширеного відтворення капіталу позичальника, а також, коли спрямовується на реконструкцію, модернізацію та технічне переозброєння основних фондів
Підхід з точки зору терміну кредитування	
Н.Н. Столбовська [193]	виступає самостійним видом фінансово-кредитних відносин, який характеризується внутрішньою часовою, просторовою та якісною визначеністю, обумовленою специфічними завданнями інвестиційної активності підприємства, та являє собою систему довгострокового розміщення кредитних ресурсів у напрямку фінансування витрат капітального значення, при якій провідним джерелом погашення банківського кредиту є грошовий потік, генерований в результаті реалізації суб'єктом господарювання інвестиційного проекту. Останній виступає як комплекс стратегічних інвестиційних цілей та управлінських рішень, що забезпечують довгострокове розміщення позикової вартості на умовах повернення, платності і, відповідно, терміновості
Є.М. Сич [187]	середньо- та довгострокове кредитування банками капіталовкладень суб'єктів реального сектору економіки
І.В. Коваленко [59]	вид довгострокового банківського кредитування технічного переозброєння виробництва зі застосуванням інноваційної складової та поповнення оборотних фондів

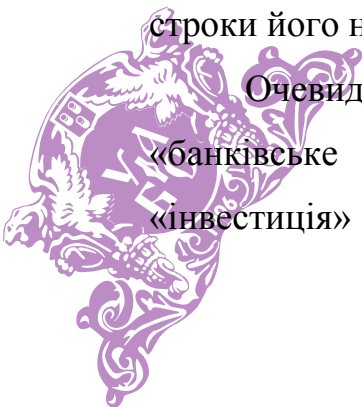
Узагальнення наукової думки щодо визначення змісту банківського інвестиційного кредитування свідчить, що кожен з цих підходів не

позбавлений недоліків. Так, зокрема, трактування банківського інвестиційного кредитування лише як кредитної операції залишає поза увагою значний спектр інших банківських операцій кредитного характеру, які дозволяють позичальникам отримати інвестиційні ресурси (купівля цільових облігацій, фінансовий лізинг, окремі види факторингу тощо). Крім того, враховуючи складність узгодження у часі надходжень від реалізації інвестиційного проекту з графіком погашення інвестиційного кредиту, позичальники часто спрямовують доходи від інших видів діяльності на виплати за інвестиційним кредитом. Таким чином, недоцільно обмежувати джерела погашення інвестиційного кредиту лише доходами від реалізації інвестиційного проекту. Дискусійною в роботі визнана також і пропозиція окремих науковців відносити до складу банківського інвестиційного кредитування також і позики інших фінансових установ подібного характеру. Довгостроковість як безумовна особливість банківського інвестиційного кредитування в роботі також визнана необґрунтованою, оскільки термін кредитування часто є коротшим, ніж термін реалізації інвестиційного проекту. Це пов'язано з тим, що переважну частку інвестиційних потреб позичальники фінансують за рахунок власних коштів.

Виходячи з цього, автор пропонує уточнити визначення БІК та розуміти його як комплекс взаємопов'язаних дій із надання банком кредитних, фондових та нетрадиційних банківських послуг з метою фінансування інвестиційної діяльності позичальника на умовах платності, поверненості, забезпеченості та строковості. Даний підхід відрізняється від існуючих тим, що охоплює весь спектр форм надання банком фінансових ресурсів позичальнику, не обмежуючи при цьому джерела погашення ІК та строки його надання.

Очевидно, що до специфічних особливостей формотворення категорії «банківське інвестиційне кредитування» належить поєднання понять «інвестиція» та «кредит», які, у свою чергу, є уособленням відмінності у

завданнях, поставлених перед собою банком і позичальником на момент підписання ними кредитної угоди (рис. 1.1).

Критерій	Кредит	Інвестиція
Зацікавлена сторона	Банк (отримання процентного доходу від надання кредиту)	Підприємство (розширення обсягів операційної діяльності)
Використовувані активи	Грошові кошти (національна та іноземна валюта), обладнання (лізинг)	Всі види майнових та інтелектуальних цінностей
Строк реалізації проекту	Як правило, не менший за період окупності інвестиційного проекту	Довгостроковий період: більше одного року
Оцінка існуючих ризиків	Банк оцінює як проект, так і показники діяльності самого позичальника	Відображення ризиків проекту у розробленому бізнес-планові
Перехід права власності на об'єкт позики	Банк не має права власності на об'єкт кредитування за умови повного та вчасного погашення кредиту	Підприємство-ініціатор є власником об'єкту інвестування та результатів його функціонування
Задоволення вимог за умови банкрутства	Зобов'язання перед банком погашаються, як правило, в одній з перших черг	Зобов'язання перед власниками (акціонерами) погашаються, як правило, в одній з останніх черг

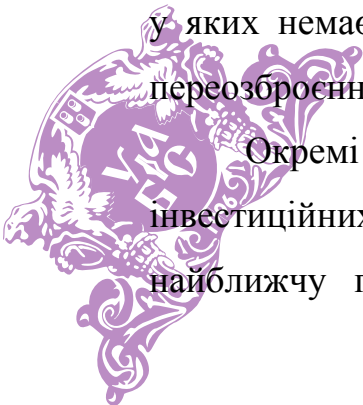
Рисунок 1.1 – Формотворення категорії «банківське інвестиційне кредитування» (авторська розробка)

Багато авторів вказують на особливу роль банків в економічному розвитку країн з ринковою економікою. Зокрема, Н. Жукова відзначає, що чим вищим є ступінь розвитку національної економіки, тим активніше цей розвиток забезпечується позиками комерційних банків, і це явище є закономірним [48, с. 65-66]. Аналогічної точки зору дотримується Г.Г. Мелик'ян, підкреслюючи, що банківські кредити здійснюють прямий вплив на темпи макроекономічного зростання [82, с. 4]. Ряд економістів ставить акцент на загальнодержавній важливості активізації інвестиційного процесу за допомогою саме банківського капіталу. Зокрема, М. Єрмошенко характеризує умови роботи відповідних інститутів таким чином: стимулювання державою національного інвестиційного процесу не

компенсується зростанням значення капіталу, генерованого банками, що формує істотні виклики фінансовій та економічній безпеці країни в цілому [44, с. 6]. При цьому, як вказує Н. Новицький, надважливо створити стабільні та надійні умови функціонування вітчизняної фінансово-кредитної системи, а також прискорити реорганізацію останньої з метою безперервного фінансування матеріальних потоків виробництва та розвитку інвестиційних механізмів [90, с. 30].

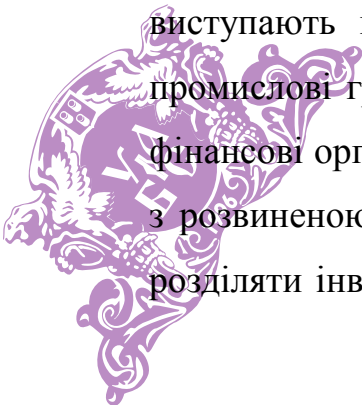
Інші автори підкреслюють ключову роль банківського кредитування в окремих напрямках інвестиційного процесу. О. Васюренко і І. Пасічник відзначають, що ефективність економічної діяльності у середовищі інновацій все більше підпадає під залежність від масштабів та якості залучення позикових банківських капіталів у систему всебічної фінансової підтримки відтворювальних процесів. На провідні позиції у фінансовій підтримці розвитку інноваційної діяльності ринкових суб'єктів має виходити саме банківське кредитування, що обумовлюється, з одного боку, тією важливою роллю, яку відіграють кредитні установи в економічному житті країни, а з іншого – істотним посиленням конкуренції з боку банківських установ на відповідних сегментах фінансового ринку [20, с. 25]. З ряду питань, пов'язаних з банківським інвестиційним кредитуванням, у дослідників спостерігаються діаметрально протилежні точки зору. Наприклад, банківські позики розглядаються деякими економістами як додаткове джерело фінансування підприємств по відношенню до їх власних коштів або по відношенню до засобів бюджету [56, с. 99; 171, с. 45]. Інші автори вважають, що «в даний час тільки банки і фінансові інвестиційні компанії можуть взяти на себе відповідальність за цільове інвестування в промислові підприємства, у яких немає, і ще довго не буде власних оборотних коштів на технічне переозброєння» [186, с. 40].

Окремі дослідники значимість капіталу комерційних банків як джерела інвестиційних ресурсів при фінансуванні економічного зростання на найближчу перспективу не визнають істотною [210]. Однак більшість

економістів не погоджуються з такою точкою зору. Н. Жукова підкреслює важливу роль довгострокових позикових засобів у діяльності підприємств: «Інвестиційна діяльність економічних суб'єктів вимагає довгострокових позикових коштів, оскільки повернути в короткі терміни великі суми можуть лише суб'єкти господарювання з винятково високою нормою рентабельності і високою швидкістю обороту капіталу» [48, с. 70]. Вона також відзначає, що однозначно позитивним фактором є поступове зростання питомої ваги довгострокових кредитів, виданих резидентам – суб'єктам господарювання, яка протягом останнього десятиріччя відчутно зростає. При цьому «фактично довгострокове кредитування має інвестиційну природу», і надзвичайно актуальним є розвиток механізму довгострокового кредитування розроблених підприємствами (чи сторонніми компаніями на умовах аутсорсингу тощо) інвестиційних проєктів, до основними завданнями яких, у більшості випадків, належать створення нового виробництва, розширення, реконструкція або відновлення діючих промислових об'єктів [48, с. 68-70].

Особливо важлива роль банків у фінансуванні інвестиційної діяльності економічних суб'єктів зумовила появу поняття інвестиційного кредитування. А.А. Пересада та Т.М. Майорова визначають інвестиційне кредитування як кредитне забезпечення прямих інвестиційних заходів або обсягу реальних інвестицій (розміщення коштів та інших ресурсів в основний фонди та приріст матеріально-виробничих запасів) [97, с. 6]. Цей термін став застосовуватися в останні роки. Перш частіше використовувалися такі поняття, як «кредитування інвестиційної діяльності позичальника», «кредити на створення основних фондів» та ін. Згідно з О.О. Пересадою та Т.М. Майоровою, в якості прямих кредиторів при інвестиційному кредитуванні виступають комерційні банки, консорціуми, кредитні спілки, фінансово-промислові групи, холдинги та ін. [97, с. 12], а також держава, міжнародні фінансові організації, іноземні держави. Однак, в умовах ринкової економіки з розвинутою системою фінансово-кредитних інститутів існує необхідність розділяти інвестиційне кредитування, здійснюване комерційними банками, і

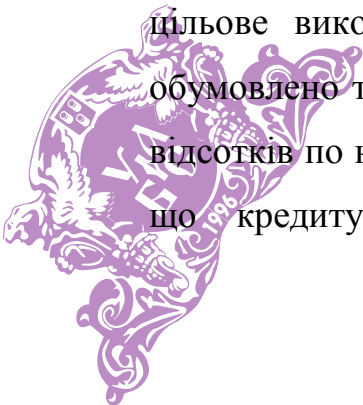
проведене іншими кредиторами. Це пов'язано з низкою особливостей, властивих банківському кредитуванню.

З метою чіткого визначення поняття «банківського інвестиційного кредитування» необхідно розкрити його сутність і специфіку. Банківське інвестиційне кредитування виконує специфічні функції, серед яких можна виділити основні:

1. посередницька функція, що полягає у трансформації банківських кредитних ресурсів в інвестиційний ресурс. Дані функції відбивають основну специфіку банківського інвестиційного кредитування. Комерційні банки використовують для проведення кредитних операцій власні ресурси, які формуються за рахунок коштів вкладників, залучених на депозити, а також позикових коштів, у тому числі фінансових ресурсів, запозичених в центральному банку країни. Ці специфічні банківські ресурси після передачі позичальнику стають джерелом фінансування інвестиційних заходів;

2. функція фінансування інвестицій, що складається у фінансуванні інвестиційної діяльності позичальників. Безпосередньо видаючи інвестиційний кредит, комерційні банки здійснюють цільове фінансування кредитується інвестиційних заходів позичальників. Це дозволяє останнім здійснювати інвестиційну діяльність без накопичення відповідних фінансових ресурсів, що веде до прискорення інвестиційного процесу та економічного зростання;

3. контрольна функція, що включає контроль за ефективністю та цільовим використанням позичених коштів. Коли кредит видається у виробничу сферу, з моменту видачі інвестиційного кредиту і до його повного погашення та виплати відсотків банки здійснюють моніторинг, контролюючи цільове використання позичених коштів і їх ефективне вкладення. Це обумовлено тим, що джерелом погашення інвестиційного кредиту і виплати відсотків по ньому є дохід, отриманий позичальником від реалізації проекту, що кредитується. Такий контроль є специфічною функцією саме

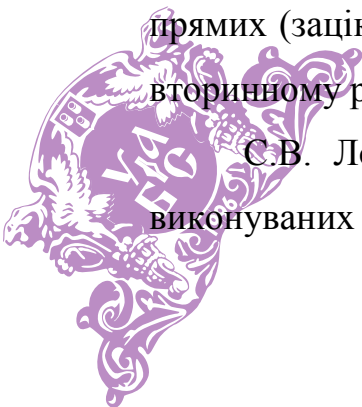

банківського інвестиційного кредитування, завдання якого є суттєве підвищення ефективності інвестиційних вкладень.

В західній літературі функції інвестицій, як правило, ототожнюються з функціями фінансових установ у сфері інвестиційного банкігу. Так, Хартманн-Венделс [222] визначає інвестиційне банківське посередництво як набір «всіх функцій банку, які забезпечують торгівлю на фінансових ринках». Загально визнаною в зарубіжних наукових колах є думка, що інвестиційно-банківські послуги включають в себе набір сервісів, який розширює можливості перерозподілу фінансових ресурсів, за умови, що вони надаються із обов'язковим використанням цінних паперів. Як зазначається в роботі [241], інвестиційні банки забезпечують виконання ринком капіталів своєї провідної функції – посередницької. Поява фінансових посередників спричинила нівелювання такої характеристики фінансових ринків як недосконалість існуючих міжінституційних зв'язків. Фінансові установи виступають в якості посередників між постачальниками та споживачами фінансового капіталу у напрямку подолання багатьох протиріч, які виникають між ними.

Загальні функції інвестиційних та комерційних банків полягають у фінансовому посередництві, однак в різних аспектах. У той час як комерційні банки безпосередньо виконують функції «первинного» фінансового посередництва, приймаючи депозити інвесторів і здійснюючи розподіл цих ресурсів між їх споживачами у вигляді кредитів, інвестиційні банки виступають в якості фінансових посередників на ринках фінансових інструментів (фінансового капіталу), значно спрощуючи процедури торгівлі між інвесторами і покупцями капіталу на фондовому ринку. Крім своєї ролі як посередника на ринках капіталу, інвестиційні банки виступають в якості прямих (зацікавлених) учасників ринку торгівлі активами за свій рахунок на вторинному ринку [236].

С.В. Леонов у своєму дослідженні [71] розширює спектр функцій, виконуваних банками у сфері БІК (рис. 1.2).

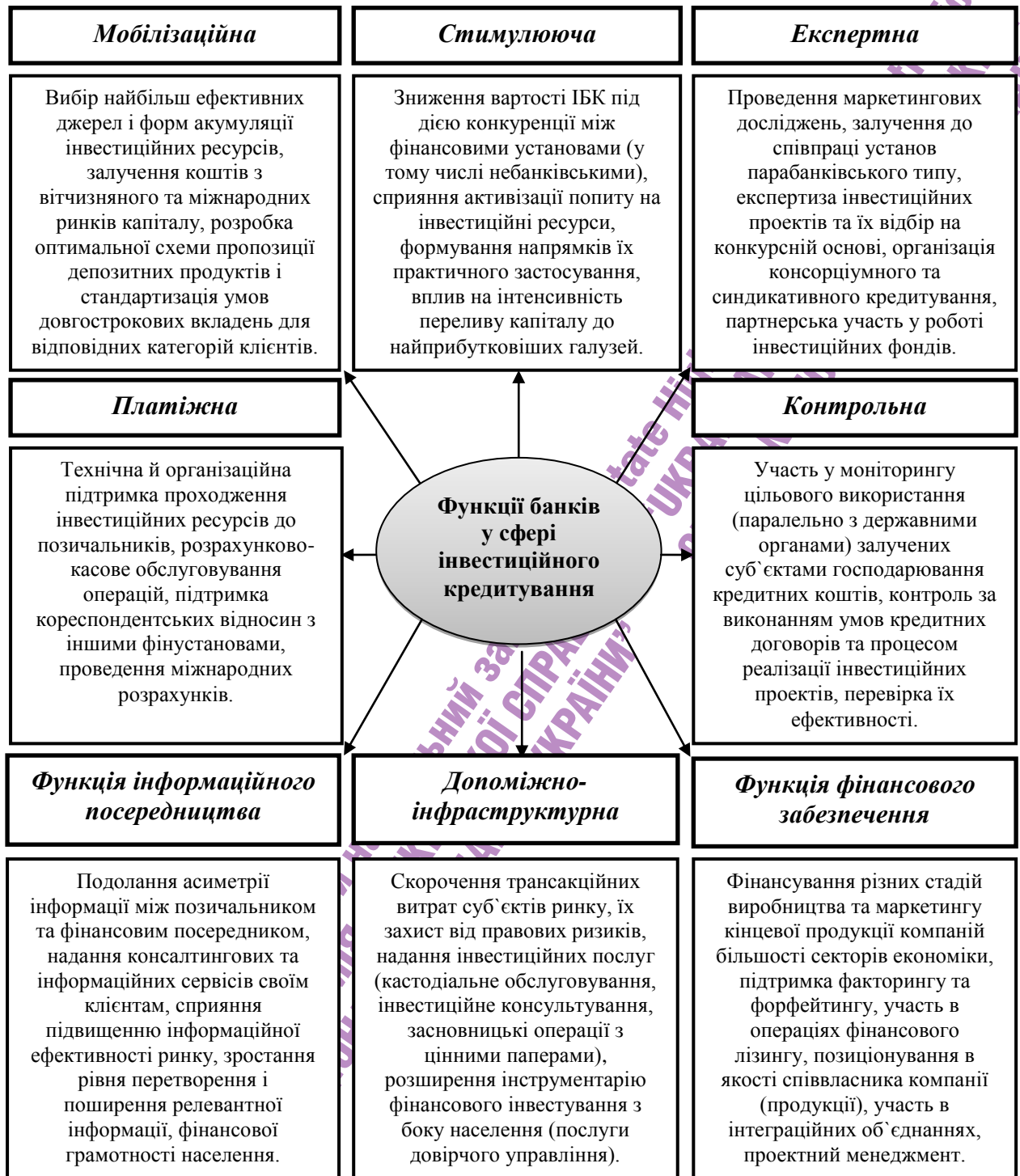

Рисунок 1.2 – Функції банків у системі інвестиційного кредитування (складено на основі [71])

На думку А.В. Рижкова [178], розгляд банківської позики в якості інвестиційної та її інституційне виокремлення в загальній системі кредитування визначається, по-перше, особливостями сутнісного змісту інвестиційного кредиту, а по-друге – специфічними характеристиками його

організаційно-методичного, ресурсного, інформаційно-аналітичного та інших видів забезпечення, безпосередньо пов'язаних з реалізацією позичальниками власних інвестиційних проектів різного масштабу та направленості. Банківський кредит стає інвестиційним за умови гарантування повноцінного (в розширених масштабах) відтворення капіталу позичальника. При цьому сферу операцій інвестиційного банківського кредитування складають позики, що спрямовуються в об'єкти реальних капіталовкладень, що ідентифікуються з механізмом створення та збільшення не лише основних фондів, але й нематеріальних цінностей та інновацій.

Серед завдань, які повинні вирішуватись за рахунок банківського інвестиційного кредитування, у контексті соціально-економічного розвитку економіки країни в цілому можна виокремити наступні (рис. 1.3):

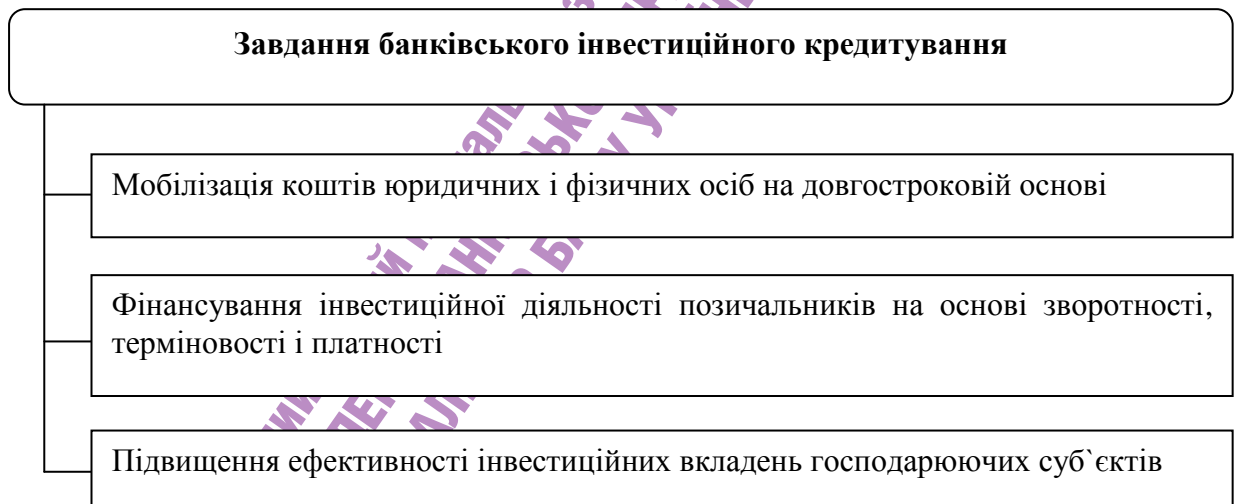
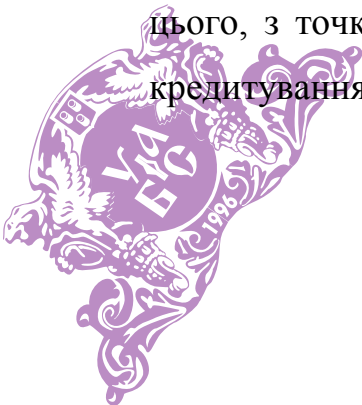

Рисунок 1.3 – Завдання банківського інвестиційного кредитування

Для комерційних банків метою проведення операцій з інвестиційного кредитування є отримання прибутку при мінімізації ризиків. Виходячи з цього, з точки зору комерційних банків процес проведення інвестиційного кредитування передбачає вирішення наступних задач (рис. 1.4):

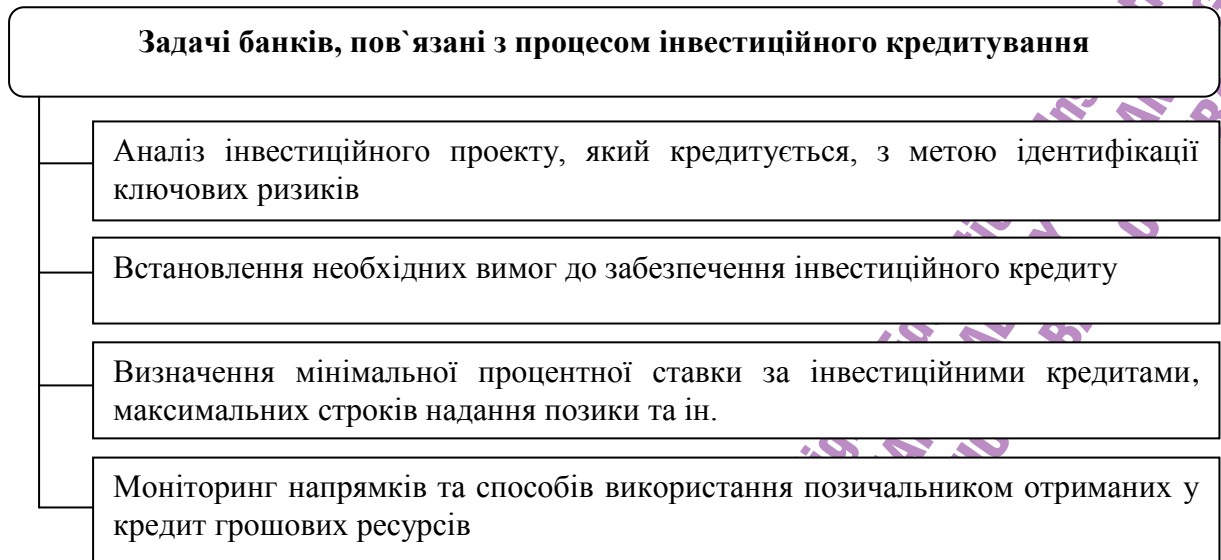

Рисунок 1.4 – Завдання, які вирішуються банками у процесі проведення інвестиційного кредитування

Досить часто інвестиційне кредитування асоціюється лише з обслуговуванням комерційними банками сектору мікро-, малого і середнього бізнесу (МСБ) з тривалістю періоду позики понад один рік. При цьому категорію «інвестиційний проект» застосовують до будь-якого напрямку залучення коштів (на придбання обладнання, земельної ділянки, нерухомості на первинному та вторинному ринках, виконання будівельних робіт, реконструкцію чи капітальний ремонт тощо) безвідносно до специфіки механізму проведення такої операції.

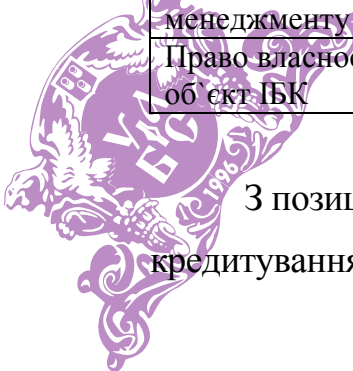
В наукових колах досить часто висловлюється думка, що об'єктом інвестиційного кредитування є окремий інвестиційний проект, що включає весь комплекс заходів: від придбання та освоєння матеріальних активів до налагодження виробництва і ведення самостійної операційно-господарської діяльності. Однак існують і інші точки зору, які надають категорії «проект» більш вузького значення.

Порівняльну характеристику особливостей банківського фінансування інвестиційних проектів та звичайного (неемісійного) інвестиційного кредиту наведено в таблиці 1.2.

Таблиця 1.2 – Порівняльна характеристика особливостей банківського фінансування інвестиційних проектів та звичайного (неемісійного) інвестиційного кредиту (складено на основі [58])

Критерій	Банківське проектне фінансування	Звичайний інвестиційний кредит
1	2	3
Обсяги та структура залучення коштів	Можливість отримання значної вартості капіталу з високим рівнем фінансового важеля.	Як правило, до 10-30 млн. грн., авансовий внесок – мінімум 30-40%.
Широта використання фінансових інструментів	Можливість паралельного застосування банками декількох традиційних і нетрадиційних (в т.ч. індивідуально розроблених) фінансових інструментів та інших джерел залучення коштів.	Формами кредиту виступають разова грошова позика або невідновлювальна кредитна лінія; основним джерелом є довгострокові депозити та фінансові вливання з боку зарубіжних власників – материнських компаній.
Середовище реалізації інвестицій	Відокремлення проекту від основної діяльності його ініціаторів.	Безпосередній зв'язок з основною діяльністю ініціатора (позичальника).
Джерело погашення заборгованості	Прибуток, отриманий у результаті реалізації самого інвестиційного проекту.	Позитивні грошові потоки від здійснення підприємством операційної діяльності
Відповідальність сторін	Банк має обмежене право регресу відносно ініціаторів інвестиційного проекту.	Банк має повноцінне право регресу відносно ініціаторів ІБК
Період формування схеми фінансування	На стадії, коли інвестиційний проект вже реалізується, і при цьому генеруються фінансові потоки.	До моменту здійснення компанією капіталовкладень у придбання цільового об'єкту / проведення тендеру тощо.
Вплив на фінансові показники ініціатора	Незначний, непрямий.	Значний, прямий. Чіткі зміни в балансі компанії, пов'язані з кредитуванням.
Винагорода банку	Банк отримує додаткову компенсацію, що пов'язано з відсутністю диверсифікації ризиків та забезпечення.	Кредитна ставка – на рівні 21,0-25,0%, комісійні банку – від 0,5% до 2,0% сукупної вартості гривневого кредиту.
Зобов'язання сторін	Формування складної системи контрактних зобов'язань між сторонами – учасниками інвестиційного проекту.	Відповідно до умов кредитного договору, укладеного між сторонами, та цивільно-господарського законодавства.
Система ризик-менеджменту	Застосування сучасних методик ідентифікації ризику.	Найпростіші моделі оцінки ризику.
Право власності на об'єкт ІБК	Банк, як правило, має право часткової участі у капіталі.	Банк, як правило, не має права часткової участі у капіталі.

З позиції самої фінансової інституції інвестиційний проект як безпосередній об'єкт кредитування включає набір специфічних операцій, під якими розуміється

використання певного обсягу ресурсів в чітко регламентовані терміни для виконання поставлених комерційних завдань, на які спрямовується позикова вартість у відповідності до загальних принципів кредитування. Слід підкреслити, що інвестиційний проект виступає не лише як об'єкт кредитування, але й менеджменту. Саме управління інвестиційним проектом за участі кредитора в напрямку досягнення запланованого результату дозволяє підвищувати ймовірність повного та своєчасного виконання зобов'язань позичальника перед банком [32].

В залежності від цілей і умов кредитування, банківське інвестиційне кредитування може виступати в різних формах, найбільш поширеними з яких є такі: простий кредитний договір (кредитні кошти передаються позичальникові у грошовій формі відповідно до його умов, що передбачають порядок видачі та погашення кредиту, його забезпечення); фінансовий лізинг; іпотечний кредит; проектне фінансування.

На нашу думку, механізм ІБК в сучасних умовах нерозривно пов'язаний із застосуванням різних операцій з цінними паперами. Особливо це стосується такої форми фінансування як облігаційна банківська позика (рис. 1.5).

Функції банку як обслуговуючої установи можна звести до наступного переліку: посередництво під час пропозиції інвестиційних банківських продуктів на первинному ринку; фінансове консультування (financial advisory); торговельні операції з фінансовими інструментами на вторинному ринку. Зазначені послуги слід відрізнити від торгових операцій банків різними класами фінансових активів від свого імені та за свій рахунок на вторинному ринку.

Банківські інвестиційні кредити класифікуються за такими ж ознаками і критеріями, як і всі банківські кредити. На наш погляд, доцільно класифікувати їх також і за їх призначенням. За цим критерієм банківські інвестиційні кредити можна розділити на дві групи:

- кредити, що видаються на збільшення основних виробничих фондів підприємств;
- кредити, що видаються на збільшення основних фондів невиробничої сфери.

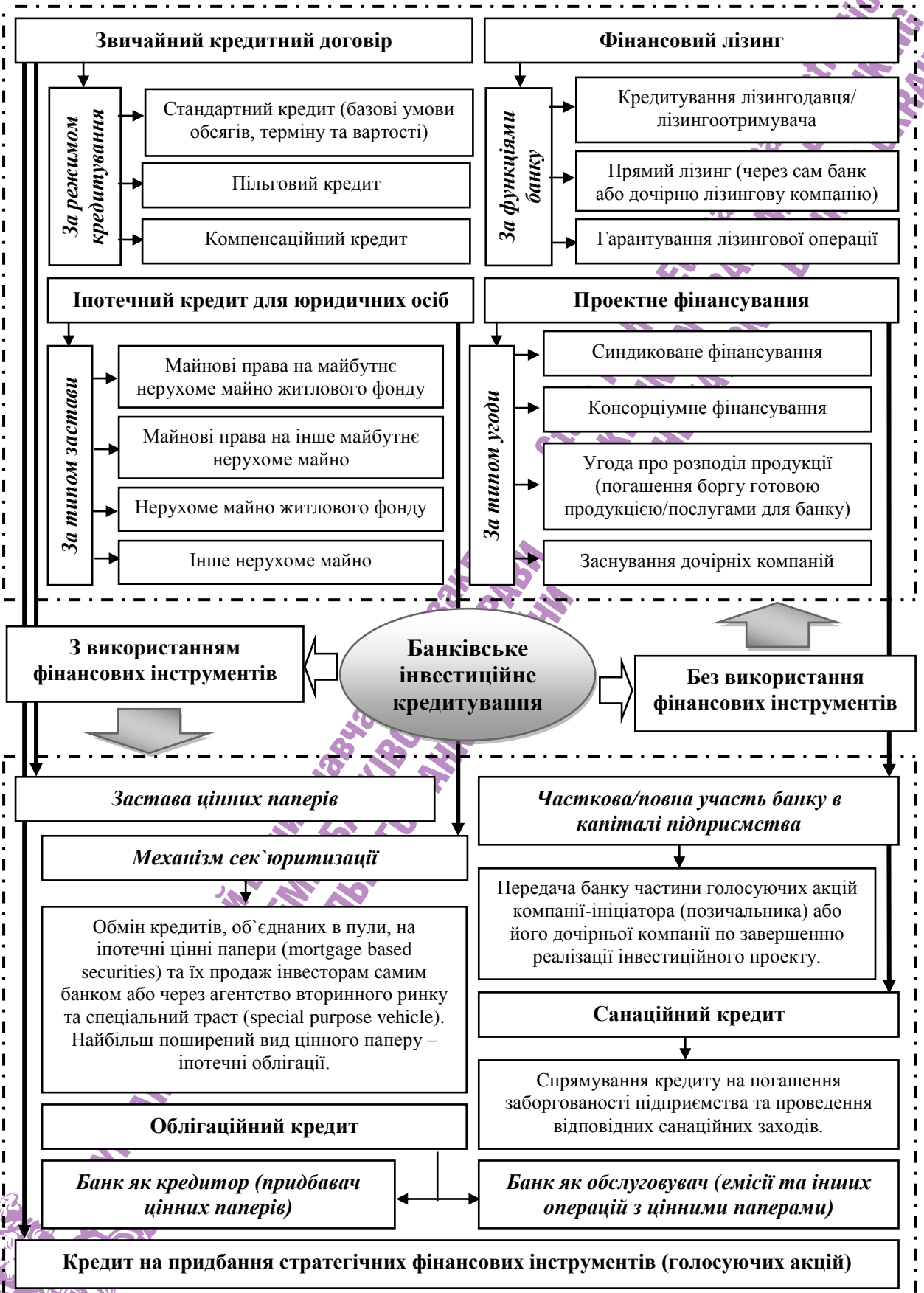

Рисунок 1.5 – Групування форм ІБК залежно від практики використання фінансових інструментів (авторська розробка)

Кредити на збільшення основних виробничих фондів надаються суб'єктам господарської діяльності. Вони, в свою чергу, залежно від форми надання підрозділяються на:

- кредити, що видаються на основі звичайного кредитного договору;
- проектне фінансування;
- фінансовий лізинг;
- іпотечні кредити юридичним особам.

Кредити, які видаються на збільшення основних виробничих фондів, об'єднує те, що джерелом погашення та виплати відсотків по таких кредитах є прибуток, очікуваний від реалізації кредитується проектів. В результаті найважливішим елементом організації процесу банківського інвестиційного кредитування стає аналіз інвестиційного проекту, на реалізацію якого береться кредит, у порівнянні з яким оцінка кредитоспроможності позичальника грає дещо меншу роль.

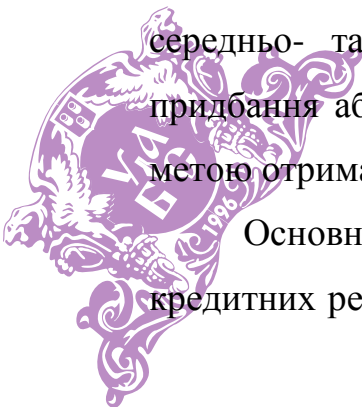
Банківські інвестиційні кредити на збільшення основних фондів невиробничої сфери включають:

- кредити юридичним особам на збільшення основних невиробничих фондів;
- іпотечні кредити юридичним особам.

Джерелом погашення та виплати відсотків за такими кредитами є прибуток від інших видів діяльності позичальників. Тому в організації процесу кредитування найважливішу роль відіграє об'єктивна оцінка кредитоспроможності позичальника вимога надійного забезпечення кредиту.

Виходячи з проведеного дослідження, визначимо банківське інвестиційне кредитування як надання банківських кредитних ресурсів на середньо- та довгострокову перспективу позичальникам для створення, придбання або модернізації основних виробничих і невиробничих фондів з метою отримання прибутку та / або досягнення певного соціального ефекту.

Основну частину залучених (у структурі зобов'язань) банківських кредитних ресурсів складають кошти, що залучаються на депозити. У цьому

полягає істотна відмінність банківських ресурсів від фінансових ресурсів, використовуваних іншими фінансовими інститутами, які беруть участь у фінансуванні інвестиційного процесу.

Характеристика основних ознак банківського інвестиційного кредиту представлена в таблиці 1.3. У сукупності ця характеристика розкриває специфіку банківського інвестиційного кредиту.

Таблиця 1.3 – Узагальнення ключових ознак банківського інвестиційного кредиту (авторська розробка)

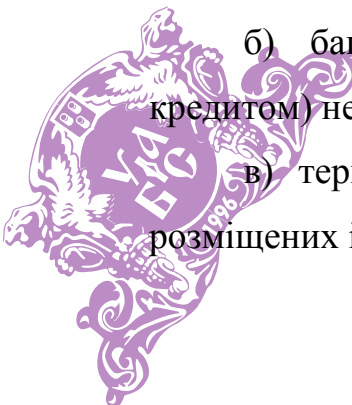
Ознака	Характеристика
Кредитор	Кредитором виступає комерційний банк або консорціум банків
Цільове призначення	Фінансування заходів з придбання, створення і модернізацію основних виробничих фондів і об'єктів невиробничого призначення
Строк	Як правило, кредит є довгостроковим і залежить від строку окупності інвестицій
Сума	Кредит, як правило, видається у значних обсягах
Забезпечення	Кредит повинен мати надійне забезпечення
Ризик	Тривалий термін користування кредитом збільшує сукупний ризик через можливих несприятливих змін процентної ставки, стану економіки в цілому та ін. Однак надійне забезпечення кредиту може суттєво зменшити ризик
Форма	Крім звичайної форми кредитування може застосовуватися лізинг, іпотека, проектне фінансування
Відсоткова ставка	Може використовуватися як фіксована, так і плаваюча процентна ставка

В якості специфічної особливості інвестиційного кредиту відзначають те, що він має інвестиційний характер, а точніше:

а) під час надання відповідної позики об'єктом оцінки, в першу чергу, виступає не сам позичальник, а його інвестиційні завдання (інвестиційний проект), тому у кредитора виникає необхідність деталізованого дослідження техніко-економічного обґрунтування майбутніх інвестиційних заходів;

б) банківський відсоток (плата за користування інвестиційним кредитом) не має бути більшим за рівень прибутковості з інвестицій;

в) термін інвестиційного кредиту залежить від терміну окупності розміщених інвестицій;

г) інвестиційний кредит може бути запропонований банком з пільговим терміном погашення (на термін реалізації інвестицій), протягом якого сплачуються лише відсотки за користування позикою, тоді як основна сума має бути відшкодована в наступні періоди часу [97, с. 6].

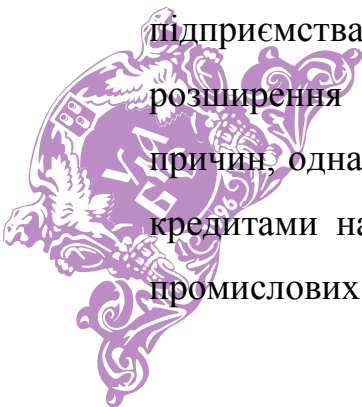
На наш погляд, зазначені особливості інвестиційного кредиту вимагають уточнення.

Дійсно, зазначені ознаки відображають специфіку кредиту, наданого під інвестиційний проект. Однак банківський інвестиційний кредит може надаватися і в невиробничу сферу, і для дрібних форм ведення підприємницької діяльності. Тому в залежності від специфіки банківського інвестиційного кредиту та об'єкта кредитування, основний об'єкт аналізу при прийнятті рішення про його надання також може мінятися. Коли кредит видається для фінансування інвестиційного проекту, то основним об'єктом аналізу дійсно є сам інвестиційний проект, оскільки дохід від його реалізації є основним джерелом погашення кредиту. Однак якщо кредит надається на створення або придбання об'єкта приватного підприємства (зобов'язання за яким позичальник несе усім своїм майном), то в першу чергу аналізується кредитоспроможність позичальника, достатність його доходів для погашення та обслуговування боргу.

Тому в якості основних специфічних особливостей банківського інвестиційного кредиту можна відзначити дві його характеристики:

- в якості кредитора виступає банк або група банків;
- кредит надається на придбання, створення або реконструкцію реального капіталу у виробничій або невиробничій сфері.

Практика свідчить, що комерційні банки фактично не надають підприємствам кредити на прямі інвестиційні цілі – нове будівництво, розширення виробництва, заміну обладнання. Поясненням цього є ряд причин, одна з яких полягає в тому, що ставка відсотка за довгостроковими кредитами на інвестиційні цілі значно перевищує середню рентабельність промислових підприємств, що робить банківські довгострокові кредити

практично недоступними для реального сектора економіки. Висока процентна ставка пояснюється значною мірою тим, що при наданні довгострокових кредитів ступінь ризику збільшується, особливо в умовах нечітко прогнозованих в довгостроковому періоді коливань курсу гривні та темпів інфляції, характерних для вітчизняного ринку. З урахуванням цих ризиків банки встановлюють більш високу процентну ставку за довгостроковими позиками, ніж за короткостроковими. Однак настільки високі процентні ставки за інвестиційними кредитами, очевидно, не узгоджуються з можливостями реального сектора економіки.

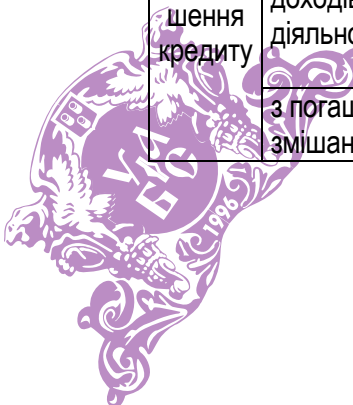
Зважаючи на вищевикладене, можна констатувати відсутність узгодженості існуючих класифікацій видів та форм банківського інвестиційного кредитування, нехтування фондовими формами надання кредитних коштів, невідповідність видів та форм банківського інвестиційного кредитування типам інвестиційних проектів, що можуть кредитуватися. Як видно з табл. 1.4, ряд інструментів фінансового ринку, які використовуються для традиційного кредитування або інвестування, автор не вважає інструментами банківського інвестиційного кредитування, зокрема: векселі (оскільки неможливо встановити цільове призначення вексельного кредиту); інвестиційні сертифікати (оскільки не передбачають гарантованого повернення коштів); акції (окрім проектного фінансування).

Дана класифікація видів та форм банківського інвестиційного кредитування відрізняється від існуючих тим, що встановлює чітку відповідність форм банківського інвестиційного кредитування його видам та відмежовує банківського інвестиційного кредитування від інших видів кредитування та інвестування. Це дає можливість визначити особливості застосування окремих форм банківського інвестиційного кредитування відповідно до ролі банку у фінансуванні інвестиційних проектів.

Таблиця 1.4 – Класифікація видів та форм банківського інвестиційного кредитування (авторська розробка)

Критерій класифікації	Вид банківського інвестиційного кредитування	Форма надання інвестиційного кредиту	Особливості застосування
1	2	3	4
Цільове призначення	на придбання основних фондів	банківський кредит, облігаційна позика, лізинг	Переважно екстенсивне розширення виробництва існуючих підприємств
	на створення основних фондів	банківський кредит, облігаційна позика	
	на модернізацію основних фондів	банківський кредит, облігаційна позика	
	на комплексну реалізацію інвестиційного проекту	банківський кредит, облігаційна позика, лізинг, факторинг, проектне фінансування	Інтенсивне розширення виробництва існуючих підприємств, венчурне фінансування
	на розробку та впровадження інновацій	облігаційна позика, банківський кредит	
Термін кредитування	Довгостроковий (понад 3 роки)	банківський кредит, облігаційна позика, лізинг, проектне фінансування	Фінансування реалізації ІП в цілому
	Середньостроковий (1-3 роки)	облігаційна позика, банківський кредит, лізинг, проектне фінансування	Фінансування реалізації ІП в цілому або частково
	Короткостроковий (до 1 року)	банківський кредит, факторинг	Переважно для фінансування окремих етапів реалізації ІП
Забезпечення	– забезпечений заставою, майновими правами; – і забезпечений гарантією банку або держави; – забезпечений страховим договором	банківський кредит, облігаційна позика, лізинг	В основному, коли об'єктом кредитування виступають основні виробничі та невиробничі фонди, що необхідні для реалізації ІП
	Незабезпечений	факторинг, облігаційна позика	Фінансування реалізації окремих етапів ІП
Ризик	з високим рівнем ризику	облігаційна позика, факторинг	Залежить від кредитно-інвестиційної політики банку, його схильності до ризику та загальної економічної ситуації в країні (галузі)
	з помірним рівнем ризику	банківський кредит, лізинг	
	з низьким рівнем ризику	проектне фінансування	
Джерело погашення кредиту	з погашенням за рахунок доходів від реалізації ІП	банківський кредит, облігаційна позика, лізинг, факторинг, проектне фінансування тощо	Фінансування реалізації ІП в цілому
	з погашенням за рахунок доходів від основної діяльності, не пов'язаної з ІП		У випадках, коли доходи від вкладених інвестицій відстрочені у часі, або фінансується лише окремий етап ІП
	з погашенням за рахунок змішаних доходів		Найбільш поширений у всіх випадках

Продовження таблиці 1.4

1	2	3	4
Вид винагороди банку	з виплатою відсотків (фіксованих або плаваючих)	банківський кредит, облігаційна позика, лізинг	Найбільш поширений основний вид винагороди за БІК
	з виплатою комісії	банківський кредит, лізинг	Як додаткова винагорода за супутні послуги банку при наданні інвестиційного кредиту
	з виплатою дисконту	облігаційна позика, факторинг	Основна винагорода за окремими видами кредиту
	з участю в прибутку	проектне фінансування	Основна винагорода банку за інвестиційним кредитом
Частота надання	Одноразовий	банківський кредит, облігаційна позика, факторинг, лізинг, проектне фінансування, банківські гарантії	В залежності від ІП, реалізація якого кредитується
	Багаторазовий	кредит (кредитні лінії)	
Інструменти фінансового ринку, що використовуються	ІК, наданий за допомогою банківського кредиту	банківський кредит	В залежності від специфіки ІП, реалізація якого кредитується, фінансових можливостей банку, рівня ризику, що банк готовий на себе прийняти, спеціалізації банку
	наданий за допомогою цінних паперів	облігаційна позика, проектне фінансування	
	наданий за допомогою прямої участі в ІП	проектне фінансування	
	наданий за допомогою гарантії	банківська гарантія	
	наданий за допомогою нетрадиційних банківських інструментів	факторинг, лізинг	

Роль комерційних банків у фінансуванні великих інвестиційних проектів щороку істотно зростає в результаті приходу на український кредитний ринок іноземних банків, які мають можливість залучати для кредитних операцій крупні грошові кошти від материнських банків. Кредитування інвестиційної діяльності підприємств – це та вільна «ніша», яку поступово заповнюють іноземні банки без серйозної конкуренції з боку вітчизняних комерційних банків, оскільки вітчизняні фінансові установи, на жаль, не забезпечують в достатній мірі фінансування промислового та інфраструктурних інвестицій підприємств-резидентів через механізм банківського кредитування [26, с. 84].

Однією з найважливіших причин цього, як вказують багато дослідників, є обмежений обсяг ресурсів, які банки можуть використовувати для інвестиційного кредитування. На сьогодні формування ресурсної бази

вітчизняних комерційних банків є однією з найважливіших завдань у контексті забезпечення майбутнього економічного зростання. Національна банківська система має акумулювати такі обсяги фінансових ресурсів, які є достатніми для повноцінного кредитування коротко- та довгострокових потреб суб'єктів господарської діяльності, своєчасного формування належних резервів і підтримки їх фінансової стійкості. Першочергове значення банківського кредитування полягає у забезпеченні інвестування підприємствами власної діяльності, так як останні, не маючи достатньої ресурсної бази для нарощування або відновлення основних фондів та нематеріальних активів, вимагають активної фінансової підтримки [22, с. 98].

Проте лише покращення умов, які визначають формування ресурсної бази для комерційних банків, не є достатнім для збільшення кредитних вкладень в економіку. Іншою передумовою для цього процесу є зростання реального попиту суб'єктів господарювання на позички, тобто збільшення кількості банківських клієнтів, здатних не тільки своєчасно повернути позику, але і виплатити відсотки по ній [209, с. 34; 183, с. 24-26]. Іншими словами, наявність у комерційних банків необхідних ресурсів – необхідна, але не достатня умова масштабного розширення обсягів надання ними інвестиційних кредитів підприємствам реального сектору економіки.

При наявності можливостей альтернативного вкладення мобілізованих коштів з меншими ризиками і більшою прибутковістю, банки віддають перевагу саме таким вкладенням. На необхідність застосування стимулюючих заходів, що спонукають комерційні банки вкладати наявні довгострокові ресурси саме в інвестиційні кредити реальному сектору, вказують багато фахівців. Зокрема, необхідно створити такі умови, щоб фінансові установи сконцентрували свою діяльність на кредитному забезпеченні економічних, і перш за все інвестиційних, проектів, оскільки багато з них до цього часу формують поточний капітал за рахунок перерозподілу фінансових ресурсів на міжбанківській біржі, обсяг якої за останні роки зріс

багатократно, що свідчить про несформованість інвестиційного ринку в Україні [81, с. 129].

Іншою альтернативою вкладень довгострокових ресурсів є споживче кредитування, у тому числі іпотечне кредитування купівлі або будівництва житлового фонду, надання кредитів на придбання в особисте користування автомобілів, побутової техніки та інших споживчих товарів тривалого користування. Незважаючи на цілий ряд позитивних факторів впливу споживчого кредитування, з точки зору забезпечення довгострокового динамічного розвитку економіки споживчі кредити не можуть служити кращою альтернативою інвестиційним кредитам, які пропонуються підприємствам реального сектору економіки.

Це не повною мірою стосується іпотечних банківських кредитів. Позики на будівництво або придбання житла мають відповідну специфіку. По-перше, вони сприяють прискоренню самого процесу отримання або придбання громадянами об'єктів житлової нерухомості. Крім того, надання зазначених кредитів формує значні обсяги платоспроможного попиту, спричиняє перехід базових потреб на новий рівень, що, як наслідок, стимулює загальне зростання суспільного виробництва. По-друге, банківські позики на житлове будівництво мають потужну соціальну спрямованість – вони забезпечують підвищення життєвого рівня громадян, перш за все з низькими та середніми доходами [176, с. 39]. Проте, збільшуючи споживчий попит, вони лише опосередковано стимулюють інвестиційну діяльність підприємств. Саме тому, на нашу думку, використання, серед іншого, категорії «споживче інвестиційне кредитування» [97] є неправомірним з огляду на приведені вище обґрунтування.

Навпаки, інвестиційні кредити підприємствам реального сектору економіки безпосередньо спрямовуються на створення основних виробничих фондів або їх оновлення. Результатом використання таких кредитів є збільшення виробничого потенціалу економіки та економічне зростання. Крім того, інвестиційний кредит стимулює ефективне використання

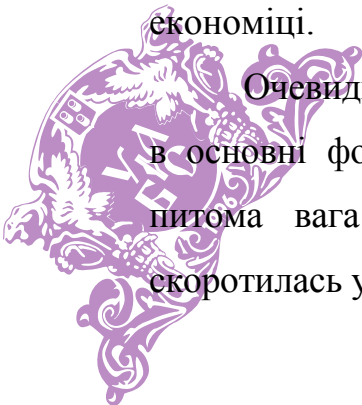

інвестиційних ресурсів. Як відзначає А. Дзюблюк, в кінцевому підсумку сам факт переміщення банківського капіталу за належного та гарантованого рівня правової (і в першу чергу – майнової) відповідальності до конкретного позичальника повинен стимулювати останнього до максимально раціонального використання акумульованих ресурсів різного походження [39, с. 13], що підвищує продуктивність економіки в цілому. Банківське інвестиційне кредитування є далеко не єдиним способом фінансування інвестицій, тому вкрай важливо визначити його місце у фінансуванні інвестиційного процесу в умовах ринкової трансформації національної економіки.

1.2 Поточний стан вітчизняної системи банківського інвестиційного кредитування та її роль у забезпеченні відтворювального процесу

Об'єктивну оцінку стану вітчизняної системи банківського інвестиційного кредитування неможливо провести без детального дослідження основних джерел формування капітальних ресурсів вітчизняних суб'єктів господарювання, зокрема в розрізі фінансування останніми відтворення основних фондів (табл. 1.5). Так, у 2010 році сукупний обсяг капітальних вкладень в основні засоби скоротився більш ніж на один мільярд гривень порівняно з попереднім роком та склав 150,6 млрд. грн. 2011 рік, навпаки, продемонстрував зростання агрегованого показника майже на 40% до рівня 209 млрд. грн., що в цілому свідчить про позитивні зрушення в економіці.

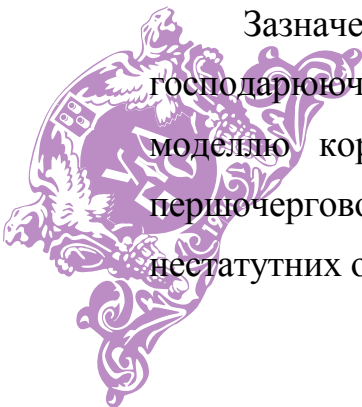
Очевидно, що домінуючим джерелом капітальних ресурсів, розміщених в основні фонди компаній, були і залишаються кошти їх власників, хоча питома вага такого виду фінансування у загальному обсязі відчутно скоротилась у 2011 році до 54% порівняно з 63% у 2009 році.

Таблиця 1.5 – Динаміка обсягів інвестицій в основні фонди за джерелами фінансування в Україні у 2006-2011 рр. (складено на основі [55])

Рік	2006	2007	2008	2009	2010	2011
млн. грн.						
Всього	125254,0	188486,0	233081,7	151777,5	150667,0	209130,0
у тому числі з використанням:						
ресурсів державного бюджету	6846,0	10458,0	11576,0	6686,7	9479,0	15599,1
ресурсів місцевих бюджетів	5446,0	7324,0	9918,2	4161,2	4357,0	6111,2
власних коштів комерційних установ та організацій	72337,0	106520,0	132138,0	96019,0	83997,0	112988,5
ресурсів іноземних інвесторів	4583,0	6660,0	7591,4	6859,3	3429,0	6543,7
коштів громадян на будівництво власних квартир	7019,0	9879,0	9495,2	4791,7	4653,0	4469,9
коштів громадян на індивідуальне житлове будівництво	5110,0	8549,0	11589,0	5502,3	16176,0	15102,9
кредитів банківських установ та інших позик	19406,0	31182,0	40450,9	21581,3	20611,0	37436,4
інших джерел фінансового забезпечення, в т. ч. коштів інвестиційних фондів	4507,0	7914,0	10323,0	6176,0	7965,0	10878,3
% до загального обсягу						
Всього	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00
у тому числі з використанням:						
ресурсів державного бюджету	5,50	5,60	4,97	4,41	6,29	7,46
ресурсів місцевих бюджетів	4,30	3,90	4,26	2,74	2,89	2,92
власних коштів комерційних установ та організацій	57,80	56,50	56,69	63,26	55,75	54,03
ресурсів іноземних інвесторів	3,70	3,50	3,26	4,52	2,28	3,13
коштів громадян на будівництво власних квартир	5,60	5,20	4,07	3,16	3,09	2,14
коштів громадян на індивідуальне житлове будівництво	4,10	4,50	4,97	3,63	10,74	7,22
кредитів банківських установ та інших позик	15,50	16,60	17,35	14,22	13,68	17,90
інших джерел фінансового забезпечення, в т. ч. коштів інвестиційних фондів	3,50	4,20	4,43	4,07	5,29	5,20

Зазначена в таблиці 1.5 структура формування сукупного капіталу господарюючих суб'єктів пояснюється, серед іншого, існуючою в Україні моделлю корпоративного управління (табл. 1.6). Слід підкреслити, що першочергово це стосується діяльності акціонерних товариств та різних нестатутних об'єднань.

Таблиця 1.6 – Ключові параметри вітчизняної моделі корпоративного управління та роль банківських установ у фінансуванні господарюючих суб'єктів в Україні (складено на основі [168, 165, 166])

№	Параметри моделі	Характеристики параметрів моделі корпоративного управління в Україні
1	Структура власності акціонерів	Існування значної кількості міноритарних акціонерів протягом 1999-2004 рр. за рахунок специфіки реалізованого в Україні механізму приватизації підприємств. Стійкий тренд до об'єднання (збільшення) пакетів корпоративних прав у наступних періодах та зведення до мінімуму значення дрібних акціонерів у менеджменті компанії.
2	Обмеження на інвестиції банків у корпоративні права та роль фінансових установ як акціонерів	Існування жорстких вимог до здійснення універсальними банками інвестицій в корпоративні права. При цьому допускається можливість заснування спеціалізованих фінансових установ (ощадні банки та банки довірчого управління) з чітким формулюванням вимог та нормативів, що регулюють їх діяльність.
3	Структура фінансування акціонерних товариств	Домінування внутрішніх джерел капіталовкладень: внески засновників, чистий прибуток та сформовані резерви компаній – у першу чергу; реструктуризація активів, забезпечення майбутніх виплат і платежів – у другу. Орієнтація на банківські кредити серед джерел залучення зовнішнього фінансування.
4	Роль фондового ринку та ліквідність фінансових інструментів	Незначна кількість та обмежене різноманіття фінансових інструментів на організованому ринку, низька ліквідність переважної більшості цінних паперів; низький рівень якості розкриття корпоративної інформації.
5	Рівні управління акціонерними товариствами	Трирівнева управлінська модель: загальні збори акціонерів (учасників) – вищий орган управління банку, спостережна рада та рада директорів (правління).

Існуючі ставки кредитування є відображенням чіткого розділення інвестиційних напрямків кредитування та позик на фінансування поточної діяльності підприємств. Втім, у деяких випадках банками використовуються «мультипродукти», особливо у випадку, коли таке розмежування провести досить складно. Зокрема, ПАТ «Укрексімбанк» в межах одного продукту «Розвиток бізнесу» виокремлює дві лінії:

– фінансування капітальних витрат для розвитку бізнесу (враховуючи цілі започаткування нового виду / комплементарного напрямку діяльності, купівля комплектуючих в рамках інвестиційного проекту);

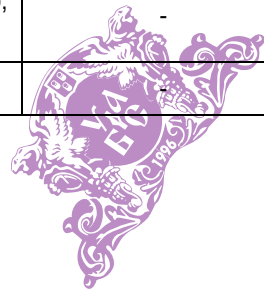
– кредити на ремонтні роботи, рекламні та маркетингові заходи.

Для першого субпродукту, однак, передбачено обмеження терміну кредитування п'ятьма роками (табл. 1.7), для другого – не більше 12 місяців.

Таблиця 1.7 – Ринкові продукти деяких банків України у сфері банківського інвестиційного кредитування станом на 01.10.2012 р.

Параметр	Банк					
	Укрексімбанк	Райффайзен Банк Аваль	ВТБ Банк	ПУМБ	Укрсиббанк	UniCreditBank
1	2	3	4	5	6	7
Назва продукту / групи продуктів	Розвиток бізнесу, Комерційна іпотека, Транспортні засоби, Обладнання	Інвестиційний кредит на придбання різного обладнання, транспортного засобу	Кредит на придбання різних видів основних засобів і здійснення господарської діяльності	Кредит на купівлю різних видів нового автотранспорту, нової с/г техніки	Кредит на придбання обладнання / спеціальної техніки	Кредит на придбання різних основних фондів, нематеріальних активів
Обсяг кредиту	Від 50 тис. гривень до 30 тис. гривень	Від 5 млн. грн.	До 10 млн. грн.		Мінімальна сума кредиту - еквівалент 5000 USD	Мінімальна сума кредиту - 3000 доларів США або еквівалент в іншій валюті.
Термін	На реалізацію інвестиційних цілей - до 5 років.	Від 0,5 року до 5 років включно.	До 60 місяців.	До 60 місяців.	В залежності від виду цільового обладнання. Максимальний термін кредиту – три роки.	до 7 років (за умови надання застави нерухомим майном).
Вид	Окрема позика або невідновлювана кредитна лінія	Окрема позика або невідновлювана кредитна лінія	Окрема позика або невідновлювана кредитна лінія	Невідновлювана кредитна лінія	Кредит	Разовий (простий) кредит або невідновлювальна кредитна лінія.
Валюта	Національна або іноземна валюта	Національна валюта	Національна або іноземна валюта	Національна або іноземна валюта	Національна або іноземна валюта	
Авансовий (власний) внесок	Не менше 30 відсотків від вартості інвестиційного проекту	Від 35% (при кредитуванні терміном більше 12 місяців)	Не вимагається.	Легкові автомобілі - 20-50%; вантажні автомобілі - 25-45%;	Від 30% вартості обладнання	Від 20% вартості авто; від 40% вартості обладнання.
Процентна ставка	23,30%	від 20,5 до 23,0%.	Від 24,9%.	24,00%	-	
Комісійна винагорода	-	0,99%	Від 0,75% до 1,50% річних	0,5%	1,9% від суми кредиту. Мінімальна комісія - 2000 грн.	
Періодичність сплати процентів та комісій	Щомісячно	-	-	-	Щомісячно.	
Погашення	Щомісячно, як правило, рівними сумами	-	Ануїтетними платежами або щомісячно рівними частинами	-	Щомісячно рівними частинами; ануїтет	рівними частинами або ануїтет
Пільговий період	Один рік		-	-	-	-

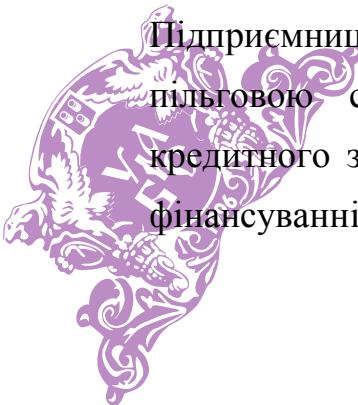
Диференціація присутня і в обсягах початкового внеску позичальника: відкриття нового напрямку комерційної діяльності – не менше 30 відсотків від задекларованої вартості інвестиційного проекту; в інших випадках – авансовий (власний) внесок може бути істотно зменшений.

На сьогодні, попри зберігання кризових явищ у вітчизняній економіці, деякі банки намагаються заохочувати впровадження сучасних схем ведення бізнесу за рахунок просування новітніх позикових інструментів. Серед основних переваг вузькоспеціалізованого кредитного продукту для позичальників слід виокремити такі:

- розробка індивідуальної схеми кредитування, оптимізація фінансових потоків підприємства;
- професійне консультування банківськими фахівцями з питань організації бізнесу, оподаткування та подання звітності тощо;
- можливість інформаційної та маркетингової підтримки з боку банку.

Так, єдиним ринковим продуктом на теренах України, що спеціалізується на кредитуванні відносин у сфері підприємницького франчайзингу, є програма «Партнерство-Франчайзинг» від ПАТ «Укрсоцбанк» (UniCreditBank). Метою продукту є фінансування компаній з метою покриття витрат, пов'язаних із заснуванням франчайзингового об'єкту «start-up» у відповідності до розробленого бізнес-плану. Значення програми полягає у розширенні кола потенційних франчайзі, а франчайзер отримує можливість просувати власний бренд до більш широкого кола інвесторів на ринку, причому останній не виступає в якості гаранта позичальника (франчайзі).

Альтернативним варіантом зазначеної програми є кредитування ПАТ «Укрсоцбанк» франчайзингу спільно з Українським Фондом Підтримки Підприємництва, що дозволяє позичальнику отримувати фінансування за пільговою ставкою. Остання, проте, варіюється залежно від якості кредитного забезпечення та розміру участі франчайзі власними коштами у фінансуванні інвестиційного проекту.

Основним кредитним забезпеченням за інвестиційним кредитом у першу чергу є сам об'єкт інвестиційних вкладень. Зокрема, для комерційного іпотечного кредиту таким забезпеченням є іпотека відповідного об'єкта банківського кредитування та/або іпотека іншого виду нерухомого майна, яке перебуває у повноцінній власності потенційного позичальника чи майнового поручителя за кредитом та знаходиться безпосередньо на території України (табл. 1.8). Поряд із цим, банки допускають використання додаткових видів забезпечення.

Таблиця 1.8 – Забезпечення для різних видів БК в українських банках (складено на основі аналізу пропозицій за кредитними продуктами найбільших банків України)

Форма забезпечення	Комерційний іпотечний кредит	Кредит на придбання різних видів транспортних засобів	Кредит на забезпечення стратегічного розвитку компанії та фінансування інвестиційних заходів	Кредит на купівлю різних видів обладнання та устаткування
1	2	3	4	5
житлові / нежитлові об'єкти нерухомості у комплексі із земельною ділянкою, в межах якої вони розміщуються, якщо така ділянка перебуває у власності позичальника (довгостроковій оренді) або без неї	основне	додаткове	основне	додаткове
земельна ділянка, що розташована під нерухомим майном, у комплексі із нерухомим майном	основне	додаткове	основне	додаткове
земельна ділянка (за виключенням розташованих на ній споруд, будівель та ін.) несільськогосподарського призначення, якщо така ділянка перебуває у власності позичальника або майнового поручителя та обов'язково знаходиться в межах суверенної території України	основне	додаткове	основне	додаткове
різні транспортні засоби (використані та нові автомобілі; легкові транспортні засоби, вантажні автомобілі та спеціалізована техніка, технічні засоби сільськогосподарського призначення)	додаткове	основне	додаткове	додаткове
транспортні засоби та/або промислове обладнання (устаткування) підприємств у ролі комплементарної застави до вказаних форм забезпечення	додаткове	додаткове	додаткове	додаткове

Продовження таблиці 1.8

1	2	3	4	5
інші види майнового забезпечення у ролі комплементарної застави, що перебувають у власності потенційного позичальника або поручителя за майном та знаходяться в межах суверенної території України	додаткове	додаткове	додаткове	додаткове
права вимоги грошових коштів, розміщених у національній та/або іноземній валюті з довгострокового (вкладного, депозитного) рахунку, відкритого у комерційному банку	додаткове	додаткове	додаткове	додаткове
обладнання та устаткування, з метою купівлі яких надано банківський кредит	-	-	-	основне

В роботі [64] автори наголошують, що в умовах домінування в Україні процесу переливання коштів домогосподарств у корпорації за посередництва банківської системи відбувається утиск інтересів сегменту МСБ поряд із розширенням могутності великих акціонерних товариств і холдингових структур (табл. 1.9).

Таблиця 1.9 – Динаміка обсягу реалізованої продукції (робіт, послуг) підприємствами України у 2006-2010 роках [191]

Показник / Рік	2006	2007	2008	2009	2010
Усього, млн.грн.	1898295,0	2414715,3	3014742,4	2740778,5	3359471,6
великі підприємства					
млн. грн.	694240,5	950466,9	1344754,3	1249361,4	1640279,5
відсотків до загального обсягу реалізованої продукції (робіт, послуг)	36,6	39,3	44,6	45,6	48,8
середні підприємства					
млн. грн.	846801,9	1028000,6	1177609,4	1034749,3	1240916,3
відсотків до загального обсягу реалізованої продукції (робіт, послуг)	44,6	42,6	39,1	37,7	37,0
малі підприємства					
млн.грн.	357252,6	436247,8	492378,7	456667,8	478275,8
відсотків до загального обсягу реалізованої продукції (робіт, послуг)	18,8	18,1	16,3	16,7	14,2

Як видно з таблиці 1.9, протягом аналізованого періоду частка великих підприємств у загальному обсязі реалізованої продукції зростає з 36,6% до 48,8%, а частка середніх і малих – скоротилася з 44,6% до 37,0% та з 18,8% до 14,2% відповідно.

Такий перебіг подій є негативним і для банків, оскільки це призводить до автоматичного зростання регулятивних вимог щодо економічних нормативів (у тому числі нормативів ліквідності, адекватності капіталу і кредитування) і норм резервування. Це знижує платоспроможність фінустанов та їх можливості щодо отримання позик рефінансування від Національного банку, ключовою вимогою якого в даному контексті є своєчасне погашення одержаних від нього відповідних кредитів та сплату процентів за користування ними.

Потенціал зростання обсягів банківського інвестиційного кредитування тісно пов'язаний з поточним станом реального сектору економіки і провідними тенденціями його розвитку протягом останнього періоду. Так, темпи абсолютного приросту індексу виробництва базових національних галузей у першому півріччі 2012 року досягли 2,5% порівняно з аналогічним періодом минулого року. Основною складовою зазначеної динаміки було зростання обороту роздрібною торгівлі на 16,0%, досить істотним виявився вплив сільськогосподарського сектору з відповідним збільшенням на 7,4% (табл. 1.10).

Таблиця 1.10 – Ключові показники розвитку реального сектору України у 2011-2012 роках [10]

Показник	2011		2012			
	червень	грудень	березень	квітень	травень	червень
Індекс виробництва базових галузей	8,9	10,1	2,1	1,8	2,2	2,5
Обсяги промислового виробництва	9,3	7,6	0,9	0,7	0,7	0,4
Обсяги будівельних робіт	14,7	11,0	-2,7	-3,0	-3,0	-1,9
Обсяги с/г виробництва	3,2	19,9	0,5	1,1	1,1	7,4
Транспорт (вантажооборот)	11,2	5,8	-7,8	-9,2	-9,2	-8,5
Оборот роздрібною торгівлі	15,2	14,7	14,2	14,8	14,8	16,0

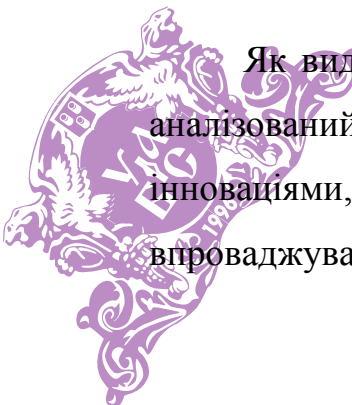
Обмежувальним фактором висхідної тенденції стало згорання обсягів вантажообороту, а також виконаних за період будівельних робіт, що зумовлюється в першу чергу закінченням підготовки до футбольного чемпіонату Євро-2012.

Готовність компаній залучати інвестиційні банківські кредити тісно пов'язана з рівнем їх інноваційного розвитку, а також потенціалом розширення техніко-технологічного забезпечення діяльності. Зазначені аспекти можна оцінити за рахунок оцінки ступеня інноваційної активності вітчизняних суб'єктів господарювання, а також обсягів впроваджених інновацій на промислових об'єктах (табл. 1.11).

Таблиця 1.11 – Інноваційна активність та впровадження інновацій підприємствами України у 2000-2011 роках [88]

Рік	Питома вага підприємств, що займалися інноваціями, %	Загальна вартість витрат на інновації, млн. грн.	Придбання машин, обладнання та програмного забезпечення, млн. грн.	Частка промислових компаній, що впроваджували різні інновації, %	Впроваджено протягом періоду нових технологічних процесів, кількість процесів	Питома вага реалізованої інноваційної продукції в сукупній вартості промислової, %
2000	18,0	1760,1	1074,5	14,8	1403	-
2001	16,5	1979,4	1249,4	14,3	1421	6,8
2002	18,0	3018,3	1865,6	14,6	1142	7,0
2003	15,1	3059,8	1873,7	11,5	1482	5,6
2004	13,7	4534,6	2717,5	10,0	1727	5,8
2005	11,9	5751,6	3149,6	8,2	1808	6,5
2006	11,2	6160,0	3489,2	10,0	1145	6,7
2007	14,2	10850,9	7471,1	11,5	1419	6,7
2008	13,0	11994,2	7664,8	10,8	1647	5,9
2009	12,8	7949,9	4974,7	10,7	1893	4,8
2010	13,8	8045,5	5051,7	11,5	2043	3,8
2011	16,2	14333,9	10489,1	12,8	2510	3,8

Як видно з таблиці 1.11, частка інноваційно активних підприємств за аналізований період відчутно скоротилась: для компаній, що займалися інноваціями, - з 18,0% у 2000 році до 16,2% у 2011 році; для компаній, що впроваджували інновації, - з 14,8% до 12,8% відповідно. Питома вага

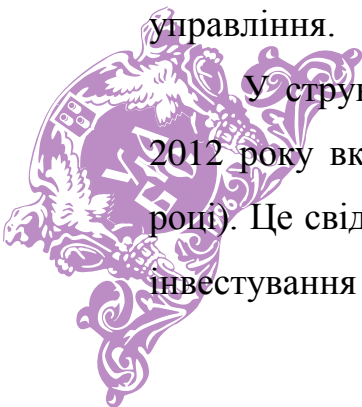

інноваційної продукції в сукупному обсязі реалізованих товарів також продемонструвала скорочення: з 6,8% у 2001 році до 3,8% у 2011 році. Незважаючи на це, обсяги придбання компаніями обладнання, машин та програмного забезпечення протягом останніх двох років зросли та перевищили докризовий рівень. Кількість нових технологічних процесів, які щорічно впроваджувалися вітчизняними підприємствами, починаючи з 2006 року стабільно збільшувалась.

Низький ступінь інноваційності економіки в цілому є відображенням екстенсивного характеру існуючих темпів макроекономічного зростання в Україні з домінуванням у структурі ВВП базових ресурсомістких галузей – металургії та хімічної промисловості. Останні переважають і в структурі експорту вітчизняних промислових компаній поряд «з якісними змінами в інноваційному рівні імпорту товарів обробної промисловості» [93]. Найбільш високотехнологічні імпортні товари з огляду на їх високу вартість замінюються більш дешевими аналогами походженням з КНР та інших країн – «масових» виробників.

На думку О. Колодізева [62], до ключових факторів, які обмежують інноваційну активність вітчизняного бізнесу, належать: дефіцит коштів у контрагентів та недостатність власного капіталу, надмірно високі ставки за кредитами, недосконалість нормативної бази. Передумовами таких процесів стали фактори макроекономічного розвитку: скорочення промислового виробництва, зменшення конкурентоспроможності вітчизняної продукції, різке зниження обсягів державної підтримки системи НДККР, незацікавленість фінансових установ у забезпеченні реального сектору інвестиційними ресурсами, непрозорі відносини у сфері корпоративного управління.

У структурі освоєних капітальних інвестицій станом на перше липня 2012 року вкладення в матеріальні активи складають 96,6% (96,3% у 2011 році). Це свідчить про те, що компанії приділяють недостатню увагу сектору інвестування в права на комерційні позначення, об'єкти промислової

власності, авторські та суміжні права, патенти і ліцензії, програмне забезпечення та бази даних тощо, внаслідок чого відбувається стримування в майбутньому нарощуванні вартості виробничих активів компаній, їх оновленні й технічній модернізації. У першій половині 2012 року розрив лише поглибився, причому в більшій мірі за рахунок збільшення інтенсивності вкладень в основний капітал: 87,02% у червні 2012 року (рис. 1.6) проти 80,46% у грудні 2011 року.

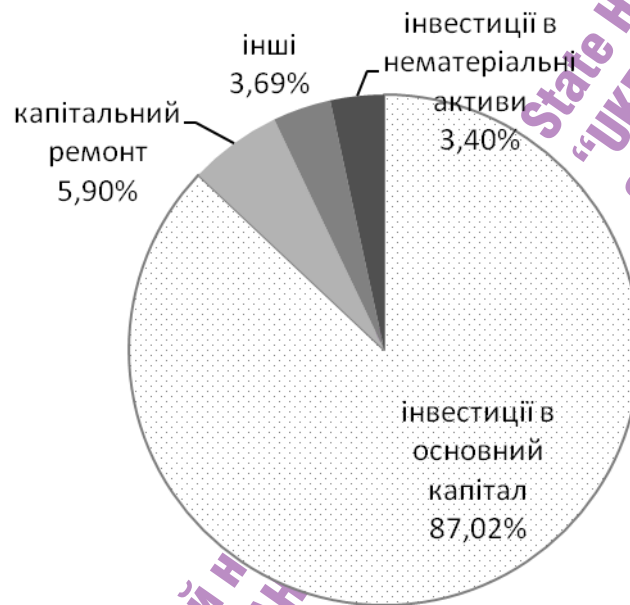

Рисунок 1.6 – Структура здійснених капітальних інвестицій в Україні станом на 01.07.2012 (складено на основі [57])

В переліку депозитних фінансових джерел для здійснення банками БК вкладення сектору домашніх господарств традиційно займають перше місце (рис. 1.7). При цьому значення депозитів населення дещо посилилося протягом останніх років: їх частка у загальному обсязі розміщених коштів зросла з майже 53,0% у 2005 році до 62,4% станом на початок другого півріччя 2012 року. На фоні загального пожвавлення ринку за останні роки збільшилась також і присутність нерезидентів: з 4,5% до 6,2% відповідно. У кризовому 2008 році їх частка була максимальною і складала більше 10,0% від сукупного обсягу.

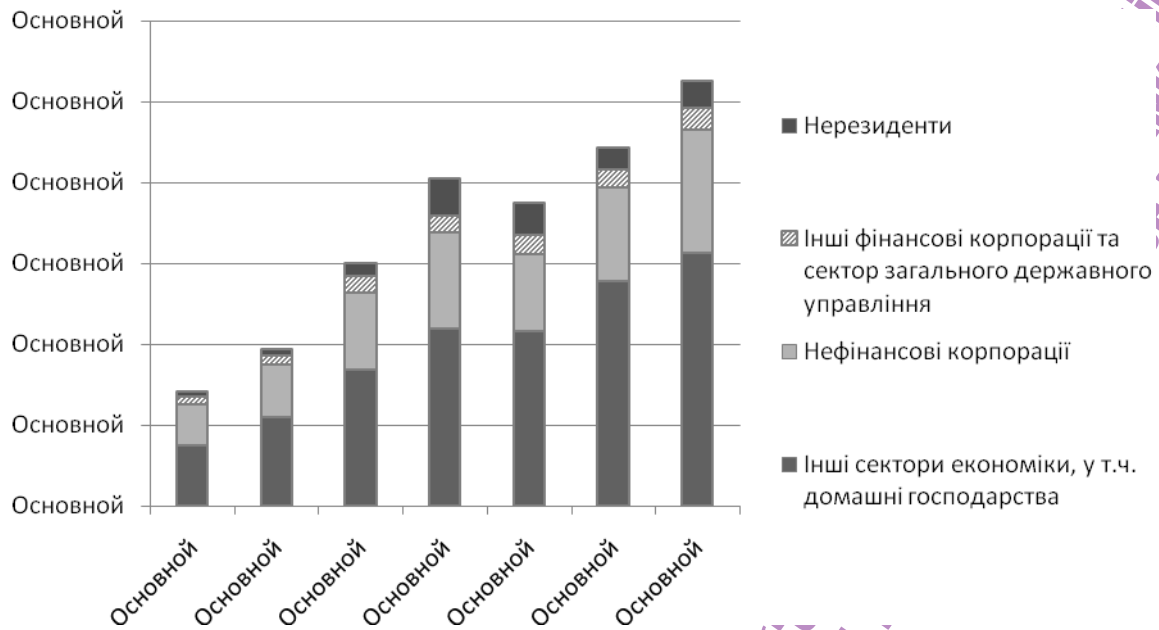

Рисунок 1.7 – Депозити, сформовані банками України у 2005-2012 роках (складено на основі [190])

В регіональному розрізі за обсягами депозитів протягом останніх чотирьох років частка двох найбільших областей-реципієнтів – Київської (разом з м. Київ) та Донецької, – зросла і в сукупності склала 44,4% станом на перше липня 2012 року. Серед інших «великих» регіонів максимальне зростання продемонстрували Автономна республіка Крим (разом з м. Севастополь) – майже удвічі за аналізований період, – та Київська область (разом з м. Київ) з темпами приросту 90,9% (табл. 1.12).

Таблиця 1.12 – Депозити домашніх господарств у розрізі регіонів України станом на 1 липня відповідного періоду (складено на основі [190, 14])

Регіон	01.07.2009		01.07.2010		01.07.2011		01.07.2012	
	залишки на кінець періоду, млн. грн.	частка, %	залишки на кінець періоду, млн. грн.	частка, %	залишки на кінець періоду, млн. грн.	частка, %	залишки на кінець періоду, млн. грн.	частка, %
	2	3	4	5	6	7	8	9
м. Київ та Київська область	69505	34,5	83600	34,3	105966	35,2	119816	35,0

Продовження таблиці 1.12

1	2	3	4	5	6	7	8	9
Донецька область	16834	8,4	21267	8,7	27530	9,1	32144	9,4
Дніпропетровська область	20331	10,1	26794	11,0	26154	8,7	30141	8,8
Одеська область	10555	5,2	13179	5,4	16680	5,5	18084	5,3
Харківська область	9533	4,7	11996	4,9	15139	5,0	17751	5,2
Львівська область	12028	6,0	12966	5,3	15416	5,1	16643	4,9
м. Севастополь та АРК	7432	3,7	9330	3,8	12447	4,1	14306	4,2
Запорізька область	6029	3,0	7517	3,1	9577	3,2	11043	3,2
інші області	49111	24,4	57015	23,4	72219	24,0	82521	24,1

За строками погашення банківських вкладів населення депозити «на вимогу» та «до 1 року» протягом аналізованого періоду збільшили питому вагу до 35,7% і 31,4% відповідно, у той час як довгострокові депозити скоротили свою присутність і станом на 1 січня 2012 року в сукупності займали менше третини всіх вкладів домашніх господарств (табл. 1.13). Очевидно, що зміни, які відбулися в структурі депозитів за термінами, свідчать про скорочення фінансової бази щодо постачання інвестиційних ресурсів для реального сектору.

Таблиця 1.13 – Депозити домашніх господарств України в розрізі строків погашення у 2007-2011 роках [11, 12, 13, 14]

Строк	01.01.2008		01.01.2009		01.01.2010		01.01.2011		01.01.2012	
	обсяг, млн. грн.	частка, %	обсяг, млн. грн.	частка, %	обсяг, млн. грн.	частка, %	обсяг, млн. грн.	частка, %	обсяг, млн. грн.	частка, %
на вимогу	93404	32,9	107589	29,9	119793	35,8	152477	36,6	174959	35,7
до 1 року	60618	21,4	92912	25,8	135357	40,4	133499	32,0	153983	31,4
від 1 року до 2 років	106222	37,4	122344	34,0	60425	18,0	106718	25,6	130907	26,7
більше 2 років	23630	8,3	36897	10,3	19378	5,8	23956	5,7	29907	6,1

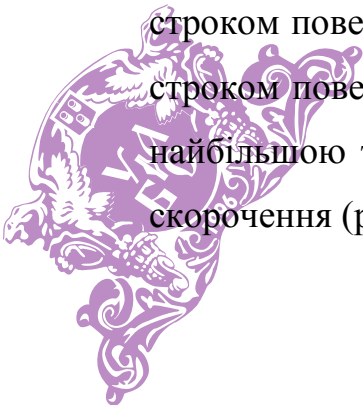
Депозити, розміщені в банках домашніми господарствами, мають неоднозначний вплив на зростання інвестиційного забезпечення національної економіки. Зокрема, у проведеному А. Вдовиченком [21] дослідженні на

основі побудови економетричної VEC-моделі було виявлено, що навіть за порівняно малого зростання розміру довгострокових депозитів населення в короткостроковому періоді відбувається істотне позбавлення процесу капітального кредитування підприємств, однак у більш віддаленій за часом перспективі відбувається скорочення попиту на інвестиційні кредити. На нашу думку, це може пояснюватися (поряд з паралельним розширенням депозитної бази) зростанням депозитних, і як наслідок, – кредитних ставок.

Низький ступінь впливу депозитів населення на відтворювальні процеси в економіці країни зумовлюється, серед іншого, домінуванням зарубіжних фінансових вливань у загальній структурі банківських пасивів, оскільки в умовах дефіциту внутрішніх ресурсів банки змушені шукати підтримку від крупних світових гравців фінансового капіталу, що, як правило, призводить до зміни власника фінустанови. При цьому досить часто продаж банку за кордон є стратегічною метою її засновників.

Скорочення попиту на депозитні банківські продукти з боку населення є «неправильною» реакцією на згадане вище зростання ставок за довгостроковими вкладками. Однак у цьому випадку спрацьовує ефект інфляційних очікувань, коли населенню навіть за умов збільшення відсотків за депозитами фактично не вигідно заощаджувати з огляду на випереджуючі темпи цінового зростання. Натомість вартість кредитування значно більше корелює з інфляційним навантаженням на економіку, що й пояснює негативний зв'язок між кредитними, обліковими та депозитними ставками в Україні [21].

У першій половині 2012 року розрив між строками погашення банками депозитів відчутно поглибився: депозити на вимогу склали майже 34,0%, зі строком повернення до 1 року – 32,8%, у той час як питома вага депозитів зі строком повернення від 1 до 2 років зросла до рівня 27,7%, хоча депозити з найбільшою тривалістю вкладень (більше 2 років) знову продемонстрували скорочення (рис. 1.8).

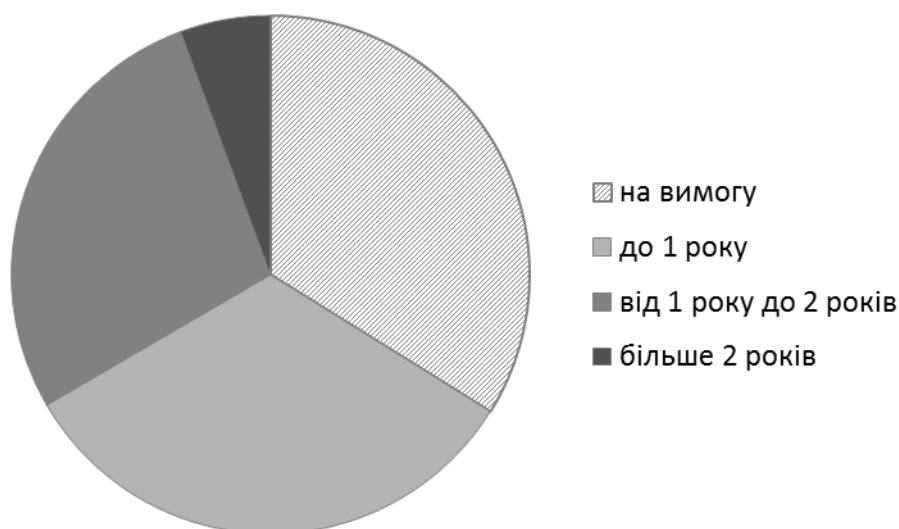

Рисунок 1.8 – Депозити домашніх господарств України в розрізі строків погашення станом на 01.07.2012 [14]

Таким чином, уповільнення темпів зростання довгострокових депозитів свідчить, з одного боку, про недостатній рівень довіри населення до банківської системи, а з іншого – нестабільність макроекономічної ситуації, яка викликає таку недовіру, що в сукупності спотворює дію ринкового механізму.

Протягом 2000-2011 в цілому відбулось розширення фактичного банківського мультиплікатора з 4,9% до 15,3% (у 3,1 рази) за рахунок скорочення середньої норми резервування з 15,0% до 2,7% відповідно, що свідчить про відчутний вплив показника на масштаби проведення фінустановами довгострокових кредитних операцій. Простий депозитний мультиплікатор протягом досліджуваного періоду зріс у 5,6 разів: з 6,7% до 37,3%.

Співвідношення між безготівковою грошовою масою та офіційними резервними активами продемонструвало найбільші темпи зростання у 2006 році – більш ніж на 50% порівняно з попереднім періодом.

Таблиця 1.14 – Простий та фактичний депозитні мультиплікатори в Україні у 2000-2011 роках (складено на основі [14, 70])

Показник	Рік											
	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Готівка в обігу, млрд. грн.	12,8	19,5	26,4	33,1	42,3	60,2	75,0	111,1	167,6	170,5	200,1	209,6
Безготівкові кошти на рахунках у банківській системі, млрд. грн.	19,5	26,3	38,4	61,9	83,5	133,8	186,1	285,0	361,0	326,8	412,7	488,0
Резерви банківської системи, млрд. грн.	4,0	3,6	4,3	6,9	11,4	22,4	20,6	30,4	31,4	26,5	34,6	31,8
Середня норма резервування	0,15	0,13	0,09	0,07	0,07	0,07	0,03	0,03	0,02	0,02	0,03	0,03
Фактичний мультиплікатор, %	4,9	7,3	8,9	9,0	7,3	6,0	9,0	9,4	11,5	12,3	11,9	15,3
Простий депозитний мультиплікатор, %	6,7	7,7	11,1	14,3	14,3	14,3	33,3	33,3	50,0	41,7	38,5	37,3

Такі процеси можна пояснити наближенням резервної політики НБУ до умов, прийнятних для економічно розвинутих країн світу, та, відповідно, зростанням кредитної активності банків. За рахунок поживлення банківського інвестиційного кредитування у 2011 році вдалося збільшити інвестиційний потенціал вітчизняної банківської системи, хоча його невикористана частина також досягла максимуму в обсязі більше ніж 1 трлн. грн.

Загальний обсяг вітчизняного банківського інвестиційного кредитування протягом 2006 – першої половини 2012 року зріс більш ніж у 6,7 раз (рис. 1.9), що свідчить про помірні темпи нарощування підприємствами капіталовкладень за рахунок банківських позик. Частка комерційної іпотеки в загальному обсязі відповідних кредитів наприкінці червня 2012 року досягла максимального значення і склала більше ніж 60,0%.

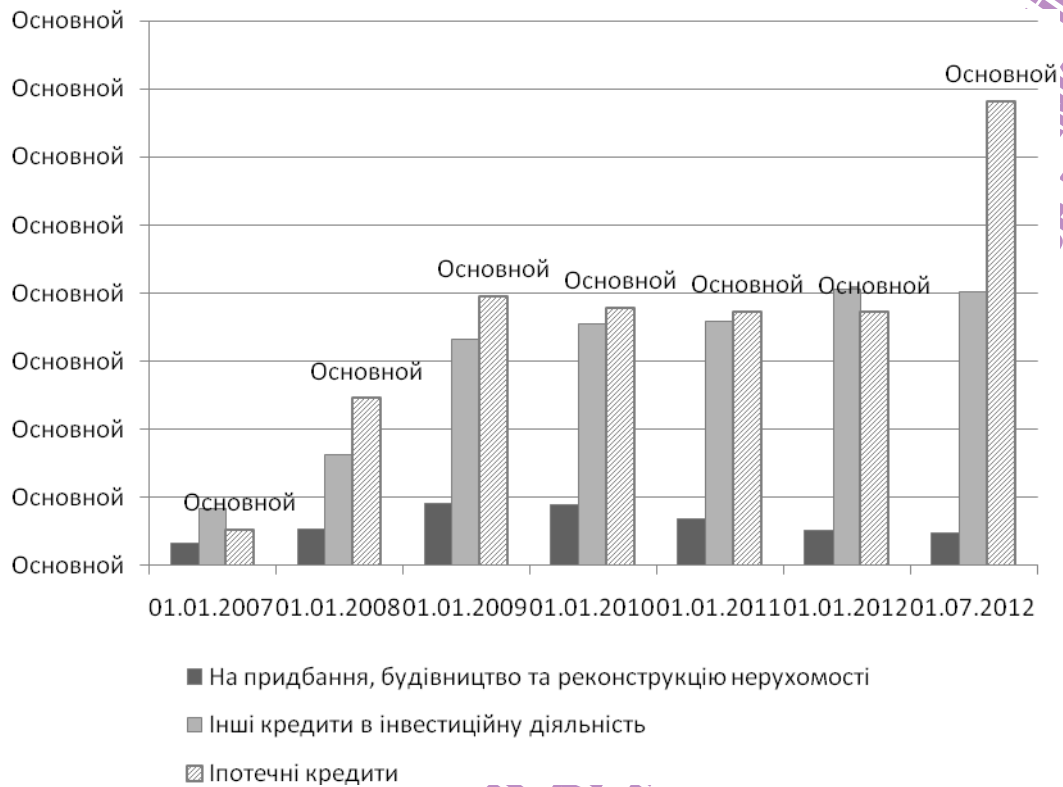

Рисунок 1.9 – Інвестиційні кредити, надані банками України нефінансовим корпораціям, за цільовим спрямуванням (залишки коштів на кінець періоду) (складено на основі [14])

Порівняно з показниками 2006 року, обсяг кредитів на придбання, будівництво та реконструкцію нерухомості, наданих банками в економіку України станом на 1 липня 2012 року, зріс на 49,0% (хоча починаючи з кінця 2008 року спостерігається постійне зниження їх обсягу), залучення інших кредитів в інвестиційну діяльність збільшилось у 4,8 рази, іпотечних комерційних кредитів – майже в 13 раз. При цьому максимально іпотека зростала протягом 2007 року – в 4,6 раз порівняно з минулим періодом, та протягом першого півріччя 2012 року – в 1,8 раз.

В розрізі проведеного дослідження автори [70, 207] роблять висновок, що на сьогодні установи банківської системи України ще не здатні виконати стратегічну роль стимуляторів розвитку високотехнологічних секторів промисловості. В першу чергу це обумовлюється такими факторами як недостатні обсяги довгострокових (депозитних) вкладень з боку населення,

низька капіталізація вітчизняних підприємств, значний рівень невизначеності бізнес-середовища, непривабливість українського ринку для зарубіжних інвесторів, низький рівень якості ризик-менеджменту в банках та ін.

На думку С. Леонова [70], у контексті вибору пріоритетних (стратегічних) «напрямків галузевої структуризації» системи БІК в Україні основна концентрація фінансових ресурсів має стосуватися:

- зростання продуктивності та розширення виробничих потужностей компаній харчової промисловості, і в першу чергу – сегменту переробки первинної сільськогосподарської сировини;
- збільшення енергоефективності стратегічних галузей економіки, в тому числі підприємств не виробничого сектору (житлово-комунальне господарство, транспорт і зв'язок тощо);
- розширення та реконструкції основних фондів енергетичної, транспортної, комунальної та комунікаційної інфраструктур.

За строками погашення іпотечних позик починаючи з 2007 року частка кредитів «до 1 року» та «більше 5 років» зросла до рівнів 25,2% та 24,2% відповідно, натомість кредити «від 1 до 5 років» скоротили свою присутність, хоча продовжили займати більше половини всієї комерційної іпотеки (рис. 1.10).

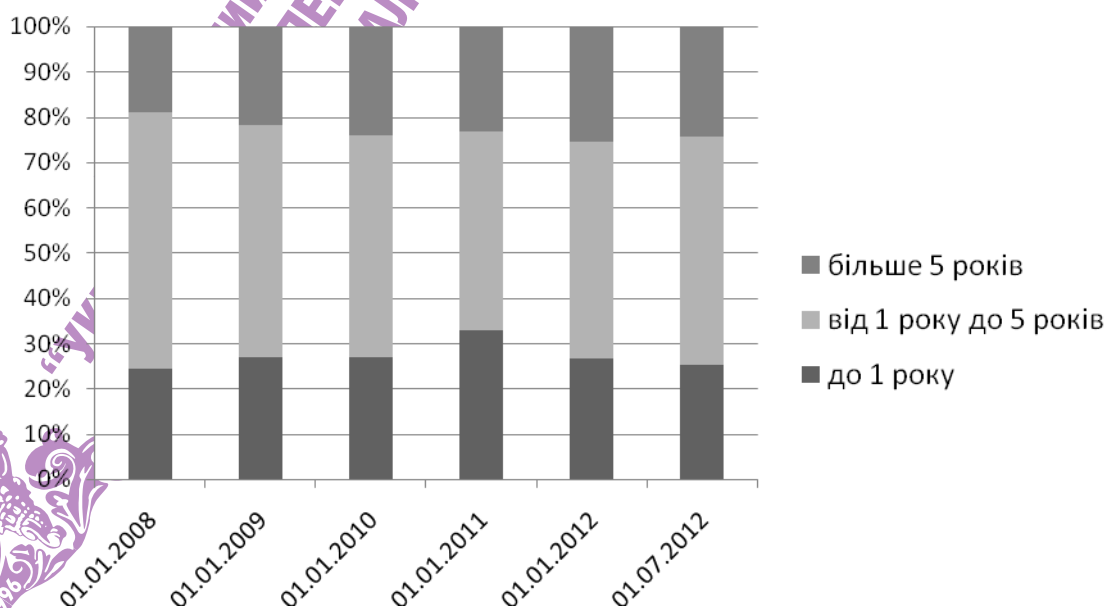

Рисунок 1.10 – Іпотечні кредити за строками погашення [14]

Найбільша частка кредитів (54,3%) на придбання, будівництво та реконструкцію нерухомості припадає саме на довгострокові позики з терміном погашення понад 5 років, хоча в 2007 році їх питома вага складала менше третини, поступаючись кредитам «від 1 до 5 років».

В регіональному розрізі лідером із залучення кредитних ресурсів традиційно є м. Київ. Так, станом на 1 липня 2012 року його частка (разом з Київською областю) в загальній структурі кредитів склала майже 55,0%, тоді минулорічний показник становив 53,7%. Питома вага двох інших «великих» регіонів (Дніпропетровська та Донецька області), разом узятих, також зростає з 25,0% у червні 2011 року до 25,3% у червні наступного року. Виходячи з цього, слід констатувати, що всі інші регіони України отримали в сукупності менше п'ятої частини всіх банківських кредитів, причому негативна регіональна концентрація за період лише посилилася.

Якщо вважати інвестиційними лише кредити зі строком погашення більше 1 року, то регіональний розподіл вітчизняного ринку БК виглядатиме наступним чином (рис. 1.11).

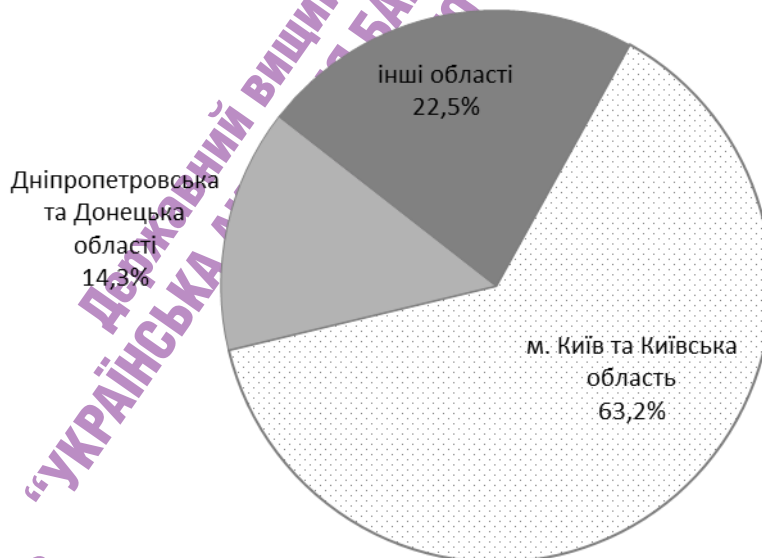

Рисунок 1.11—Залишки за довгостроковими банківськими кредитами, наданими нефінансовим корпораціям України (зі строком повернення більше 1 року), в розрізі регіонів станом на 1 липня 2012 року [14]

Таким чином, розрив між регіонами у кредитному забезпеченні стає ще більшим, коли мова заходить про реалізацію довгострокових комерційних проектів, причому за останній рік ситуація дуже незначно змінилася на користь «невеликих» (на рис. 1.11 – «інших») регіонів. Так, питома вага Дніпропетровської та Донецької областей, узятих разом, скоротилася з 18,7% у червні 2011 року до 14,3% у червні наступного періоду.

Виходячи з результатів проведеного дослідження, серед головних тенденцій розвитку вітчизняної системи банківського інвестиційного кредитування слід виокремити наступні:

- низька частка кредитів у загальній структурі фінансування інвестиційних проектів суб'єктів господарювання;
- обмежена вартість кредитів, які надаються на реалізацію великих інвестиційних проектів;
- помірні темпи впровадження новітніх ринкових пропозицій у сфері фінансування виробничого капіталу;
- існування прямого взаємного впливу високої вартості кредитних ресурсів та нерозвиненості вітчизняного фондового ринку.

Зазначені тенденції мають місце на фоні зберігання боргової кризи в Єврозоні, зростання фінансових ризиків для інвесторів та погіршення індикаторів фінансової стійкості європейських банків.

1.3 Розвиток науково-методичних засад управління ризиками банківського інвестиційного кредитування

В умовах відновлення стабільності функціонування банківської системи після фінансово-економічної кризи 2008-2009 рр., зважаючи на великий негативний соціальний ефект, який має порушення стійкості банківської системи, механізм регулювання економічних ризиків на

мікрорівні вимагає такої ж якщо не більшої уваги, як і на макрорівні грошово-кредитної системи.

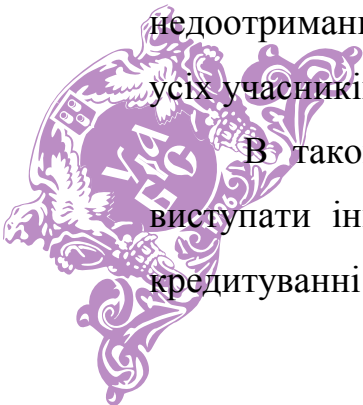
Ризик у банківській діяльності тісно пов'язаний з банківським менеджментом, включаючи всі його класичні функції – планування, організацію, контроль та мотивацію. В межах реалізації кожної з цих функцій існують імовірності виникнення різного роду ризиків, що вимагає від банку формування ефективної системи управління ризиками.

В повній мірі вищесказане стосується діяльності банку на ринку інвестиційного кредитування.

Перш ніж розглядати усю сукупність ризиків банківського інвестиційного кредитування, опишемо основні теоретичні засади та розглянемо ключові визначення.

Так, під економічним ризиком часто розуміється рівень суперечливості та невизначеності при необхідності здійснення вибору, що відображається ступенем досягнення прогнозованого результату з врахуванням контрольованих та неконтрольованих чинників [39]. Зважаючи на це, ми будемо трактувати ризик банківського інвестиційного кредитування як «імовірність настання подій, незалежних від банку, внаслідок яких не будуть в повному обсязі та вчасно виконані умови інвестиційного кредиту або не буде досягнута кінцева мета інвестиційного проекту». Таке визначення, на відміну від існуючих підходів до трактування кредитного ризику враховує той факт, що не завжди інвестиційний проект має на меті отримання прибутку, наприклад при інвестуванні у розвиток інфраструктури, соціального сектору, таким чином ризики цих інвестиційних проектів не піддаються вимірюванню імовірними збитками або недоотриманими доходами. Отже, в даному випадку охоплюються інтереси усіх учасників інвестиційного процесу.

В такому разі об'єктом ризику інвестиційного кредитування буде виступати інвестиційний проект. Тобто при банківському інвестиційному кредитуванні головним є досягнення кінцевої мети проекту. Якщо навіть

позичальник по інвестиційному кредиті виконав свої зобов'язання перед банком, проте не досягнув кінцевої мети – таке кредитування можна вважати неуспішним, тобто таким, де реалізувався певний ризик.

Суб'єктами ризику інвестиційного кредитування будуть виступати учасники процесу інвестиційного кредитування – позичальник та кредитор, оскільки внаслідок реалізації ризику вони вдвох постраждають.

За своїм відношенням до ризику суб'єкти можна поділити на 3 основні типи:

1) обережні суб'єкти – суб'єкти, які не схильні до будь-яких ризиків і прагнуть звести ризики до нуля, пожертвувавши при цьому більшою частиною потенційного прибутку;

2) нейтральні суб'єкти – це ті суб'єкти, які з однаковою схильністю ставляться до проектів з різним рівнем ризику, якщо підвищення рівня ризику адекватною мірою компенсується зростанням доходності;

3) ризикові суб'єкти – учасники інвестиційного процесу, які схильні до обрання більш ризикових проектів, навіть якщо їх доходність зростає непропорційно до зростання ризику.

Варто зазначити, що успіх реалізації інвестиційного проекту буде багато в чому залежати від співпадіння рівнів схильності до ризику кредитора та позичальника. Так, зокрема, навряд чи вдасться успішно закінчити інвестиційний проект в якому позичальник є ризиковим суб'єктом, а кредитор – обережним, скоріше за все, договір інвестиційного кредитування між ними так і не буде підписаний. Імовірність успішної реалізації інвестиційного проекту при різних рівнях схильності до ризику відображена на рис. 1.12

Тип кредитора	Тип позичальника		
	Обережний	Нейтральний	Ризиковий
Обережний	+	–	–
Нейтральний	+	+	–
Ризиковий	+	+	+

Рисунок 1.12 – Імовірність успішної реалізації інвестиційного проекту

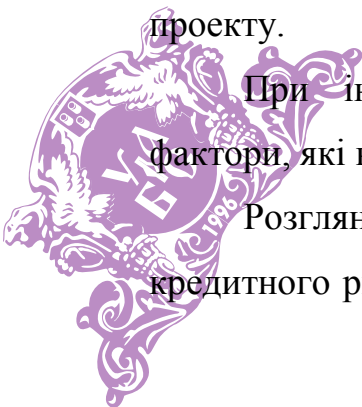
Таким чином, банку, який виступає кредитором інвестиційного проекту слід обов'язково враховувати схильність до ризику як власну, так і позичальника. Щодо схильності до ризику банку то вона має ряд обмежень, по-перше можливості прийняття ризику банком обмежені економічними нормативами Національного банку України, а саме нормативами кредитного ризику: максимального розміру кредитного ризику на одного контрагента – Н7 (менше 25%); великих кредитних ризиків – Н8 (менше 800% регулятивного капіталу); максимального розміру кредитів, гарантій та поручительств, наданих одному інсайдеру – Н9 (менше 5%); максимального сукупного розміру кредитів, гарантій та поручительств, наданих інсайдерам – Н10 (менше 30%) та нормативами інвестування: інвестування в цінні папери окремо за кожною установою – Н11 (менше 15%); загальної суми інвестування – Н12 (менше 60%) [169].

Окрім цього, загальний рівень ризику інвестиційного кредитування має зазначатися та деталізуватися в кредитній та інвестиційній політиках банку. Загалом можна констатувати, що ситуація, коли банк є ризиковим суб'єктом ризику інвестиційного кредитування є суто гіпотетичною, оскільки на практиці в Україні це неможливо.

Що ж стосується схильності до ризику позичальника, то вона може бути визначена банком шляхом аналізу проектної документації та власного альтернативного аналізу розвитку ринку, на якому планується реалізовувати інвестиційний проект. Також до уваги слід брати досвід та технічні можливості позичальника в реалізації проекту, який поданий на розгляд кредитора. Усі ці фактори допоможуть відповідальним особам банку визначити імовірність успіху в результаті кредитування інвестиційного проекту.

При інвестиційному кредитуванні джерелом ризику виступають фактори, які викликають невизначеність та конфліктність.

Розглянемо детальніше фактори, що впливають на виникнення кредитного ризику при інвестиційному кредитуванні. Згідно О.Л. Ковальова

такі фактори можна поділити на: керовані, регульовані, умовно нерегульовані, важкорегульовані; некеровані та нерегульовані фактори [77].

Основними ж ризикоутворюючими факторами є наступні:

- великий обсяг позичок, наданих невеликій групі позичальників (в тому числі в одну галузь);
- невідповідність обсягів наданих в іноземній валюті кредитів обсягам залучених ресурсів у відповідних валютах;
- нечіткість тенденцій кредитної політики та її невідповідність структурі, термінам та способам розрахунків;
- велика кількість позичальників з наявними та прихованими поточними фінансовими труднощами;
- нестача альтернативних джерел погашення заборгованості та відсотків (ліквідна застава, надійні поручителі, тверді гарантії);
- низький рівень диверсифікації кредитних ризиків, домінування кредитів в активах банків;
- зменшення рівня покриття кредитних ризиків регулятивним капіталом банку;
- недосконалі методологічні розробки внутрішньобанківських документів, низький кваліфікаційний рівень банківського персоналу;

Загалом ризик банківського інвестиційного кредитування слід розглядати у комплексі, тобто як сукупність ризиків, притаманних кредитній та інвестиційній діяльності банку. розглянемо їх детальніше та спробуємо класифікувати.

М.М. Свічинський та М.Г. Дмитренко зі всієї сукупності ризиків, на які наражається банк здійснюючи інвестиційне кредитування, виділяють наступні [97]:

1. Зовнішні ризики – дані ризики вважаються некерованими, до них відносяться загальноекономічні, правові, соціальні, політичні. Банк змушений реагувати на них та, відповідно, адаптувати політику інвестиційного кредитування своїх клієнтів.

2. Внутрішні ризики – відносяться до ризиків, пов'язаних зі змінами в внутрішньому середовищі комерційного банку (наприклад кредитний ризик, інвестиційний ризик, ризики платоспроможності, ліквідності тощо). Сукупність даних ризиків є керованою, а отже за допомогою ефективного їх регулювання відповідні наслідки можна мінімізувати.

Розширена класифікація представлена на рисунку 1.13.

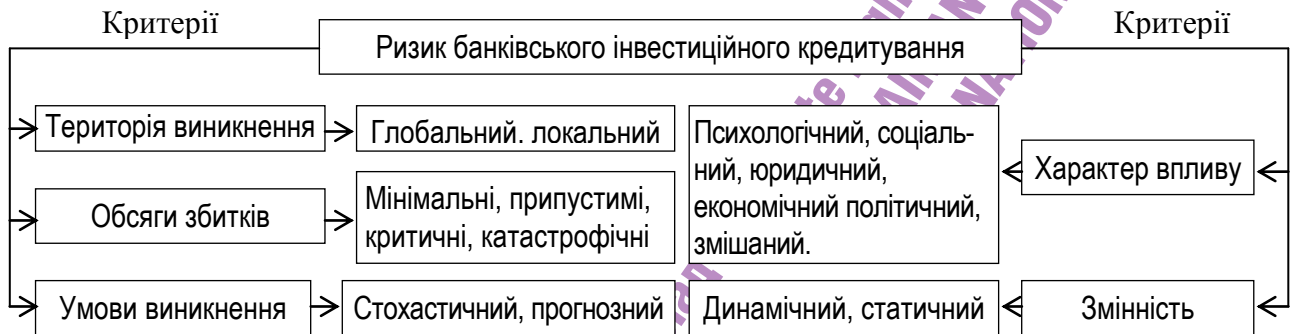

Рисунок 1.13 – Класифікація ризиків банківського інвестиційного кредитування.

Заходи щодо керування індивідуальним (на рівні окремої угоди) та портфельним ризиком (на рівні загального портфелю кредитних угод) банківського інвестиційного кредитування розробляються на основі моніторингу. Під моніторингом банківського інвестиційного кредитування ми розуміємо систематичне спостереження характеристик кредитно-інвестиційних операцій банку, аналіз відхилень фактичних показників від планових (нормативних) для здійснення необхідних управлінських кроків.

В площині ризик-менеджменту банківського інвестиційного кредитування виділяють соціально-психологічні, правові адміністративні, економічні, і методи управління [97]. З метою мінімізації кредитних ризиків, процес здійснення банківського інвестиційного кредитування поділяється на детально структуровані та регламентовані чинним законодавством та внутрішніми нормативними актами етапи:

1. Ініціювання угоди, тобто збір та первіснуобробку інформації про діяльність клієнта, його попит на банківські продукти, установа партнерських відносин із клієнтом;

2. Керування операцією – система дій банківського персоналу, в результаті яких виникає новий актив в кредитному портфелі банку включаючи подальше управління таким активом до моменту його ліквідації.

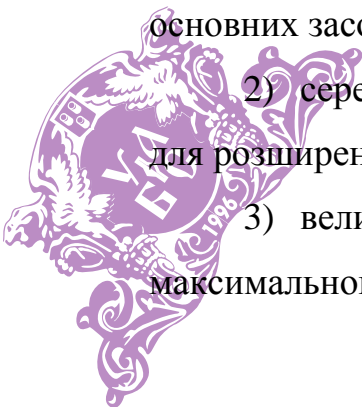
З метою якісного управління ризиками інвестиційного кредитування на портфельному рівні банк здійснює стандартизацію кредитно-інвестиційного портфеля в розрізі класу активів (методів, видів та форм банківського інвестиційного кредитування), галузеву сегментацію клієнтів.

Особливу роль для детального аналізу кон'юнктури певного ринку має його сегментація, мета якої полягає в визначенні банком своїх переваг у порівнянні з можливостями конкурентів, пошуку цільового сегменту ринку, визначенні основних тенденцій співпраці з підприємствами певної групи та створенні ефективних банківських продуктів для кожного сегменту ринку. Вона здійснюється, як правило, на підставі річного доходу від реалізації компанії або групи зв'язаних компаній, до складу якої входить підприємство-позичальник. Додатковими критеріями сегментації клієнтів можуть бути розмір статутного фонду, активів, кількість працюючих та інші характеристики. За результатами сегментації позичальники – юридичні особи підрозділяються на наступні групи:

1) малі підприємства – фірми з обмеженими фінансовими ресурсами, їх сфера діяльності функціонально та територіально невелика, потреби у інвестиційному кредитуванні можуть бути задоволені одним невеликим банком (в основному це кредити на придбання нерухомості та інших основних засобів);

2) середні фірми, які є зацікавленими в інвестиційному кредитуванні для розширення й освоєння нових операцій;

3) великі фірми, для яких характерна експансія капіталу, стратегія максимального захоплення ринку, широка мережа філій. Ця категорія фірм

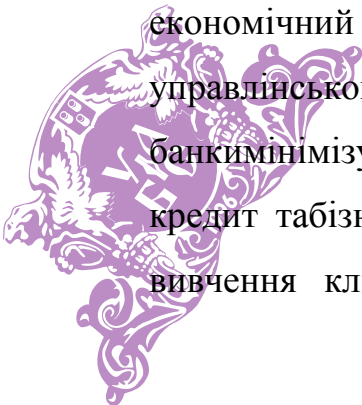
постійно відчуває потребу в інвестиційному кредитуванні у великому обсязі (консорціумне кредитування).

До оцінки кредитоспроможності, як засобу мінімізації індивідуального кредитного ризику, існує декілька підходів: стандартизований (базується на оцінках рейтингових агентств) та підхід, який базується на рейтингових системах самих банків. Ця система диференціюється залежно від характеру позичальниката ґрунтується як на сальдових та оборотних показниках звітності клієнтів, так і на суб'єктивних показниках. Так, банки США, досить часто слідують правилу «5C» (Character, Capacity, Capital, Collateral, Conditions) [203].

Банки європейського союзу користуються різними системами визначення рівня кредитоспроможності клієнтів, в тому числі системами «PARTS» та «CAMPARI».

Нормативні обмеження щодо оцінювання кредитоспроможності позичальників для українських банків визначено положенням НБУ «Про порядок формування та використання банками України резервів для відшкодування можливих втрат за активними банківськими операціями» [168]. Згідно цього положення банкам України дозволено самостійно визначати додаткові вимоги до фінансового стану позичальника, які відображаються в підвищених вимогах до відповідних показників та забезпечують адекватну оцінку рівня кредитного ризику.

Вітчизняні банки при розгляді питання про оцінку кредитоспроможності позичальника – юридичної особи використовують переважно запропоновані світовим досвідом моделі комплексного аналізу клієнта. В даних моделях аналізуються неспівставні категорії (зокрема, економічний інтерес кредитора, забезпечення повернення кредиту, якість управлінського персоналу позичальника). За допомогою таких показників банкі мінімізують час, необхідний для перевірки заявок на інвестиційний кредит та бізнес-планів інвестиційних проектів. З іншого боку, поверхневе вивчення клієнта та суб'єктивність банківського персоналу в багатьох

випадках призводить до помилок. Крім того, неврахування специфіки вітчизняних суб'єктів господарювання, особливостей ведення бізнесу в країні, знижує загальну ефективність застосування зарубіжних моделей.

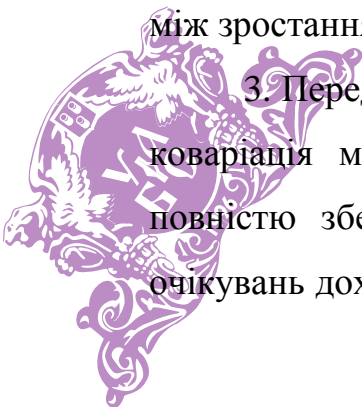
Таким чином, ключовим питанням у забезпеченні ефективності інвестиційного кредитування є подолання невизначеності у майбутніх результатах реалізації проекту.

Розглянемо методи управління ризиком портфелю інвестиційних кредитів. Оскільки інвестиційне кредитування має досить різноманітні форми, буде недоречним застосовувати до нього лише методи управління портфельним кредитним ризиком. Слід також звернути увагу на методи управління ризиком інвестиційним портфелем. На сьогодні інвесторами у всьому світі застосовуються моделі Марковіца, Шарпа, CAPM та їх різноманітні модифікації [9, 76, 205, 214], яким властиві окремі принципові недоліки, які суттєво обмежують їх адекватність та придатність до практичного застосування. Зупинимось на найбільш важливих недоліках.

1. У більшості моделей акцент робиться лише на ризики, що призводять до збитків по інвестиційним активам. Втім, головним мотивом, який спонукає банк до здійснення інвестиції є очікування майбутньої вигоди, недоотримання якої в меншій мірі є об'єктом управління ризиками.

2. Ототожнення ризику з дисперсією доходності інвестиційного активу не підтверджується на практиці. Тим часом величина будь-якого ризику пропорційна двом оцінкам: матеріальній та ймовірнісній, в той час як дисперсія не несе в собі явної інформації про ймовірності та матеріальну величину можливих збитків ні в минулому, ні в майбутньому. Експериментальної перевірки вимагає також гіпотеза про позитивний зв'язок між зростанням прибутковості і зростанням ризику.

3. Передбачається, що очікуваний дохід за інвестицією, ризик, а також коваріація між окремими активами, що мали місце в минулі періоди, повністю зберуться і в майбутньому. Однак в реальності коливання очікувань доходності з плином часу свідчать про те, що доходності, дисперсії

і коваріації в майбутньому будуть істотно відрізнятися від тих, що спостерігалися раніше, причому як в ту, так і в іншу сторону.

4. Портфельні моделі не враховують змін доходності інвестиційних активів, їх ризиків і коваріацій з плином часу, обумовлених постійною мінливістю економіки, соціального стану як у суспільстві, так і в самій компанії, хоча ризики - це ті майбутні події, які можуть нести з собою як збитки, так і прибутки.

5. Якщо інвестиційне кредитування здійснюється підприємства, що недавно діє на ринку, то щодо нього відсутня достатня кількість статистичних та аналітичних даних, на основі яких можна прогнозувати майбутню дохідність такого кредитування і традиційні моделі у цьому мало чим можуть допомогти.

Ми пропонуємо формувати портфель інвестиційних кредитів базуючись на наступній концепції:

1. Майбутній дохід від реалізації інвестиційного проекту є невизначеною подією. Це означає, що в майбутньому фінансовий результат реалізації проекту може обернутися прибутком, який ми будемо називати шансами, або збитками, що є ризиками. В існуючих моделях управління інвестиційним портфелем як правило говорять про ризики, шансами ж часто нехтують. З наукової ж точки зору, правильнішим буде при моделюванні інвестиційного портфеля банку оцінювати і шанси і ризики.

2. Кількісна міра і-го ризику r_i і шансу ch_i визначається як добуток матеріальної оцінки прибутку M_{ch_i} або збитку M_{r_i} та імовірності актуалізації в майбутньому події-прибутку P_{ch_i} або події-збитку P_{r_i} . Таким чином, повні шанси TCH та ризики TR будуть розраховані наступним чином:

$$TCH = \sum_{i=1}^n M_{ch_i} \cdot P_{ch_i} , \quad (1.1)$$

$$TR = \sum_{i=1}^m M_{r_i} \cdot P_{r_i} , \quad (1.2)$$

де M_{ch_i} – шанс отримання прибутку за і-м сценарієм;

P_{chi} – імовірність реалізації даного шансу;

M_{ri} – ризик отримання збитку за і-м сценарієм;

P_{ri} – імовірність реалізації даного ризику;

n – кількість шансів;

m – кількість ризиків.

3. При моделюванні портфеля будемо виходити з того, що дані по прибуткам та збиткам по аналогічним проектам в минулому та по конкретному реципієнту інвестицій так само важливі, як і їх прогностні значення, які можуть актуалізуватися у майбутньому.

4. Імовірність реалізації шансів та ризиків буде визначатися наступним чином. Актуалізація в майбутньому шансу або ризику по кожній інвестиції носить невизначений характер, який обумовлюється невизначеністю економічної та соціальної складових навколишнього середовища, а також поведінкою реципієнта в минулі періоди. Позначимо і можливих майбутніх станів економіки як C_1, C_2, \dots, C_i , а k можливих майбутніх соціальних станів, як S_1, S_2, \dots, S_k . Будемо також вважати, що економічні та соціальні стану навколишнього середовища незалежні між собою, незалежні у своїх сукупностях і утворюють кожні повні групи подій.

Позначимо шанс та ризик, які спостерігалися в минулому як $ch_i^p \in X_{ch}^p$ та $r_i^p \in X_r^p$. Це означає спільне настання множини подій (шансів, ризиків, станів економіки та соціальних станів). Тоді імовірності шансів та ризиків можуть бути записані в наступному вигляді:

$$P_{chi} = P(ch_i, UC_j, US_k, X_{ch}^p \cup X_r^p), \tag{1.3}$$

$$P_{ri} = P(r_i, UC_j, US_k, X_{ch}^p \cup X_r^p), \tag{1.4}$$

State Higher Educational Institution
"UKRAINIAN ACADEMY OF BANKING
OF THE NATIONAL BANK OF UKRAINE"

причому множини станів економіки $\cup C_j$, соціальних станів $\cup S_k$ та множини шансів та ризиків за минулі періоди незалежні між собою і кожна з них формує повну групу несумісних та незалежних в сукупності подій.

Таким чином, оцінювання загального рівня ризику банківського інвестиційного кредитування (TR) на засадах сценарного аналізу шляхом врахування не тільки потенційних збитків, а й ймовірних вигід від інвестиційного проекту, виходячи із прогнозів грошових потоків при оптимістичному, реалістичному та песимістичному сценаріях його реалізації здійснюватиметься наступним чином:

$$TR = \sum_{i=1}^n B_i \cdot P_i^B (\cup E^p, \cup S^p, \cup B^p \cup L^p) - \sum_{i=1}^n L_i \cdot P_i^L (\cup E^p, \cup S^p, \cup B^p \cup L^p), \quad (1.5)$$

де B_i – прогнозний обсяг прибутку від реалізації інвестиційного проекту за i -м сценарієм;

L_i – прогнозний обсяг збитку від реалізації інвестиційного проекту за i -м сценарієм;

n – кількість сценаріїв реалізації інвестиційного проекту;

P_i^B, P_i^L – відповідно ймовірності отримання прибутків / збитків при реалізації інвестиційного проекту за i -им сценарієм.

Кожний сценарій визначається прогнозованою комбінацією відповідних станів економічного (E_p) та соціального (S_p) розвитку, а також потенційною результативністю (прибутками (B_p) та збитками (L_p)) діяльності позичальника в цілому, незалежно від реалізації інвестиційного проекту.

Також ми пропонуємо розділяти ризики і шанси на три управлінські рівні – оперативний, тактичний та стратегічний.

Оперативний рівень характеризується тим, що час між виявленням ризику чи шансу та моментом його практичної реалізації є незначним – один-

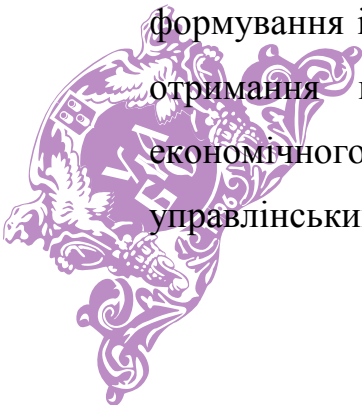
два дні, а тому ми можемо нехтувати змінами у соціальному та економічному середовищі при управлінні ризиками на цьому рівні.

Тактичний рівень характеризується тим, що період актуалізації шансів та ризиків є тривалішим порівняно з оперативним (до 1 року), а тому нехтувати змінами в соціальному та економічному середовищі вже не можна.

Стратегічний рівень характеризується досить значним періодом часу до актуалізації шансів та ризиків, таким, що протягом цього періоду у суспільстві та економіці можуть відбутися досить кардинальні зміни, які неминуче позначатся на результатах реалізації інвестиційного проекту.

Розраховані та оцінені ризики та шанси успішної реалізації інвестиційного проекту ми використовуємо для розрахунку оптимальної з точки зору допустимого рівня ризику суми кредитування конкретного інвестиційного проекту. Дане питання є досить важливим для банків, оскільки при здійсненні інвестиційного кредитування банку слід знайти оптимальний баланс між ризиком та очікуваною доходністю. Так, при збільшенні суми інвестиційного кредитування за однією угодою банк збільшує свої шанси на отримання більшого прибутку, оскільки по-перше отримавши більший інвестиційний кредит позичальник може отримати більш потужну фінансову базу для подальшого ефективного розвитку, що збільшить його прибутки у майбутньому, а отже у виграші буде і банк. А з іншого боку, при збільшенні суми інвестиційного кредиту збільшуються і ризики, виникає потреба у додатковому забезпеченні, яке не завжди є ліквідним в достатній мірі, а отже й збільшуються потенційні збитки банку у випадку неповернення такого кредиту.

Таким чином дана модель, на відміну від існуючих моделей формування інвестиційного портфеля, враховує не тільки ризики, а й шанси отримання прибутку на фоні імовірної реалізації різних сценаріїв економічного та соціального розвитку. Розмежування ризиків та шансів за управлінськими рівнями дає нам змогу оптимізувати та підвищити

адекватність оцінки імовірного результату реалізації інвестиційного проекту на різних часових горизонтах, шляхом виключення іррелевантних факторів.

Мінімізація можливих варіантів результату реалізації інвестиційних проектів є головною метою управління ризиками банківського інвестиційного кредитування. Втім, досить часто для зменшення невизначеності банк має використати певні фінансові ресурси, розмір яких буде нерациональним порівняно з вартістю страхування таких ризиків. Для цього ми пропонуємо розраховувати вартість невизначеності (PUP), яку ми розуміємо як максимальну вартість ресурсів (грошових, трудових, матеріальних), яку банку слід витратити для мінімізації можливих негативних результатів реалізації інвестиційного проекту.

$$PUP = \sum_{i=1}^m (P_i \times \sum_{t=1}^T \frac{I_{it} - L_{it}}{(1+r)^t}), \quad (1.6)$$

I_{ik} – прогнозований обсяг доходу за j -м сценарієм реалізації інвестиційного проекту у період t ;

L_{jk} – потенційні витрати за j -м сценарієм реалізації інвестиційного проекту у період t ;

r – ставка дисконтування;

T – тривалість інвестиційного проекту;

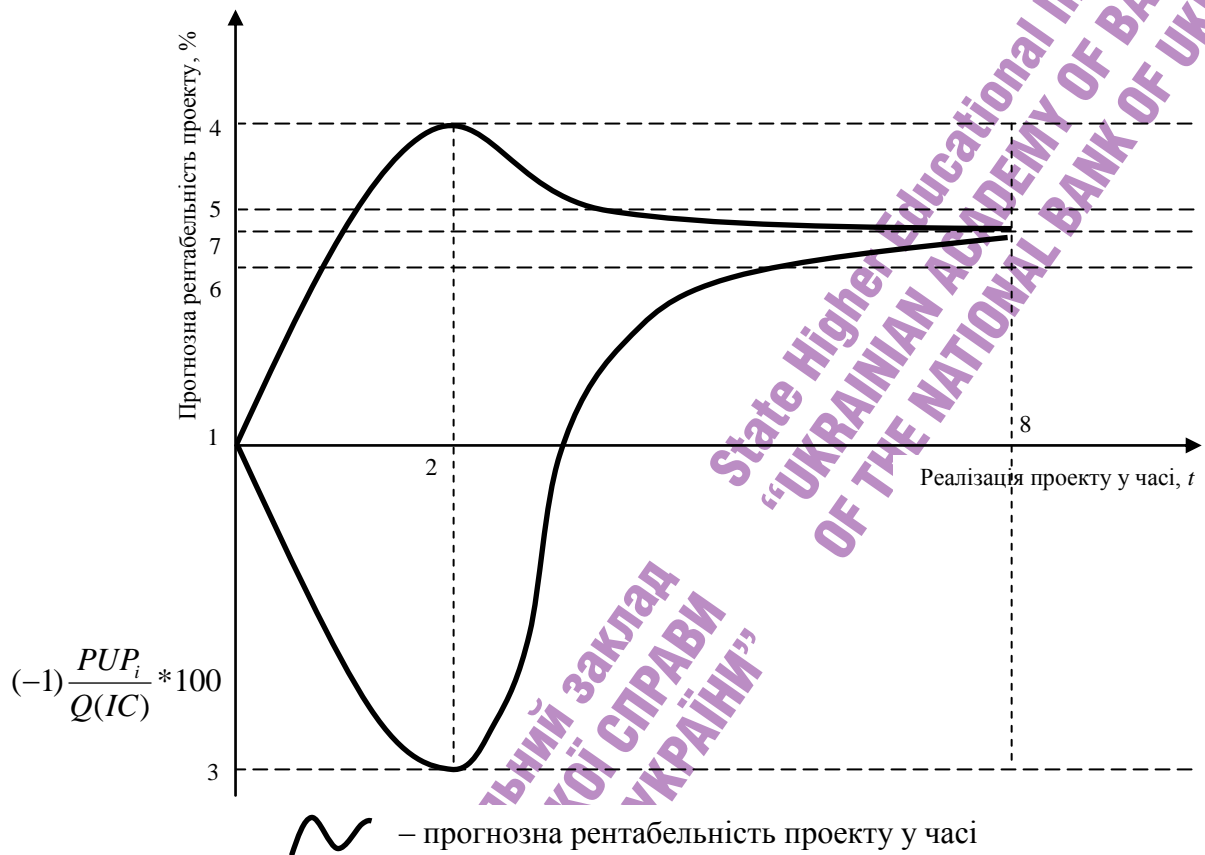
m – кількість негативних сценаріїв реалізації інвестиційного проекту;

Для портфелю інвестиційних проектів, які розглядаються для кредитування вартість невизначеності буде визначатися як сума вартостей невизначеності для кожного проекту з портфелю.

В результаті ліквідації невизначеностей до прийняття проекту під кредитування та під час його реалізації, потенційний результат від реалізації інвестиційного проекту повинен бути в межах допустимої множини

результатів кредитування інвестиційного проекту. Графічно це можна зобразити наступним чином (рис. 1.14).

- 1 – подача заявки на інвестиційний кредит;
- 2 – прийняття рішення про видачу інвестиційного кредиту;
- 3 – максимальний збиток, який може бути отриманий в наслідок реалізації інвестиційного проекту;
- 4 – максимальний прибуток, який може бути отриманий в наслідок реалізації інвестиційного проекту;
- 5-6 – множина допустимих результатів кредитування інвестиційного проекту;
- 7 – кінцевий результат реалізації інвестиційного проекту;
- 8 – закінчення реалізації інвестиційного проекту, виконання позичальником всіх вимог перед кредитором.

Рисунок 1.14 – Розподіл ризиків інвестиційного кредитування за часом (авторська розробка)

На сьогодні, при визначенні граничної суми кредиту, яку банк може надати конкретному позичальнику на фінансування інвестиційної діяльності визначається виходячи з кредитоспроможності такого позичальника. Частіше за все банки ґрунтуються на минулих фінансових результатах позичальника та враховують потенційний дохід від інвестиційного проекту, який

передбачається фінансувати за рахунок кредитних коштів. Проте такий підхід не завжди виправданий, оскільки не враховує співвідношення суми такого кредиту до загального ліміту кредитного інвестування, визначеного кредитно-інвестиційною політикою банку. В результаті може бути порушено принцип ефективної диверсифікації кредитно-інвестиційного портфелю банку.

Для врегулювання даної неузгодженості ми пропонуємо при управлінні ризиками використовувати так званий критерій Келлі. Даний критерій був розроблений Д.Л. Келлі в 1956 році. Метою розробки даного критерію початково була мінімізація шуму на міжміських телефонних лініях, втім його можна адаптувати і до використання у фінансовій сфері.

Суть даного критерію зводиться до визначення оптимальної суми інвестування в конкретний проект виходячи з ризиків та шансів даного проекту та загального ліміту банку на інвестиційні кредити.

За допомогою даного критерію ми пропонуємо розраховувати коригуючий коефіцієнт для визначення максимальної суми надання банком коштів для кредитування окремого інвестиційного проекту (IK_{max}), що забезпечує банку оптимальний баланс між ризиком отримання збитків та імовірною вигодою від банківського інвестиційного кредитування, дозволяє орієнтуватися не на обсяги регулятивного та статутного капіталу, а на потенційну ефективність реалізації інвестиційного проекту, скориговану на ймовірність її досягнення:

$$IK_{max} = CH \times P_{CH} - \frac{1 - P_{CH}}{CH}, \quad (1.7)$$

де CH – співвідношення кількості імовірних позитивних та негативних результатів кредитування банком інвестиційного проекту;

P_{CH} – імовірність успішного погашення інвестиційного кредиту;

На рисунку 1.15 зображено загальну логіку здійснення оцінювання та управління ризиками банківського інвестиційного кредитування.

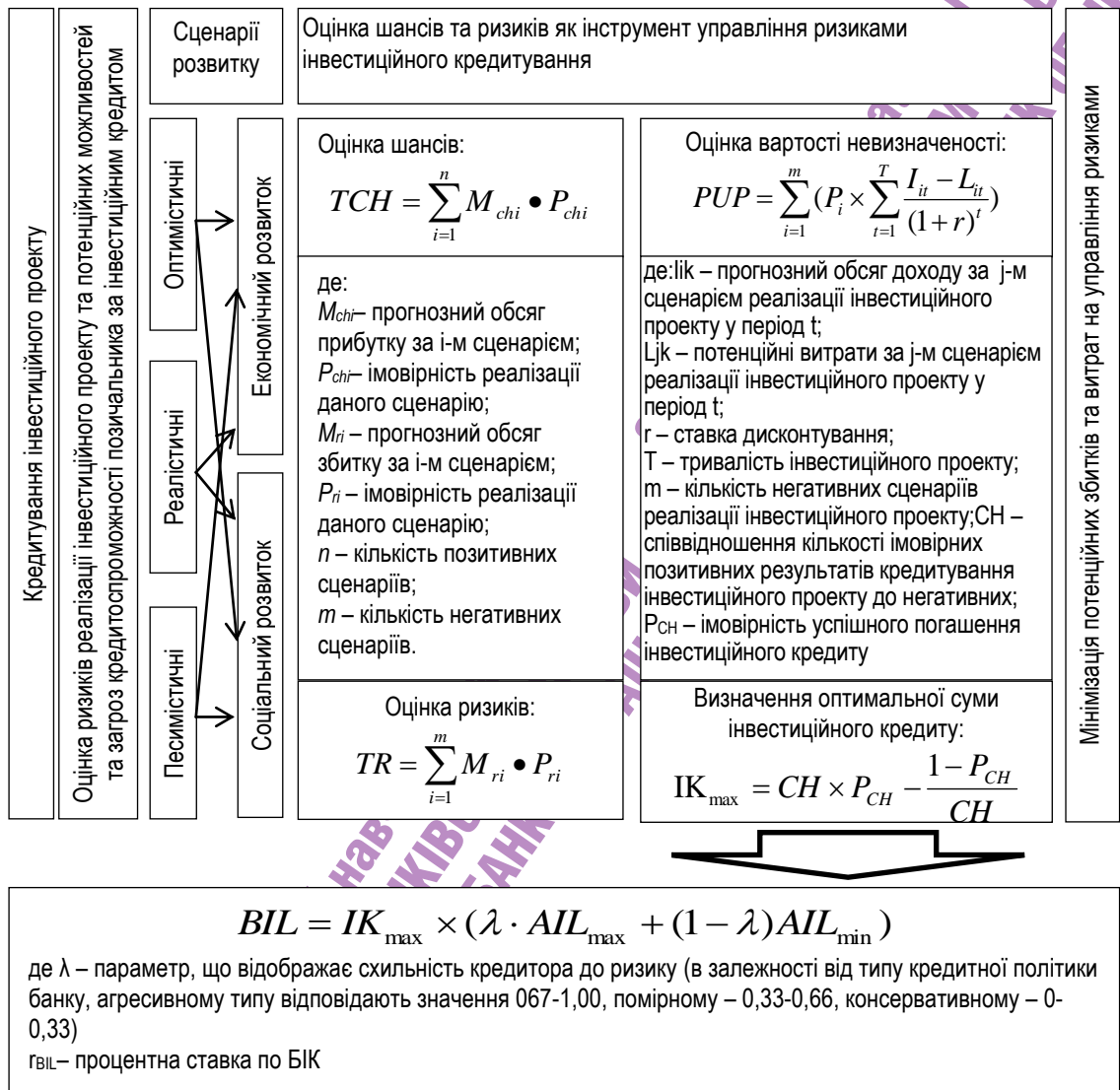

Рисунок 1.15 – Механізм оцінювання та лімітування ризику банківського інвестиційного кредитування (авторська розробка)

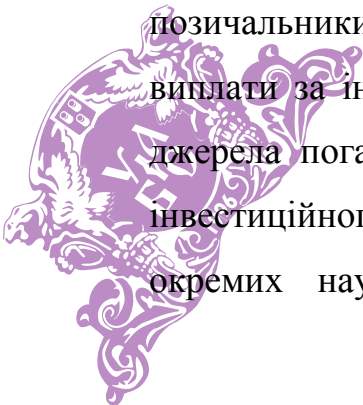
Таким чином, дана модель управління ризиками банківського інвестиційного кредитування побудована на засадах сценарного аналізу, з урахуванням ресурсних потреб позичальника та його можливостей успішного погашення інвестиційного кредитування, схильності банку до ризику при кредитуванні, а також імовірнісної природи розвитку соціально-економічного

середовища, майбутніх грошових потоків інвестиційного проекту та операційної діяльності позичальника.

Висновки за розділом 1

В даному розділі досліджено еволюцію поглядів на сутність банківського інвестиційного кредитування в межах різних наукових шкіл, що дозволило стверджувати про домінування чотирьох основних підходів, відповідно до яких банківське інвестиційне кредитування розглядається з точки зору: 1) форми надання позикових коштів (як специфічна форма банківського кредиту); 2) генерованих грошових потоків (вважається, що джерелом погашення кредиту є виключно доходи від реалізації інвестиційного проекту); 3) функцій, завдань та принципів його організації; 4) терміну кредитування (виключно як довгострокове кредитування).

Узагальнення наукової думки щодо визначення змісту банківського інвестиційного кредитування свідчить, що кожен з цих підходів не позбавлений недоліків. Так, зокрема, трактування банківського інвестиційного кредитування лише як кредитної операції залишає поза увагою значний спектр інших банківських операцій кредитного характеру, які дозволяють позичальникам отримати інвестиційні ресурси (купівля цільових облігацій, фінансовий лізинг, окремі види факторингу тощо). Крім того, враховуючи складність узгодження у часі надходжень від реалізації інвестиційного проекту з графіком погашення інвестиційного кредиту, позичальники часто спрямовують доходи від інших видів діяльності на виплати за інвестиційним кредитом. Таким чином, недоцільно обмежувати джерела погашення інвестиційного кредиту лише доходами від реалізації інвестиційного проекту. Дискусійною в роботі визнана також і пропозиція окремих науковців відносити до складу банківського інвестиційного

кредитування також і позики інших фінансових установ подібного характеру. Довгостроковість як безумовна особливість банківського інвестиційного кредитування в роботі також визнана необґрунтованою, оскільки термін кредитування часто є коротшим, ніж термін реалізації інвестиційного проекту. Це пов'язано з тим, що переважну частку інвестиційних потреб позичальники фінансують за рахунок власних коштів.

Виходячи з цього, нами запропоновано уточнити визначення банківського інвестиційного кредитування розуміти його як комплекс взаємопов'язаних дій із надання банком кредитних, фондів та нетрадиційних банківських послуг з метою фінансування інвестиційної діяльності позичальника на умовах платності, поверненості, забезпеченості та строковості.

В роботі досліджено функції банків в процесі інвестиційного кредитування (мобілізаційну, забезпечувальну, стимулюючу, платіжну, контрольну, допоміжно-інфраструктурну, експертну, інформаційного посередництва). Завдання банківського інвестиційного кредитування розглянуто з позиції як окремого банку, так і банківської системи в цілому.

Нами обґрунтовано, що в науковій літературі відсутня узгодженість існуючих класифікацій видів та форм банківського інвестиційного кредитування, фондів форми надання кредитних коштів залишаються поза увагою, види та форми банківського інвестиційного кредитування не відповідають типам інвестиційних проектів, що можуть кредитуватися. Для подолання зазначених недоліків автором удосконалено класифікацію видів та форм банківського інвестиційного кредитування.

Ряд інструментів фінансового ринку, які використовуються для традиційного кредитування або інвестування, автор не вважає інструментами банківського інвестиційного кредитування, зокрема: векселі (оскільки неможливо встановити цільове призначення вексельного кредиту);

інвестиційні сертифікати (оскільки не передбачають гарантованого повернення коштів); акції (окрім проектного фінансування).

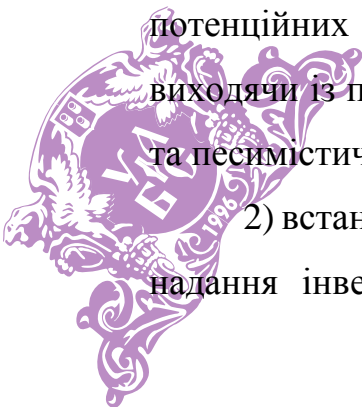
Узагальнення наукових напрацювань в сфері управління ризиками банківського інвестиційного кредитування дозволило автору стверджувати про відсутність універсальної для всіх форм банківського інвестиційного кредитування моделі вимірювання ризику; квантифікацію ризику банківського інвестиційного кредитування переважно за загальними методиками оцінювання кредитного ризику; неврахування потенційного ефекту від реалізації інвестиційного проекту та впливу на нього змін в соціальному та економічному середовищі в процесі визначення рівня ризику банківського інвестиційного кредитування.

Аналіз механізму нормативного регулювання ризиків банківського інвестиційного кредитування в Україні показав, що затверджена НБУ методика оцінювання кредитного ризику не враховує інвестиційний характер кредиту та імовірнісну природу майбутніх доходів за інвестиційним проектом. Крім того, існуючі підходи до лімітування ризику банку за кредитами, в тому числі й інвестиційними, ґрунтуються на можливості банку відшкодувати збитки, в той час як при банківському інвестиційному кредитуванні доцільніше було б орієнтуватися на прогнозований ефект від реалізації інвестиційного проекту.

Зважаючи на виявлені в роботі проблеми існуючої методичної та нормативної бази управління ризиками банківського інвестиційного кредитування, нами запропоновано:

1) оцінювати загальний рівень ризику банківського інвестиційного кредитування на засадах сценарного аналізу шляхом врахування не тільки потенційних збитків, а й ймовірних вигід від інвестиційного проекту, виходячи із прогнозів грошових потоків при оптимістичному, реалістичному та песимістичному сценаріях його реалізації:

2) встановлювати граничне значення вартості управління ризиками надання інвестиційного кредиту для реалізації інвестиційного проекту як

максимальну вартість ресурсів (грошових, трудових, матеріальних), які банк може витратити для мінімізації можливих негативних результатів реалізації цього інвестиційного проекту:

3) розраховувати коригуючий коефіцієнт для визначення максимальної суми надання банком коштів для кредитування окремого інвестиційного проекту, що забезпечує банку оптимальний баланс між ризиком отримання збитків та імовірною вигодою від банківського інвестиційного кредитування, дозволяє орієнтуватися не на обсяги регулятивного та статутного капіталу, а на потенційну ефективність реалізації інвестиційного проекту, скориговану на ймовірність її досягнення:

4) розраховувати оптимальну суму інвестиційного кредиту з урахуванням коригуючого коефіцієнту та типу кредитної політики банку.

Основні наукові результати даного розділу опубліковані автором у працях [155, 99,104, 150,124, 139, 116, 110, 157, 107, 156, 126, 144, 145, 105, 154, 114, 146, 109, 127, 130, 153, 147, 140, 119, 148, 149, 85, 86]

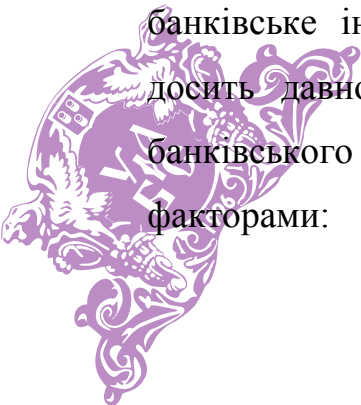
РОЗДІЛ 2

ДОСЛІДЖЕННЯ ВПЛИВУ БАНКІВСЬКОГО ІНВЕСТИЦІЙНОГО
КРЕДИТУВАННЯ НА РОЗВИТОК БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ ТА
ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ2.1 Вплив банківського інвестиційного кредитування на розвиток
галузей національної економіки

На сучасному етапі розвитку української економіки існує потреба у перерозподілі фінансового та підприємницького капіталу. Малому та середньому бізнесу все частіше доводиться вирішувати проблему нестачі фінансових ресурсів, які потрібні для розвитку їх власної діяльності. В Україні недооцінювання значення інвестицій як ключової рушійної сили розвитку економіки призвело до падіння конкурентоспроможності українських товарів та структурних викривлень вітчизняної промисловості, перетворення України на сировинний придаток розвинутих країн та хронічного споживача високотехнологічних товарів вироблених закордоном.

В українській економіці банківська система відіграє ключову роль в сфері акумулювання фінансових ресурсів та їх перерозподілу в ті сфери національної економіки, які відчувають гостру потребу у додаткових грошових коштах. Таким чином банківська система в Україні забезпечує регулювання руху грошових потоків та їх скерування у ті напрямки, які забезпечують прискорення економічного розвитку країни.

Головним інструментом реалізації даної функції банківської системи є банківське інвестиційне кредитування, потреба у розширенні якого вже досить давно назріла в українській економіці. Необхідність активізації банківського інвестиційного кредитування обумовлена наступними факторами:

1) застарілість матеріально-технічної бази на великих підприємствах, що призводить до підвищеної матеріало- та енергомісткості, а внаслідок, до зниження конкурентоспроможності вітчизняної продукції;

2) нестача власних фінансових ресурсів для початку та розширення підприємницької діяльності для малих підприємств, що, враховуючи складність кредитування малого бізнесу за традиційними програмами, призводить до нерозвиненості малого бізнесу та виродження середнього класу в країні;

3) нерозвиненість вітчизняного фондового ринку, яка концентрує коло пошуків інвестиційного капіталу з боку підприємств саме на банківській системі [97].

На сучасному етапі розвитку вітчизняної економіки, який характеризується певним «пробуксовуванням» вітчизняної промисловості (за винятком окремих галузей), головним фактором забезпечення конкурентоспроможності підприємств та їх продукції стає не стільки операційна, скільки їх інвестиційна діяльність. Як свідчить досвід, успіху досягають лише ті підприємства та фірми, які створюють ефективні адаптивні виробничі системи, за допомогою яких можна за досить короткий період часу та без суттєвих втрат переорієнтуватися з виробництва одних видів товарів або послуг на інші.

Розглянемо основні параметри розвитку галузей вітчизняної економіки. Зокрема, обсяги реалізованої промислової продукції представлені на рис. 2.1.

Як бачимо з рис. 2.1 з 2001 року спостерігалось лише 2 зниження обсягів реалізації промислової продукції – у 2009 році та у 2012 році. Втім, у 2009 році найбільш суттєвого зниження зазнали лише металургійне виробництво та машинобудування, по іншим галузям зниження або не було суттєвим або було відсутнім взагалі.

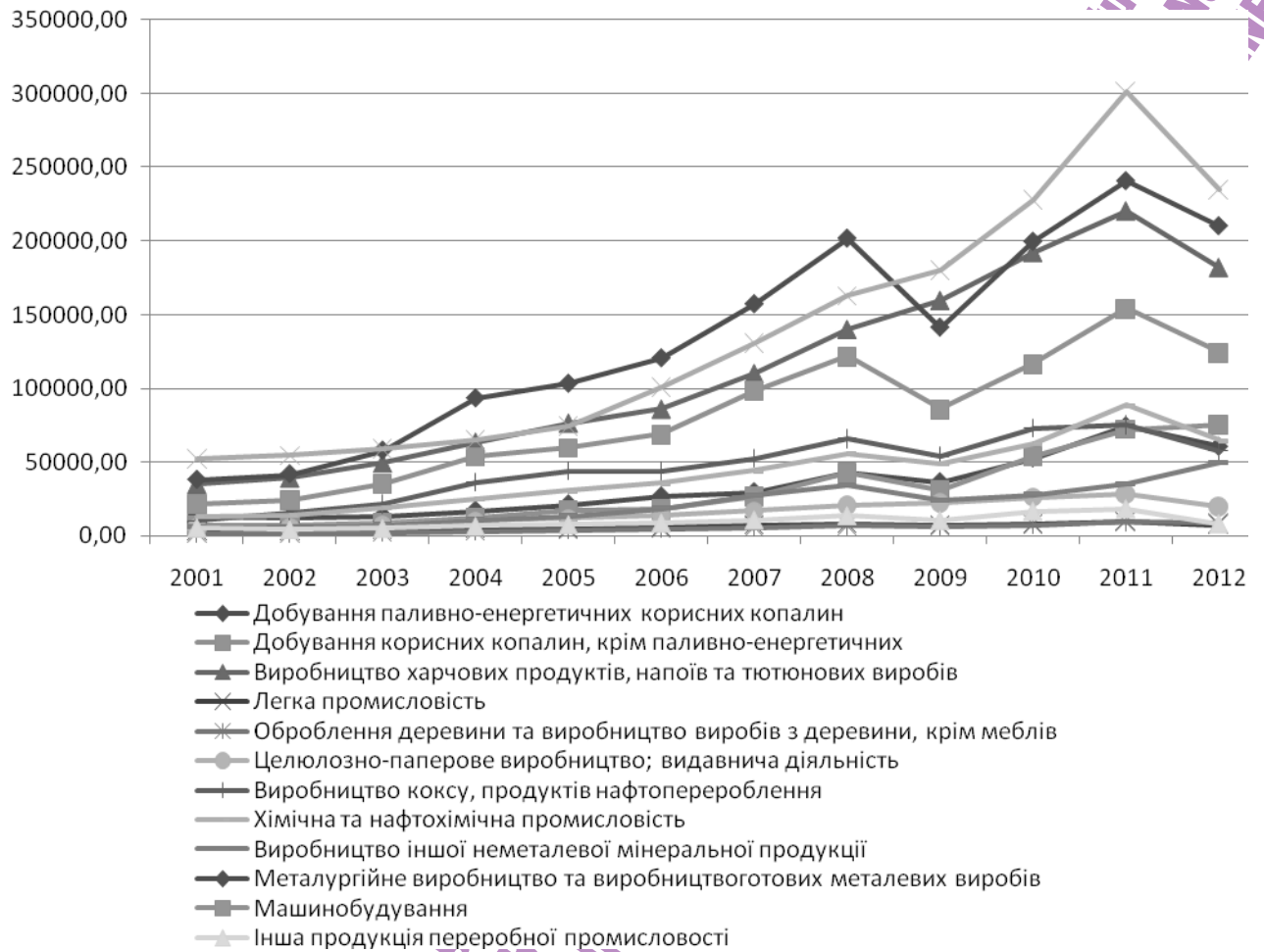

Рисунок 2.1 – Динаміка обсягів реалізованої продукції в Україні за видами економічної діяльності, млн. грн. (розраховано за даними [91])

Що ж стосується 2012 року, то за його результатами спостерігалось зниження обсягів реалізованої продукції за всіма видами економічної діяльності окрім видобування корисних копалин та виробництва неметалевої мінеральної продукції. З огляду на те, що 2009 рік ознаменувався наслідками фінансово-економічної кризи у світі та в Україні, зниження обсягів реалізованої продукції видається нам цілком закономірним, оскільки по-перше знизилась і виробництво товарів та послуг, і купівельна спроможність населення на фоні підвищення курсу долара США. Враховуючи це, тенденція до зниження обсягів реалізації

промислової продукції у 2012 році видається дещо нелогічною, зважаючи на стабільність валютних курсів та поступове зростання доходів населення [Ошибка! Неизвестный аргумент ключа.]. З цього можна зробити висновок, що зросли вимоги покупців до товарів і вітчизняна промисловість поки що не здатна їх задовольнити, а отже при незмінності якісних характеристик вітчизняної промислової продукції економіку України у найближчому майбутньому очікує стагнація. Ми вважаємо, що активізація інвестиційного кредитування банками України може переломити зазначену тенденцію. Розглянемо детальніше особливості здійснення інвестиційного кредитування банками України.

Для здійснення всестороннього аналізу банківського інвестиційного кредитування та виокремлення основних напрямків його подальшого розвитку слід чітко формалізувати сутність банківського інвестиційного кредиту та визначити його місце в процесах інвестування в Україні.

Інвестиційний кредит – це кредит, наданий позичальнику для здійснення ним інвестиційних вкладень. Прикладом цього є кредити на освоєння землі та будівництво, купівлю завершених будівель, устаткування, фінансовий лізинг тощо [189]. Хоч наведене визначення звужене в певній мірі (інвестиційні кредити також надаються і на приватизацію, купівлю інвестиційних цінних паперів), з нього все ж таки можна зробити наступний висновок: інвестиційні кредити це кредити в основний капітал підприємства метою якого є його збільшення та розширення виробництва за рахунок таких вкладень. Розглянемо динаміку капітальних інвестицій в Україні (табл. 2.1).

Слід зазначити, що найбільшу питому вагу серед джерел капітальних інвестицій виступають власні кошти підприємств та організацій, і на кінець 2012 року вона становила 59,21%. На другому місці знаходяться

кредити банків та інші позики, частка яких склала 16,13% у тому ж 2012 році. Інші джерела капітальних інвестицій займали в структурі від 0 до 8%.

Таблиця 2.1 – Динаміка капітальних інвестицій підприємств та організацій України за джерелами фінансових ресурсів (розраховано за даними [189])

Джерела капітальних інвестицій	Роки						
	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Кошти державного бюджету	9605,3	15077,4	15402,9	8360,8	10952,2	18394,6	16530,9
Кошти місцевих бюджетів	6732,2	9370,4	12498	5914,5	6367,7	8801,3	8307,7
Власні кошти підприємств та організацій	89136,3	130514,8	161277,2	127435,4	114963,6	152279,1	156149,3
Кредити банків та інші позики	21256,8	33903,8	42981	25587,5	23336,2	42324,4	42526,9
Кошти іноземних інвесторів	5094,2	7251,3	8087	8209,4	4067,7	7196,1	-
Кошти інвестиційних фондів	2274,8	4223,9	5704,2	2683,5	-	-	-
Кошти населення на будівництво власних квартир	-	9879,5	9495,2	4795,9	4654,2	4470	-
Кошти населення на індивідуальне житлове будівництво	5110,4	8549,1	11589	5502,3	16176	15102,9	21975,1
Інші джерела фінансування	9762,2	3908,8	5039,6	4388,7	8543	11363,9	18237,8
Всього	148972,3	222678,9	272074,1	192878,0	189060,6	259932,3	263727,7

Графічно, динаміка двох найбільших джерел капітальних інвестицій наведена на рис. 2.2.

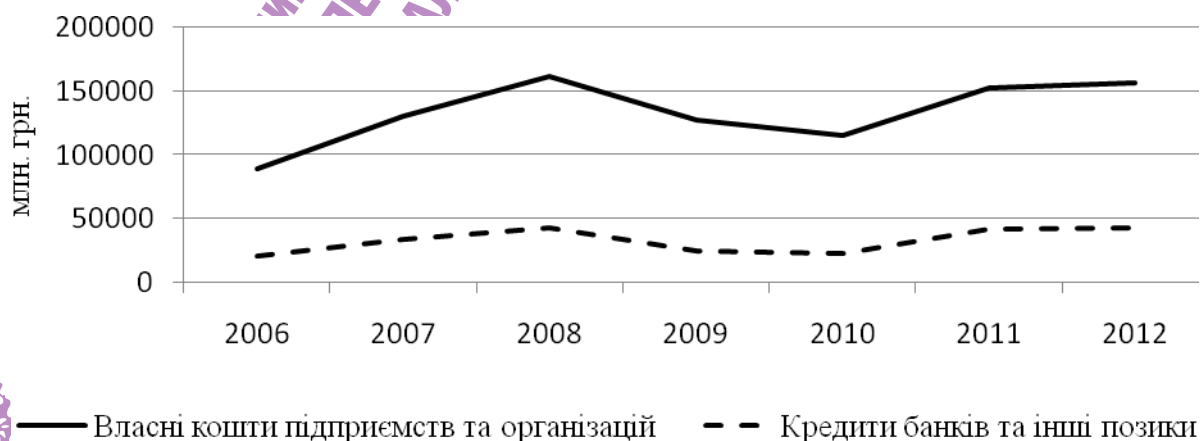

Рисунок 2.2 – Динаміка обсягів головних джерел капітальних інвестицій в Україні (розраховано за даними [189])

Як бачимо між власними коштами підприємств та банківськими кредитами в цілому зберігся паритет з незначним збільшенням частки власних коштів в структурі джерел капітальних інвестицій.

Що стосується активності різних галузей у здійсненні капітальних інвестицій, то тут спостерігається лідерство переробної промисловості (14,4%), будівельної галузі (13,8%), підприємств транспорту та зв'язку (13,16%) та добувної галузі (11,6%).

Повна структура капітальних інвестицій за видами економічної діяльності представлена на рисунку 2.3.

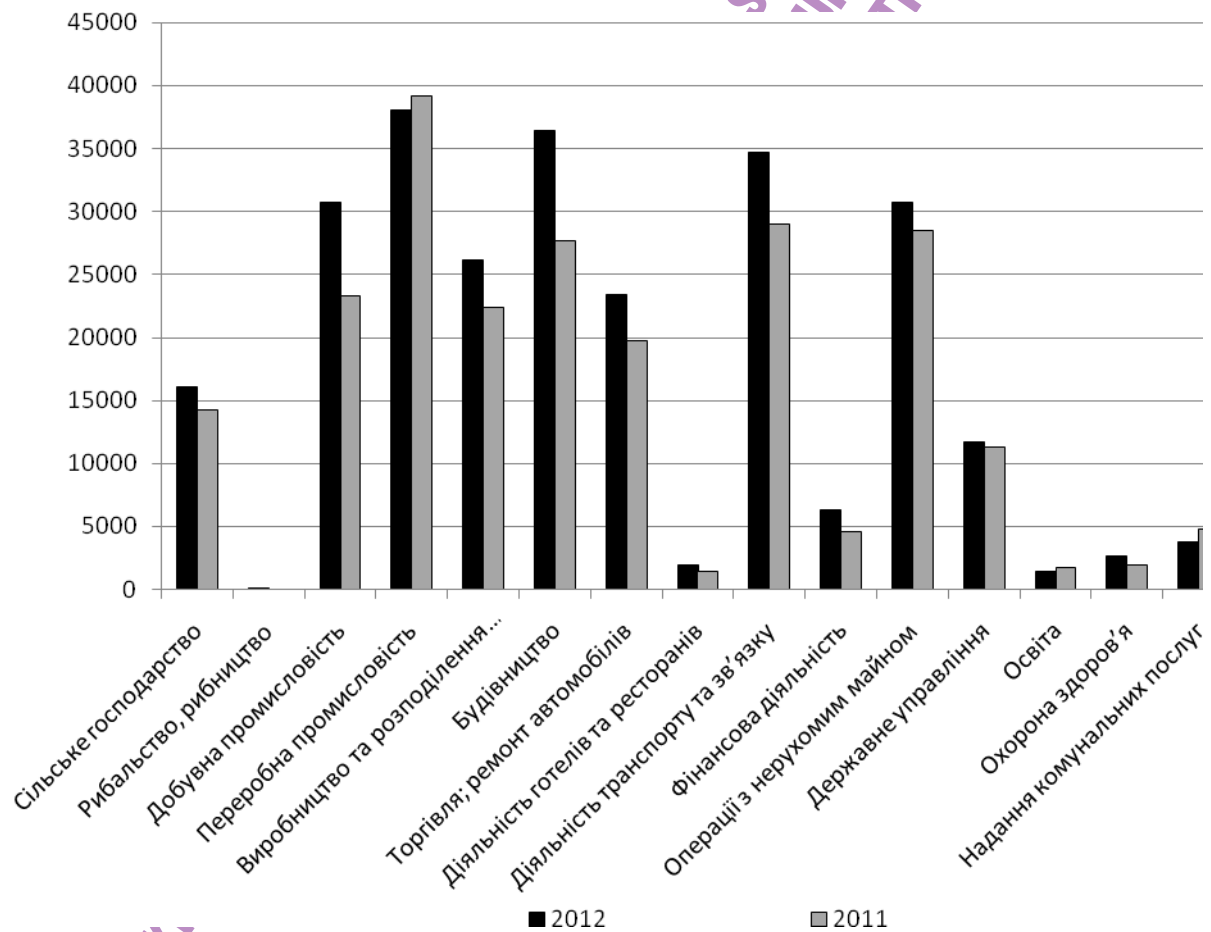

Рисунок 2.3 – Обсяги капітальних інвестицій за видами економічної діяльності в Україні за 2011 та 2012 рр., млн. грн. (розраховано за даними

[189])

Найменш активними у здійсненні інвестицій у власну діяльність є сільське господарство, підприємства готельного та ресторанного бізнесу, фінансові організації та діяльність в сфері державного та комунального управління. У той же час дані сфери діяльності є найбільш соціально-значущими та потребують значних обсягів інвестицій для модернізації основних фондів та матеріально-технічної бази.

Для визначення сфер економічної діяльності, які потребують найбільших обсягів інвестицій, проаналізуємо рівень зносу основних засобів (рис. 2.4). Найбільш зношеними є основні засоби підприємств транспорту та зв'язку, переробної промисловості, освітніх організацій та підприємств в галузі електроенергетики. Найновішими основні засоби є в сфері надання комунальних послуг, спорту та туризму, фінансів та торгівлі та ремонту автомобілів та інших побутових приладів.

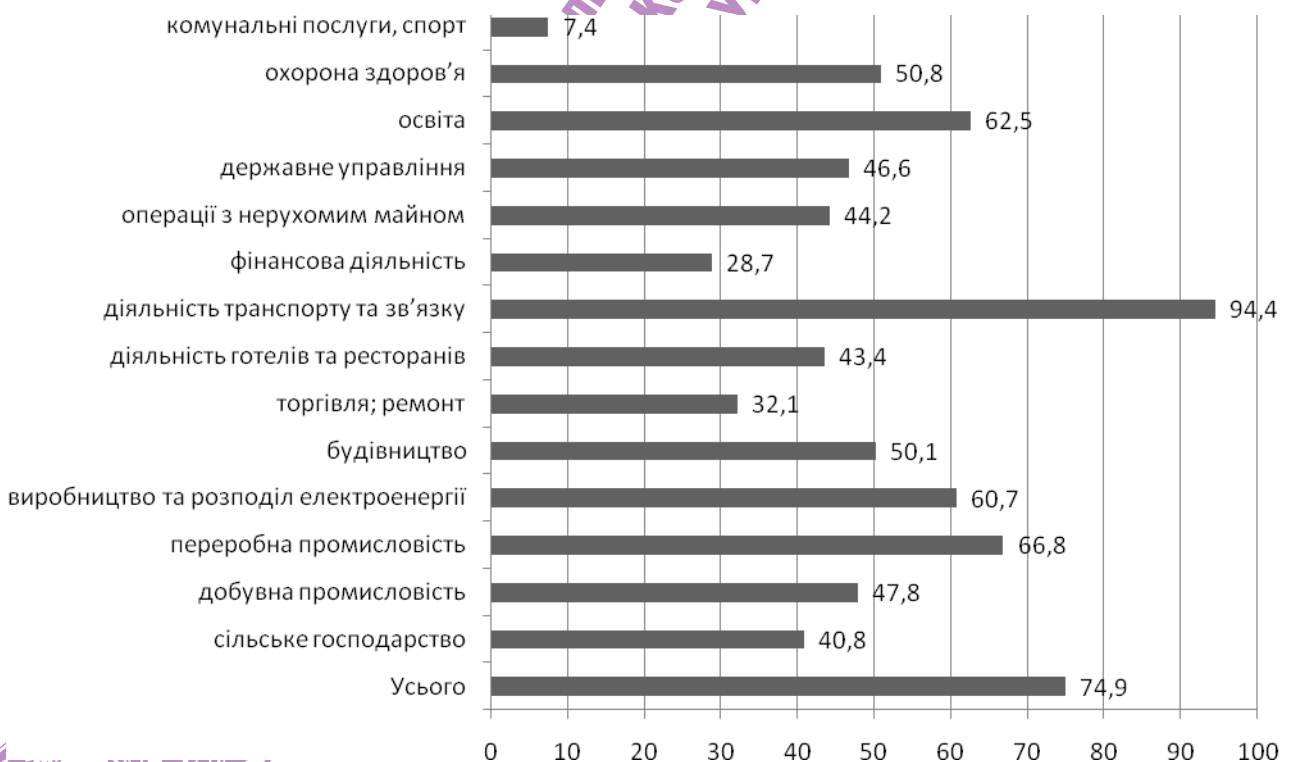

Рисунок 2.4 – Степінь зносу основних засобів за видами економічної діяльності в Україні, % (складено на основі [189])

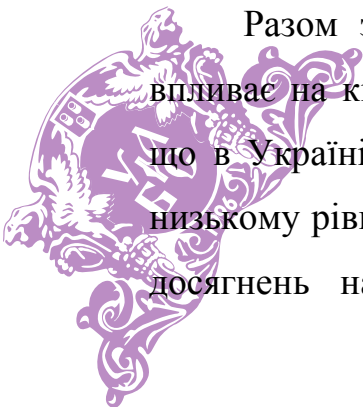
В цілому по Україні рівень зносу основних засобів становить понад 74%, що є дуже високим показником, підвищення якого може призвести до критичних наслідків для вітчизняної економіки. Переважна більшість вітчизняних підприємств не оновлювали активну частину власних виробничих основних засобів протягом останніх 20 років, а виробничі технології, що використовуються, були розроблені у 70-х роках 20-го століття та не відповідають вимогам сучасного розвитку економіки. Відставання від промислово розвинених країн останніми роками все більше поглиблюється. Окрім цього існують наступні проблеми:

- нестача трудових ресурсів необхідної спеціалізації та кваліфікації, що супроводжується значними обсягами безробіття у більшості областей;
- низький рівень підготовки кадрів;
- консервація та невикористання частини виробничих основних засобів, при цьому відновлення їх роботи є технічно складним процесом, який з часом не стає простішим;
- низький рівень автоматизації виробництва, застарілі методи та прийоми праці;
- низький рівень фондівіддачі, завантаженості; недостатня технічна озброєність праці тощо [201].

При цьому в Україні залишається надзвичайно низьким рівень інноваційної активності суб'єктів господарювання (табл. 2.2).

Так, протягом останніх 12 років фінансування інноваційної діяльності в Україні не перевищувало 2% від ВВП і сягнуло свого найвищого значення у 2007 році і склало 1,51% від ВВП, проте протягом наступних 5-ти років ця цифра скоротилася майже у 2 рази – до 0,81%.

Разом з тим зазначимо, що фінансування інновацій досить сильно впливає на кінцевий обсяг реалізації готової продукції. Можемо зазначити, що в Україні інноваційний розвиток промисловості знаходиться на досить низькому рівні і існує великий потенціал розширення використання новітніх досягнень науки і техніки для активізації вітчизняного виробництва.

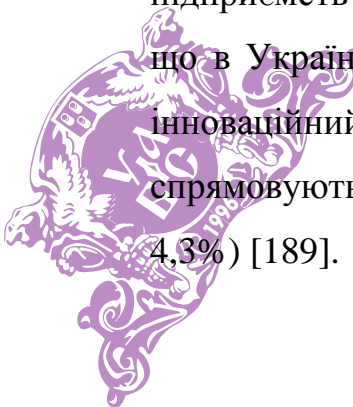

Звертаючи увагу на великі обсяги продажу в Україні імпортованої продукції, можна зробити висновок про достатність платоспроможного попиту та констатувати нестачу пропозиції якісної вітчизняної продукції.

Таблиця 2.2 – Фінансування інноваційної діяльності за джерелами фінансових ресурсів [189]

Рік	Загальна сума витрат		У тому числі за рахунок коштів							
	млн. грн.	% до ВВП	власних		державного бюджету		іноземних інвесторів		інші джерела	
			млн. грн.	%	млн. грн.	%	млн. грн.	%	млн. грн.	%
2000	1757,10	1,03	1399,30	79,64	7,70	0,44	133,10	7,57	217,00	12,35
2001	1971,40	0,97	1654,00	83,90	55,80	2,83	58,50	2,97	203,10	10,30
2002	3013,80	1,33	2141,80	71,07	45,50	1,51	264,10	8,76	562,40	18,66
2003	3059,80	1,14	2148,40	70,21	93,00	3,04	130,00	4,25	688,40	22,50
2004	4534,60	1,31	3501,50	77,22	63,40	1,40	112,40	2,48	857,30	18,91
2005	5751,60	1,30	5045,40	87,72	28,10	0,49	157,90	2,75	520,20	9,04
2006	6160,00	1,13	5211,40	84,60	114,40	1,86	176,20	2,86	658,00	10,68
2007	10850,90	1,51	7999,60	73,72	144,80	1,33	321,80	2,97	2384,70	21,98
2008	11994,20	1,27	7264,00	60,56	336,90	2,81	115,40	0,96	4277,90	35,67
2009	7949,90	0,87	5169,40	65,02	127,00	1,60	1512,90	19,03	1140,60	14,35
2010	8045,50	0,74	4775,20	59,35	87,00	1,08	2411,40	29,97	771,90	9,59
2011	14333,90	1,10	7585,60	52,92	149,20	1,04	56,90	0,40	6542,20	45,64
2012	11480,60	0,81	7335,90	63,90	224,30	1,95	994,80	8,67	2925,60	25,48

За даними проведеного нами економетричного аналізу в Україні спостерігається досить тісний зв'язок між обсягами капітальних інвестицій та фінансуванням інновацій (коефіцієнт кореляції складає 0,98). Такий же тісний зв'язок спостерігається і між обсягами банківського інвестиційного кредитування та фінансуванням інновацій, що свідчить про наявність паритету між джерелами фінансування інновацій – власними ресурсами підприємств та банківськими кредитами. У той же час, хотілося б зазначити, що в Україні досить мала частка інвестицій підприємств спрямовується на інноваційний розвиток. За останні 10 років частка інвестицій, що спрямовуються на фінансування інновацій зменшилася у 1,5 рази (з 6,5% до 4,3%) [189].

Зважаючи на те, що у світовій практиці кредитування інновацій є одним з пріоритетів кредитної політики в цілому [223], проаналізуємо вплив фінансування інновацій на кінцевий обсяг реалізованої продукції (рис. 2.5).

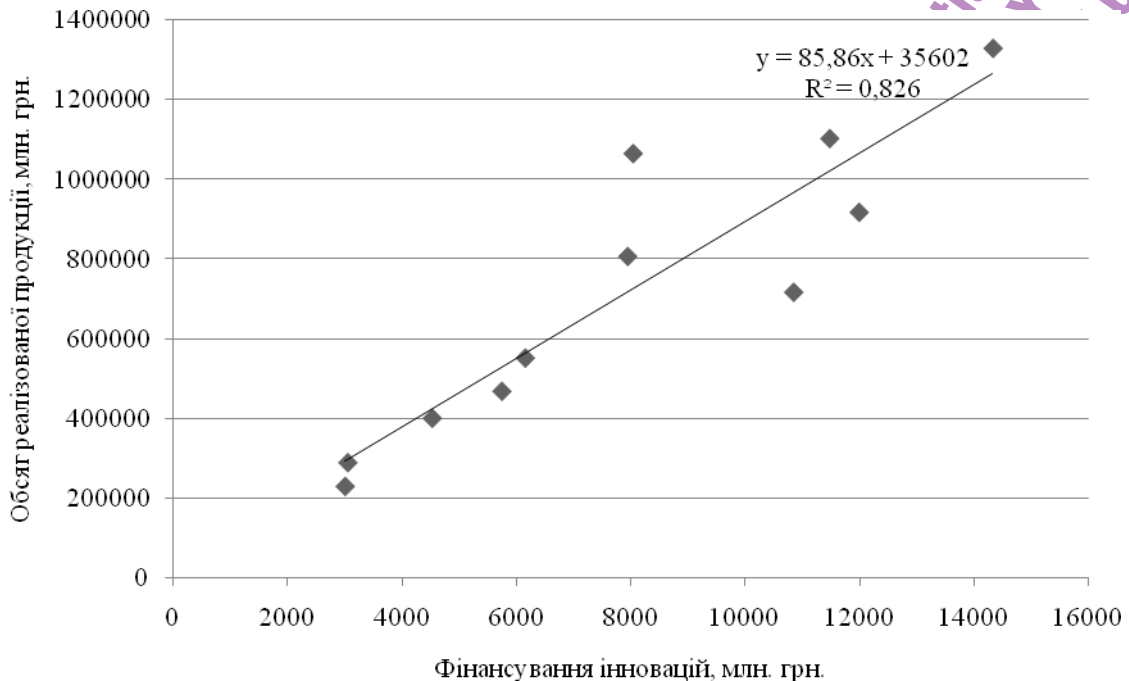

Рисунок 2.5 – Залежність обсягу реалізованої продукції від фінансування інновацій в Україні (розраховано автором)

Як видно з рисунку 2.5, присутній досить тісний лінійний зв'язок між обсягами реалізованої продукції та фінансуванням інновацій підприємствами України, що підтверджується високими значеннями коефіцієнту детермінації та F-статистики.

Такі результати аналізу підтверджують висунуту вище тезу, що активізація інноваційного розвитку здатна прискорити економічне зростання в Україні. Те ж саме можна сказати і про роль інвестицій – нарощування обсягів капітальних інвестицій прямо пропорційно впливає на обсяг реалізованої продукції (рис. 2.6).

З наведених на рис. 2.6 даних, можемо зробити висновок, що і капітальні інвестиції, і обсяги фінансування інновацій однаково впливають на обсяги реалізованої продукції, що в принципі є не логічним, оскільки

інновації повинні відігравати більш важливу роль. Пояснити це можна двома причинами: по-перше, в Україні досить мала питома вага інвестицій спрямовується на фінансування інновацій, що в сумі з низькими обсягами дає невеликий ефект на економічний розвиток; по-друге, є всі підстави вважати, що впровадження інновацій в основному відбувається у тих галузях економіки, які формують досить невелику частку національного ВВП, у той же час в галузях, що складають основу вітчизняної економіки, фінансування інновацій здійснюється на досить низькому рівні, оскільки ще не вичерпано ресурс старих технологій. Така ситуація формує загрозу для розвитку національної економіки у найближчій перспективі, адже основні фонди основних галузей економіки України майже повністю зношені.

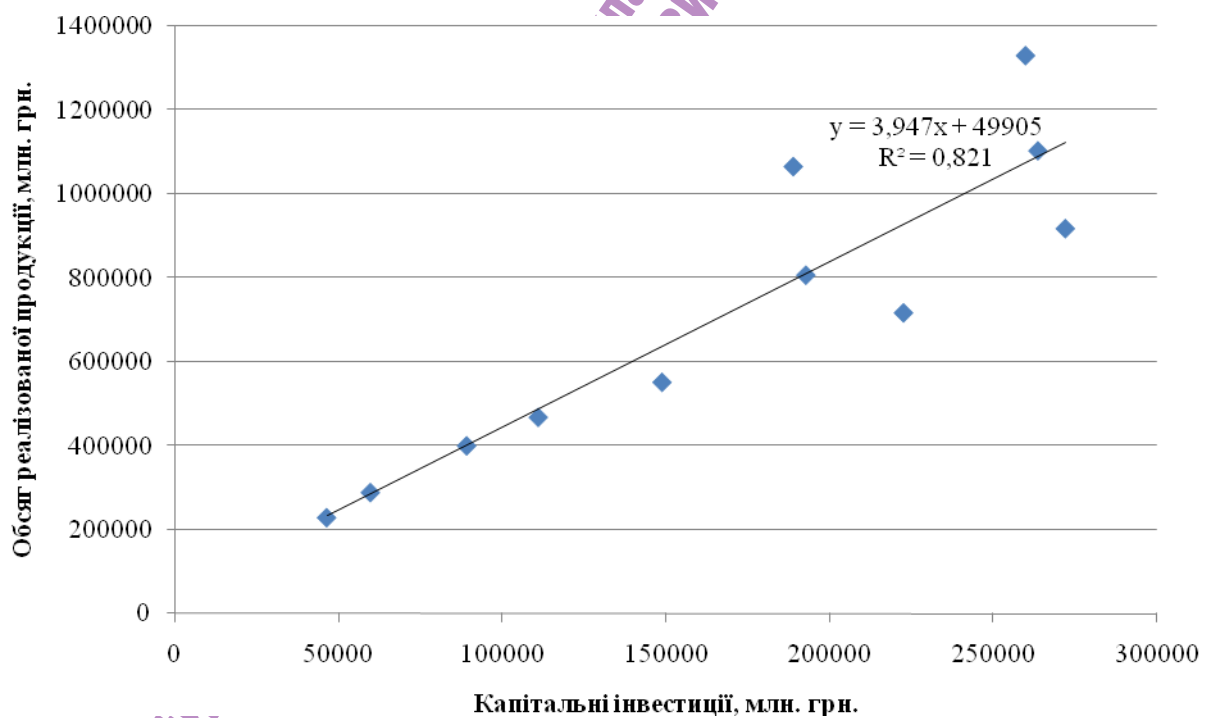

Рисунок 2.6 – Залежність обсягу реалізованої продукції від капітальних інвестицій (розраховано автором)

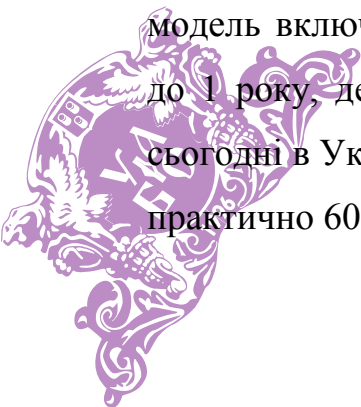
Підводячи підсумки, можемо констатувати, що інноваційний розвиток в українській промисловості знаходиться на надзвичайно низькому рівні. Ситуація ускладнюється рядом структурних проблем, до вирішення яких слід підходити системно, оскільки всі вони взаємопов'язані. Констатуємо

безумовно тісний взаємозв'язок між інвестиціями, інноваціями та обсягами реалізованої продукції зазначимо, що, на жаль, банківська система відіграє у цьому процесі другорядну роль, виконуючи в основному функцію «запасного» кредитора, про що свідчить низька питома вага банківських кредитів серед джерел фінансування капітальних інвестицій. Причиною цього є, по-перше, висока вартість інвестиційних кредитів та вимоги банків щодо їх забезпечення, по-друге, небажання банків кредитувати інноваційні проекти через їх високу ризиковість, по-третє, відсутність у банків довгострокової ресурсної бази для активізації інвестиційного кредитування і, по-четверте, відсутність чіткої реальної державної програми інвестиційно-інноваційного розвитку промисловості, яка б передбачала певні механізми захисту кредиторів та позичальників від інвестиційних ризиків.

Проаналізуємо детальніше причини слабого розвитку банківського інвестиційного кредитування в Україні, дослідивши фактори, які можуть мати вплив на активність кредитування банками України інвестиційних проектів.

В цілому усі фактори, що можуть впливати на активність банківського інвестиційного кредитування можна поділити на три групи: ресурсні, цінові та фактори, що характеризують рівень економічного розвитку. Серед усього різноманіття статистичних показників, які можуть бути використані для вимірювання даних груп факторів ми обрали наступні, як найбільш демонстративні:

– група ресурсних факторів, що формують пропозицію інвестиційних кредитів – депозити банків, кредити інших банків та фінансових організацій, кошти, залучені від випуску облігацій, власний капітал банків тощо. В модель включено темпи приросту депозитів на вимогу, депозитів терміном до 1 року, депозитів терміном від 1 до 2 років, враховуючи той факт, що сьогодні в Україні саме вони складають 95% депозитного портфелю банків та практично 60% залучених та запозичених ними ресурсів;

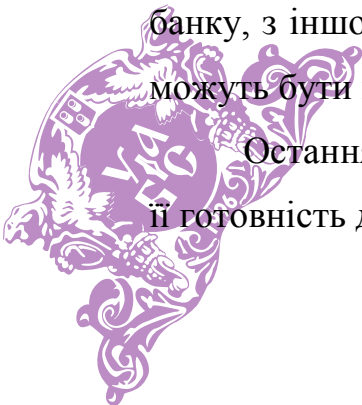
– група цінових факторів – процентні ставки по депозитам, кредитам, облігаціям, загальний рівень інфляції, рівень споживчих цін тощо. Зважаючи на те, що на сьогодні найпоширенішою формою банківського інвестиційного кредитування в Україні є банківський кредит, в модель включені темпи приросту середнього рівня кредитних процентних ставок, а також рівня інфляції в країні, враховуючи її значний вплив на соціально-економічний розвиток країни;

– група факторів, що визначають попит на інвестиційні кредити – ВВП, ВНП, обсяги капітальних інвестицій, рівень зносу основних засобів, рентабельність діяльності суб'єктів господарювання, показники кредитної активності банків тощо. Враховуючи репрезентативність та доступність статистичних даних, в модель включені темпи приросту чистого прибутку підприємств, ВВП, загального обсягу кредитного портфелю банків.

Перша група факторів визначає саму можливість здійснення банками інвестиційного кредитування, оскільки характеризує структуру банківських ресурсів. На сьогодні ситуація в банківській системі складається так, що левову частку ресурсів банків складають депозити терміном до 1 року та депозити на вимогу (додаток А). Оскільки інвестиційні кредити носять як правило довгостроковий характер, то ми вважаємо, що при формуванні інвестиційного портфелю банку слід враховувати ризики ліквідності, що можуть виникати. А тому дані ресурси ми будемо розглядати як визначальні при формуванні інвестиційної політики банку.

Друга група факторів визначає вартість як інвестиційного кредитування так і кредитування в цілому. Тобто з одного боку дані фактори характеризують потенційну доходність інвестиційного кредитування для банку, з іншого – визначають межі ефективності інвестиційних проектів, що можуть бути профінансовані за рахунок кредиту.

Остання група факторів характеризує здатність економіки до розвитку, її готовність до ефективного освоєння інвестицій.

З метою дослідження впливу на активність банків в інвестиційному кредитуванні ми проаналізували вищезазначені фактори за останні 13 років (з 2000 по 2012 роки).

Загальна картина динаміки зазначених факторів в Україні представлена в табл. 2.3

Таблиця 2.3 – Динаміка ключових факторів впливу на банківське інвестиційне кредитування в Україні (складено за даними НБУ [190])

Роки	Обсяг інвестиційних кредитів, млрд. грн.	Процентні ставки по кредитам, %	Темп інфляції, %	Депозити, млрд. грн.			Чистий прибуток, млрд. грн.	ВВП, млрд. грн.	Всього кредитів, млрд. грн.
				На вимогу	до 1 року	від 1 до 2 років			
2000	1,11	33,00	125,80	11,38	6,22	1,15	13,93	170,07	19,57
2001	1,35	26,10	106,10	13,45	8,68	3,55	18,74	204,19	28,37
2002	2,36	20,80	99,40	17,91	10,65	9,15	14,64	225,81	42,04
2003	4,38	17,50	108,20	25,51	16,29	19,83	19,64	267,34	67,84
2004	8,17	15,20	112,30	33,44	18,00	31,52	44,58	345,11	88,58
2005	22,38	14,60	110,30	50,63	32,92	51,20	64,37	441,45	143,42
2006	16,58	13,90	111,60	62,56	42,76	80,60	76,25	544,15	245,23
2007	32,59	13,10	116,60	93,40	60,62	106,22	135,90	720,73	426,87
2008	66,26	15,50	122,30	107,59	92,91	122,34	8,95	948,06	734,02
2009	70,79	18,30	112,30	119,79	135,36	60,42	-45,01	913,35	723,30
2010	71,64	14,60	109,10	152,48	133,50	106,72	58,33	1082,57	732,82
2011	80,99	14,30	104,60	174,96	153,98	132,91	126,66	1302,08	801,81
2012	81,64	15,50	99,80	185,31	187,95	163,86	101,88	1408,89	815,14

Кореляційний аналіз засвідчив наявність сильного зв'язку між обсягами інвестиційного кредитування та депозитами до 1 року (0,98), депозитами терміном від 1 до 2 років (0,87) та кредитним портфелем банків (0,97). Суттєвий зв'язок також спостерігається між обсягами інвестиційного кредитування та чистим прибутком підприємств (0,6). Очікувано обернена залежність спостерігається між обсягами інвестиційних кредитів та процентними ставками, проте вона є несуттєвою (-0,49), несуттєвим також є зв'язок між обсягами інвестиційного кредитування та ВВП (0,43). Що стосується інших факторів, то там спостерігається дуже слабкий зв'язок – 0,28 для темпу інфляції та -0,23 для депозитів на вимогу. Втім, якщо

проаналізувати вплив вищезазначених факторів за групами, то можна сказати, що найбільший вплив на обсяги інвестиційного кредитування має ресурсна група факторів, а найменший – група цінових факторів.

Побудуємо лінійну багатофакторну модель залежності темпу приросту частки інвестиційного кредитування в кредитному портфелі (ІК) від зазначених факторів, яка має наступний загальний вигляд.

$$IK = a_1 \times F_1 + a_2 \times F_2 + a_3 \times F_3 + a_4 \times F_4 + a_5 \times F_5 + a_6 \times F_6 + a_7 \times F_7 + a_8 \times F_8 + a_9 \quad (2.1)$$

де F_1 – темп приросту процентних ставок за кредитами;

F_2 – темп інфляції;

F_3 – темп приросту обсягів депозитів на вимогу;

F_4 – темп приросту депозитів терміном до 1 року;

F_5 – темп приросту депозитів терміном від 1 до 2 років;

F_6 – темп приросту чистого прибутку підприємств;

F_7 – темп приросту ВВП;

F_8 – темп приросту кредитного портфеля банків України.

$a_1, a_2, a_3, a_4, a_5, a_6, a_7, a_8$ – коефіцієнти при відповідних змінних;

a_9 – вільний член.

Використовуючи функцію MS Excel «ЛИНЕЙН» отримаємо наступні результати: $a_1=8,157$, $a_2=-1,4$, $a_3=1,791$, $a_4=11,686$, $a_5=0,081$, $a_6=2,889$, $a_7=0,659$, $a_8=-1,972$, $a_9=-22,226$. Коефіцієнт детермінації для даної моделі склав 0,923.

Розрахуємо значення критерію Фішера для перевірки статистичної значимості побудованої нами моделі, для цього використаємо наступну

формулу:

$$F = \frac{R^2 \times (n - k)}{(1 - R^2) \times (k - 1)} \quad (2.2)$$

де R^2 – коефіцієнт детермінації,

n – кількість спостережень,

k – кількість ступенів свободи моделі.

В результаті проведених розрахунків ми отримали значення F -фактичне = 11,987. Скориставшись таблицями критичних значень для критерію Фішера знайдемо його критичне значення (воно склало 3,87). Отже, оскільки $11,987 > 3,87$, то наша модель є статистично значимою.

Таким чином, модель залежності обсягів інвестиційного кредитування матиме наступний вигляд:

$$\Delta \omega_{CP}^I = 8,16 \cdot \Delta D^0 - 1,40 \cdot \Delta D^1 + 1,79 \cdot \Delta D^{1-2} + 11,69 \cdot \Delta r^c + 0,08 \cdot \Delta I + 2,89 \cdot \Delta NP + 0,66 \cdot \Delta GDP - 1,97 \cdot \Delta CP - 22,23 \quad (2.3)$$

де ΔD^0 – темп приросту обсягів депозитів на вимогу;

ΔD^1 – темп приросту депозитів терміном до 1 року;

ΔD^{1-2} – темп приросту депозитів терміном від 1 до 2 років;

Δr^c – темп приросту середнього рівня процентних ставок за кредитами;

ΔI – темп інфляції;

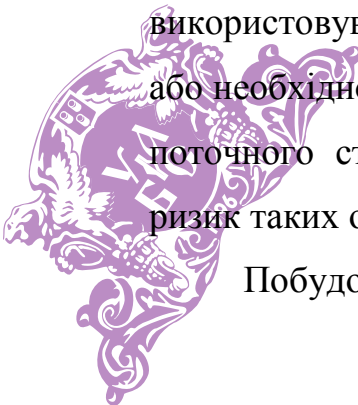
ΔNP – темп приросту чистого прибутку підприємств;

ΔGDP – темп приросту ВВП;

ΔCP – темп приросту кредитного портфеля банків України.

Дана модель дозволяє визначити механізм взаємозв'язку між ключовими показниками розвитку банківської системи та економіки в цілому та обсягами інвестиційного кредитування в Україні. Вітчизняні банки можуть використовувати дану модель для визначення можливостей для розширення або необхідності скорочення обсягів інвестиційного кредитування виходячи з поточного стану економіки та банківської системи знижуючи системний ризик таких операцій.

Побудовану модель можна вважати:

– предикативною, оскільки вона є динамічною та з успіхом може використовуватися для прогнозування обсягів БІК;

– регресійно-диференціальною, оскільки вона поєднує елементи регресійного аналізу (встановлює залежність між темпом приросту частки ІК в кредитному портфелі банків України та темпами приросту факторів, що визначають попит, пропозицію та ціну ІК) та аналізу еластичності (за рахунок врахування темпів приросту незалежних та залежної змінних).

Як видно, в 1999-2012 рр. в Україні найбільший вплив на обсяги БІК мали ресурсні фактори, а найменший – цінові. Це пояснюється тим, що сьогодні можливості розширення обсягів БІК обмежуються в більшій мірі можливостями банків, ніж потребами позичальників, тобто сучасна структура ресурсної бази банків (переважання короткотермінових ресурсів) та її волатильність не дозволяють банкам брати активну участь в кредитуванні ІП, які здебільшого вимагають значних обсягів та тривалого терміну кредитування.

Здійснимо прогнозування частки інвестиційних кредитів в кредитному портфелі банків України за отриманою моделлю.

Розрахункове значення ІК при збереженні темпів приросту незалежних змінних складе 1,2354. Таким чином, оскільки в 2012 році частка інвестиційних кредитів в кредитному портфелі банків України склала 10,02%, то в 2013 році вона мала б бути за нашою моделлю:

$$10,02\% * 1,2354 = 12,39\%$$

Зважаючи на те, що в 2013 році кредитний портфель банків склав 911402 млн. грн., то, відповідно обсяг інвестиційних кредитів можна розрахувати:

$$12,39\% * 911402 = 112922,71 \text{ млн. грн.}$$

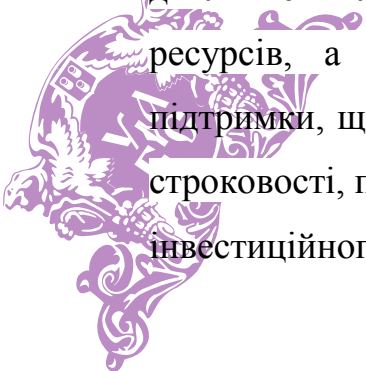

Таким чином, можна стверджувати, що при збереженні існуючих тенденцій в банківській системі та економіці, інвестиційне кредитування буде зростати, причому як в абсолютному так і в відносному (частка в кредитному портфелі) значенні.

Отже, на сьогодні вітчизняна банківська система за характеристиками її ресурсної бази не здатна збільшувати обсяги банківського інвестиційного кредитування. Враховуючи довгостроковий характер інвестиційних кредитів, зростання їх обсягів призведе до нарощування розриву у строках кредитів та депозитів (станом на початок 2013 р. він становив 1,5 роки). Це підвищить ризики ліквідності банківської системи та її вразливість до зовнішніх та внутрішніх шоків.

2.2 Науково-методичні засади взаємозв'язку між фінансовою стійкістю банківської системи та банківським інвестиційним кредитуванням

В часи активізації світових інтеграційних та глобалізаційних процесів ефективний розвиток інноваційної інфраструктури набуває визначального значення як фактор забезпечення конкурентоспроможності національної економіки, активізації її соціально-економічного та промислового розвитку. Слід звернути особливу увагу на те, що за умов зростаючого дефіциту державного бюджету та постійної фінансової нестабільності більшості вітчизняних суб'єктів господарювання, кредитні кошти стають головним джерелом інвестиційного забезпечення розвитку інновацій в Україні. Не дивлячись на існуючі обмеження напрямків цільового використання цих ресурсів, а також складність механізмів здійснення такої фінансової підтримки, що пов'язані із самою природою кредитних коштів (принципами строковості, поверненості, платності та забезпеченості) значення банківського інвестиційного кредитування для активізації розвитку інновацій в економіці

України є надзвичайно великим. Особливості перебігу фінансово-економічної кризи 2008-2009 рр. та послідуючої економічної стагнації в Україні, довели, що без підвищення продуктивності праці та швидкої структурної модернізації вітчизняної економіки відновлення економічного зростання не буде.

Розглянемо політику держави з питань активізації інвестиційних процесів. Одним з найважливіших важелів державного впливу на інвестиційні процеси в країні є монетарна політика. За допомогою грошово-кредитної політики Національний банк України здатний:

1) розвивати інститут спеціалізованих банків та банків розвитку й стимулювати надання ними ресурсів на інвестиційне кредитування шляхом запровадження пільгових умов рефінансування та резервних ставок, страхування та гарантування інвестиційних кредитів;

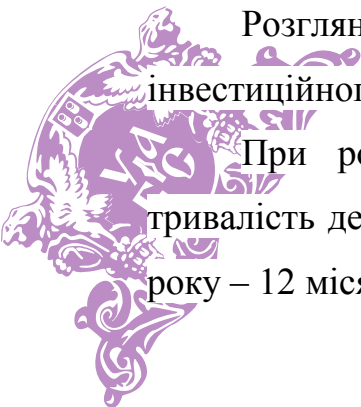
2) створювати сприятливі економічні умови в напрямку забезпечення достатніх обсягів грошових коштів в обігу та ефективної вартості фінансового капіталу;

3) стабілізувати валютний курс та мінімізувати темпи інфляції, що розширить поле інвестиційного планування та підвищить ефективність реалізації інвестиційних проектів.

Аналіз основних показників грошово-кредитного ринку свідчить, що, на жаль, на даний момент, вітчизняна банківська система за показниками, що характеризують ресурсну базу та стійкість до динамічних змін внутрішнього та зовнішнього економічного середовища не відповідає вимогам інноваційно-орієнтованого розвитку і не здатна повністю використати існуючий потенціал в кредитуванні реального сектора.

Розглянемо відповідність ресурсної бази банків вимогам інвестиційного кредитування (рис. 1).

При розрахунку тривалості депозитів ми виходили з того, що тривалість депозитів на вимогу становить 1 місяць, депозитів терміном до 1 року – 12 місяців, від одного до 2 років – 24 місяці, понад 2 роки – 36 місяців.

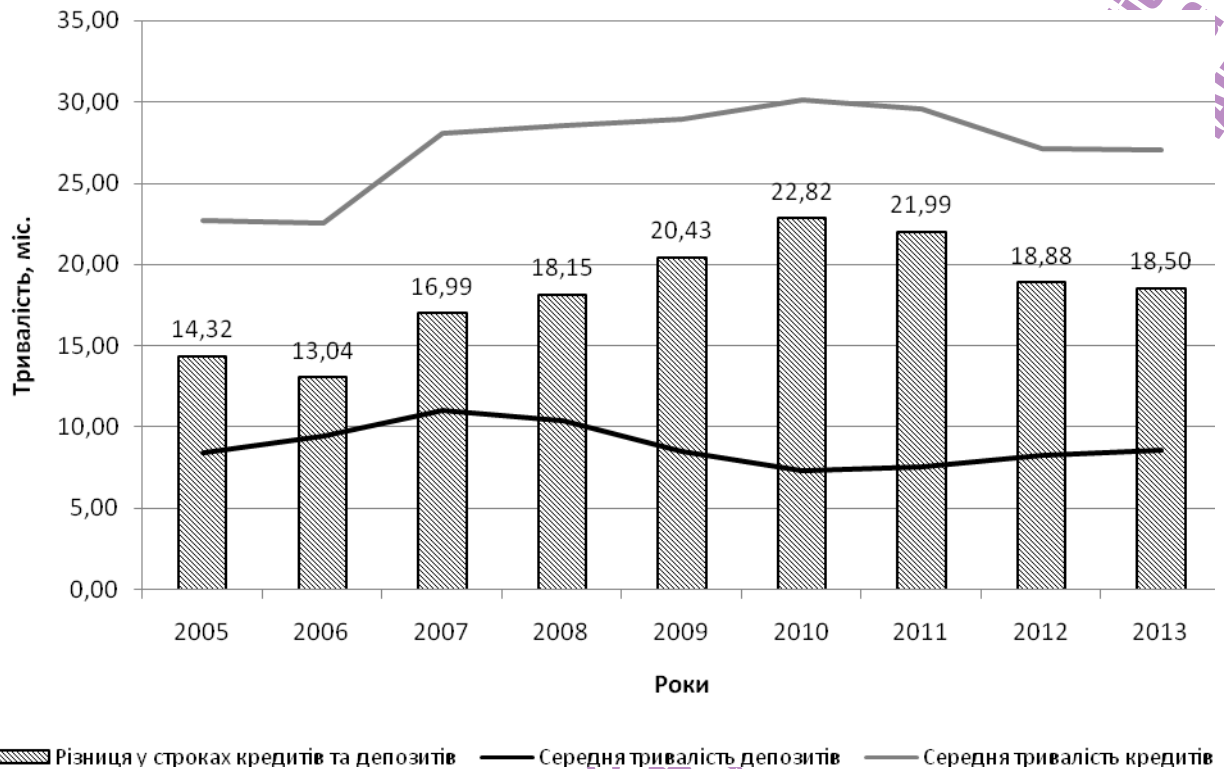

Рисунок 2.7 – Різниця в тривалості кредитів та депозитів в банках України протягом 2005-2013 рр. (розраховано за даними додатку А)

Використовуючи формулу (2.4) було здійснено розрахунок середньозваженої тривалості депозитної бази банків України (DD):

$$DD = \frac{D_0 + D_1 \times 12 + D_2 \times 24 + D_3 \times 36}{\sum_{i=0}^3 D_i} \quad (2.4)$$

де D_0 – сума депозитів до запитання;

D_1 – сума депозитів терміном до 1-го року;

D_2 – сума депозитів терміном до 2-х років;

D_3 – сума депозитів терміном до 3 років;

Визначення саме такої тривалості депозитів обумовлене тим, що як правило, українські вкладники досить рідко розривають достроково договори

депозитів, оскільки це тягне за собою втрату накопичених відсотків. Втім, розрахована нами середня тривалість депозитів є дещо завищеною, оскільки не враховує вищезгадані випадки дострокового розторгнення депозитних угод. Що стосується середньої тривалості кредитів, то в даному випадку ми виходили з середніх значень часових проміжків, що визначені у звітності НБУ в статистичному бюлетені, оскільки в даному випадку досить важко обґрунтувати іншу конкретну тривалість, особливо враховуючи той факт, що у звітності відображаються не нові кредити, а залишки на рахунках, відповідно і тривалість наводиться до їх повного погашення згідно графіку. Таким чином при розрахунку середньої тривалості кредитів ми виходили з того, що кредити до 1 року мають тривалість 6 місяців, кредити терміном від 1 до 5 років – 36 місяців, понад 5 років – 84 місяці. Таким чином, розрахунок середньої тривалості кредитів (CD) було здійснено за формулою (2.5).

$$CD = \frac{C_0 \times 6 + C_1 \times 36 + C_2 \times 84}{\sum_{i=0}^2 C_i} \quad (2.5)$$

де C_0 – сума кредитів терміном до 1 року;

C_1 – сума кредитів терміном від 1 до 5 років;

C_2 – сума кредитів терміном понад 5 років;

В результаті, ми отримали середню тривалість депозитів у банках України, що дорівнює 8,83 місяці, та кредитів – 27,18 місяці. Найменший розрив у строках спостерігався у 2006 році і становив 13,04 місяці, найбільший – у 2010 році – 22,84 місяці. Зростання розривів у строках кредитів та депозитів розпочалося з 2006 року і тривало протягом 4 років, в тому числі і під час фінансово-економічної кризи. Даний факт та те, що фактично на сьогодні розрив у строках кредитів та депозитів становить 1,5 роки підтверджує тезу про те, що за таких умов банківська система не здатна нарощувати інвестиційне кредитування, оскільки, враховуючи

довгостроковий характер інвестиційних кредитів, це призведе до зростання розривів у строках і підвищить ризики ліквідності банківської системи України.

Іншим фактором, що тісно пов'язаний з можливістю банків активізувати інвестиційне кредитування – рівень процентних ставок. Розглянемо їх детальніше. На рисунку 2.8 представлена динаміка процентних ставок по депозитам в розрізі їх строків.

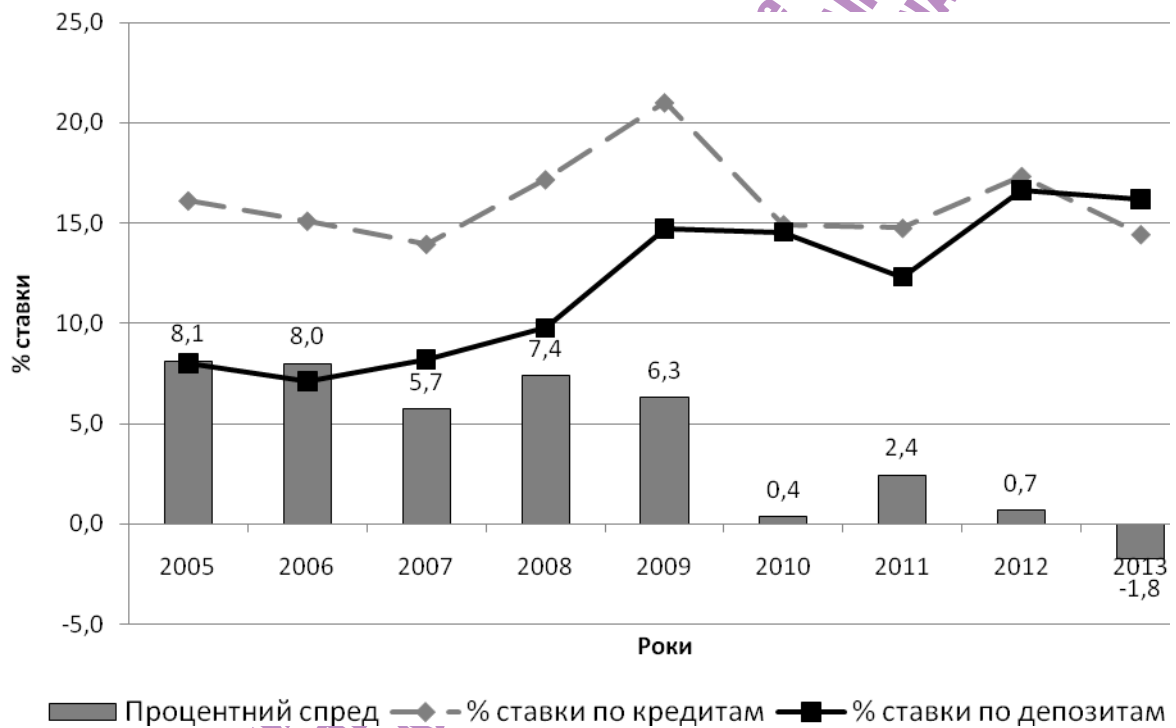

Рисунок 2.8 – Динаміка процентних ставок по депозитам домогосподарств та кредитам нефінансовим корпораціям у гривні за 2005-2013 рр. (складено на основі додатку Б)

Як бачимо з рисунку 2.8, починаючи з 2010 року, вітчизняні банки практично вичерпали можливості зниження процентних ставок по кредитам без зниження ставок по депозитам. Це означає, що цінові механізми активізації інвестиційного кредитування на сьогодні будуть неефективні для банків, оскільки призведуть до зниження процентного спреду, і, як наслідок, до зниження рентабельності банківської діяльності в цілому.

Зниження ж ставок по депозитам на сьогодні є небажаним кроком для вітчизняних банків, оскільки в умовах ледь відновленої довіри населення до банків, це призведе до відтоку депозитів з банків, що в нинішній ситуації створює загрозу фінансовій стійкості банківської системи через високу вартість та важко доступність інших джерел фінансових ресурсів для банків.

Розглянемо інше джерело банківських ресурсів – міжбанківські кредити (рис. 2.9).

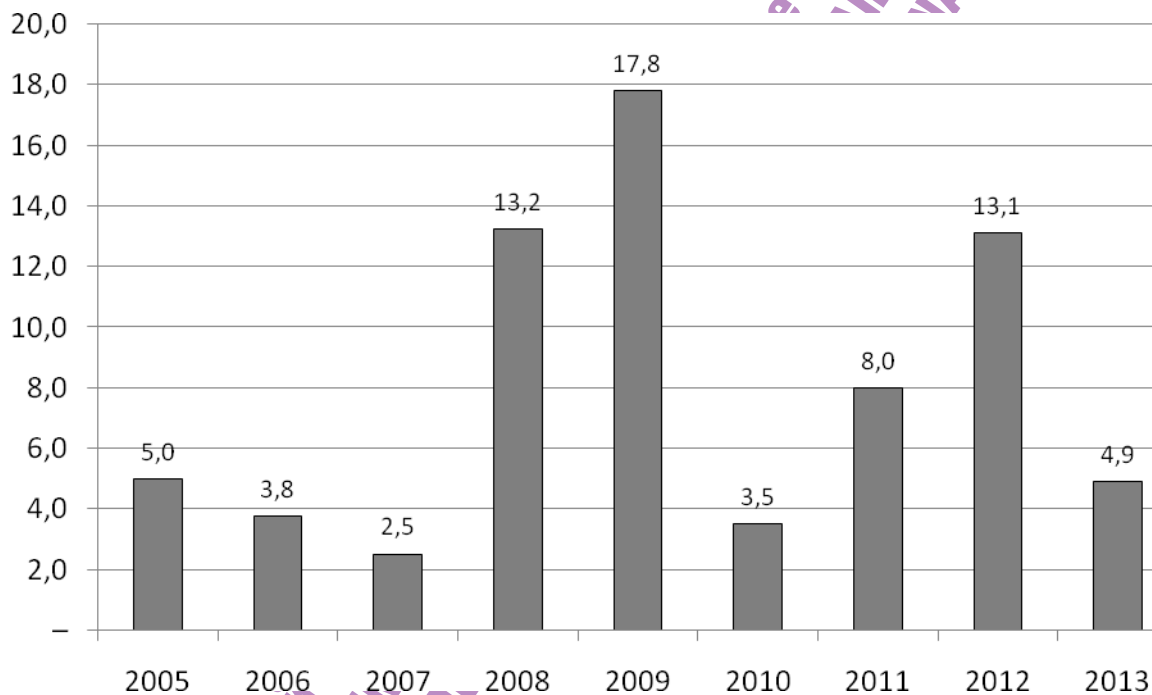

Рисунок 2.9 – Процентні ставки по кредитам, наданим іншим депозитним корпораціям-резидентам на міжбанківському ринку за 2005-2013 рр., % (складено на основі [13, 14, 15])

Як бачимо, їх вартість на сьогодні не є високою, що свідчить про їх достатню пропозицію, втім їх короткостроковий характер не дає нам підстав розглядати дані ресурси як базу для інвестиційного кредитування. Хоча можемо стверджувати, що на сьогодні рівень процентних ставок та обсяги кредитування на міжбанківському ринку забезпечують достатній рівень підтримки у випадку проблем з ліквідністю у банків України.

Розглянуті нами фактори впливу на активізацію банківського інвестиційного кредитування тісно пов'язані з рівнем фінансової стійкості банківської системи. З іншого боку, фінансова стійкість банківської системи тісно пов'язана з ефективністю функціонування інвестиційного ринку.

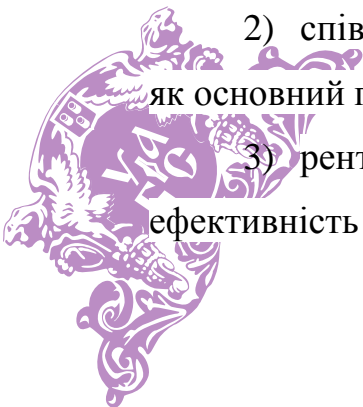
Так, зокрема, оскільки інтереси окремого банку в першу чергу орієнтовані на максимізацію прибутку при низькому рівні ризику, їх участь в інвестиційному кредитуванні відбувається лише за наявності сприятливого інвестиційного клімату, а отже банки зацікавлені у стабілізації економічної ситуації.

З іншого боку, розвиток інвестиційних процесів в економіці залежить від стабільності та фінансової стійкості вітчизняної банківської системи, ефективності її функціонування. Рівень розвитку інфраструктури інвестиційного ринку залежить від кількості фінансових інститутів, які спеціалізуються на інвестиціях, їх інвестиційного потенціалу, розгалуженості їх мережі, можливостей акумуляції інвестиційних ресурсів.

Розглянемо детальніше взаємозв'язок інвестиційного кредитування та окремих індикаторів фінансової стійкості банківської системи України (рис. 2.10).

Для дослідження впливу інвестиційного кредитування на фінансову стійкість банків України ми обрали наступні індикатори фінансової стійкості:

- 1) співвідношення регулятивного капіталу до зважених за ризиком активів – як основний індикатор, що відображає міру захисту банків від ризику;
- 2) співвідношення недіючих кредитів до сукупних валових кредитів – як основний показник якості кредитного портфелю;
- 3) рентабельність активів – як основний показник, що відображає ефективність банківської діяльності;

- 4) рентабельність капіталу – як показник, що характеризує зацікавленість власників банків у веденні банківської діяльності в країні;
- 5) співвідношення ліквідних активів до сукупних активів – як основний показник ризиковості активних операцій;
- б) співвідношення ліквідних активів до короткострокових зобов'язань – як основний показник ризику дефолту банківської системи.

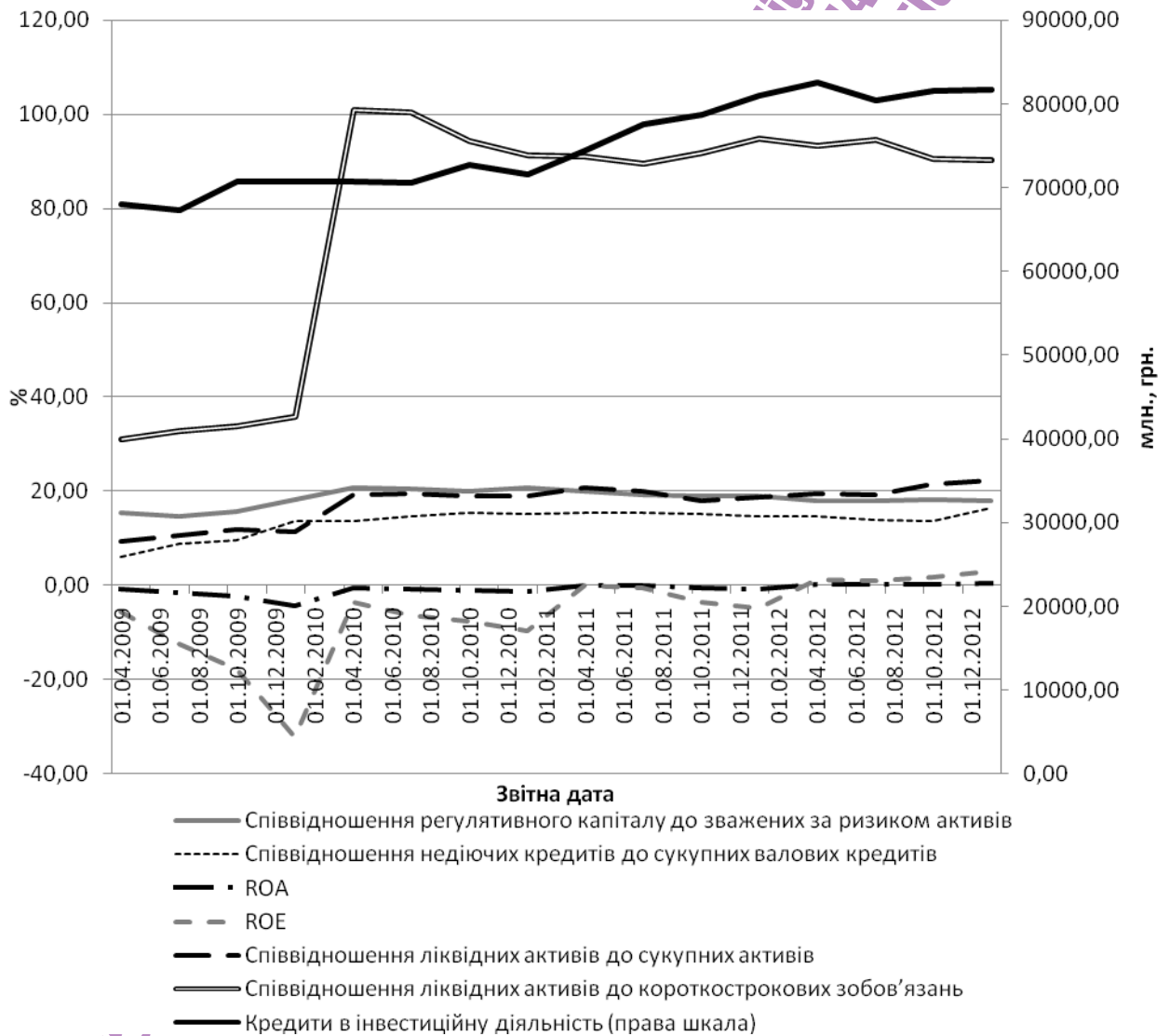

Рисунок 2.10– Динаміка обсягів інвестиційного кредитування та індикаторів фінансової стійкості банківської системи України (складено автором за даними НБУ)

Загалом слід відзначити, що з 2010 року індикатори фінансової стійкості (ІФС) демонстрували стабільність і лише наприкінці 2012 року окремі ІФС погіршилися (зокрема, підвищилася питома вага недіючих кредитів в сукупному кредитному портфелі). Обсяги ж інвестиційного кредитування стабільно зростали невисокими темпами до 2012 року, протягом якого спостерігався спад. Проаналізуємо можливі напрямки впливу інвестиційного кредитування на індикатори фінансової стійкості.

Перш за все спробуємо визначити яким чином активізація інвестиційного кредитування буде впливати на адекватність регулятивного капіталу. Згідно постанови НБУ №368 «Про затвердження інструкції про порядок регулювання діяльності банків в Україні» від 28.08.2001 р., адекватність регулятивного капіталу (норматив Н2) розраховується наступним чином:

$$H2 = \frac{PK}{\sum A_i \times P_i} \quad (2.6)$$

де РК – регулятивний капітал;

A_i – сума активів i -ї групи згідно п. 1.3 розділу 4 Інструкції про порядок регулювання діяльності банків в Україні [169];

P_i – ступінь ризику i -ї групи активів згідно п. 1.3 розділу 4 Інструкції про порядок регулювання діяльності банків в Україні [169].

Детальна характеристика груп активів за ступенем ризику наведена у додатку Г. У відповідності до постанови №368, інвестиційні кредити будуть відноситися до VI групи активів зі 100%-м ступенем ризику, а отже їх зростання буде в повній мірі відобразитися на нормативі адекватності регулятивного капіталу, призводячи до його зменшення, а отже – до збільшення ступеня ризику, що покладається на вкладників та кредиторів банку.

Що стосується впливу інвестиційного кредитування на якість кредитного портфеля банків України, то тут слід зазначити наступне. На нашу думку, активізація інвестиційного кредитування позитивно позначиться на якості кредитного портфеля, оскільки більшість проблемних кредитів складають споживчі кредити (в тому числі іпотечні). Інвестиційні кредити в свою чергу спрямовані на розвиток позичальника і повинні забезпечувати йому додатковий дохід, що в свою чергу позитивно позначатиметься на кредитоспроможності позичальника та на якості кредитного портфеля. Окрім цього, як правило, до інвестиційних кредитів приділяється набагато більше уваги та проводиться більш прискіпливий аналіз, що зменшує імовірність реалізації кредитного ризику.

Що стосується впливу інвестиційного кредитування на показники рентабельності (ROA та ROE), то тут скоріше за все спостерігатиметься негативний зв'язок, оскільки доходність кредитів виданих на інвестиційні цілі як правило нижча від доходності інших видів кредитування, в першу чергу споживчого, тому переорієнтація кредитної політики банку в бік інвестиційного кредитування знизить прибуток банку в короткостроковій перспективі, втім в довгостроковій – здатна забезпечити достатній рівень прибутку за рахунок інвестиційного, а не процентного доходу.

Останній напрямок впливу, який слід проаналізувати – це вплив інвестиційного кредитування на ліквідність банку. Інвестиційне кредитування як правило здійснюється на тривалий період, оскільки на реалізацію інвестиційного проекту потрібно мінімум 3 роки. В зв'язку з цим, можна констатувати, що активізація інвестиційного кредитування призведе до зниження рівня ліквідності банківських активів і, як наслідок, до підвищення ризику дефолту при незмінності структури зобов'язань.

На рисунку наведено значення коефіцієнтів кореляції між обсягами інвестиційного кредитування та відповідними індикаторами фінансової стійкості.

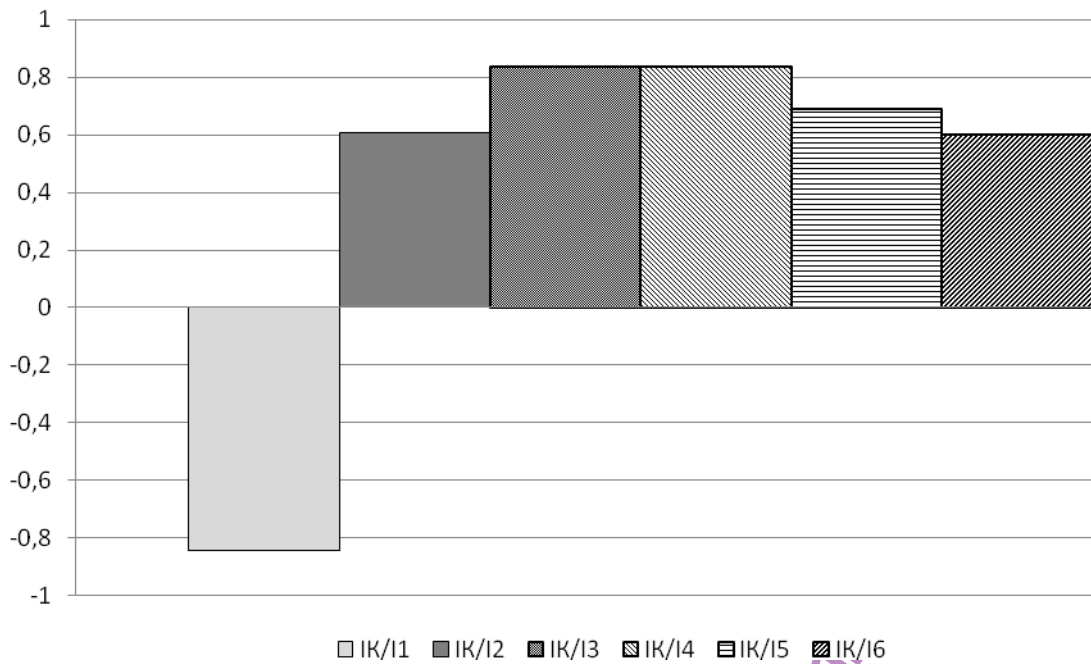

Рисунок 2.11 – Коефіцієнти кореляції між обсягами інвестиційного кредитування та індикаторами фінансової стійкості (розраховано автором)

Позначення на цьому рисунку означають наступне:

IK/I1 – коефіцієнт кореляції між обсягами інвестиційного кредитування та співвідношенням регулятивного капіталу до зважених за ризиком активів;

IK/I2 – коефіцієнт кореляції між обсягами інвестиційного кредитування та співвідношенням недіючих кредитів до сукупних валових кредитів;

IK/I3 – коефіцієнт кореляції між обсягами інвестиційного кредитування та рентабельністю активів;

IK/I4 – коефіцієнт кореляції між обсягами інвестиційного кредитування та рентабельністю капіталу;

IK/I5 – коефіцієнт кореляції між обсягами інвестиційного кредитування та співвідношенням ліквідних активів до сукупних активів;

IK/I6 – коефіцієнт кореляції між обсягами інвестиційного кредитування та співвідношенням ліквідних активів до короткострокових зобов'язань.

Як бачимо розрахунки кореляційних зв'язків не підтвердили всіх висунутих нами гіпотез. Зокрема, підтвердження знайшли лише твердження

про негативний вплив на адекватність регулятивного капіталу та позитивний вплив на рентабельність активів та капіталу.

Варто зауважити, що взаємозв'язок між обсягами інвестиційного кредитування та фінансовою стійкістю банків не є одностороннім – зміни у фінансовій стійкості банків впливають на здатність і готовність банків активізувати інвестиційне кредитування. Так, зокрема, нарощування капіталу банку збільшить його готовність брати на себе додаткові ризики у пошуках вищих прибутків, в першу чергу у довгостроковій перспективі. Покращення якості кредитного портфеля вивільняє резерви банку та зменшує витрати банку на управління кредитним портфелем. Це створює додаткові можливості для розвитку інвестиційного кредитування. Надлишкова ліквідність призводить до втрати банком певної частини прибутку та стимулює його до пошуку додаткових напрямків вкладень вільних ресурсів. Таким чином можемо зазначити, що покращення кожного індикатора фінансової стійкості окремо та в цілому сприятимуть активізації інвестиційного кредитування. Спробуємо формалізувати ступінь впливу рівня фінансової стійкості банківської системи України на обсяги інвестиційного кредитування.

Період дослідження нами взятий з 01.01.2009 р. по 01.01.2013 р. за даний період ми дослідили щоквартальні показники індикаторів фінансової стійкості та обсягів інвестиційного кредитування (додаток). Дані попарної регресії засвідчили відсутність суттєвого зв'язку між кожним окремо взятим індикатором фінансової стійкості та обсягами інвестиційного кредитування (табл. 2.4)

Низькі значення коефіцієнта детермінації та високі значення статистичних похибок не дають змоги стверджувати про наявність значимого регресійного зв'язку. Тому ми вважаємо за доцільне перевірити гіпотезу, що лише у комплексі індикатори фінансової стійкості можуть значимо впливати на активізацію інвестиційного кредитування.

Таблиця 2.4 – Дані попарної регресії для індикаторів фінансової стійкості та обсягів інвестиційного кредитування (розраховано автором)

Змінна Y	Змінна X	Коефіцієнт a	Коефіцієнт b	Коефіцієнт детермінації	F -статистика
Обсяги інвестиційного кредитування	Адекватність регулятивного капіталу	506,73678	65665,01	0,03	0,49
	Співвідношення недіючих кредитів до сукупних валових кредитів	1131,086	59626,489	0,37	8,15
	ROA	2724,4365	77332,966	0,39	8,86
	ROE	370,06523	77304,872	0,39	8,79
	Співвідношення ліквідних активів до сукупних активів	907,06975	59168,98	0,48	12,76
	Співвідношення ліквідних активів до короткострокових зобов'язань	118,06911	65751,705	0,36	7,89

З цією метою ми обрали звичайну лінійну модель, яка має наступний вигляд:

$$IK = a_1 \times I_1 + a_2 \times I_2 + a_3 \times I_3 + a_4 \times I_4 + a_5 \times I_5 + a_6 \times I_6 + b \quad (2.7)$$

де IK – обсяги інвестиційного кредитування банками України;

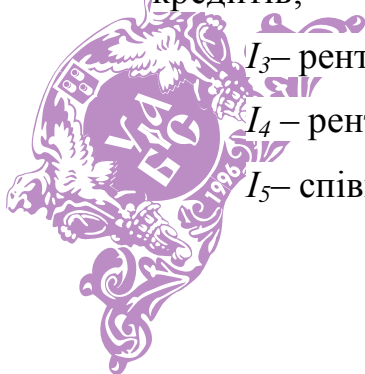
I_1 – адекватність регулятивного капіталу;

I_2 – співвідношення недіючих кредитів до сукупних валових кредитів;

I_3 – рентабельність активів;

I_4 – рентабельність капіталу;

I_5 – співвідношення ліквідних активів до сукупних активів;

I_6 – співвідношення ліквідних активів до короткострокових зобов'язань;

Розрахунок параметрів багатofакторної лінійної моделі наведений в таблиці 2.5.

Таблиця 2.5 – Параметри багатofакторної лінійної моделі залежності обсягів інвестиційного кредитування від індикаторів фінансової стійкості (розраховано автором)

Назва параметра моделі	Значення параметра	Стандартна похибка
a_1	95,50639	143,5165
a_2	677,8608	972,7286
a_3	4715,536	5197,418
a_4	-34680,1	38062,45
a_5	1404,629	857,1752
a_6	-3752,67	1149,975
b	105468,1	13417,41
Коефіцієнт детермінації R^2	0,84	-
F-stat	7,73	-

Зважаючи на високе значення коефіцієнту детермінації та низьке значення F-статистики можна стверджувати про адекватність даної моделі регресії. Сукупну картину взаємозв'язку між фінансовою стійкістю банківської системи та обсягами інвестиційного кредитування зображено на рис.

Розуміння характеру взаємозв'язку між інвестиційним кредитуванням та фінансовою стійкістю банківської системи дасть змогу передбачити ефект від змін у фінансовій стійкості на інвестиційне кредитування і навпаки.

Таким чином, можемо констатувати, що активізація банківського інвестиційного кредитування вітчизняної економіки, можливо лише за умови стійкої та надійної банківської системи.

Проаналізуємо вплив банківського інвестиційного кредитування на фінансову стійкість банківської системи.

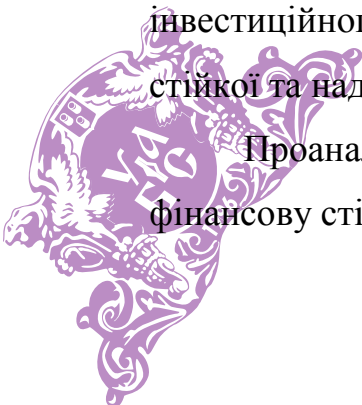

Рисунок 2.12 – Формалізація впливу фінансової стійкості банківської системи на обсяги інвестиційного кредитування банками України

Досліджуючи дане питання, хотілося б звернути увагу на те, що все ж таки ключові індикатори фінансової стійкості реагують на зміну у динаміці інвестиційного кредитування із запізненням в 1 рік. На нашу думку це викликано тим, що лише по завершенню принаймні 1 року банки отримують відчутні результати від кредитування інвестиційних проектів і ці результати будуть відображені в офіційній звітності. Ми дослідили яким чином зміна обсягів банківського інвестиційного кредитування впливає на комплексний показник фінансової стійкості банківської системи. В якості такого комплексного показника нами було обрано показник Z-stat, який розраховується за формулою:

$$Z - stat = \frac{\overline{ROA} + CA}{\sigma(ROA)} \quad (2.8)$$

де ROA – рентабельність активів;

CA – відношення регулятивного капіталу до зважених за ризиком активів.

Побудувавши графік залежності фінансової стійкості від обсягів інвестиційного кредитування ми отримали наступну картину (рис. 2.13).

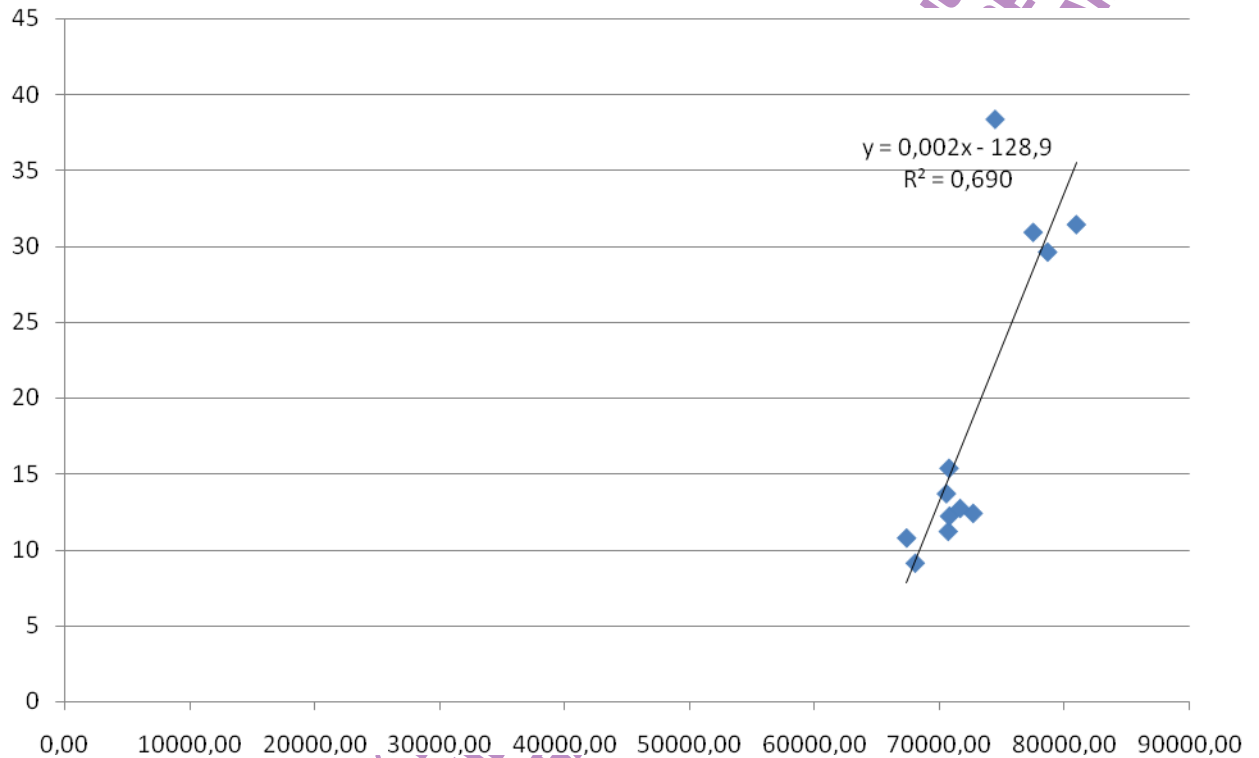

Рисунок – 2.13– Залежність фінансової стійкості банківської системи від обсягів банківського інвестиційного кредитування (розраховано автором)

Проведений регресійний аналіз засвідчив, що на сьогодні фінансова стійкість банківської системи України досить сильно корелює з обсягами банківського інвестиційного кредитування. Модель лінійної регресії буде виглядати наступним чином:

$$Z\text{-stat} = 0,0022184 * \text{ІК} - 142,309$$

При цьому коефіцієнт регресії для даної моделі склав 0,78, при значенні критерію Фішера в 39,64, що свідчить про адекватність даної моделі. Втім, високі значення похибок апроксимації не дають нам змогу стверджувати, що дійсно на 78% динаміка фінансової стійкості банківської

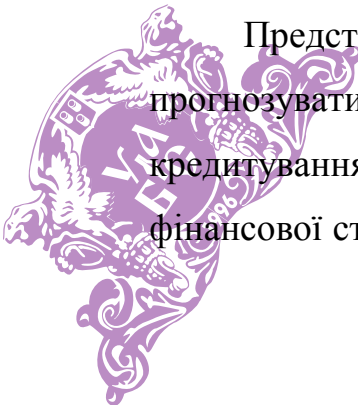
системи пояснюється лише динамікою обсягів інвестиційного кредитування і це є логічним, оскільки показник Z-stat є комплексним і враховує досить багато аспектів діяльності банків України. Тим не менше, дана модель може бути використана для прогнозування змін в фінансовій стійкості банківської системи.

Нарощування обсягів інвестиційного кредитування банками України, організація нових схем фінансування інвестиційних проєктів суб'єктів підприємницької діяльності призведе до посилення співпраці банків з підприємствами, іншими фінансовими інститутами та відповідно – до активізації розвитку національної економіки.

Високий рівень фінансової стійкості банківської системи забезпечує низький рівень транзакційних витрат, які несуть підприємства при залученні інвестицій, оскільки мінімізує час, що потрібний для мобілізації та акумуляції фінансових ресурсів. Банки забезпечують максимізацію ефективності розподілу та використання інвестицій, оскільки в процесі кредитування відбирають інвестиційні проєкти з максимальним потенціалом забезпечення економічного розвитку. Це забезпечується за рахунок більш ретельного відбору банками напрямків та механізмів інвестування. Окрім цього, банки приділяють досить багато уваги оцінці кредитоспроможності позичальників, оцінці ефективності інвестиційних проєктів, оцінці ризиків тощо. З огляду на вищезазначене, можемо констатувати, що з макроекономічної точки зору фінансова стійкість банківської системи виступає ключовим фактором забезпечення виконання банками функції інвестиційного забезпечення розвитку національної економіки.

Виходячи з вищезазначеного, суб'єктно-об'єктні взаємозв'язки фінансової стійкості банківської системи та банківського інвестиційного кредитування представлені на рис. 2.14.

Представлені на рис. 2.14 лінійні регресійні моделі дозволяють прогнозувати: з одного боку – зміну обсягів банківського інвестиційного кредитування при зміні окремих ендогенних детермінант забезпечення фінансової стійкості банківської системи (без часового лагу), а з іншого боку

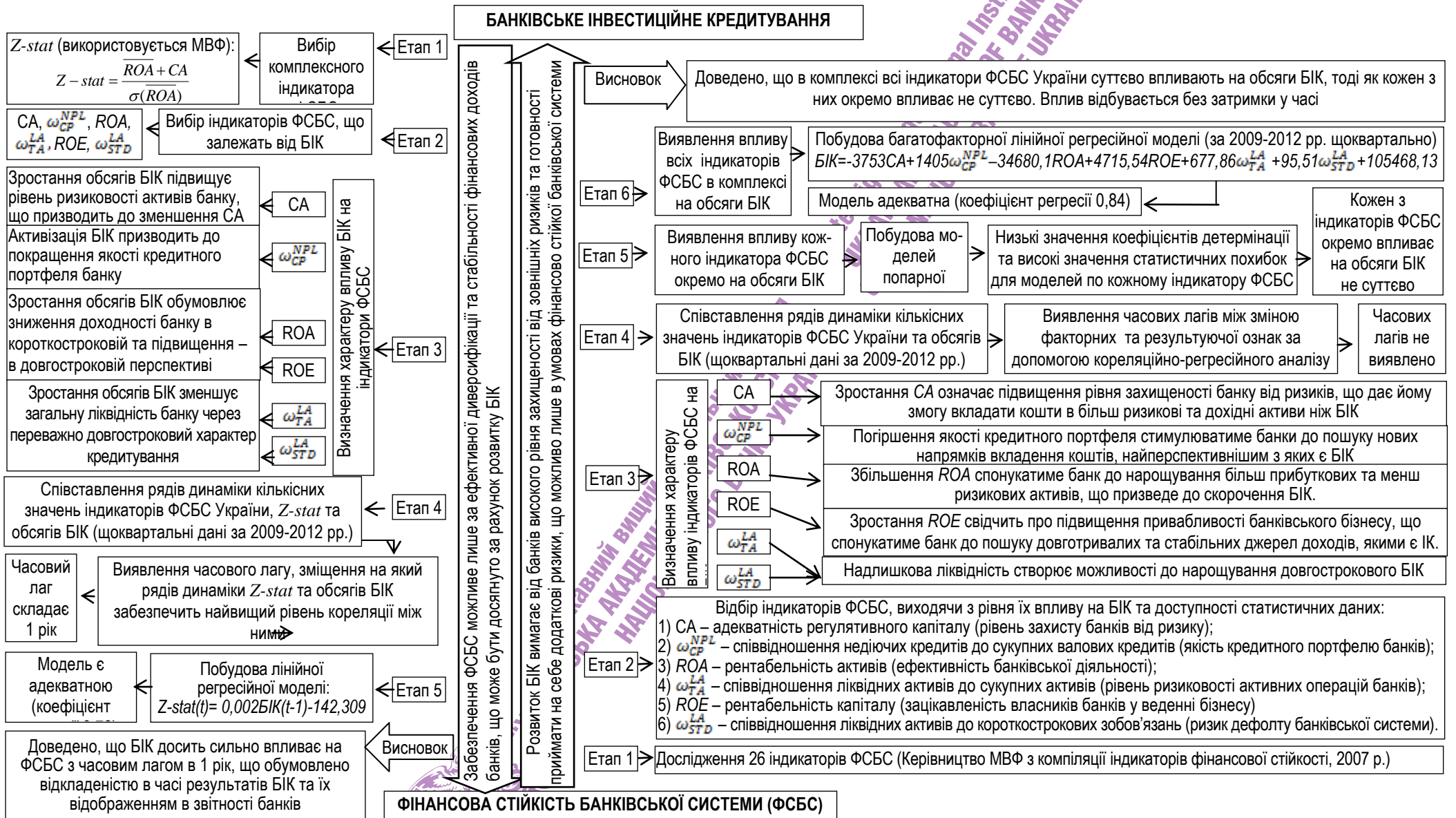

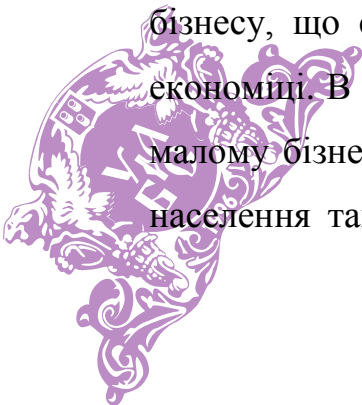
Рисунок 2.14 – Етапи обґрунтування суб'єктно-об'єктного взаємозв'язку БІК та фінансової стійкості банківської системи

– вплив кредитно-інвестиційної діяльності банків на появу ознак дестабілізації банківської системи, зокрема – зменшення ефективності діяльності банків, їх ліквідності, адекватності їх регулятивного капіталу та якості кредитного портфелю (з лагом в 1 рік).

2.3 Вплив банківського інвестиційного кредитування на розвиток малих та середніх підприємств

Зважаючи на безумовну важливість малого та середнього бізнесу для розвитку економіки України та його слабку розвиненість, держава повинна здійснювати весь спектр заходів для його подальшого розширення та зростання. Як показує практика, одним з найважливіших джерел забезпечення розвитку малого та середнього бізнесу є банківське інвестиційне кредитування, яке здатне доповнити власні ресурси підприємства в частині фінансування його інтенсивного розвитку. На сьогодні, в Україні відчувається дефіцит ефективних банківських програм з фінансуванні малого та середнього бізнесу, тому вважаємо за доцільне розглянути досвід розвинених країн в організації банківського інвестиційного кредитування суб'єктів даного бізнесу, з метою пошуку шляхів його адаптації до українських економічних, юридичних та соціальних реалій.

По-перше розглянемо досвід країн Євросоюзу. В середньому, в економіці даних країн налічується більше ніж 20 млн. суб'єктів малого бізнесу, що становить близько 90% від загальної кількості підприємств в економіці. В структурі загального товарообороту та валової доданої вартості малому бізнесу країн Європи належить більше 50%. В структурі зайнятості населення також слід відзначити зайнятість в сфері малого бізнесу (понад

60% всього зайнятого населення працює саме на підприємствах малого бізнесу) [240].

Найактивнішим суб'єктом підтримки банківського інвестиційного кредитування підприємств малого та середнього бізнесу в Європі є Європейський інвестиційний банк (EIB) [239], який надає фінансові ресурси банкам, для розвитку програм підтримки середнього та малого бізнесу.

Серед профінансованих Європейським інвестиційним банком програм найбільш значущими є наступні:

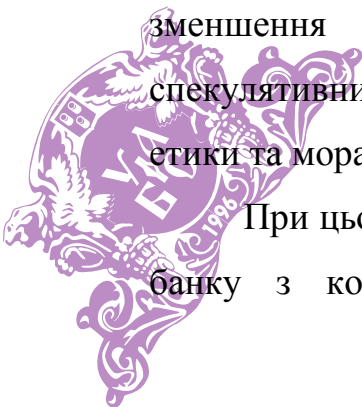
- програми загального банківського інвестиційного кредитування суб'єктів малого та середнього бізнесу в яких штат працівників не перевищує 250 чоловік;

- цільові інвестиційні програми спрямовані на кредитування придбання устаткування та здійснення матеріальних інвестицій, в тому числі земельних ділянок, які необхідні для реалізації інвестиційних проектів;

- цільові інвестиційні програми спрямовані на кредитування витрат на наукові та виробничі дослідження, придбання нематеріальних активів інноваційного характеру (в тому числі патентів) або купівлі контрольного пакету акцій компаній, які необхідні для реалізації інвестиційного проекту (вартість такого пакету не повинна перевищувати €1 млн.).

Участь у вищезазначених програмах можуть приймати малі та середні компанії всіх секторів економіки (виключення становлять компанії, що займаються організацією азартних ігор, проводять експерименти над тваринами в наукових, косметичних чи медичних цілях, підприємства оборонної промисловості, підприємства які чинять значну шкоду навколишньому середовищу, якщо інвестиційний проект не спрямований на зменшення такої шкоди, а також підприємства, що займаються спекулятивними операціями або діяльність яких є суперечливою з точки зору етики та моралі) [224].

При цьому слід зазначити, що співпраця Європейського інвестиційного банку з комерційними банками країн Європи з приводу реалізації

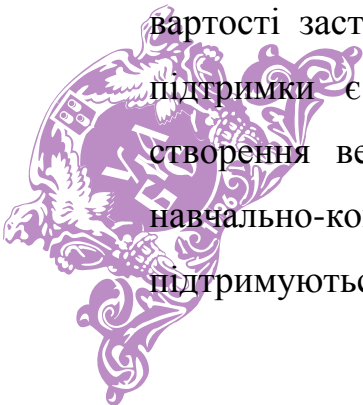

вищезазначених програм побудована на принципі паритетної участі та партнерства, що вимагає від комерційних банків використання еквівалентних власних ресурсів для реалізації цих програм.

Цікавим для вивчення є також досвід організації системи банківського інвестиційного кредитування малого та середнього бізнесу в США, де практично 99% загальної кількості компаній (а це близько 25,5 млн. фізичних та юридичних осіб суб'єктів підприємницької діяльності) становлять суб'єкти малого та середнього бізнесу, які забезпечують зайнятість близько 50% працездатного населення та щорічно створюють близько 70% нових робочих місць в країні [215].

Такий високий рівень розвитку малого та середнього бізнесу був би неможливий без всебічної його підтримки з боку уряду, в тому числі й за рахунок реалізації різноманітних інвестиційних програм. Одним з ключових органів державної влади в США, що займається регулюванням та підтримкою розвитку малого та середнього бізнесу є SmallBusinessAdministration (SBA). Щороку SBA виділяє близько \$1,5 млрд. (це близько 70% річного бюджету SBA) на різні програми розвитку малого бізнесу в США, в тому числі й за рахунок SmallBusinessInvestmentCompany (SBIC) [234]. Дані програми спрямовані на дотації окремим соціально-значущим видам малого бізнесу та на загальну непряму підтримку дрібного підприємництва.

Враховуючи, що однією з ключових проблем малого бізнесу при отриманні банківського кредиту, в тому числі й інвестиційного, є відсутність або нестача необхідної застави, SBA виступає гарантом по таким кредитним операціям, забезпечуючи по інвестиційним позикам в середньому 90% вартості застави. При цьому слід зазначити, що пріоритетними для такої підтримки є позики, спрямовані на реалізацію інноваційних програм, створення венчурних фондів. Окрім цього SBA надає широкий спектр навчально-консультаційних послуг суб'єктам малого бізнесу. Активно також підтримуються проекти зі створення малих підприємств при університетах,

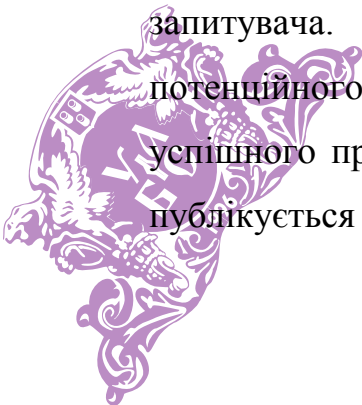
які розробляють нові технології, що забезпечує таким підприємствам до 150% рентабельності.

Система кредитно-інвестиційної підтримки малого бізнесу в США також включає систему «Peer-to-peerlending» сутність якої полягає в кредитуванні непов'язаних між собою підприємців без посередництва банків або інших фінансово-кредитних установ за допомогою різноманітних он-лайн платформ [231]. Перевагами такого виду кредитування є низькі процентні ставки, невелика кількість документів, необхідних для отримання кредиту та оперативність вирішення питання про кредитування. Головним же недоліком є слабка захищеність інвесторів від ризиків, оскільки кредити отримані за такою схемою є практично незабезпеченими (єдиною гарантією може виступати гарантія SBA та репутація позичальника). Втім високий рівень розвитку практики використання кредитної історії робить такий спосіб кредитування досить вигідним і для інвесторів і для позичальників.

Найбільшими організаторами кредитування малого бізнесу за системою «Peer-to-peerlending» в США є наступні організації:

- ProsperFundingLLC, яка налічує понад 2 млн. членів та видає щорічно понад \$692 млн. щорічно. Середня ефективна процентна ставка по виданим кредитам складає 8,89% (станом на кінець вересня 2013 р.) [229];
- Lending Club, загальний кредитний портфель становить \$4004 млн., з яких \$261 млн. видано лише за останній місяць, процентна ставка по кредитам на відкриття нового бізнесу становить 5,89% [226];

Потенційні позичальники, щоб отримати кредит за системою «Peer-to-peerlending» мають заповнити кредитну заявку на сайті компанії, що по суті є первинним відбором на основі персональних даних та кредитної історії запитувача. На другому етапі оцінюються фінансові можливості потенційного позичальника з погашення запитуваного кредиту, в результаті успішного проходження такого відбору вони отримують кредит, а їх запит публікується на сайті протягом 14 днів.

Від заявників – суб'єктів малого бізнесу в обов'язковому порядку вимагаються фінансові документи та кредитна історія (за виключенням випадку відкриття нового бізнесу, де вимагається деталізований бізнес-план). Взагалі даний процес сильно автоматизований і передбачає мінімальну участь людей в процесі кредитування, по формі для позиччальника таке кредитування нічим не відрізняється від традиційного банківського кредитування. Організатор кредитування за системою «Peer-to-peerlending» отримує комісійну винагороду за свої посередницькі послуги і більше ні на чому не заробляє.

Аналогічна система діє і у Великобританії, де найбільшими організаторами кредитування малого бізнесу за системою «Peer-to-peerlending» є наступні організації [242]:

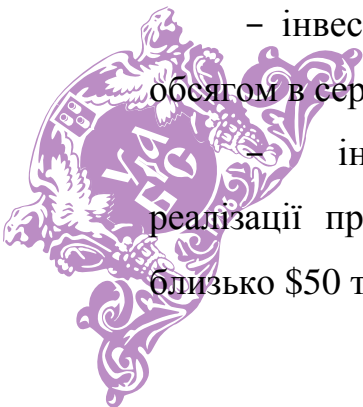
- ZOPA: кредити на 3 роки (процентна ставка 3,9%) та 5 років (процентна ставка 4,9%), кількість інвесторів – 51100;
- RateSetter: кредити терміном від 1 місяця до 5 років, процентні ставки становлять 1,9% (1 місяць), 3% (1 рік), 4% (три роки); 5,6% (5 років), кількість інвесторів – 10800.

Окрім вищезазначених, в США діють також й інші організації, щоздійснюють фінансове стимулювання розвитку малого бізнесу.

Зокрема, це такі організації як Small Business Investor Alliance (SBIA), Small Business Investment Company (SBIC), ACCION. Остання представляє собою загальнонаціональну мережу кредитування мікро- та малого бізнесу, є одним з лідерів мікрофінансування в США та сконцентрована на організації фінансової підтримки розвитку або створення ефективного малого бізнесу.

Традиційними кредитними продуктами для малого бізнесу в США є:

- інвестиційні кредити на створення нового бізнесу (start-uploans) обсягом в середньому близько \$30 тис.;
- інвестиційні кредити діючому прибутковому бізнесу для реалізації проектів з модернізації та розширення обсягом в середньому близько \$50 тис.;

– інвестиційні кредити для фінансування організаційних змін в бізнесі, що підвищують ефективність його діяльності обсягом в середньому до \$30 тис.

Основні умови інвестиційних кредитів малому бізнесу такі: термін кредитування – до 5 років, процентна ставка – коливається від 0 (проста розстрочка за окремими програмами) до 9% в залежності від характеру, терміну та цільового призначення кредиту, початковий внесок становить від 0 до 30% в залежності від цільового призначення та типу кредиту, періодичність сплати як правило становить 1 раз на місяць.

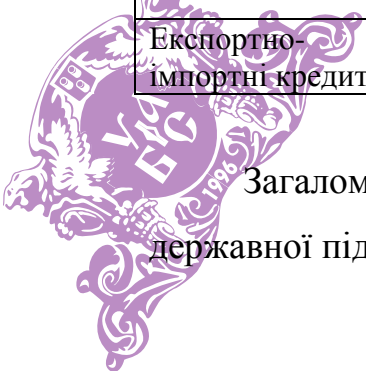
Цільове призначення інвестиційних кредитів малому бізнесу може бути досить різноманітним і покривати практично всі аспекти підприємницької діяльності (будівництво або придбання нерухомості для ведення бізнесу, придбання меблів, устаткування, інших основних та оборотних засобів тощо).

Узагальнена характеристика основних видів інвестиційного кредитування суб'єктів малого та середнього бізнесу в США наведена у табл. 2.6.

Таблиця 2.6 – Характеристика видів інвестиційного кредитування малих та середніх підприємств в США [3]

Вид кредитування	Характеристика виду кредитування
Мікрокредити	Сума – від \$5 тис. до \$ 35 тис.. Цільове призначення – кредитування малих підприємств без обмеження напрямків використання.
Кредити SBA	Кредити для малих та середніх підприємств, гарантом яких виступає SBA. Кредиторами виступають приватні інвестори, в т.ч. банки.
Фінансування франшизи	Спеціалізований вид кредитування, який спрямований на розвиток національних франчайзингових мереж.
Кредити на розвиток	Довгострокове інвестиційне кредитування малих підприємств, як правило під фіксовану ставку. Об'єктами кредитування виступають основні фонди, кредитори – приватні інвестори.
Експортно-імпорتنі кредити	Кредитування спрямоване на підтримку експорту американських товарів і послуг.

Загалом, в розвинених країнах світу діють наступні напрямки державної підтримки доступу малих та середніх підприємств до фінансово-

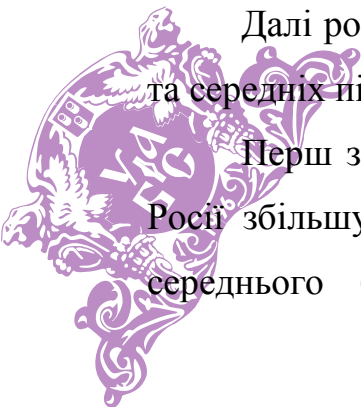

інвестиційних ресурсів[219]:

- підвищені суми державних кредитних (та/або процентних) гарантій, контр циклічні кредити: Канада, Чилі, Данія, Франція, Угорщина, Фінляндія, Нідерланди, Корея, Італія, Іспанія, Словенія, Словаччина, Великобританія, Тайланд, Швейцарія, США;
- спеціальні гарантії та кредити на відкриття нового бізнесу: Нідерланди, Данія, Канада;
- спільна участь у фінансуванні держави або пенсійного фонду: Данія, Ірландія, Швеція;
- державні експортні гарантії: Нідерланди, Фінляндія, Данія, Канада, Швейцарія, Швеція, Нова Зеландія, Великобританія, Іспанія;
- пряме кредитування суб'єктів малого та середнього бізнесу: Сербія, Південна Корея, Чилі, Канада, Угорщина, Іспанія, Словенія;
- субсидування процентів по кредитах: Росія, Португалія, Іспанія, Угорщина, Великобританія, Туреччина;
- фінансування венчурного та власного капіталу, гарантії: Данія, Чилі, Фінляндія, Канада, Угорщина, Франція, Великобританія, Іспанія, Нідерланди;
- бізнес-консалтинг, навчання: Нова Зеландія, Фінляндія, Швеція, Данія;
- податкові преференції: Італія, Ірландія, Іспанія, Франція, Ірландія, Великобританія;
- від'ємні процентні ставки по депозитам в центральному банку, банки, що спеціалізуються на кредитуванні малого та середнього бізнесу: Данія, Ірландія.

Далі розглянемо досвід Росії щодо інвестиційного кредитування малих та середніх підприємств.

Перш за все слід зазначити, що темпи росту кредитування в цілому в Росії збільшуються, в тому числі й темпи росту кредитування малого та середнього бізнесу, яке є найдинамічнішим сегментом банківського

кредитування (середньорічний приріст кредитного портфеля малого та середнього бізнесу склала 20% за останні 3 роки).

Частково це пояснюється покращенням підприємницького клімату в Росії та зниженням рівня кредитних ставок. Так, для прикладу в 2010 р. середньозважена ставка за кредитами малому бізнесу в Росії склала 14,2%, при тому що інфляція за аналогічний період становила близько 9% [188].

Слід зауважити, що не дивлячись на розвиток кредитування економіки загалом та малого бізнесу зокрема попит малого бізнесу на інвестиційні кредити задоволений не більше ніж на 30%. Частка таких кредитів в кредитних портфелях російських банків становить близько 19%.

Втім, не можна не відзначити ряд проблем, що характерні для сегменту інвестиційного кредитування суб'єктів малого бізнесу в Росії на сучасному етапі. Перш за все відзначимо відсутність єдиної організованої системи державної підтримки розвитку малого та середнього бізнесу. Так, не можна не відзначити існування окремих програм, спрямованих на підтримку малого бізнесу, проте вони не мають широкого розповсюдження по всій території Росії. Яскравим прикладом даного факту є президентська програма кредитування малого бізнесу заснована в 2005 р. Після 4 років існування даної програми, в 2009 р. було укладено 600 кредитних договорів з малими та середніми підприємствами, що є надзвичайно мало в порівнянні з масштабами російської економіки для програми президентського рівня. Фінансування даної програми здійснюється за рахунок федерального бюджету Росії і в 2009 році склало всього 30 млн. рублів [31]. Окрім цього, досить мало банків зголосились приймати участь в реалізації даної програми, зокрема лише 1 великий банк – Сбербанк Росії. Сама ж програма передбачала

наступне:

- максимальний термін кредитування – 3 роки;
- сума кредиту не обмежувалася (на фоні обмеженого фінансування самої програми);

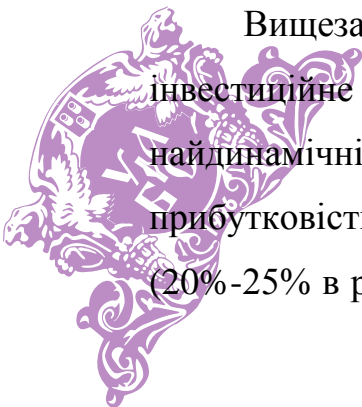

- вартість застави повинна становити не менше 25% від вартості кредиту (за виключенням кредитів терміном до 1,5 року);
- вартість поруки по такому кредиту повинна становити 100% суми кредиту;
- срок розгляду заявки – не більше 8 днів з моменту подачі відповідного пакету документів.

Окрім президентської програми Сбербанк Росії пропонує малому та середньому бізнесові окремий продукт – кредит «Бізнес-інвест», який призначений підприємцям фізичним особам та малим підприємствам, річний дохід яких не перевищує \$10 млн. За рахунок даного кредиту позичальник може профінансувати купівлю або модернізацію основних засобів, ремонт активів тощо. Фактично кредит «бізнес-інвест» дає можливість розширити діяльність суб'єкта малого бізнесу за рахунок довгострокового кредиту, який окрім усього іншого також передбачає можливість відсутності забезпечення в окремих випадках. Традиційно ж забезпеченням по даному кредиту виступають устаткування, транспортні засоби, нерухомість, інші основні засоби, цінні папери, поручительство або гарантії федеральних або місцевих органів державної влади.

Фактично можна констатувати, що на даному етапі свого розвитку ринок інвестиційних кредитів малому бізнесу є неконкурентним, через невелику кількість банків, які активно діють в даному сегменті ринку. Втім не можна не відзначити активну підготовку великих банків Росії до початку реалізації масштабних програм інвестиційного кредитування малого та середнього бізнесу, найактивнішими з яких є УРАЛСИБ, Промислово-будівельний банк, Альфа-банк, Внѣшторгбанк та МДМ-Банк.

Вищезазначене дає всі підстави стверджувати, що найближчим часом інвестиційне кредитування малого та середнього бізнесу стане найдинамічнішим сектором кредитного ринку. Зважаючи на те, що прибутковість кредитних продуктів орієнтованих на малий бізнес є високою (20%-25% в рублях та 12%-20% в іноземній валюті), а терміни кредитування

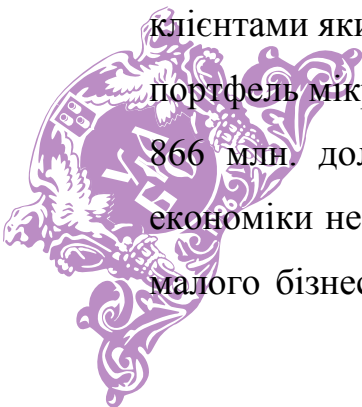

– невеликими (в середньому 1,5 роки) можемо спрогнозувати, що інтерес банків до даного типу кредитування буде лише підвищуватися, що підтверджується Робочим центром економічних реформ, експерти якого стверджують, що понад 90% банків планують виходити або розширяти свою частку на ринку інвестиційного кредитування малих та середніх підприємств. На їх думку, це є хорошою можливістю для нарощування активів при невисокому рівні ризиків, що є особливо актуальним для тих банків, в яких виникають питання відтоку крупних позичальників, які переорієнтувалися на західні кредитно-інвестиційні ринки та тих банків, які відчують труднощі в конкурентній боротьбі на традиційних для себе сегментах кредитно-інвестиційного ринку.

Втім, на сьогодні можна стверджувати про слабкий рівень розвитку кредитування малого бізнесу в Росії, підтвердженням чого є 146 місце в світі по обсягам кредитування малого бізнесу. Хоча в Росії діють наступні типи організації з мікрофінансування:

- організації, що здійснюють кредитування за програмами співпраці зі спеціалізованими іноземними інвестиційними банками або компаніями;
- державні фонди підтримки підприємництва;
- кредитні спілки та кооперативи;
- комерційні банки.

Дані організації надають наступні види кредитних продуктів: невеликі незабезпечені експрес-кредити; кредити, забезпечені порукою; кредити забезпечені заставою (як правило основні фонди). Сума таких кредитів варіюється від \$2 тис. до \$10 тис. Станом на 01.01.2009 р. в Росії налічувалося близько 2700 небанківських макрофінансових організацій, клієнтами яких були близько 500 тис. фіз. осіб, в т.ч. і підприємців. Сукупний портфель мікрокредитів виданих даними організаціями у той же час становив 866 млн. дол. США. При цьому, за оцінками аналітиків, для російської економіки необхідно хоча б 10 млрд. дол. США для якісних змін у розвитку малого бізнесу, що може бути досягнуто за суттєвого розширення програм

підтримки кредитування малого бізнесу. На сьогодні за даними міністерства економічного розвитку та торгівлі РФ потреба суб'єктів малого бізнесу в кредитних коштах задоволена не більше ніж на 30% [5].

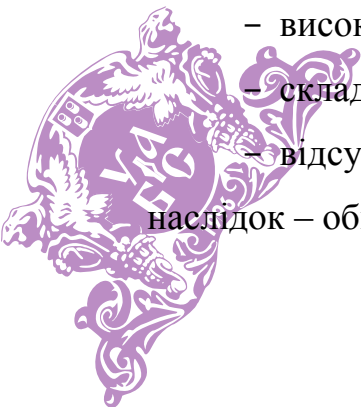
Що стосується реальної ситуації на ринку інвестиційного кредитування малих підприємств то тут слід відзначити наступне. Починаючи з 2010 року спеціалізація банків в Росії стала більш помітною, окрім того посилилась різниця в активах між великими та малими банками, в основному за рахунок активного нарощування кредитування великим банками (в середньому 30-35% на рік). Дані банки на ринку кредитування малого та середнього бізнесу в основному надавали короткострокові кредити на поповнення оборотних коштів та підтримку поточної ліквідності.

Середньо- та довгострокове інвестиційне кредитування малого бізнесу в основному здійснювалося державними банками Росії, приріст кредитного портфелю в яких станов близько 16% на рік.

Фінансово-економічна криза та відсутність платіжної дисципліни суб'єктів малого бізнесу призвели до погіршення фінансової стійкості невеликих банків в окремих регіонах Росії. Зокрема у Псковській та Вологодській обл. близько 33% кредитів малому та середньому бізнесу стали проблемними.

Головними причинами низького рівня розвитку кредитування, в тому числі й інвестиційного, малого бізнесу з точки зору позичальників є:

- високі процентні ставки, які суттєво зросли в посткризовий період;
- короткі терміни кредитування;
- відсутність або нестача стартового капіталу у малих підприємств;
- неможливість отримати кредит на створення бізнесу;
- високі вимоги до вартості забезпечення по кредиту;
- складність та тривалість процедури отримання кредиту;
- відсутність конкурентного ринку з кредитування малого бізнесу і як наслідок – обмеженість відповідних кредитних продуктів.

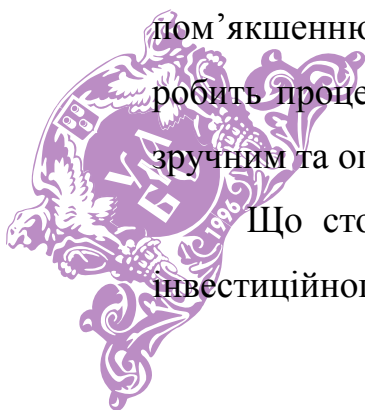
З точки зору кредиторів, причинами стагнації кредитування малого бізнесу в Росії є:

- незначні масштаби бізнесу, що ускладнює оцінку його ефективності та вартості;
- нестабільність законодавства в питаннях оподаткування малого бізнесу;
- низька якість обґрунтованості бізнес-планів при залученні кредиту;
- неякісна та часто недостовірна фінансова звітність суб'єктів малого бізнесу, відсутність стимулів до прозорої діяльності;
- низький рівень юридичної та фінансової грамотності потенційних позичальників для оформлення відповідних документів на отримання кредиту.

Усі ці проблеми призводять до того, що в Росії лише близько 20% суб'єктів малого бізнесу користуються кредитними коштами банків, а обсяг тіньових доходів складає понад 40% від сукупних доходів сектору. Тобто в Росії створені такі умови для розвитку малого бізнесу, що йому вигідніше працювати нелегально та ховати в тінь свої доходи, економлячи на податках, ніж користуючись банківськими кредитами розширювати свій бізнес.

На основі проведеного нами зарубіжного досвіду організації кредитно-інвестиційної підтримки розвитку малого та середнього бізнесу можна констатувати, що даний сектор в світі поступово виходить за межі банківської системи. Небанківські фінансові організації, державні органи, навіть не фінансові посередники відіграють все більшу роль у кредитно-інвестиційному фінансуванні розвитку малого та середнього бізнесу. Такі тенденції сприяють зниженню загального рівня процентних ставок, пом'якшенню умов кредитування, а впровадження новітніх технологій робить процес отримання інвестиційного кредиту суб'єктом малого бізнесу зручним та оперативним.

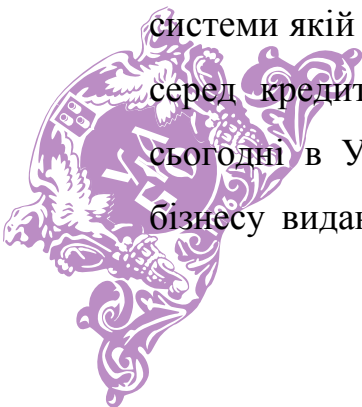
Що стосується України, то слід зазначити, що тут рівень розвитку інвестиційного кредитування набагато нижче ніж у розвинених країнах і

навіть ніж у Росії. Це виражається у високих процентних ставках, жорстких умовах кредитування та низьким рівнем проникнення новітніх технологій в організацію інвестиційного кредитування. Окрім цього, власне в Україні дуже слабо розвинений малий бізнес, його частка у ВВП країни є мізерною, не говорячи про створення нових робочих місць, а дієві державні програми з розвитку малого бізнесу практично відсутні.

Говорячи про складнощі розвитку малого та середнього бізнесу в Україні слід зауважити, що у світовій практиці фінансову основу даного сектору економіки складає сімейний капітал. В Україні ж внаслідок сумнозвісних процесів у 1990-1996 рр. громадяни втратили близько 90 млрд. дол. США тільки вкладів в Ощадбанку, плюс величезна гіперінфляція (10256,0% у 1993 р.) також знищила усі потенційні заощадження та надовго відлякнула резидентів накопичувати гроші, в тому числі в банках. Усе це стало основними передумовами гальмування розвитку малого приватного бізнесу. Втім з часом ситуація поступово налагоджувалася і до 2007 року в Україні все ж таки створився невеликий прошарок малого бізнесу, який вимагав від банків та держави адекватної підтримки. Під час фінансово-економічної кризи малі підприємці зустрілися з важкодоступністю кредитних фінансів, особливо для започаткування бізнесу. Якщо в докризовий період можна було отримати кредит від кредитної спілки, банку або залучити інвестиції від нерезидентів, то під час кризи фактично залишилися лише банки і в дуже урізаному вигляді.

Незважаючи на те, що на сьогодні практично подолано більшість наслідків фінансової кризи в Україні, окремі загрози залишаються актуальними, в першу чергу це стосується фінансової стійкості банківської системи якій загрожує високий процент проблемних кредитів, в тому числі й серед кредитів малому та середньому бізнесу. Зважаючи на те, що на сьогодні в Україні фактично інвестиційні кредити малому та середньому бізнесу видаються лише постійним клієнтам з позитивною історією та під

заставу, отримати кредит на відкриття нового бізнесу практично неможливо, навіть при бездоганному бізнес-плані та унікальній ідеї.

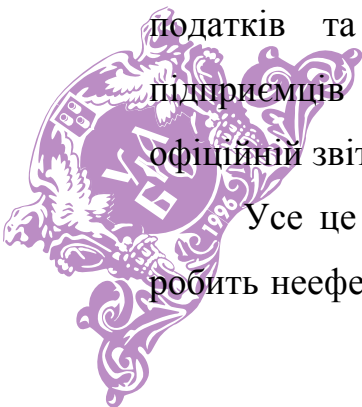
Дотепер кредитування малого та середнього бізнесу фактично заморожене в багатьох банках, а кредитний портфель малого та середнього бізнесу за 2007-2013 рр. зменшився майже у 2 рази. За цей період було припинено фінансування кредитних програм в таких банках як Правекс-банк, Укрсоцбанк, Прокредитбанк, Райффайзен банк Аваль та інші.

Окрім цього слід відмітити також й підвищення процентних ставок по таким кредитам майже в 1,5 рази. На сьогодні процентні ставки по кредитах малому та середньому бізнесові складають від 35% до 50% річних у гривні та 17% в дол. США або євро.

Як і в Росії, ключовою проблемою розвитку кредитування малого та середнього бізнесу в Україні є високий рівень його тонізації, що робить дуже складним достовірний аналіз бізнесу, підвищує інтернальні ризики, внаслідок чого збільшується час на прийняття рішення щодо видачі кредиту. А також спонукає банки до вимог забезпечення кредиту ліквідною заставою.

Національний банк України вимагає, щоби банк, приймаючи рішення про кредитування малого підприємства (і не тільки) брав до уваги лише офіційні, документально підтверджені прибутки. І знову ж як і в Росії, вітчизняний малий бізнес віддає перевагу мінімізації власних податкових зобов'язань за рахунок приховування практично половини прибутків, адже податкове навантаження на українських малих підприємців надзвичайно велике. Зокрема, обсяг нарахувань податків з роботодавця складає близько 60%, податки і збори на заробітну плату складають близько 40%, і 20% ПДВ. Окрім цього, працівник мусить сплатити зі своєї зарплати 18,6% різних податків та зборів. Таке високе податкове навантаження спонукає підприємців виплачувати заробітну плату в «конвертах», відображаючи в офіційній звітності лише мінімальну заробітну плату.

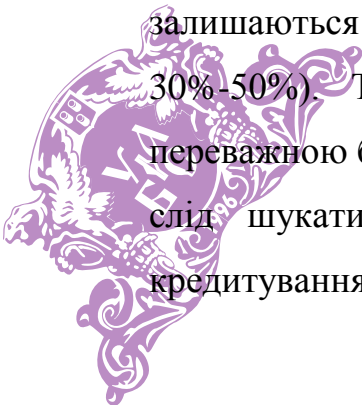
Усе це спричиняє масову тонізацію вітчизняного малого бізнесу, що робить неефективним реалізацію багатьох кредитних програм та продуктів з

банківського інвестиційного кредитування. Так, за даними WorldBank 82% суб'єкти підприємництва приховують власні прибутки і лише 37% підприємств сумлінно сплачують податки. Як результат – в рейтингу легкості ведення бізнесу Україна займає 152 місце у 2013 році [243].

Відсутність підтримки розвитку малого та середнього бізнесу в Україні з боку держави час від часу посилюється нелогічними та непослідовними діями уряду. Так, зокрема прем'єр-міністр України в лютому 2009 р. прилюдно обіцяла Гюнтеру Ферхойгену (віце-президенту Єврокомісії) запровадити мораторій на посилення податкового тиску на малий та середній бізнес на період кризи, а вже 14.04.2009 р. підписала постанову, яка зобов'язувала суб'єктів малого підприємництва, які використовували спрощену систему оподаткування, сплачувати внески до загальнообов'язкового пенсійного страхування. Дана постанова згодом стала причиною загальнодержавної акції протесту (21 травня 2009 р.) проти посилення податкового тиску на малий бізнес.

Ще однією важливою проблемою інвестиційного кредитування малого бізнесу є нестача або відсутність ліквідної застави. У переважній більшості випадків, банки вимагають в якості застави по інвестиційному кредитові нерухомість або інші ліквідні основні засоби. Програми що передбачали беззаставне кредитування або кредитування під заставу майнових прав заморожені й до цих пір не відновлені вітчизняними банками. Суттєво підвищилися й вимоги до потенційних позичальників, зокрема банки звертають увагу на якість ділової репутації, кредитну історію, можливість отримання додаткових доходів від інших операцій з даним клієнтом, потенціал довгострокового партнерства. Окрім цього, досить високими залишаються вимоги щодо початкового внеску за кредитом (на сьогодні це 30%-50%). Такі високі вимоги практично не реальні для виконання переважною більшістю суб'єктів малого бізнесу, а тому вихід з даної ситуації слід шукати у адаптації окремих форм банківського інвестиційного кредитування під можливості малого бізнесу та потреби банку.

Традиційні кредитні інструменти банку не можуть бути використані для активізації кредитно-інвестиційних процесів в секторі малого бізнесу, а тому слід звернути уваги на нетрадиційні банківські операції, які можуть бути використані для інвестиційного кредитування малого бізнесу.

Як було зазначено вище, однією з ключових проблем слабкого рівня розвитку банківського кредитування малого бізнесу є високі вимоги банку до забезпечення по таким кредитам, яке не може ути наданим більшістю позичальників. Це обумовлене наступними причинами. По-перше, частіше за все, твердої майнової застави в такому випадку не може бути, оскільки бізнес ще не організований, а отже і не можливо укласти договір застави на майно, яке планується придбати за інвестиційні кошти. По-друге, часто підприємці витрачають власні кошти на придбання основних засобів, які потім можуть надати в заставу, а кредитні кошти йдуть на забезпечення поточних витрат та розвитку бізнесу, що є нелогічним, оскільки банк не завжди в змозі оцінити ефективність таких витрат та відповідно доцільність їх кредитування. В такому разі одним з варіантів вирішення цієї проблеми є входження банку до власників позичальника. За такої схеми, банк в якості інвестиційного кредиту здійснює внесок у статутний фонд підприємства, або надає інвестиційний кредит під заставу корпоративних прав з можливістю голосування та прийняття рішення. Кошти підприємства та банку розподіляються за різними рахунками та мають різне цільове призначення. Банк фінансує купівлю основних засобів з одночасним оформленням їх під заставу, а підприємець фінансує за власні кошти поточні витрати та розвиток бізнесу.

Висновки за розділом 2

У другому розділі нами обґрунтовано основні детермінанти та цільові пріоритети розвитку банківського інвестиційного кредитування в Україні,

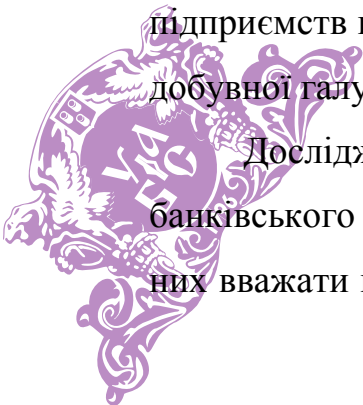
формалізовано суб'єктно-об'єктні взаємозв'язки банківського інвестиційного кредитування та фінансової стійкості банківської системи України; досліджено вплив банківського інвестиційного кредитування на розвиток малого та середнього бізнесу в Україні.

В контексті дослідження перспектив розвитку банківського інвестиційного кредитування в Україні важливим є обґрунтування його цільових пріоритетів, фінансова підтримка яких з боку банків призведе до найбільш відчутних змін в економічному розвитку країни. У світовій практиці одним з пріоритетів грошово-кредитної політики є кредитування інновацій, тоді як в Україні протягом останніх 12 років фінансування інновацій не перевищувало 2% від ВВП (найбільшим воно було у 2007 р. – 1,51% від ВВП, а протягом 2008-2012 рр. скоротилося майже у 2 рази – до 0,81%). Частка обсягів фінансування інновацій в Україні сьогодні складає лише 4,35% від обсягів капітальних інвестицій (за кризовий період обсяг капітальних інвестицій скоротився майже на 30%, докризовий рівень не відновлено і дотепер).

В той же час, саме стимулювання процесів розширеного відтворення на інноваційній основі, а не екстенсивне розширення виробництва має стати пріоритетом банківського інвестиційного кредитування. Цей висновок нами зроблено за результатами регресійного аналізу за даними 1998-2012 рр., який виявив значно більший вплив на ВВП України обсягу фінансування інновацій, ніж загального обсягу капітальних інвестицій.

За результатами аналізу галузевої структури обсягів інвестування в Україні та рівня зносу основних засобів можна стверджувати, що для вітчизняних банків пріоритетним має стати інвестиційне кредитування підприємств переробної промисловості, транспорту та зв'язку, будівельної та добувної галузей.

Дослідження причин, що сьогодні стримують активний розвиток банківського інвестиційного кредитування в Україні, дозволило основними з них вважати наступні: 1) високу вартість інвестиційних кредитів та завищені

вимоги банків щодо їх забезпечення; 2) високий рівень ризику банківського інвестиційного кредитування; 3) відсутність у банків довгострокової ресурсної бази; 4) неефективність існуючих механізмів захисту кредиторів та позичальників від інвестиційних ризиків.

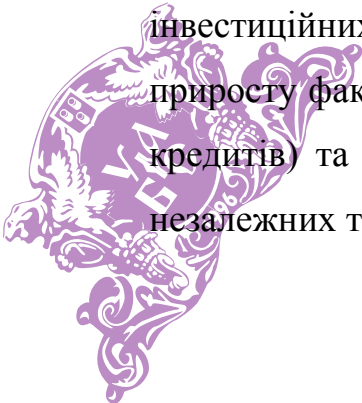
Фактори, що в найбільшій мірі впливають на розвиток банківського інвестиційного кредитування в Україні, в роботі об'єднано у три групи, які сформували основу для моделі формалізації цього впливу:

- група ресурсних факторів, що формують пропозицію інвестиційних кредитів;
- група цінових факторів – процентні ставки по депозитам, кредитам, облігаціям, загальний рівень інфляції, рівень споживчих цін тощо;
- група факторів, що визначають попит на інвестиційні кредити.

Враховуючи необхідність приведення факторів у співставний вигляд та врахування не абсолютних значень даних факторів, а їх динамічних змін протягом тривалого періоду (з метою забезпечення репрезентативності даних), в моделі незалежними змінними виступають не абсолютні значення обраних факторів, а темпи їх приросту.

Побудовану модель залежності темпу приросту частки інвестиційних кредитів в кредитному портфелі банків України від темпів приросту цих факторів за даними 1999-2012 рр. можна вважати:

- предикативною, оскільки вона є динамічною та з успіхом може використовуватися для прогнозування обсягів банківського інвестиційного кредитування;
- регресійно-диференціальною, оскільки вона поєднує елементи регресійного аналізу (встановлює залежність між темпом приросту частки інвестиційних кредитів в кредитному портфелі банків України та темпами приросту факторів, що визначають попит, пропозицію та ціну інвестиційних кредитів) та аналізу еластичності (за рахунок врахування темпів приросту незалежних та залежної змінних).

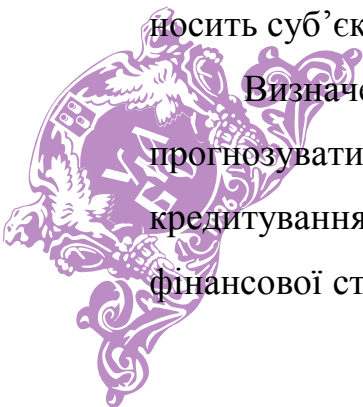
Визначено, що в 1999-2012 рр. в Україні найбільший вплив на обсяги банківського інвестиційного кредитування мали ресурсні фактори, а найменший – цінові. Це пояснюється тим, що сьогодні можливості розширення обсягів банківського інвестиційного кредитування обмежуються в більшій мірі можливостями банків, ніж потребами позичальників, тобто сучасна структура ресурсної бази банків (переважання короткотермінових ресурсів) та її волатильність не дозволяють банкам брати активну участь в кредитуванні інвестиційних проектів, які здебільшого вимагають значних обсягів та тривалого терміну кредитування.

Грунтуючись на даній моделі, в роботі здійснено прогнозування обсягів банківського інвестиційного кредитування в Україні на 2014 рік. Так, при збереженні існуючих тенденцій розвитку банківської системи та економіки в цілому обсяги банківського інвестиційного кредитування будуть зростати як в абсолютному вимірі (з 911402 млн. грн. в 2013 р. до 112922,71 млн. грн. в 2014 р.), так і у відносному (частка інвестиційних кредитів в кредитному портфелі банків зросте на 23,54%).

Проведений автором аналіз показав, що сьогодні вітчизняна банківська система за характеристиками її ресурсної бази не здатна збільшувати обсяги банківського інвестиційного кредитування. Враховуючи довгостроковий характер інвестиційних кредитів, зростання їх обсягів призведе до нарощування розриву у строках кредитів та депозитів (станом на початок 2013 р. він становив 1,5 роки). Це підвищить ризики ліквідності банківської системи та її вразливість до зовнішніх та внутрішніх шоків.

Також в роботі обґрунтовано що взаємозв'язок між банківським інвестиційним кредитуванням та фінансовою стійкістю банківської системи носить суб'єктно-об'єктний характер.

Визначені в підрозділі 2.2 лінійні регресійні моделі дозволяють прогнозувати: з одного боку – зміну обсягів банківського інвестиційного кредитування при зміні окремих ендогенних детермінант забезпечення фінансової стійкості банківської системи (без часового лагу), а з іншого боку

– вплив кредитно-інвестиційної діяльності банків на появу ознак дестабілізації банківської системи, зокрема – зменшення ефективності діяльності банків, їх ліквідності, адекватності їх регулятивного капіталу та якості кредитного портфелю(з лагом в 1 рік).

Тенденції розвитку банківського інвестиційного кредитування в значній мірі визначають зміни у розвитку не тільки банківської системи, а й суб'єктів реального сектору економіки. Під час кризи банки європейських країн надавали перевагу банківському інвестиційному кредитуванню суб'єктів малого та середнього бізнесу, тоді як в Україні обсяги банківського інвестиційного кредитування на розвиток цього виду бізнесу є незначними. Найбільш ефективною формою банківського інвестиційного кредитування суб'єктів цього бізнесу визначено проектне фінансування.

Основні наукові результати даного розділу було опубліковано у працях [85, 86, 89, 98, 101, 108, 112, 115, 118, 121, 128, 131, 132, 137, 141, 143, 152, 159, 160, 161, 177, 232]

РОЗДІЛ 3

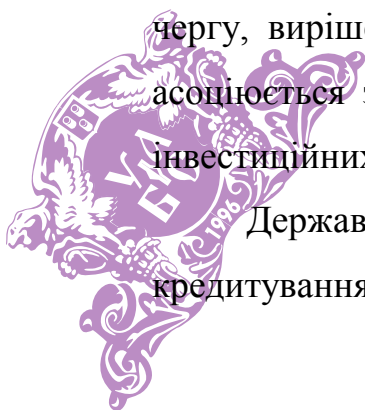
МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ІНСТИТУЦІОНАЛЬНОГО ТА
ІНФРАСТРУКТУРНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗВИТКУ БАНКІВСЬКОГО
ІНВЕСТИЦІЙНОГО КРЕДИТУВАННЯ В УКРАЇНІ

3.1 Державний вплив на розвиток банківського інвестиційного кредитування: закордонний досвід та вітчизняні реалії

З огляду на реалії функціонування українських підприємств, можна констатувати, що в найближчому майбутньому саме банківський (а не біржовий) тип фінансового забезпечення залишатиметься вирішальним інструментом для забезпечення інтенсивних структурних перетворень у реальному секторі економіки. Кредитування банками довгострокових проектів, що історично домінує в Україні як основний механізм поповнення позикового капіталу, не лише не перешкоджає ефективному розвитку й подальшій динамічній трансформації вітчизняної економіки, але і заслуговує на активне сприяння з боку державних органів у контексті реалізації стратегії зростання національної конкурентоспроможності на інноваційно-інвестиційній основі.

На думку Є.І. Парфенюк [94], процеси формування новітньої моделі інвестиційного розвитку в країні потребують ефективних інструментів державної підтримки функціонування та реструктуризації діяльності суб'єктів господарювання. Серед подібних механізмів слід виокремити засіб чіткої регламентації їхньої діяльності за рахунок формування сприятливого інвестиційного клімату та зручної підприємницької інфраструктури. У свою чергу, вирішення вказаних завдань в розрізі державної підтримки бізнесу асоціюється з прозорим і зрозумілим нормативно-правовим забезпеченням інвестиційних процесів національного рівня.

Державний вплив на систему банківського інвестиційного кредитування відбувається через два канали (рис. 3.1): з одного боку – пряме

адміністративне втручання; з іншого боку – регулювання діяльності банків за рахунок монетарних важелів, податкового законодавства та нормативних актів у сфері здійснення компаніями реального інвестування.

Рисунок 3.1 – Систематизація інструментів державного впливу на систему банківського інвестиційного кредитування

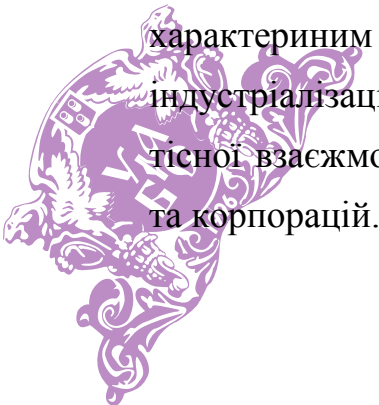
З одного боку, дефіцит власного капіталу виступає ключовою перешкодою у роботі суб'єктів господарювання, а з іншого – скорочує можливості самих банків щодо зростання обсягів кредитних операцій. Це пояснюється тим, що недостатність у підприємства ліквідних ресурсів вимагає від банків присвоєння такому позичальнику нижчого класу, а це істотно зменшує ймовірність залучення останнім інвестиційного кредиту. У свою чергу, фінустанови, орієнтуючись на середньоринкові ставки банківського інвестиційного кредитування та власну конкурентну позицію, уникають надмірного збільшення вартості таких операцій, а тому у структурі відсоткової ставки автоматично зростає частка витрат, пов'язаних з гіпертрофованим кредитним ризиком. Таким чином, за відносно незмінної ставки за інвестиційними кредитами масова неплатоспроможність вітчизняних компаній призводить до зниження рівня рентабельності відповідних кредитних операцій, що знижує зацікавленість фінустанов у їх проведенні.

Автори у роботі [17] підкреслюють, що схема ціноутворення на інвестиційний банківський кредит має певну специфіку, яка базується на тому, що він у більшості випадків має індивідуальний характер. Відсотки за кредитами встановлюються не лише за рахунок урівноваження попиту на відповідні банківські продукти та їх пропозиції, але й з урахуванням специфічних індивідуальних витрат і ризику кредитних операцій фінансової установи. Останній прив'язується до термінів та об'єкту кредитування, а також із розрахунковим класом кредитоспроможності позичальника. При цьому додаткові витрати банку, як невід'ємна характеристика банківського інвестиційного кредитування, ідентифікуються зі значним рівнем трудомісткості супроводу довгострокового кредитного продукту, складністю та неоднозначністю оцінки специфічних ризиків для ухвалення рішення щодо надання кредиту.

Низький рівень фінансової стійкості українських компаній та пов'язані з цим надмірні ризики довгострокового банківського кредитування можна пояснити впливом цілої низки несприятливих факторів та умов діяльності (рис. 3.2).

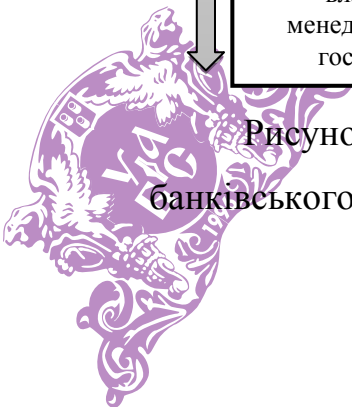
В межах євро-японської та англосаксонської моделей однією з необхідних умов економічного зростання країни є активна участь банків у процесах накопичення та розміщення капіталу, про що свідчить досвід промисловорозвинених країн.

Євро-японська модель передбачає активну участь комерційних банків у контролі над компанією за рахунок розвинутої системи кредитування (табл. 3.1). Активне використання позичкових коштів у діяльності японських та західноєвропейських корпорацій обумовлене відносно низькою вартістю такого капіталу. Варто відзначити, що застосування дешевого позикового капіталу при реалізації великомасштабних інвестиційних програм було характерним під час провадження політики стартового етапу індустріалізації в Японії. Забезпечення низького відсотку досягалося шляхом тісної взаємодії держави, центрального банку Японії, комерційних банків та корпорацій.

Макрорівень	<p>Декларовані регуляторами стратегічні завдання економічного розвитку: відновлення попередніх темпів зростання ВВП на засадах модернізації та впровадження інновацій, забезпечення відкритості та високого рівня конкурентоспроможності вітчизняних компаній. Цілі монетарного регулятора: посилення довіри до національної грошової одиниці, зростання її ролі в обслуговуванні економічного обороту, скорочення валютних обсягів у структурі активних і пасивних банківських операцій, зниження рівня доларизації економічних відносин.</p>	<p>Відчутне посилення цінової динаміки на світових товарних ринках поряд зі зростанням адміністративно регульованих цін і тарифів протягом останніх років створює істотну загрозу активізації інфляційних процесів в Україні. У 2011 році умови функціонування економіки суттєво погіршилися, що пов'язано, по-перше, із впливом рецесії на рівні світової економіки (наслідком цього стало значне скорочення попиту на продукцію експорту підприємств-резидентів), а по-друге – загостренням боргової кризи в Єврозоні та США, що ускладнило доступ вітчизняних позичальників до міжнародних ринків фінансового капіталу.</p>	<p>Нечітка регламентація законодавчих ініціатив у напрямку надання пільг компаній інноваційного напрямку, відшкодування виплат за інвестиційним кредитом, спрощення процедур його отримання та впровадження самого проекту, зниження податкового навантаження тощо; недовіра населення до роботи банків та фінансової системи в цілому (зокрема, інфляційні очікування), що спричиняє дефіцит довгострокових ресурсів (депозитів), які акумулюються з метою проведення БК; неефективна робота судової гілки влади та виконавчої служби.</p>
	Фактори	Умови	Перешкоди
Мікрорівень	<p>Пряма зацікавленість банків у зростанні ефективності роботи компаній реального сектору; в Україні універсальний банкінг є найбільш поширеним типом фінансового посередництва з домінуванням кредитних відносин; банки, як правило, володіють достатнім обсягом інформації для адекватної оцінки фінансового стану крупної компанії-позичальника (холдингу), впливати на його фінансові потоки, пов'язані з інвестиційним проектом; банки мають доступ до інформації про склад власників і топ-менеджменту суб'єкта господарювання.</p>	<p>Використання банками змішаних джерел для забезпечення кредитування; існування значних валютних ризиків за рахунок переважання доларових інвестиційних позик; низький рівень фінансової стійкості підприємств реального сектору економіки; переважання матеріальних витрат у структурі собівартості кінцевої продукції компаній, що пояснюється відсталістю використовуваних технологій, значним рівнем ресурсо- та енергоємності виробництва, високою вартістю сировини і напівфабрикатів; значні дотації збитковим компаніям держаної форми власності (у тому числі природним монополіям).</p>	<p>Обмеженість інформації щодо реального фінансового стану компаній типу МСБ; значна частка тіньової економіки (нелегальне працевлаштування та прихована виплата частини заробітної плати, відсутність прозорих процедур обліку торговельних місць на ринках тощо); відчутні диспропорції у регіональному розвитку та існування тенденції щодо їх поглиблення; високі адміністративні бар'єри (реєстрація, сертифікація, ліцензування, системи контролю і дозвільної практики, недосконале регулювання орендних відносин тощо), нестабільне законодавство.</p>

Рисунок 3.2 – Фактори, умови та основні проблеми розвитку банківського інвестиційного кредитування в Україні

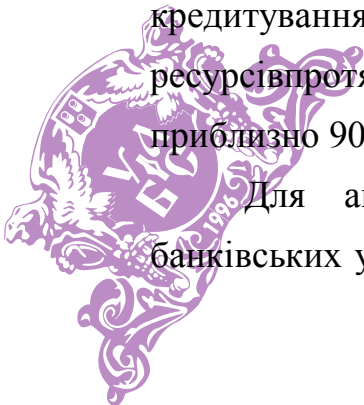

Таблиця 3.1 – Частка підприємств в країнах Європейського Союзу, які залучали додаткові фінансові ресурси, % від загального обсягу, протягом відповідного періоду (складено на основі [240])

Країна	2007 рік			2010 рік		
	Емісія акцій	Банківські кредити	Інші джерела	Емісія акцій	Банківські кредити	Інші джерела
<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>	<i>4</i>	<i>5</i>	<i>6</i>	<i>7</i>
Бельгія	5,5	38,3	14,1	8,7	43,2	22,5
Болгарія	5,8	43,6	36,9	3,1	32,9	32,1
Греція	31,6	53,1	35,4	32,2	49,2	36,6
Данія	3,1	19,5	21,9	6,2	24,0	30,5
Ірландія	2,3	35,9	17,3	3,6	29,0	17,3
Іспанія	4,4	36,3	30,6	5,9	38,0	32,8
Італія	0,6	27,1	14,7	1,1	33,9	28,3
Кіпр	1,7	30,8	10,9	1,9	37,5	14,5
Латвія	9,1	43,4	57,7	7,8	41,2	48,9
Литва	3,9	35,6	15,9	2,5	28,2	14,3
Люксембург	10,1	19,0	21,3	11,9	19,1	27,0
Мальта	1,1	30,0	18,9	2,1	26,3	21,1
Нідерланди	3,4	13,4	6,7	4,8	21,3	15,3
Німеччина	0,9	20,4	19,4	0,9	24,6	21,7
Польща	2,7	30,1	16,3	2,2	28,2	18,2
Словаччина	8,6	51,5	40,9	8,4	50,0	38,7
Сполучене Королівство	1,1	22,2	20,9	1,4	26,6	25,1
Фінляндія	3,9	27,6	20,6	6,4	31,3	20,4
Франція	2,5	32,8	19,1	4,6	37,4	26,2
Швеція	2,5	20,5	8,0	2,9	25,0	12,3

Так, низький рівень відсотка за банківськими кредитами забезпечувався його прив'язкою до офіційної облікової ставки за короткостроковими вкладками і позичками та до процентних банківських облігацій – за довгостроковими вкладками і кредитами. З цієї причини забезпечення фінансового капіталу здійснювалося, в основному, за рахунок кредитування, частка якого в загальній структурі залучених ресурсів протягом періоду значних темпів економічного зростання становила приблизно 90%.

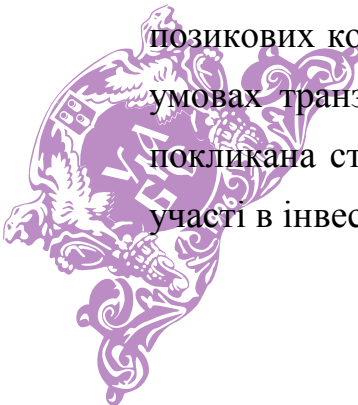
Для англосаксонської моделі характерною є неістотна участь банківських установ у фінансуванні роботи підприємств. В даному випадку

зовнішнє фінансування діяльності підприємств здійснюється за рахунок анктивного використання фондових інструментів, що дозволяє їм сформувати ресурси на рівні 40%. Інвестування в такий спосіб забезпечується за рахунок розвиненої системи фінансово-кредитних установ небанківського типу, а саме інвестиційних компаній, страхових компаній, взаємних фондів, недержавних пенсійних фондів тощо. Такий стан речей, перш за все, обумовлений діючим у США податковим законодавством, згідно з яким при фінансуванні капітальних вкладень за рахунок акціонерного капіталу американські публічні компанії отримують численні пільги. До того ж, такий стан речей був обумовлений прагненням американських компаній зберегти відносну незалежність від позикових коштів. Варто також відмітити, що зниження зацікавленість американських підприємств до залучення інвестиційного капіталу з банківського сектору було обумовлене також зростанням його вартості, що своєю чергою було спричинене монетарною політикою США спрямованою на боротьбу з інфляцією в кінці 70-х початку 80-х років в [51].

Одним з головних інструментів монетарного впливу фінансового регулятора на процеси реального інвестування є зміна облікової ставки, за якою надаються позики центрального банку для самих комерційних банків, причому за різними країнами вона значно відрізняється (табл. 3.2). Очевидно, що країни з нижчою обліковою ставкою мають ширші можливості щодо забезпечення підприємств дешевшими інвестиційними ресурсами.

Вітчизняна банківська система, напри великий жаль, на відміну від промислово розвинених країн, досі не стала суттєвим джерелом інвестиційних ресурсів для національної економіки. Однак на сьогодні, як свідчить практика, вже намітилася тенденція зміни структури інвестицій в частині джерел фінансування у напрямку зростання частки залучених і позикових коштів. Фахівці роблять висновок, що «саме банківська система в умовах транзитивної економіки на сучасному етапі економічного розвитку покликана стати каталізатором інвестиційного процесу допомогою активної участі в інвестиційному кредитуванні» [79, с.38-41].

Таблиця 3.2 – Середньорічні (у 2010 році) облікові ставки центральних банків та ставки кредитування з боку комерційних банків різних країн та Євросоюзу (складено на основі [240])

Країна / регіон	Облікова ставка центрального банку (1)	Ставка кредитування комерційними банками (2)	Відношення ставок (2/1)
<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>	<i>4</i>
Австралія	3,28	7,28	2,2
Бразилія	10,75	39,99	3,7
Гонконг	0,50	5,00	10,0
Данія	0,75	4,30	5,7
Європейський Союз	1,75	7,52	4,3
Ізраїль	2,02	4,49	2,2
Індія	6,00	10,17	1,7
Ісландія	5,75	10,24	1,8
Канада	0,25	2,60	10,4
Китай	3,25	5,81	1,8
Литва	2,06	5,99	2,9
Малайзія	2,83	5,05	1,8
Нова Зеландія	5,00	10,10	2,0
Норвегія	1,75	4,60	2,6
Південна Корея	1,25	5,51	4,4
Польща	3,50	8,37	2,4
Російська Федерація	8,75	10,82	1,2
Сполучене Королівство	0,50	3,96	7,9
США	0,50	3,25	6,5
Таїланд	2,00	6,31	3,2
Тайвань	1,25	2,68	2,1
Угорщина	5,75	7,57	1,3
Україна	10,25	15,87	1,5
Чеська Республіка	0,75	5,89	7,9
Чилі	0,50	4,75	9,5
Швейцарія	0,75	2,73	3,6
Швеція	0,50	3,39	6,8
Японія	0,30	1,48	4,9

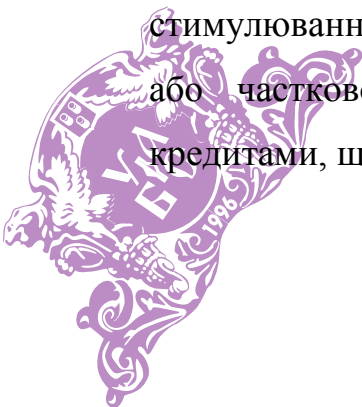
На наш погляд, жодна з цих двох моделей не підходить в чистому вигляді для України, принаймні, в найближчій перспективі. Нерозвиненість фондового ринку, який буде, очевидно, перебувати в стані становлення ще досить тривалий час, виключає використання англосаксонської моделі. У той же час, обмеженість кредитних ресурсів не дозволить забезпечувати всі потреби економіки в інвестиціях за рахунок довгострокового банківського кредиту. На це, зокрема, вказує У.В. Владичин: «Перехідний економіці

притаманне суттєве обмеження ресурсної бази комерційних банків, що, в свою чергу, зменшує масштаби банківського кредитування» [23, с. 96]. Тому банківська система, швидше за все, зосередиться на кредитуванні інвестиційної діяльності малих і середніх підприємств, а великі підприємства, які відчують потребу в значних інвестиційних ресурсах, будуть намагатися залучати кошти іноземних інвесторів через фондовий ринок.

Вживання спеціальних регулятивних заходів у сфері банківського інвестиційного кредитування вимагає від державних органів чіткого уявлення щодо розмежування конкретних напрямків інвестиційних вкладень. Це дозволить адресно направляти законодавчі зусилля на розвиток окремих секторів ведення бізнесу, галузей та підгалузей економіки в цілому, визначати пріоритетні сфери підтримки. Відповідно до цього, вважаємо за доцільне класифікувати такі напрямки з одночасним їх групуванням за приналежністю до тієї чи іншої сфери капіталовкладень (табл. 3.3).

Як уже наголошувалося в класифікації, представленій у таблиці 3.1, більшість інвестиційних проектів, що знаходять державну підтримку, насамперед належать до однієї з двох категорій галузевої приналежності: базові та пріоритетні (інноваційні). Згідно з вітчизняним законодавством, пріоритетними слід вважати галузі, функціонування яких спрямовується на забезпечення потреб держави та суспільства у «високотехнологічній конкурентоспроможній екологічно чистій продукції, високоякісних послугах, які реалізують державну політику щодо розвитку виробничого та експортного потенціалу, створення нових робочих місць» [170].

Серед набору інструментів, які використовує держава з метою стимулювання розвитку таких галузей, слід виокремити практику повного або часткового відшкодування процентних ставок за інвестиційними кредитами, що отримують комерційні структури у банківських установах.

Таблиця 3.3 – Класифікація напрямків інвестиційного банківського кредитування підприємств

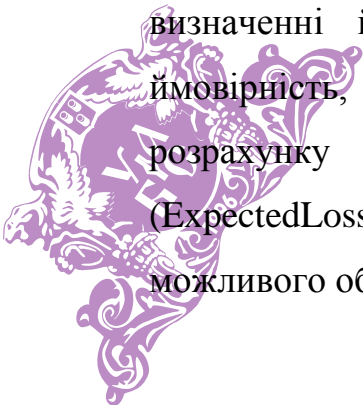
Критерій	Сфери	Напрямки та об'єкти інвестування
Активи компанії, що фінансуються за рахунок кредиту [53, 93]	Матеріальні активи	Житлові будинки; нежитлові будівлі; інженерні споруди; машини, обладнання та інвентар; земля, транспортні засоби; довгострокові біологічні активи рослинництва і тваринництва; інші активи.
	Нематеріальні активи	Програмне забезпечення та бази даних; права на комерційні позначення, об'єкти промислової власності, авторські та суміжні права, патенти, ліцензії, концесії.
	Фінансові інструменти	Голосуючі акції акціонерних товариств або частки (корпоративні права) в статутному капіталі компаній, активи яких використовуються.
Основні виробничі фонди, що збільшуються за рахунок кредиту [167]	Основні фонди	Земельні ділянки; витрати підприємств капітального характеру на покращення якості земель, не пов'язані з веденням будівельних робіт; споруди, будівлі та передавальні пристрої; машини та промислове обладнання; транспортні засоби; інвентар (меблі), інструменти, прилади; біологічні активи (багаторічні насадження, тварини тощо); інші основні фонди.
	Інші необоротні матеріальні активи	Малоцінні необоротні матеріальні предмети; бібліотечні активи; тимчасові (нетитульні) споруди; ресурси природного характеру; предмети прокату; інвентарні місткості; інші необоротні матеріальні фонди.
Сектор економіки	Реальний сектор	Промисловість; сектор сільського господарства, лісового господарства та мисливства; послуги з будівництва об'єктів різного призначення; діяльність транспорту і зв'язку; освіта тощо.
	Фінансовий сектор	Ринки банківських, інвестиційних, ломбардних, страхових, розрахункових послуг, ринки послуг фінансового лізингу, кредитних спілок, надання і реалізації концесій, торгівлі цінними паперами, обміну валют.
Призначення кредиту (вид економічної діяльності)	Основні виробничі фонди (сфера матеріального виробництва)	Промисловість; оброблення деревини та виробництво різних предметів з деревини, крім меблів; целюлозно-паперова промисловість; діяльність у сфері видавництва; хімічне та нафтохімічне виробництво; сектор сільського господарства, лісового господарства та мисливства; будівнича діяльність; машинобудування; металургійна промисловість та виробництво готової металевої продукції; виробництво та розподілення електроенергії, газу та води.
	Основні невикористані фонди (сфера послуг)	Ділові послуги (виробничі – ремонт і обслуговування обладнання, лізинг, інжиніринг; розподільчі – торгівля, транспорт, зв'язок; функціональні – консалтингові, фінансові, банківські, маркетингові, рекламні, страхові); соціальні послуги; приватні послуги (організація дозвілля, комунальні послуги; медичні, психологічні, туристичні).
Галузь економіки (тип державної підтримки)	Пріоритетні	Освоєння інноваційних технологій та способів передачі енергії, впровадження ресурсозберігаючих, енергоефективних технологій, використання альтернативних джерел енергозабезпечення; освоєння нових технологій промислового виробництва, обробки та поєднання різних матеріалів, налагодження роботи індустрії наноматеріалів та нанотехнологій; технічна, а також технологічна модернізація та розвиток агропромислового комплексу країни; впровадження нових технологій та обладнання для підвищення якості медичних сервісів, що надаються населенню, процесу лікування, фармацевтики; розвиток сучасних комунікаційних та інформаційних технологій, робототехніки.
	Базові	Підтримка розвитку енергетичних систем, авіа- і суднобудування, атомного та ракетно-космічного машинобудування; сектор видобування газу, нафти та вугілля; виробництво, переробка та повноцінне зберігання продукції сільськогосподарського походження; будівництво нових і реконструкція існуючих інфраструктурних об'єктів; модернізація систем тепло- і водопостачання та водовідведення; будівництво нових житлових об'єктів; використання альтернативних джерел енергії з її наступним акумулюванням; виробництво сільськогосподарської техніки, нафтогазпромислової, гірничошахтної і гірничорудної техніки та бурового інструменту.
	Інші	Інші галузі.

Оновлене в 2012 році вітчизняне законодавство, наближаючись до ключових засад міжнародних стандартів фінансової звітності, а також рекомендацій Базельського комітету з банківського нагляду, зробило значний крок у підвищенні об'єктивності методики визначення індивідуального кредитного рейтингу позичальників – юридичних осіб, і в тому числі – за довгостроковими інвестиційними проектами (табл. 3.4).

Впроваджена у практику банківського ризик-менеджменту модель дискримінантного аналізу ґрунтується на розрахунку інтегрального показника фінансового стану суб'єкта господарювання, що, на відміну від існуючих до цього підходів, стимулює використання банками системи внутрішнього рейтингування дебіторів. Остання, на думку розробників Директиви 2006/48/ЄС [218], повинна:

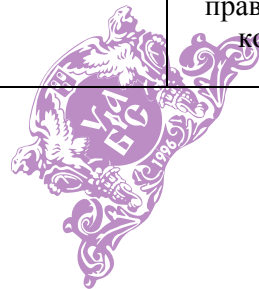
- формувати умови для об'єктивної оцінки позичальника, класифікації відповідних ризиків та їх кількісної оцінки;
- слугувати активним інструментом управління кредитними ризиками, прийняття рішень щодо видачі кредитів та корпоративної відповідальності;
- підтримуватись департаментом моніторингу кредитних ризиків, до обов'язків якого належить професійне і неупереджене застосування рейтингової системи;
- забезпечуватись актуальною інформаційною базою, сформованою за рахунок маркетингових досліджень банку;
- бути концептуально та методично обґрунтованою.

На сьогодні можна говорити про поступову зміну вітчизняної «філософії рейтингових оцінок» позичальників [196], яка ґрунтується на визначенні ймовірності їх дефолту – PD (Probability of Default). Така ймовірність, у свою чергу, є одним зі структурних компонентів моделі розрахунку абсолютного показника очікуваного збитку банку – EL (Expected Loss), що можна визначити як «мультиплікативне коригування» можливого обсягу його фінансових втрат [199], а саме:

Таблиця 3.4 – Нормативи та вимоги, пов'язані з системою банківського інвестиційного кредитування в Україні
(складено на основі [168, 169])

Група нормативів	Назва нормативу/вимоги	Зв'язок з банківським інвестиційним кредитуванням	Значення нормативу
Нормативи капіталу	мінімального обсягу регулятивного капіталу банку (Н1)	До складу регулятивного капіталу включаються резерви під стандартну заборгованість клієнтів за операціями банків з кредитування, враховуючи довгострокові позики, надані господарюючим суб'єктам. Норматив Н2 розраховується як співвідношення регулятивного капіталу банку до його валових активів та окремих позабалансових інструментів, за мінусом вартості сформованих відповідним чином резервів за активними операціями та вартості забезпечення позики (вкладень у боргові фінансові інструменти) безумовним зобов'язанням третьої сторони або грошовим покриттям у формі застави майнових прав і зважених за рівнем кредитного ризику. Норматив Н3 – співвідношення регулятивного капіталу банку до його валових активів.	Не менше 120 млн. грн.
	достатності (адекватності) регулятивного капіталу банку (Н2)		Перші 12 місяців роботи банку (з моменту отримання ліцензії) – не менше 15%; наступні 12 місяців – не менше 12%; надалі – не менше 10%.
	співвідношення регулятивного капіталу до сукупних активів (Н3)		Не менше ніж 9%.
Нормативи ліквідності	поточна ліквідність (Н5)	До активів фінансової установи під час розрахунку нормативів Н5 та Н6 включаються, серед іншого, довгострокові кредити, що надаються господарюючим суб'єктам.	Не менше ніж 40%.
	короткострокова ліквідність (Н6)		Не менше ніж 60%.
Нормативи кредитного ризику	максимального обсягу кредитного ризику на одного контрагента (Н7)	До вимог банку до контрагента (Н7) або пов'язаних контрагентів (Н8) включаються, серед іншого, заборгованість за кредитами; прострочена заборгованість за кредитами та заборгованість за простроченими нарахованими доходами і сумнівними до погашення нарахованими доходами; заборгованість клієнтів (у тому числі прострочена) за фінансовим лізингом, факторинговими операціями та врахованими векселями.	Не має перевищувати 25%.
	великих кредитних ризиків (Н8)		Не повинен бути більшим за 8-кратний обсяг регулятивного капіталу кредитної установи.
Резервні вимоги для повного відшкодування ймовірних втрат за активними операціями комерційних банків	Резерв за кредитами	Під час класифікації довгострокової позики, наданої під розроблений інвестиційний проект, аналіз прибутковості якого демонструє спроможність клієнта дотриматися обсягів та строків погашення боргу клієнта (у тому числі з використанням прибутку, що передбачається отримати від безпосередньої реалізації інвестиційного проекту) у відповідності до умов контракту за позикою, банківська установа володіє правом підвищувати такий кредит на одну категорію якості у випадку, коли бізнес-план із реалізації інвестиційного проекту повноцінно виконується.	Розмір резерву за кредитом дорівнює сумі перевищення балансової вартості позики (без урахування розміру утворених раніше резервів) над поточною вартістю майбутніх грошових потоків, що генеруватимуться за цією позикою.

$$EL = LGD \cdot PD \cdot EAD$$

(3.1)

де LGD (LossGivenDefault) – можливий збиток банку в результаті настання несприятливої події «втрати» дебітора;

EAD (ExposureofDefault) – комплексний показник, що включає такі параметри як строк кредитування, обсяг позики, індивідуальний обсяг річної виручки компанії.

Термін, на який надається позика (поряд із річною ставкою відсотка, індивідуальним для клієнта обсягом втрат під час настання дефолту та ймовірністю виникнення неплатоспроможності за основною сумою боргу), є важливим критерієм, за яким визначається рівень доходності (d) конкретної кредитної операції для банку. Виходячи з доведення, запропонованого у роботі [199], вважаємо за доцільне навести формулу, за якою визначатиметься прибутковість довгострокових інвестиційних проектів:

$$d = (1 + r - LGD \cdot (PD_c + PD_p \cdot r)) \cdot (n - 1)$$

(3.2)

де r – ставка відсотка за кредитом;

PD_c – ймовірність дефолту дебітора за основною вартістю позики;

PD_p – ймовірність дефолту дебітора за відсотками;

n – сукупна тривалість кредитного періоду.

Очевидно, що для інвестиційних кредитів ринкова доходність збільшується пропорційно тривалості кредитного періоду, зменшеної на 1.

На жаль, в Україні лише частково реалізовано методику IRB (InternalRatingBased) – на рівні оцінки критерію ймовірності дефолту PD. Однак навіть цей захід надає банкам широкі можливості щодо стандартизації процесу класифікації дебіторів за рівнем кредитного ризику (шляхом призначення однакового класу тим позичальникам, які мають однорідні показники

фінансової звітності незалежно від характеристик самого банку та регіону, в якому він пропонує свої послуги), полегшує процес моніторингу правильності його оцінки. При цьому задача підбору банком адекватної інтегральної моделі для компанії з певною галузевою приналежністю та розміром значно спрощується за рахунок підбору та щорічного коригування відповідних параметрів моделей Національним банком (рис. 1.8).

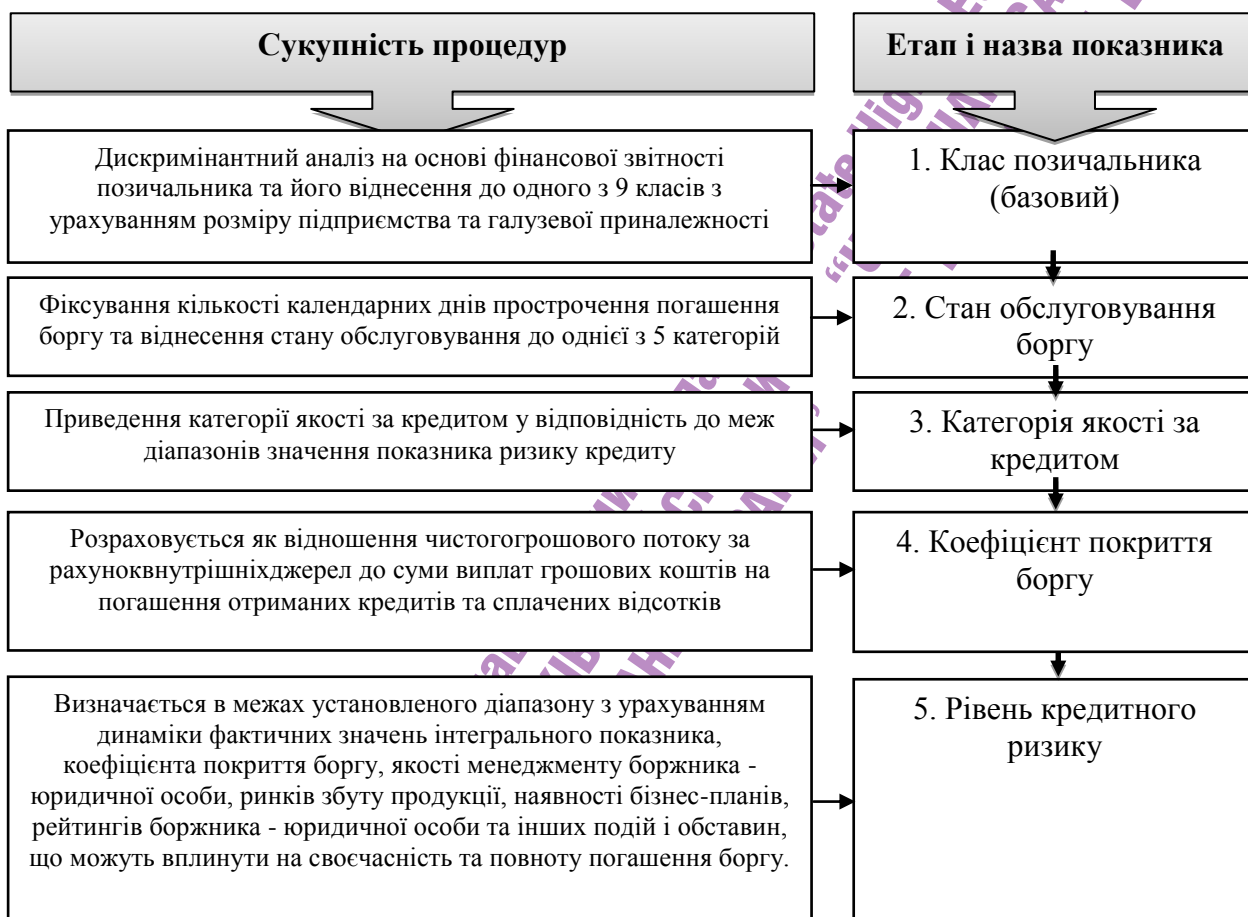

Рисунок 3.3—Регламентация механізму оцінки ризику заборгованості за інвестиційним кредитом (складено на основі [168])

Банк оцінює конкретний інвестиційний проект в розрізі його фінансової самоокупності, кінцевих грошових потоків та практичної реалізації (оцінка бізнес-плану впровадження інвестиційного проекту). Під час оцінки можливості успішної реалізації інвестиційного проекту банк: ідентифікує здатність позичальника здійснювати ефективне управління ним та отримати по завершенню заплановані результати; оцінює надійність і стабільність господарської діяльності, якою займатиметься позичальник протягом часу, що

необхідний для завершення всіх проектних заходів і повного погашення кредиту; враховує повноту урахування боржником усіх типів загроз, що виявляються у процесі надання кредиту на інвестиційний проект [168].

Провідні країни світу з метою стимулювання економічного зростання активно впроваджують різні програми зі сприяння довгостроковому кредитуванню різних категорій бізнесу та окремих напрямків галузевого (секторального) розвитку (табл. 3.5). В більшості країн важливим інструментом інвестиційного процесу виступають саме державні гарантії за кредитами у відповідності до регіональних та загальнодержавних програм підтримки компаній.

Таблиця 3.5 – Програми розвитку та регуляторні заходи з підтримки інвестиційного кредитування підприємств у зарубіжних країнах (складено на основі [40])

Країна	Державні регулятори та недержавні організації	Програми / пріоритетні напрямки розвитку та регуляторні заходи
1	2	3
Німеччина	Генеральне управління малого і середнього підприємництва, діяльності у сфері ремісництва, послуг та вільних професій, що прямо підпорядковується Федеральному Міністерству економіки і технологій – BMWA; Мережа добровільних інвесторів Німеччини – BANG.	Програми «Венчурний фінансовий капітал для малих технологічних підприємств – VTC» (залучення фінансових ресурсів за рахунок діяльності асоціації фондів венчурного капіталу або донорських об'єднань), «Програма інноваційної забезпечення роботи СМП – PROINNO» (надання можливості тимчасового аутсорсингу фахівців з наукових установ до складу персоналу підприємств).
Сполучене Королівство	Міністерство бізнесу, підприємництва і проведення регуляторних реформ – BERR; Національне агентство з надання послуг у сфері обслуговування малого бізнесу що прямо підпорядковується Міністерству торгівлі і промисловості – DTI.	Надання компаніям фінансової, технологічної, організаційної та спеціальної маркетингової допомоги через відповідні структурні підрозділи Міністерства (BERR). Цілі надання фінансової підтримки: практичне впровадження інвестиційних проектів, започаткування торгової діяльності, розширення існуючих потужностей та зростання ефективності їх роботи, проведення НДДКР з метою підвищення рентабельності бізнесу. Широке сприяння бізнесу за рахунок спрощення бюрократичних процедур під час заснування компаній, надання дозволів, подання фінансової звітності тощо.

1	2	3
США	Адміністрація малого бізнесу, що прямо підпорядковується Президентові Сполучених Штатів Америки – SmallBusinessAdministration (SBA).	Організація широкої мережі відділень, офіційних представництв, консультативних пунктів, бізнес-центрів та організацій, яким делеговано функції підтримки комерційних структур; створення рівних умов доступу до капіталу, надання державних гарантій як механізму забезпечення інвестиційних позик; створення зручної інфраструктури для роботи суб'єктів господарювання; розміщення державних замовлень, підтримка інновацій, трансферт технологій; допомога компаніям у випадку настання форс-мажору та ін.
Польща	Департамент ведення ремісничої діяльності, малого і середнього підприємництва, що перебуває у прямому підпорядкуванні Міністерству економіки країни; Польський фонд підтримки розвитку СМП; Національний фонд кредитних гарантій Польщі; незалежний фонд «Фундуш Мікро»; Польсько-американський фонд розвитку підприємств країни; Агентство із забезпечення розвитку техніки і технологій	Діяльність національних інвестиційних фондів (НІФ), які пропонують населенню акції промислових підприємств, що котируються на фондовій біржі. Співробітництво фонду підтримки розвитку СМП з урядом і парламентом за пріоритетними напрямками державної політики, створення мережі фондів підтримки сектору МСБ у сільській місцевості та відсталих регіонах (за рахунок Національного фонду кредитних гарантій). Розвиток програм розширення експортних можливостей, побудова інфраструктури для обслуговування СМП (широка мережа консультаційних та навчальних центрів, відділень інформаційної підтримки).

В Угорщині, Чехії, Словаччині та Болгарії використовується модель роботи спеціалізованого державного банку гарантій і розвитку щодо підтримки компаній із категорії СМБ за провідним типом цільових інвестиційних програм: близько 75% обсягу державного фінансування розподіляється на користь загальнодержавних програм, а 25% – на користь регіональних програм розвитку СМБ. Зокрема, у Чехії щороку впроваджується близько двадцяти національних програм щодо розвитку середнього і малого підприємництва з метою вирішення стратегічних завдань у сфері промислового розвитку, нового будівництва, реконструкції існуючих будівель та споруд, проведення НДДКР, придбання транспортних засобів, обладнання та автомобілів тощо. Метою таких інвестиційних проектів є створення нових робочих місць, зростання експортоорієнтованості та інноваційного потенціалу компаній, збереження

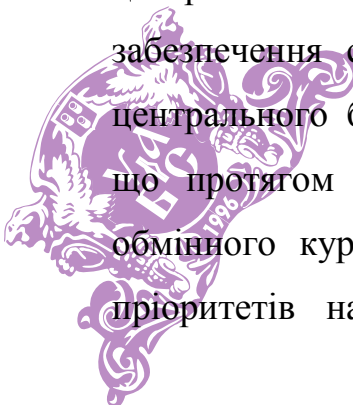
навколишнього середовища та ін. Основна форма державної підтримки полягає у наданні гарантій малому та середньому підприємництву за довгостроковими позиками інвестиційного спрямування (до 75% вартості кредиту) та пільговими кредитами у обсязі 65% витрат на реалізацію проектів [40].

Таким чином, на сьогодні банківське інвестиційне кредитування залишається одним з пріоритетних напрямків державної підтримки та застосування відповідних інструментів регуляторного впливу на різних суб'єктів ринку. На нашу думку, ключовими передумовами активізації довгострокового кредитування проектів є скорочення ступеня інфляційного тиску на економіку та стабілізація монетарних важелів державного регулювання. Серед першочергових заходів слід відмітити зменшення рівня облікової ставки, застосування прогресивних технологій оцінки кредитного ризику та пряма адміністративна підтримка перспективних інвестиційних проектів.

3.2 Розвиток науково-методичних засад діяльності інвестиційних банків в Україні

Аналізуючи діяльність банків на сучасному етапі розвитку світової економіки можна виділити три основні типи їх функцій. Це загальні функції: депозитна, кредитна, маркетингова та функція ефективного розподілу ресурсів.

В світовій практиці банки класифікуються як центральні банки, торгові банки (депозитні банки), банки розвитку та інвестиційні банки. До функцій центральних банків як правило відносяться контроль грошової пропозиції і забезпечення стабільності цін в економіці. В Україні головною функцією центрального банку є підтримка стабільності національної грошової одиниці, що протягом останніх 22 років фактично означало стабільність валютно-обмінного курсу, втім останнім часом спостерігається тенденція до зміни пріоритетів на користь підтримки стабільності цін, тобто інфляційного

таргетування. Інвестиційні банки та банки розвитку по суті також виконують ці функції, тільки опосередковано [220].

У вузькому сенсі, інвестиційні банки можуть бути визначені як установи, які купують корпоративні та державні цінні папери, здійснюють гарантійні операції під них, а також забезпечують їх обіг. У більш широкому плані інвестиційна банківська діяльність охоплює всі операції, які стосуються формування капіталу, в тому числі передачу існуючих активів та обіг акцій і боргових зобов'язань [228].

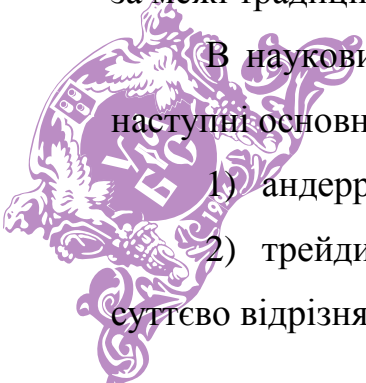
Діяльність інвестиційних банків сьогодні в економічно розвинених країнах складається з ряду гетерогенних та складних операцій, таких як андеррайтинг (посередництво для публічних розміщень акцій і облігацій, фінансові гарантії), консультаційні послуги, торгівля, брокерська діяльність, безпосереднє інвестування та управління активами.

Проте, розрахункова та консультаційна діяльність, а також традиційні банківські операції відносяться до функцій інвестиційного банкінгу [96].

Досить важкою задачею є формулювання єдиного визначення інвестиційних банків. Розуміння інвестиційного банку в промислово розвинених країнах відрізняється від його трактування в країнах, що розвиваються. Банківське інвестиційне кредитування в основному націлене на реальний сектор та сприяє створенню нових робочих місць. З іншого боку, ми можемо визначити роль інвестиційних банків з врахуванням їх впливу на економічну ситуацію в країнах, що розвиваються. Оскільки досить важко дослідити правове регулювання діяльності інвестиційних банків в країнах, що розвиваються, то їх в зарубіжній науковій літературі інтерпретують як організації, які залучаючи депозити та надаючи кредити, у той же час виходять за межі традиційної банківської діяльності [213].

В наукових працях зарубіжних вчених розвинених країн розглядаються наступні основні напрямки діяльності інвестиційних банків:

- 1) андеррайтинг та консультаційні послуги;
- 2) трейдинг та брокерські послуги, в більшості країн дані послуги суттєво відрізняються в залежності від розвитку місцевих фінансових ринків;

- 3) інвестиційне кредитування (кредитування інвестиційних проектів),
- 4) послуги з управління активами (традиційними та альтернативними) [211].

За допомогою послуг андеррайтингу банки допомагають компаніям, які шукають додаткове фінансування, шляхом організації розміщення їх цінних паперів на фінансовому та фондовому ринках. Окрім цього інвестиційні банки допомагають таким компаніям ефективно використовувати їх активи та вирішувати кредитні проблеми за рахунок сек'юрітизації.

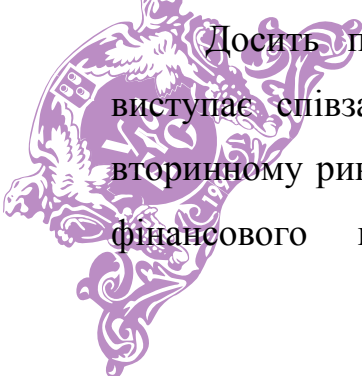
Для США характерними є класичні інвестиційні банки, особливістю діяльності яких є те, що їм заборонена діяльність із залучення депозитів фізичних осіб, разом із тим класичним універсальним банкам заборонена діяльність на ринку цінних паперів згідно банківського акту 1933 р. відомого також як закон Гласса-Стігола [212], що правда в 1999 р. даний закон був відмінений Законом Грема-Ліча-Блайлі, а в 2011 р. обмеження Гласса-Стігола були повернені через наслідки фінансово-економічної кризи в США.

На сьогодні національна асоціація інвестиційних банків США налічує понад 8800 діючих членів [230].

Що стосується практики інвестиційного банківництва в Європейському союзі, то тут не спостерігається чіткого відмежування інвестиційних банків від інших їх видів. Зокрема у Сполученому королівстві торговим банкам дозволено займатися діяльністю на інвестиційних ринках, найбільш потужні з них є членами Асоціації емісійних домів.

Варто відзначити, що інвестиційна спеціалізація європейських банків відображається лише у їх фактичному лідерстві на фондових ринках, де вони практично монополізували операції андеррайтингу та ініціативного первинного розміщення.

Досить поширеною в Європі є ситуація, коли інвестиційний банк виступає співзасновником нових фірм або андеррайтинговим гарантом на вторинному ринку цінних паперів, не обмежуючись лише традиційною роллю фінансового посередника або інвестора. Цьому сприяє потужний

управлінський, юридичний, аналітичний та фінансово-економічний ресурс яким вони володіють.

Характерною відмінністю інвестиційних банків від інших монетарних фінансових інститутів Європи є залучення ресурсів переважно шляхом розміщення цінних паперів власного випуску або коротких міжбанківських позик, тобто в структурі їх ресурсів домінує власний та запозичений капітал.

Банкам, що спеціалізуються на інвестиційній діяльності надано право участі у фондових аукціонах з розміщення нових боргових зобов'язань місцевих та центральних органів державної влади, окрім цього традиційно інвестиційні банки надають широкий спектр брокерських та дилерських послуг для власних клієнтів.

Інвестиційні компанії часто працюють спільно з інвестиційними банками за подібними схемами – залучаючи акціонерний та позиковий капітал вони приймають участь у фінансуванні економічного розвитку через інструменти фондового та грошово-кредитного ринку.

Для інвестиційних банків розвинених країн останні 5 років виявилися досить важкими. На сьогодні рентабельність на рівні 20% для них є великим досягненням (часто завдяки удачі ніж зваженому інвестуванню). Це змушує їх шукати нові джерела отримання доходів та прибутку. Інвестиційні банки розвинених країн, які не мають достатньо потенціалу для розширення своєї діяльності, зрозуміли, що найкращим варіантом є розширення в сторону ринків, що розвиваються, оскільки їх активне економічне зростання потребує збільшення інвестиційного фінансування, що здатне забезпечити інвестиційне банківське кредитування потужних міжнародних інвестиційних банків.

Звісно на кожному ринку, що розвивається існують свої місцеві банки, які задовольняють потреби бізнесу у фінансуванні. Більше того, ефективні фінансові послуги є однією з ключових ознак ринків, що розвиваються. Втім, слід зауважити, що ринки, які розвиваються, характеризуються банкоцентричними фінансовими системами, а отже зростання економіки базується на корпоративному та банківському кредитуванні, що створює додаткові можливості для інвестиційних банків. Дані за останні роки свідчать, що обсяги

корпоративного кредитування на ринках, що розвиваються продовжують зростати швидкими темпами, збільшившись на 48% у 2010 році та на 30% у 2011 році. Існує думка, що ринки, що розвиваються, рухаються у напрямку зміни моделі фінансового ринку з банкоцентричного типу до фондоцентричного. При цьому виділяються наступні ключові аргументи:

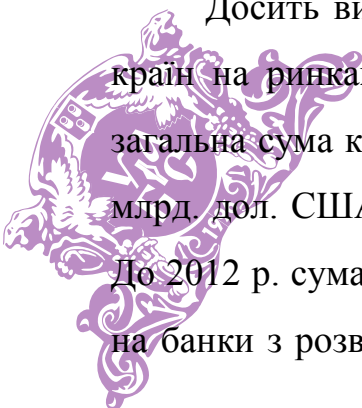
1. Всі слідує за успішним прикладом: зростання ринкової капіталізації на ринках, що розвиваються відкриває для великих інвестиційних компаній нові фінансові рішення.

2. Міжрегіональна конкуренція вимагає великих обсягів капіталу. Найбільш активними в цій конкурентній боротьбі є країни Південної Африки та Китай, які намагаються стати лідерами в наступній хвилі ринків, що розвиваються.

3. Банки не здатні прийняти всі ринкові деформації. Банки в країнах, що розвиваються, не мають достатнього фінансового потенціалу, щоб підтримати всіх суб'єктів господарювання, що потребують фінансової підтримки. Ця проблема стає все гострішою по мірі зростання економіки, оскільки фінансові потреби суб'єктів господарювання зростають набагато швидше ніж фінансові можливості банків.

4. Альтернативні ринки для розвитку інвестиційної діяльності можуть бути прибутковими, проте вони будуть розвиватися набагато повільніше. Не дивлячись на те, що багато країн з великої сімки та інші розвинені країни домоглися високого рівня ВВП на душу населення не використовуючи фондоцентричну модель фінансової системи, час, що потрібен для подвоєння ВВП може вимірюватися десятиліттями. Швидке ж економічне зростання можливе лише за умови активного фінансування через ринки капіталу.

Досить визначним є факт домінування інвестиційних банків розвинених країн на ринках, що розвиваються протягом останніх 10 років. В 2005 році загальна сума капіталу, залученого на ринках, що розвиваються, становила 131 млрд. дол. США, 22% з цієї суми була залучена банками з розвинених ринків. До 2012 р. сума залученого капіталу зросла до 686 млрд. дол. США, при цьому на банки з розвинених ринків припало вже 51% залученого капіталу. Все це є

підтвердженням того, що послуги інвестиційних банків з розвинених ринків користуються неабияким попитом.

Що стосується європейських країн, то тут спостерігалися свої особливості розвитку інвестиційного банкінгу в останні роки. Очікування на швидке економічне та фінансове відновлення після кризи 2008-2009 рр. були підірвані структурними проблемами в економіці, зростанням рівня безробіття, високими рівнями приватного та державного боргу. Усе це поставило під загрозу швидке економічне зростання в регіоні. У 2010 році Європейська комісія випустила документ під назвою «Europe 2020: A Strategy for Smart, Sustainable and Inclusive Growth», де було визначено ключові пріоритети розвитку європейської економіки на найближчі 10 років. При цьому під розумним та всеосяжним розвитком розумілося створення економіки, яка буде орієнтуватися на виробництво продукції з високою доданою вартістю, з високим рівнем зайнятості, з інноваціями в численних напрямках, спрямованих на зростання комерційної активності та зайнятості.

Ключовим елементом такого розвитку є розвиток малих та середніх підприємств які дуже часто використовують інновації для свого розвитку, окрім того, саме інновації є причиною створення багатьох нових малих та середніх підприємств. Розвиток таких підприємств забезпечує створення нових робочих місць, що є вирішальним для забезпечення зростання економік, що розвиваються. Не дивлячись на це, і в розвинених країнах, і в країнах, що розвиваються, інвестиційне кредитування малих та середніх підприємств пов'язане з рядом обмежень, які в першу чергу обумовлені високими ризиками такого кредитування. Це може призвести до суттєвого скорочення даного сектору економіки, а в кризових умовах навіть до повного згорання. За даними Європейського інвестиційного банку попит малих та середніх підприємств Європи на інвестиційні кредити оцінюється в межах від 500 млрд. євро до 1 трлн. євро [239], при цьому він лише частково задоволений.

Іншим аспектом важливості інвестиційного кредитування є фінансування розвитку інфраструктури. Інфраструктура для економіки, що розвивається, є базою для економічного розвитку.

Досліджуючи розвиток економік, що розвиваються та проходять схожий з Україною шлях, ми проаналізували тенденції у фінансуванні розвитку інфраструктури. Ми досліджували наступні країни: Вірменія, Азербайджан, Грузія, Казахстан та Україна. Розвиток інфраструктури досліджувався за наступними напрямками:

1. Енергетичний – виробництво, продаж та обслуговування електроенергії, електромереж; нафто та газопроводи; централізоване теплопостачання (обігрів); гідроелектроенергія та інші відновлювані джерела електроенергії; виробництво зрідженого газу.

2. Транспорт – автомобільні дороги, залізниця; аеропорти та розвиток авіаційного транспорту; морські порти та судно плавання; міський транспорт.

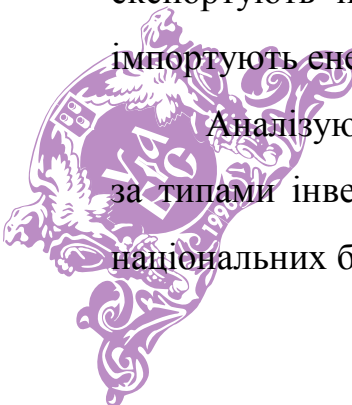
3. Водопостачання та каналізація – захист від повеней; санітарія; переробка твердих побутових відходів; водопостачання; очищення стічних вод; зрошення та осушення.

4. Телекомунікації – розвиток мобільного та стаціонарного телефонного зв'язку; доступ до інтернету; космічні супутники.

Загалом по досліджуваним країнам структура інвестицій у розвиток інфраструктури виглядає наступним чином (рис. 3.4).

Що стосується динаміки інвестицій у розвиток інфраструктури, то в середньому інвестиції у досліджуваних країнах склали 2,3-2,5% від ВВП у період з 2003 по 2012 рр. При цьому слід відзначити, що у країнах, що експортують нафту, цей показник складає 2,3% від ВВП, а в країнах, що імпортують енергоносії – 2,8% [240].

Аналізуючи структуру інвестицій у інфраструктуру досліджуваних країн за типами інвесторів, то тут можна констатувати фактично відсутній інтерес національних банків до такого виду діяльності (рис. 3.5).

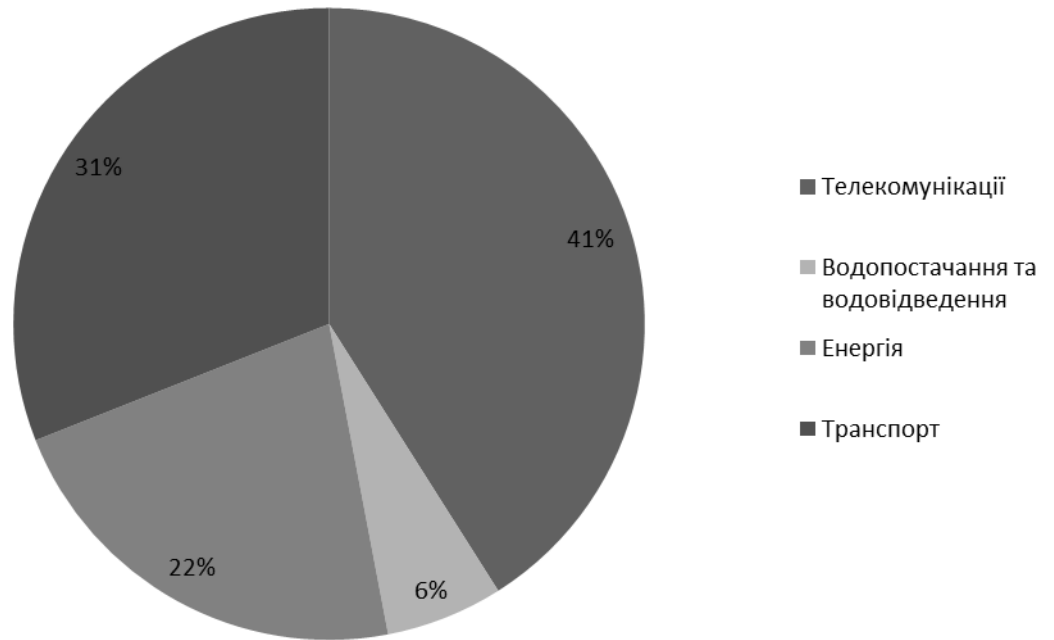

Рисунок 3.4 – Структура інвестицій у розвиток інфраструктури в країнах Східної Європи та Азії з економікою, що розвиваються, середнє значення за 1994-2012 рр. [225]

У той же час, відзначимо, що найбільша частка інвестицій в розвиток інфраструктури припадає на капітальних інвесторів, далі йдуть іноземні банки та міжнародні фінансові інститути. Частка комерційних банків є незначною через високу ризиковість таких проектів та зниження їх прибутковості.

Проаналізуємо детальніше інвестиції в розвиток інфраструктури в Україні.

Інвестиції в інфраструктуру в Україні, за оцінками експертів не набагато перевищували 3,5% від ВВП у період економічного зростання (до 2007 року) та значно знизилися під час та після економічного спаду (табл. 3.6). Дана тенденція частково пояснюється загальними результатами діяльності вітчизняної економіки. Протягом 2003-2007 рр. в період високих темпів зростання ВВП (максимум 12% у 2004 році), прискореного нарощування кредитування та великих обсягів прямих іноземних інвестицій рівень інвестицій в інфраструктурні активи складав понад 2 % ВВП. В 2009 р.

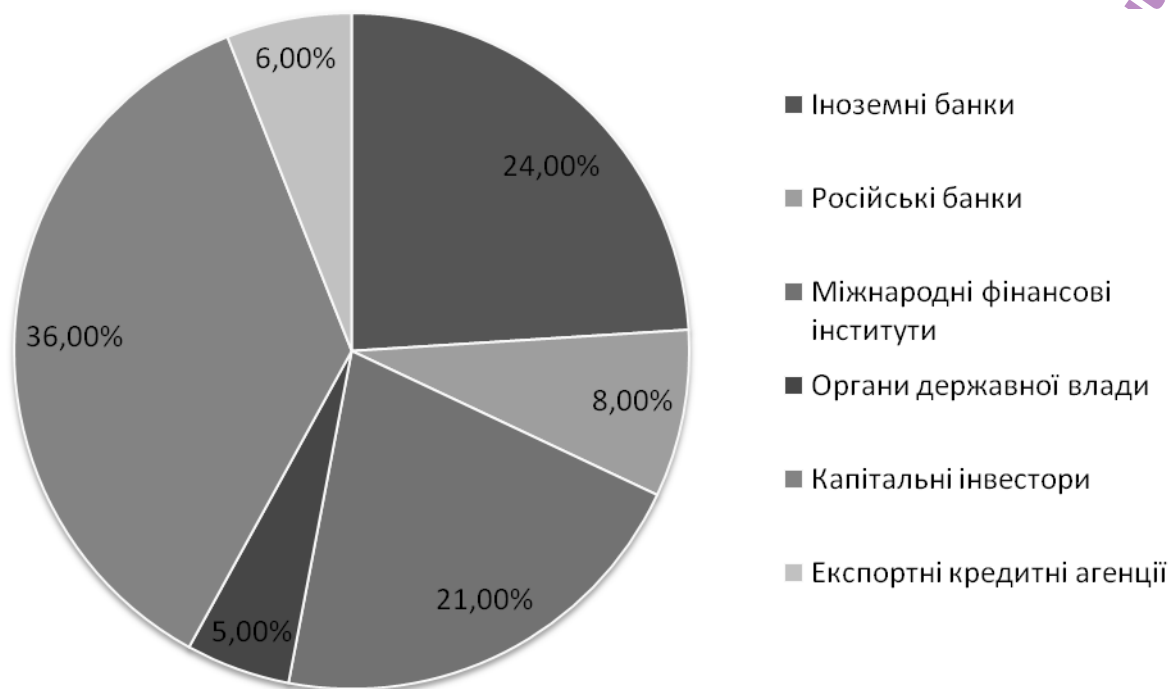

Рисунок 3.5 – Частка фінансових інститутів у інвестиціях в інфраструктуру в досліджуваних країнах станом на кінець 2012 року [240].

ВВП впав на 15 % та до цього часу не повернувся на до кризовий рівень, окрім цього постійний дефіцит державного бюджету (в середньому 5,6%) сильно обмежує бюджетні інвестиції в розвиток інфраструктури. В результаті інфраструктурні інвестиції впали до рівня 1,5 % ВВП у 2010-2012 рр. без врахування інвестицій за рахунок державного боргу.

Таблиця 3.6 – Розподіл інвестицій у розвиток інфраструктури в Україні за джерелами фінансування, % від ВВП [189]

Джерело фінансування	Роки									
	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Державний борг	0,15	0,35	0,2	0,3	0,4	0,4	0,5	0,4	0,65	0,65
Корпоративний борг	0	0	0	0	0	0,05	0,06	0,05	0,06	0,08
Державно-приватне партнерство	0	0	0	0	0	0,05	0,06	0,05	0,06	0,04
Державний бюджет	1,3	1,75	1,2	1,25	1,45	1,5	0,2	0,5	0,35	0,48
Власні кошти компаній	0,75	1,05	1,7	0,75	0,95	0,7	0,85	0,3	0,42	0,42
Всього	2,2	3,15	3,1	2,3	2,8	2,7	1,67	1,3	1,54	1,67

Для даного періоду характерно загальне підвищення фінансування розвитку інфраструктури до 2005 року та подальше його зниження. На

протипагу загальної тенденції зросли інвестиції в інфраструктуру за рахунок коштів державного боргу. Це пояснюється тим, що у період 2008-2010 рр. Україна залучила досить багато кредитних коштів від міжнародних фінансових організацій, в першу чергу від Світового банку і, відповідно, частину з них спрямувала на розвиток інфраструктури. Окрім цього, відносно високий рівень фінансування розвитку інфраструктури у 2004-2008 рр. пояснюється значними вкладеннями держави та компаній на фоні очікувань проведення чемпіонату Європи з футболу. Також варто відзначити, що практично 95% інвестицій в розвиток транспортної інфраструктури протягом 2007-2012 рр. були здійснені за рахунок державного боргу та державного бюджету, розвиток телекомунікацій практично на 90% фінансувався за рахунок власних коштів підприємств. В структурі фінансування інфраструктури енергетики також переважають державні кошти, в даному секторі приватний бізнес почав вкладати інвестиції лише у 2011-2012 рр., довівши свою частку до 25%. Інвестиції ж у водопостачання та водовідведення в Україні у досліджуваний період не перевищували 0,1% від ВВП, втім фінансувалися вони в основному за рахунок коштів держбюджету та державно-приватних партнерств.

Найбільша частка інвестицій у розвиток інфраструктури за досліджуваний період припала на транспорт та телекомунікації (близько 40% всіх інвестицій) та телекомунікації (близько 30%).

Нерівномірною є також структура інвестицій у розвиток інфраструктури України іноземними фінансовими установами (рис. 3.6).

Досі не визначено оптимальної моделі інвестиційних банків для вітчизняної економіки. Разом із цим нормативно-правові акти, що регламентують фінансово-кредитну сферу, передбачають функціонування таких спеціалізованих інвестиційних банків. Саме це, на наш погляд, посилює актуальність обраної теми дослідження.

Ключовою передумовою виникнення інвестиційних банків було посилення спеціалізації та структурні зміни у розподілі праці у фінансовому секторі.

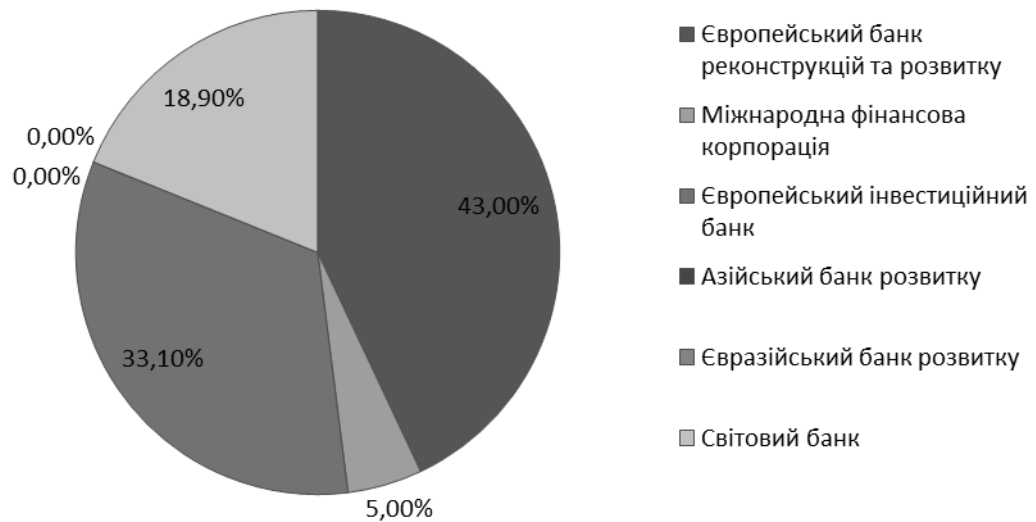

Рисунок 3.6 – Структура інвестицій у розвиток інфраструктури України іноземними фінансовими установами [225]

На сьогодні метою діяльності інвестиційних банків є концентрація капіталу (переважно довгострокового) та його послідуєчне розміщення з метою отримання інвестиційного прибутку. В розвинених країнах як правило інвестиційним банкам заборонено приймати строкові вклади населення з огляду на підвищену ризиковість інвестиційної діяльності в порівнянні з традиційною банківською діяльністю.

Розглянемо історію виникнення та початкового розвитку інвестиційних банків у світі. Перші інвестиційні банки з'явилися на початку 19-го ст. в США. Першим, хто почав здійснювати спеціалізовану інвестиційну діяльність був банк Ротшильда, який почав активно інвестувати у підприємства, що будували залізні дороги на території Європи та Азії. Поступово загальний вигляд інвестиційних банків змінювався й на початок 20-го століття можна було вже чітко виділити 2 типи інвестиційних банків.

До першого типу належать інвестиційні банки, що спеціалізуються на обслуговуванні випуску й торгівлі цінними паперами. Особливо активно банки даного типу почали розвиватися після прийняття закону Гласса-Стігола у 1933 р. стрімке нарощування активів та високий рівень конкуренції призвів до

активізації процесів злиття та поглинання в банківській сфері. Так наприкінці 90-х рр.. 20-го ст. на банківському ринку США було укладено найбільшу угоду злиття того часу – об'єдналися 2 ключові фігури традиційного (банк Chase Manhattan) та інвестиційного банківництва (банк J.P. Morgan), в результаті чого з'явився новий банківський гігант «J.P. Morgan Chase».

Таким чином на початку 21-го ст. інвестиційні банки, що спеціалізуються на обслуговуванні випуску й торгівлі цінними паперами стали потужними фінансово-кредитними інститутами які стали ключовими посередниками у розміщенні цінних паперів та отримання довгострокових кредитних коштів на міжнародних фондових біржах всіма крупними корпораціями США.

Перевагами розвитку даних банків можна назвати стрімке зростання випусків цінних паперів (більше ніж на \$400 млрд.), що відбулося в першу чергу завдяки активному посередництву інвестиційних банків, які непогано на цьому заробляли (комісійні становили в середньому 15%).

Втім, з настанням фінансово-економічної кризи в США в 2007 р. для даних банків настали непрості часи, що призвело до суттєвих структурних змін в сфері інвестиційного банкінгу та активізації інвестиційних банків другого типу. Банки, що відносяться до цієї групи спеціалізуються на довго- та середньостроковому кредитуванні суб'єктів реальної економіки спрямованого на підтримку інвестиційних проектів, що пов'язані з впровадження новітніх технологій та інноваційних розробок. Свого часу банки даної групи відіграли ключову роль у відновленні економік європейських країн (особливо Іспанії, Франції, Португалії) забезпечуючи довгострокове фінансування розвитку промисловості та створення і розвиток нових галузей. Також, слід відзначити, їх важливу роль і в посткризовому відновленні економік країн Європи у 2009-2010 рр. коли фондові ринки переживали не найкращі часи, а довіра до банківського сектору була похитнута.

На початку 21-го ст. у США весь комплекс послуг на інвестиційному ринку був практично монополізований інвестиційними банками, що дозволило здійснити черговий прорив на фондовому ринку за рахунок активізації операцій з іпотечними цінними паперами. Це дозволило ринку нерухомості США

розвиватися бурхливим темпами протягом 2002-2006 рр. забезпечуючи створення нових робочих місць та доданої вартості, завантажуючи потужності пов'язаних галузей економіки.

Втім, такий бурхливий розвиток мав й інший бік – зростання цін на нерухомість сягнули 50% у річному вимірі, що призвело до переоцінки об'єктів нерухомості, а зважаючи на те, що практично 98% американської нерухомості купується в кредит із наданням такої нерухомості під заставу, іпотечний кредитний портфель опинився у загрозовому становищі.

Внаслідок вищезазначених факторів та лібералізації кредитно-інвестиційного ринку в США роздулися величезні фондові бульбашки, руйнування яких після охолодження ринку нерухомості призвело до початку наймасштабнішої фінансово-економічної кризи у світ з часів Великої депресії.

Що стосується країн Європи, тут слід окремо відзначити досвід Німеччини. Так, Deutsche Bank, один з найбільших банків Європи та світу, є безумовним лідером на ринку інвестиційних послуг в регіоні. Його організаційна структура є досить складною, в ній досить ефективно поєднано елементи традиційного банківництва та інвестиційного банкінгу. Управлінська структура включає в себе профільні, функціональні та регіональні комітети. В структурі функціональних комітетів в свою чергу діють інвестиційні, які виступають координаторами у дотриманні стратегічних інвестиційних інтересів банку та відіграють ключову роль у прийнятті інвестиційних рішень.

Така управлінська модель забезпечує ефективний розвиток інвестиційного бізнесу за рахунок розробки відповідної стратегії профільними комітетами та її впровадженням безпосередньо на ринок – регіональними комітетами.

Структура інвестиційних банків Швейцарії багато в чому повторює німецьку, хоча останніми роками можна відзначити значний вплив американських традицій на формування інвестиційних стратегій інвестиційних банків даної країни.

В Італії інвестиційне кредитування на серені та тривалі періоди здійснюють всього кілька банків, які переважно мають змішану державно-приватну власність.

В Японії налічується всього 3 вузькоспеціалізованих інвестиційних банки, які спеціалізуються н афінансуванні довгострокових інвестиційних проектів.

Що стосується досвіду України щодо діяльності інвестиційних банків, то слід зазначити, що згідно закону України "Про банки і банківську діяльність" в редакції 2000 р. в Україні дозволялась діяльність спеціалізованих інвестиційних банків, поряд з кліринговими, ощадними та універсальними. При цьому інвестиційним вважався банк, у якого понад 50% активів складали вкладення в цінні папери.

Одночасно з цим, нормативно-правовою базою НБУ висувалися підвищені вимоги до діяльності інвестиційних банків в Україні. Так, НБУ визначав, що інвестиційні банки мають виконувати спеціальні, окремо встановлені значення наступних економічних нормативів:

- 20% по нормативу Н2 (адекватність регулятивного капіталу)
- 12 % по нормативу Н3 (співвідношення регулятивного капіталу до сукупних активів);
- 90 %по нормативу НІ2 (загальна сума інвестування);

Окремо встановлювалося обмеження на залучення вкладів фізичних осіб – максимум 5% регулятивного капіталу.

Але у 2010 році було внесено зміни до вітчизняного законодавства, з якими існування інвестиційних банків було припинено, на сьогодні такий тип спеціалізованих бакнів в Україні відсутній.

Виходячи із зарубіжного досвіду, можна зазначити, що інвестиційні банки це спеціалізовані монетрні фінансові інститути, пріоритетами діяльності яких є фінансування реалізації інвестиційних проектів шляхом укладення відповідних угод з купівлі-продажу цінних паперів на фондовому ринку або довгостроковго інвестиційного кредитування.

Дослідники виділяють наступні ключові напрямки діяльності інвестиційних банків:

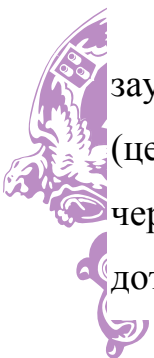
- середньо- та довгострокове інвестиційне кредитування;
- операції з цінними паперами на первинному ринку (першу чергу як інвестор);
- торгівля цінними паперами на вторинному фондовому ринку;
- довічне управління фінансовими активами;
- посередницькі операції з андеррайтингу;
- інвестиційне проектування;
- формування та управління інвестиційними портфелями;
- контроль за реалізацією інвестиційних проектів.

Таким чином, ми можемо стверджувати, щоні формально ні реально в Україні не існує на сьогодні жодного спеціалізованого інвестиційного банку, хоча окремі банки в своїй своїй назві використовують слово "інвестиційний".

Важливість інвестиційних банків для розвитку економіки обумовлена їхньою інституціональною сутністю – це вузькоспеціалізовані суб'єкти ринку інвестицій, які мають необхідний потенціал та можливості для концентрації довгострокових фінансових ресурсів та їх перетворення на інвестиційний капітал. Відновлення діяльності таких банків сприятиме активізації фондового ринку та зрушить з мертвої точки процеси модернізації та вдосконалення вітчизняного виробництва.

Зважаючи на відсутність відповідної нормативної бази та досвіду ефективної діяльності інвестиційних банків в Україні слід визначити ключові параметри їх функціонування. На нашу думку такими параметрами є форма та структура власності, особливості формування ресурсної бази та напрямки діяльності.

Щодо структури та форми власності інвестиційного банку слід зауважити, що досвід участі держави в таких банках є безумовно позитивним (це свідчать приклади Великобританії, Італії, скандинавських країн), в першу чергу з арахунок контролю за використанням державних ресурсів та дотримання цільового характеру їх використання у відповідності до державних

пріоритетів, а не орієнтуючись на найвищі прибутки (що притаманне суто приватному бізнесу).

Щодо особливостей формування ресурсної бази, хотілося б відзначити, що заборона або обмеження на залучення строкових коштів (за досвідом США) не принесе очікуваного ефекту в умовах нерозвиненості фондового ринку, оскільки це спричинить проблеми з формуванням ресурсної бази взагалі. Більш корисним кроком на нашу думку буде застосування досвіду Німеччини, яка свого часу запроваджувала мораторій на дострокове зняття довгострокових депозитів фізичними особами, що сприяло формуванню довгостроковій ресурсної бази в інвестиційних банках.

Щодо напрямків діяльності, тут слід виокремити фінансову підтримку реалізації інвестиційних проектів різноманітного характеру у всіх секторах економіки із застосуванням всіх форм, використання яких приносить максимальний ефект як позичальнику так і кредитору з врахуванням поточних та прогнозних умов розвитку фондового та грошово-кредитного ринку. При цьому інвестиційні банки не повинні взагалі займатися споживчим кредитуванням.

Слід зазначити, що перевагами інвестиційних банків в порівнянні з традиційними є:

- спеціалізація на операціях з цінними паперами, в результаті чого мінімізуються витрати часу та фінансів в порівнянні з подібними операціями, здійсненими емітентами самотужки;

- володіння значним інтелектуальним та управлінським капіталом, достатнім для забезпечення максимальної ефективності та достовірності ринкового та інвестиційного аналізу, що є визначальним при підготовці інвестиційного проекту;

- налагоджені широкі зв'язки з іншими фондовими та фінансовими посередниками, без участі яких неможлива ефективна реалізація будь-якого інвестиційного проекту;

- можливість комплексного обслуговування фінансування та реалізації інвестиційного проекту, що неможливе у традиційному банку.

Не можна залишити поза увагою також питання управління ризиками в інвестиційному банку, адже реалізація інвестиційного проекту є важкопрогнозованим процесом, особливо на довгостроковий період. Втім можна визначити ключову проблему для функціонування інвестиційних банків в Україні – це суттєвий дисбаланс у строках заощаджень та активів, що породжує проблеми ліквідності, а тому питанням регулювання ризиків інвестиційних банків слід приділити окрему увагу.

Враховуючи описані проблеми функціонування інвестиційних банків закордоном та в Україні, ми пропонуємо запровадити в Україні такий вид спеціалізованих банків як інвестиційні, щоправда дещо в іншому форматі, ніж було до внесення відповідних змін до законодавства України.

Так, на нашу думку, враховуючи соціально-економічну важливість інвестиційної діяльності банків для розвитку економіки України та схильність комерційних банків до спекулятивних операцій, доцільно буде створення інвестиційних банків на основі державно-правового партнерства. Оптимальним буде співвідношення власності: 49% - держава, 51% - приватні власники. Такий розподіл дасть змогу по-перше, дотримуватися пріоритетів інвестиційної політики держави, а по друге, залучити приватний капітал до інвестиційного кредитування. Наступним кроком має бути запровадження державних гарантій за вкладами фізичних осіб до інвестиційного банку Державним бюджетом України, що підвищить довіру населення до таких банків та дасть змогу залучити більш обсяги ресурсів. У той же час, менше ризику припадатиме на власників банку, що буде стимулювати їх до активної участі у таких банках.

Важливість слідування інвестиційних банків цілям державної інвестиційної політики є беззаперечною, тому ми вважаємо, що держава має бути представлена у всіх керівних органах банку (спостережна рада, правління, ключові посади у головних департаментах). Такий крок на нашу думку забезпечить відповідність реальної інвестиційної політики банку державній, та убезпечить банк від проведення занадто ризикових операцій. Наступним питанням, яке на нашу думку має бути врегульоване – це забезпечення інвестиційного банку довгостроковими ресурсами. Перш за все, головним

інструментом, який банк використовуватиме для цих цілей це цільові інвестиційні облигації. Тобто інвестиційні банки отримають змогу емітувати такі облигації для залучення коштів під кредитування конкретного інвестиційного проекту (особливо це стосується крупних проектів). При цьому дохідність таких облигацій буде визначатися дохідністю самого проекту, та буде прив'язана до нього. Те ж саме стосується і тривалості облигацій. Для того, щоб забезпечити повноту фінансування реалізації інвестиційного проекту, ми пропонуємо запровадити гарантію НБУ на викуп таких облигацій. Тобто, якщо внаслідок ініціативного публічного розміщення цільових інвестиційних облигацій частина їх залишилася не викуплена, НБУ гарантує їх викуп. Ми вважаємо, що доцільним буде обмеження максимальної частки облигацій, яка підлягає викупу НБУ на рівні 25% від загального обсягу емісії відповідної серії. Таким чином, НБУ виступить гарантом фінансування тих проектів, які як мінімум на $\frac{3}{4}$ профінансовані приватними інвесторами. І останнім обмеженням, яке ми пропонуємо ввести на інвестиційні банки це обмеження на виплату дивідендів. Ми вважаємо, що дивіденди в інвестиційному банку повинні виплачуватися лише починаючи з четвертого року функціонування такого банку в обсягах не більше 25% від чистого прибутку протягом наступних 2-х років, а потім – в обсягах не більше від 50% від чистого прибутку. Тобто перші 5 років існування інвестиційного банку пріоритет в розподілі прибутку має віддаватися формуванню резервних фондів та капіталізації дивідендів, що дасть змогу забезпечити достатній рівень регулятивного капіталу для забезпечення фінансової стійкості інвестиційного банку.

Що стосується діяльності інвестиційного банку, то ми вважаємо що основними її напрямками мають бути:

1. Інвестиційне банківське кредитування. Традиційне банківське кредитування в сукупності з його інвестиційним характером дасть змогу забезпечити низький рівень ризику кредитування при високих інвестиційних доходах.

2. Асоційовані інвестиції. Перш за все це стосується інвестицій в середні та малі підприємства, які на нашу думку в ряді випадків (наприклад за

відсутності достатнього обсягу застави або високих ризиків) мають відбуватися з входженням банку до структури власників підприємства. Це дозволить банку уникнути ряду ризиків, таких як ризик нецільового використання інвестиційних коштів, ризики прийняття некваліфікованих управлінських рішень. Окрім цього, це дозволить банку більш адекватно оцінювати усі інші ризики, за рахунок ширшого доступу до фінансової та управлінської інформації позичальника.

3. Інвестиції в цільові облигації підприємств. Для активізації інвестиційних процесів в економіці України, ми пропонуємо запровадити такий спеціальний інструмент фондового ринку як спеціальна інвестиційна облигація, умовами випуску якої передбачатиметься фінансування певного інвестиційного проекту. Розміщення таких облигацій ми пропонуємо здійснювати через процедуру IPO на вітчизняних фондових біржах, де умови інвестиційного проекту та діяльність емітента будуть проходити сувору експертизу.

4. Андерайтинг. Даний вид операцій не є в чистому вигляді інвестиційним. Проте, судячи із закордонної практики, андерайтинг є невід'ємною операцією інвестиційних банків, оскільки дана операція допомагає підприємствам, в т.ч. новоствореним, залучати кошти для проведення своєї діяльності. Окрім цього за рахунок гарантованого або частково гарантованого андерайтингу банки можуть здійснювати інвестиції та сприяти розвитку економіки.

5. Консалтинг. Також невід'ємна операція інвестиційних банків зарубіжжя, яка надає їм змогу сприяти інвестиційній діяльності не наражаючись при цьому на ризик.

6. Довірче управління. Дану операцію ми вирішили включити до пріоритетних для інвестиційного банку через те, що в ряді випадків, на ринку можуть існувати хороші інвестиційні проекти, проте їх ініціатор внаслідок недостатньої кваліфікації або організаторських здібностей не здатний реалізувати проект в повній мірі, а тому банк може прийняти фінансування такого проекту на умовах довірчого управління на певний період, з наступним викупом або передачею проекту його ініціатору.

7. Сек'юритизація дебіторської заборгованості. Ще один вид непрямих інвестицій кредитного характеру, які слід віднести до спеціалізації інвестиційного банку. За допомогою таких операцій банк забезпечить залучення коштів, які підприємство зможе спрямувати на власні потреби за рахунок перетворення ненадійної та тривалої дебіторської заборгованості у ліквідні цінні папери, які з дисконтом реалізуватимуться на фондовому ринку.

Окрім цього ми пропонуємо застосовувати до інвестиційних банків спеціальні економічні нормативи:

1. Підвищити вимоги до нормативів Н1, Н2, Н3, Н3-1, та встановити їх на рівні 200 млн. грн., 15%, 13%, 15% відповідно.

2. Знизити вимоги до нормативів Н9 та Н10, встановивши їх на рівні 10 та 50% відповідно.

3. Запровадити окремий норматив діяльності інвестиційних банків – норматив максимального ризику інвестиційних активів ($P(IA)$):

$$P(IA) = \frac{IA_p}{IA} \geq 80\% \quad (3.1)$$

де IA_p – це інвестиційні активи, зважені за ризиком;

IA – сукупні інвестиційні активи.

Під інвестиційними активами ми пропонуємо розуміти інвестиційні кредити (кредити видані на фінансування інвестиційних проектів), інвестиції в асоційовані та дочірні компанії, інвестиції в цільові інвестиційні облигації.

При цьому пропонується встановити наступні значення ризику (P) за інвестиційними кредитами:

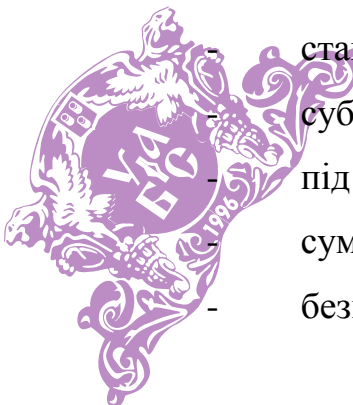
стандартні - 0%;

субстандартні – 25%;

- під контролем – 50%;

сумнівні – 75%;

- безнадійні – 100%;

Таким чином IA_p буде розраховуватися так:

$$IA_p = \sum_{i=1}^5 IK_i * (1 - P_i) + I_{АДК} + I_{ЦО} \quad (3.2)$$

де IK_i – сума інвестиційних кредитів за i -ю групою ризику

P_i – значення ризику за i -ю групою;

$I_{АДК}$ – інвестиції в асоційовані та дочірні компанії;

$I_{ЦО}$ – інвестиції в цільові облігації.

При цьому, ми виключаємо з переліку інвестиційних активів вкладення банку в цінні папери в портфелі на продаж та торговому, оскільки вони не носять інвестиційний характер, переслідуючи лише спекулятивні цілі. Таким чином інвестиційним буде вважатися банк, в якому інвестиційні активи становлять понад 50% сукупних активів.

Підсумовуючи вищезазначене, можемо констатувати, що на сучасному етапі розвитку банківської системи та національної економіки України край необхідним є існування інвестиційних банків, оскільки за банкоцентричної вітчизняної моделі фінансового ринку саме вони здатні забезпечити якісний поштовх у розвитку народного господарства. У тому вигляді, в якому вони існували до 2010 року, інвестиційні банки не відповідали даному завданню, оскільки їх спеціалізація була визначена як вкладення в цінні папери. Аналіз же портфелю цінних паперів вітчизняних банків показав, що на 99% він складається зі спекулятивних цінних паперів, тобто тих цінних паперів, які банк утримує з метою отримання прибутку від курсової різниці у короткостроковий період часу (менш ніж 1 рік).

Загальна схема організації діяльності інвестиційного банку в Україні представлена на рисунку 3.7.

Рисунок 3.7. – Організаційно-функціональні засади діяльності інвестиційних банків в Україні (авторська розробка)

З огляду на це нами запропоновано новий формат організації інвестиційного банку, який враховує інтереси приватних власників, держави та підприємств та дасть змогу забезпечити активізацію інвестиційних процесів в економіці України. Ми вважаємо, що на даному етапі доцільним буде створення інвестиційного банку на базі одного з тих банків, які були фактично націоналізовані під час фінансово-економічної кризи 2008-2009 рр. В майбутньому, з метою недопущення високої концентрації ризиків, пропонуємо обмежити загальні активи інвестиційних банків на рівні 10% від активів банківської системи.

3.3 Розвиток організаційно-методичних засад взаємодії банків та інших фінансово-кредитних установ при здійсненні інвестиційного кредитування

Однією з найбільших проблем розвитку інвестиційного кредитування в Україні є його висока ризиковість і високий рівень проблемності. Адже саме серед довгострокових кредитів найбільше проблемних (рис. 3.8).

Поясненням цього є те, що, по-перше банкам важче спрогнозувати ризики на тривалий термін, а по-друге підприємствам важко розрахувати свої прогностичні прибутки та спрогнозувати ринкову кон'юнктуру на тривале майбутнє.

Зважаючи на це, перед банками постає актуальне завдання зменшення ризиків при проведенні інвестиційного кредитування поряд з його активізацією.

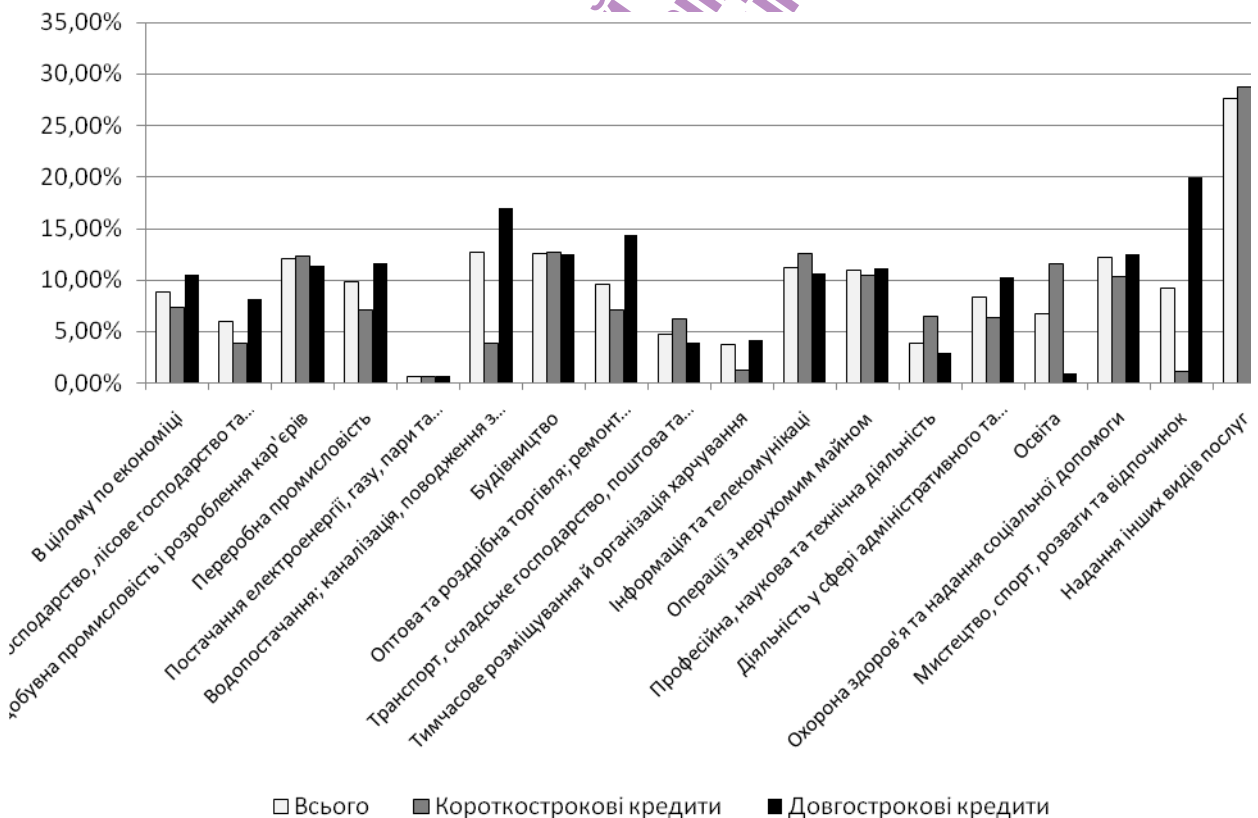

Рисунок 3.8 – Питома вага проблемних кредитів в Україні за видами економічної діяльності у 2012 році, % (розраховано за даними [190])

Одним з механізмів уникнення значної кількості ризиків для банку одночасно з виконанням функції інвестиційного кредитора є залучення до цього процесу третьої сторони та обмеження власної участі лише роллю посередника.

На сьогодні в Україні такий механізм можливо реалізувати кількома шляхами. Наприклад для банку, який має статус банку з управління активами - це можливо за рахунок клієнта та на його ризик. Теоретично банк також може стати учасником корпоративного інвестиційного фонду та опосередковано інвестувати кошти у розвиток певних інвестиційних проектів, проте такий шлях не зменшує ризики. Розглянемо досвід зарубіжних країн в розвитку інвестиційного кредитування.

Впровадження нових механізмів управління банківськими проблемними кредитами завжди сприяло оздоровленню банківської системи та підвищенню ефективності її функціонування в цілому. На сьогодні у світовій практиці досить поширеним способом зменшення кредитних ризиків є продаж проблемних кредитів пайовим інвестиційним фондам (фондам взаємного інвестування). Це є досить новий та потенційно ефективний спосіб очищення активів банку від проблемних складових.

Починаючи з кінця 2000-х рр. закордоном успішно розпочинається та проходить процес утворення кредитних фондів: так, зокрема, наприкінці вересня 2008 р. дочірня фірма найбільшої інвестиційної компанії арабського світу Investcorp, американська Investcorp Real Estate, створила кредитний фонд з капіталом в 1 млрд. дол. США. До його активів були включені різні кредитні активи, забезпеченням по яким виступали активи житлової й комерційної нерухомості. Окрім цього, з 2009 року в Сполучених штатах розпочалася програма по очищенню банківських балансів в якій паритетно приймали участь держава та приватний бізнес та відповідно до якої банки отримали змогу продавати свої проблемні активи новоствореним кредитним фондам [172].

Основними цілями кредитних фондів є інвестування та реструктуризація. Інвестиційна ціль полягає у купівлі поганої заборгованості з дисконтом та їх

наступне розміщення з метою одержання доходу. Щодо іншої функції, то вона реалізується наступним шляхом: банк переводить з власного балансу погані кредити на баланс кредитного фонду, а на заміну їм отримує частку у фонді (пай), під яку не потрібно формувати резерви.

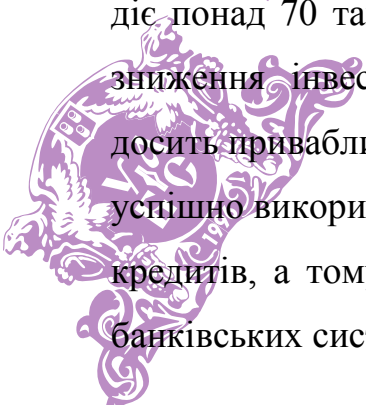
Повноваження учасників кредитного фонду розподіляються наступним чином:

- 1) Компанія з управління активами та обслуговуючі контрагенти (аудитор, оцінювач, депозитарій, реєстратор) формують та обслуговують фонд;
- 2) Учасники – вкладають кошти та отримують частину прибутку фонду. Банки та колекторські компанії також можуть бути учасниками фонду;
- 3) Банк – здійснює передачу права вимоги за проблемними кредитами, що відходять до фонду, проводить обслуговування кредитів.

Описаний тип фондів може бути використаний для сек'юритизації портфеля кредитів шляхом емісії під нього інвестиційних сертифікатів (акцій) та рефінансування таких проблемних кредитів шляхом продажу інвестиційних сертифікатів на ринку цінних паперів.

Слід зауважити, що кредитні ПДФи не тільки викуповують кредитні зобов'язання за, а й самі здійснюють кредитування за рахунок капіталу фонду, а також залучають кредити. Варто також зазначити, що такі фонди традиційно є закритими ПДФами, а їх учасники – кваліфіковані приватні інвестори.

Досить поширеною є діяльність кредитних інвестиційних фондів в Росії. Тамтешнє законодавство виділяє види інвестиційних фондів в залежності від напрямків вкладень, тому там, на відміну від України, можливе функціонування кредитних фондів, фондів нерухомості тощо. Щоправда їх діяльність регулюється окремими законодавчими актами. На сьогодні в Росії діє понад 70 таких фондів, а отже можна констатувати, що такий інструмент зниження інвестиційних ризиків при нарощуванні темпів кредитування є досить привабливим для банків Росії. Окрім цього, кредитні інвестиційні фонди успішно використовувалися в Росії для очищення балансів банків від «поганих» кредитів, а тому, зважаючи на схожість проблем в українській та російській банківських системах, можна рекомендувати застосувати їх досвід в Україні.

Втім на шляху застосування цього досвіду є ряд проблем. По-перше, в Україні немає класифікації фондів в залежності від об'єкту інвестування, по суті всі українські інвестиційні фонди є універсальними за об'єктами інвестування. Втім, жодним законодавчим актом прямо не заборонено передавати кредитні портфелі банків до інвестиційних фондів. По-друге, приймаючи участь в інвестиційному фонді, банк зобов'язаний створити 100% резерв під придбані паї (акції) інвестиційного фонду, що робить таку операцію не вигідною з точки зору регулювання ліквідності банку [63].

Що стосується практичних аспектів реалізації співпраці банку та інвестиційного фонду в плані передачі певних кредитів від банку до фонду, то тут слід прояснити наступні моменти. Оцінку проблемних кредитів банку повинна здійснювати КУА, що управляє відповідним інвестиційним фондом. Зокрема, НКЦПФР розробила рекомендації, які містять умови та випадки зміни статусу права вимоги в активах інвестиційного фонду та індекси зниження їх балансової вартості. Робота венчурних фондів з активами банків передбачає спочатку придбання акцій фонду зацікавленими інвесторами. Після цього між банком і фондом укладається договір цесії (тобто переуступки права вимоги). Втім, існує ряд питань, пов'язаних з оподаткуванням таких операцій та особливостей виконання інвестиційними фондами функцій податкових агентів, які залишаються невирішеними.

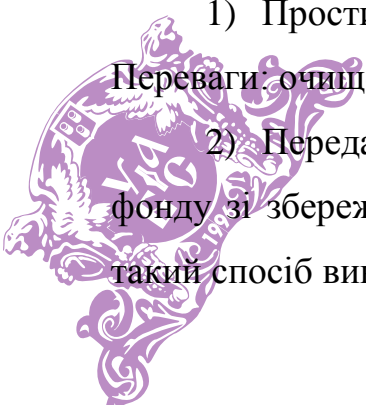
Однак незважаючи на це, в Україні принаймні три банки вже співпрацюють з інвестиційними фондами [195].

Зазначимо, що проаналізувавши законодавство та практику банківської діяльності в сфері управління проблемними кредитами, ми змогли виділити три найімовірніші сценарії співпраці банку та інвестиційного фонду.

1) Простий продаж проблемних кредитів банку інвестиційному фонду.

Переваги: очищення балансу, вивільнення резервів, підвищення ліквідності.

2) Передача «поганих» активів з балансу банку на баланс інвестиційного фонду зі збереженням контролю банку над проблемним активом. Як правило такий спосіб використовується, коли у банку є ліцензія на управління активами,

що дає змогу банку зекономити на комісійних платежах КУА. Загалом, переваги ті ж, що і у попередньому способі.

3) передача проблемних активів до інвестиційного фонду та паритетна участь банку та КУА в їх санації.

Врешті решт, нерозвиненість законодавчого поля та низька інформаційна прозорість учасників фінансового ринку сповільнюють розвиток роботи банків з проблемними кредитами за допомогою інвестиційних фондів. На даний момент українські банки здійснюють продаж проблемних кредитних пулів в основному факторинговим та колекторським компаніям [42].

На фінансових ринках промислово розвинених країн серед заможних інвесторів досить популярними є так звані хедж-фонди. Розвиток цих фондів відбувався досить нерівномірно і сильно залежав від розвитку світового фондового ринку.

Сукупний обсяг капіталу під управлінням хедж-фондів світу трохи менший, ніж ВВП Італії, проте більший, ніж ВВП Іспанії. Зважаючи на те, що хедж-фонди активно використовують торгові стратегії, які пов'язані з великими обсягами запозичених ресурсів або кредитним плечем, що дозволяє збільшувати економічний потенціал капіталу під їх управлінням в десятикратно, то обсяг кінцевих ресурсів під управлінням хедж-фондів цілком можна порівняти з ВВП США, який в 2012 році склав 15,7 трлн. доларів США [233].

З найбільш розповсюджених на сьогодні способів інвестування найменш інформаційно прозорими та відкритими є хедж-фонди. Що не заважає їм активно розвиватися протягом останніх 2-х десятиліть. Як зазначено в дослідженнях Greenwich Associates [221], хедж-фонди контролюють, зокрема, 46% обсягів торгів облигаціями на ринках, що розвиваються, 48% – проблемної заборгованості, а 57% обсягів торгівлі кредитними похідними – сегменту фінансового ринку, що активно розвивається, також належать хедж-фондам.

Загалом у світі в управлінні хедж-фондів перебувають \$2,6 трлн. різноманітних активів, при цьому кожного кварталу вони поповнюються в середньому на \$52 млрд.

Кількість хедж-фондів у світі коливається в межах 8-9 тис., з них 400 фондів об'єднані у велику коаліцію із сукупним капіталом понад \$1 млрд. Під їх управлінням перебуває понад 80% всіх активів сектору [181].

Наприкінці 1940-х рр. А.В. Джонс опублікував роботу "Класична модель довгих і коротких операцій на ринку акцій", що стала теоретичною базою для появи хедж-фондів у майбутньому. Автор даної теорії випробував її на практиці у 1948 р. і отримав 250% доходності протягом 1 року. Вже у 1952 р. його фонд був зареєстрований як професійний учасник фондового ринку і почав залучати кошти від інших інвесторів. Саме ця подія вважається зародженням індустрії хеджевих інвестиційних фондів.

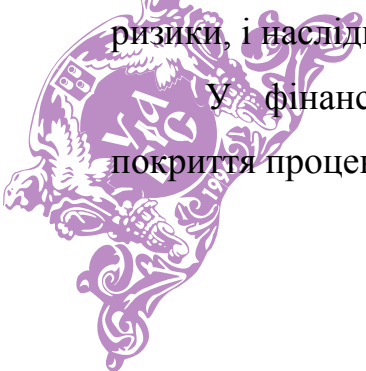
За 60 років хедж-фонди досить сильно змінилися, втім головні принципи їх діяльності залишилися незмінними.

Розглянемо наукові погляди вітчизняних науковців на сутність категорії «хедж-фонд».

Нормативно-правова база, що регулює діяльність хедж-фондів не однаково трактують їх сутність, те ж саме можна сказати і про зарубіжних науковців. Розглянемо нижче основні підходи до трактування поняття «хедж-фонд».

Згідно першого підходу трактування поняття «хедж-фонд» базується на сутності страхової (хеджевої) природи. Традиційно, в зарубіжній науковій літературі під хеджуванням розуміється певний спосіб мінімізації ризиків портфеля активів шляхом включення до нього цінного паперу (чк правило деривативу), доходність якого має протилежну динаміку до доходності портфеля. Таким чином при знеціненні активів доходність даного цінного паперу покриває можливі збитки. На сьогодні операції з хеджування ризиків є невід'ємною частиною будь-якої фінансової діяльності банків де присутні ризики, і наслідки реалізації яких можна компенсувати таким чином.

У фінансовому менеджменті хеджуванням називають діяльність з покриття процентних, валютних, кредитних, ціннових та інших ризиків.

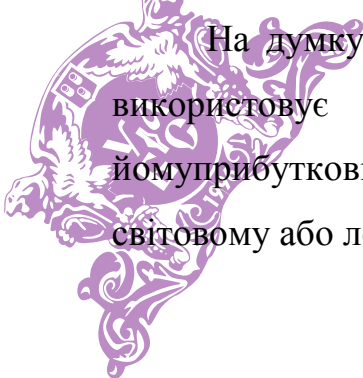
В словнику біжових термінів під «хеджем» розуміється зменшення ризику несприятливої зміни ціни на актив шляхом вкладення частини капіталу в опціони або подівні деривативи [197].

Зважаючи на вищезазначене, досить часто вважається що діяльність хедж-фондів спрямована в першу чергу на страхування ризиків, що є некоректним, оскільки хедж-фонди лише на початку свого існування в своїй діяльності надавали пріоритет реалізації стратегій мінімізації ризиків капіталовкладень.

Відповідно до другого підходу хедж-фонди розуміються як різновид інвестиційного фонду. Зокрема, міжнародний валютний фонд визначає хедж-фонд як інвестиційний пул, створений у формі приватного партнерства. На думку Центрального Банку Європейського союзу, хедж-фонд це об'єднання інвесторів, яке виступає активним гравцем на фондовому ринку та орієнтоване частіше за все на отримання швидкого прибутку, чим, по суті і відрізняється від пайових інвестиційних фондів. У такого підходу досить багато прихильників і серед вітчизняних науковців. Так, зокрема, Д. Барановський вважає, що це фонд, який в своїй діяльності керується агресивними стратегіями, які не можуть бути застосовані у відкритих інвестиційних фондах. Зокрема хедж-фонди використовують короткі непокріті продажі, арбітраж, свопи, автоматичну торгівлю тощо. В Сполучених Штатах через високу ризиковість даних фондів існують обмеження на максимальну кількість інвесторів фонду (на рівні 100 осіб) та мінімальний інвестиційний внесок (як правило \$1 млн., хоча на сьогодні деякі фонди знизили цей ліміт до \$10 тис.) [6].

І. Єльник вважає, що хедж-фонди – це фонди інвестицій, які самостійно обирають інвестиційні стратегії, які не підпадають під суворий державний контроль і які забезпечують фонду прибуток незалежно від руху ринку [46].

На думку Н. Рубцова «хедж-фонд це фонд колективних інвестицій, який використовує широкий набір інструментів та стратегій, що забезпечує йому прибутковість діяльності незалежно від спадів та періодів стагнації на світовому або локальному фінансовому ринку [181].

Погляд Н.Задерей на сутність хедж-фнду подібний до попередніх. Вона вважає, що хедж-фонд відмінний від звичайного інвестиційного фонду тим, що не повинні диверсифікувати власний портфель інвестиційта маютьнеобмежені напрямки вкладень грошей своїх вкладників.

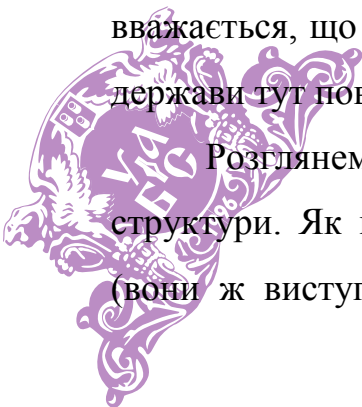
Таким чином, по суті сучасний хедж-фонд це фінансовийпосередник, який проводить гнучку інвестиційну політику. З організаційної ж точки зору це інвестиційний фонд, учасниками якого є приватні та інституційні інвестори, який керується інвестиційними менеджерами і у розпорядженні якого є широке коло інструментів, при цьому частіше за все такі фонди реєструються в країнах з низьким рівнем оподаткування фінансових операцій (зокрема в офшорах).

Традиційно, американські хедж-фонди це інвестиційні компанії, які створені на засадах приватного партнерства. Головними їх операціями є операції з ринковими цінними паперами або похідними фінансовими інструментами, часто вони також здійснюють операції і на товарних ринках [204].

За останніми даними, 55% хедж-фондів світу зареєстрованів офшорах. 53% хеджевих менеджерів працюють в США, 24% – в країнах Європита лише 13% – в самих офшорах. Близько 65% всього світового капіталу перебуває під управлінням хедж-фондів, зареєстрованих в офшорних зонах [204]. За останні 15 років сукупні активи під управлінням хедж-фондів зросли більш ніж у 20 разів [202].

Слід зазначити, що діяльність хедж-фондів в різних країнах регулюється по-різному. Зокрема головні центральні банки Європи прагнуть створити спеціальну систему контролю над хедж-фондами зі створенням спеціальної рейтингової системи. На противагу їм в англосаксонській фінансовій системі вважається, що дана індустрія повинна регулюватися переважно ринком і роль держави тут повинна бути зведена до мінімуму.

Розглянемо зарубіжну практику організації хедж-фондів, зокрема щодо їх структури. Як правило, в структурі хедж-фонду виділяють 2 типи власників (вони ж виступають інвесторами, тобто основними донорами інвестиційних

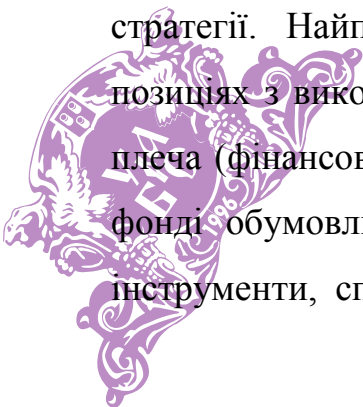

ресурсів) це головний та обмежений партнер. Головним партнером є засновник хедж-фонду, до сфери відповідальності якого відноситься управління стратегією і тактикою інвестиційної діяльності фонду. Обмеженими партнерами є рядові інвестори фонду, які в діяльності фонду беруть участь лише своїм капіталом, отримуючи за це частину прибутку від інвестиційної діяльності фонду. Найпопулярніша організаційно-правова форма головного партнера хедж-фонду це товариство з обмеженою відповідальністю. Обмежений партнер несе відповідальність лише в межах свого внеску у фонд.

Всі відносини між партнерами та їх відповідальність визначені партнерською угодою.

Що стосується діяльності хедж фондів, то тут слід відзначити наступне. В США діяльність хедж-фондів регулюється комісією по цінним паперам, втім дане регулювання носить чисто формальний характер і в основному спрямоване на обмеження участі в таких фондах. Так, зокрема, із максимально можливих 100 інвесторів, 65 повинні бути акредитованими. Акредитація передбачає доведення достатності фінансових можливостей обмеженого партнера для участі в хедж-фонді, включаючи доведення того факту, що внесок у хеджфонд не погіршить суттєво фінансовий стан сім'ї [204]. Щоправда дані обмеження стосуються лише діяльності у США та не розповсюджуються на фонди, що зареєстровані в офшорах [179]. Ще однією особливістю діяльності хедж-фондів є те, що їх акції по суті є неліквідними, їх можна продати лише самому фонду, які в свою чергу не дозволяють часто вилучати кошти, встановлюючи певну періодичність викупу власних цінних паперів, цим вони подібні до інтервальних інвестиційних фондів.

В своїй діяльності хедж-фонди використовують різноманітні інвестиційні стратегії. Найпоширенішою є робота фонду на відкритих інвестиційних позиціях з використанням фінансового левериджу або так званого кредитного плеча (фінансового важеля). Постійне використання кредитного плеча у хедж-фонді обумовлює необхідність утримувати в портфелі деривативи та інші інструменти, спрямовані на зменшення ризиків. Втім це не означає, що вся

інвестиційна стратегія хедж-фондів ґрунтується на інвестиціях в деривативи. Деривативи виступають лише інструментом противаги і компенсації ринкових потрясінь [202].

В світовій практиці розрізняють наступні стратегії хедж-фондів:

- Equitymarketneutral, Equity long-short. Дані стратегії є найбільш поширеними, їх використовують близько 60% хеджфондів. Сутність даних стратегій полягає в тому, щоб купити на довгу позицію одні цінні папери, і продати на коротку інші. При цьому важливо щоб акції в довгій позиції зростали в ціні швидше ніж в короткій. При цьому важливо дотримуватися балансу між купленими і проданими акціями при стратегії long-short, або нульове значення бета-коефіцієнту для сукупного портфеля при стратегії marketneutral.

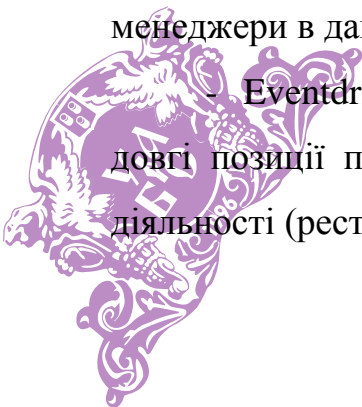
- Globalmacro. Фонди, які використовують дану стратегію як правило діють в міжнародних масштабах і не обмежуються якимось одним інструментом. Найбільш відомий прихильник даної стратегії – фонд Квантум Джорджа Сороса.

- Fixed income arbitrage. Дані стратегії використовують в якості основного інструменту державні та корпоративні облигації. Суть стратегій полягає у формуванні коротких і довгих позицій так, щоб гарантовано отримати прибуток від спредів або змін кривих прибутковості.

- Convertiblearbitrage. Основним інструментом даних стратегій є конвертовані облигації. Використовуючи коливання цін на акції, інвестиційний менеджер може заробляти непоганий прибуток від арбітражних операцій.

- Emergingmarkets. З назви стратегії зрозуміло, що вони орієнтовані на операції з цінними паперами ринків, що розвиваються, при цьому часто менеджери в даному випадку керуються принципом «придбати та утримувати».

- Eventdriven. Менеджери, що діють в межах даної стратегії відкривають довгі позиції по цінним паперам, емітентів яких очікують серйозні зміни в діяльності (реструктуризація, збільшення капіталу або його власника тощо).

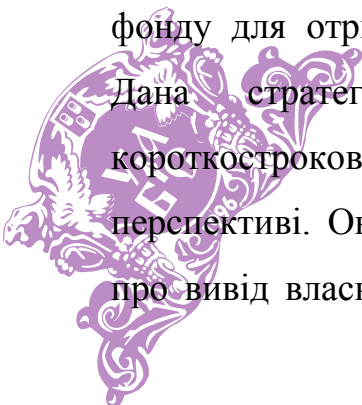

- Relative value. Стратегія орієнтується на пошук недооцінених або переоцінених активів на ринку, і, відповідно, їх купівлю або продаж.
- Distressed debt. Стратегія, що базується на інвестиціях в боргові цінні папери компаній, що знаходяться під загрозою банкрутства.
- Volatility arbitrage. В даному випадку інвестиційні менеджери використовують опціони для отримання вигоди від неправильної оцінки ринком волатильності базового активу.
- Merger Arbitrage. Принцип даної стратегії полягає у використанні ефекту падіння вартості акцій компанії, що здійснює поглинання.
- Managed futures. Комплекс стратегій, що використовують в якості головного інструменту ф'ючерси та форвардні контракти.

Звичайно досить часто зустрічається ситуація, коли один фонд слідує одночасно кільком стратегіям, ефективно їх поєднуючи, такі фонди носять назву Multi-strategy funds [46].

Що стосується розподілу доходу в хедж-фондах, то тут перш за все слід відзначити, що у будь-якому випадку, ключові принципи розподілу доходів викладені в генеральній партнерській угоді. Як правило, після вирахування комісійних фонду за управління активами та виплати винагороди головному партнеру, доходи, що залишилися розподіляються між обмеженими партнерами пропорційно до їх фінансової участі у фонді. Комісійна винагорода при цьому не залежить від результатів діяльності фонду і виплачується навіть при збитковій його діяльності. Інші види винагороди залежать від фінансового результату діяльності хедж-фонду [46]. Нарахування та виплата винагороди обмеженим інвесторам відбувається у чітко визначені терміни (як правило 1-2 рази на рік), втім багато інвесторів реінвестують цей прибуток у цінні папери фонду для отримання ефекту капіталізації та максимізувати свій прибуток.

Дана стратегія використання власного прибутку нефективна у короткостроковій перспективі проте дає відчутний ефект у тривалій перспективі. Окрім цього за рахунок вимоги щодо завчасного попередження про вивід власних коштів із фонду забезпечується стимулювання обмежених

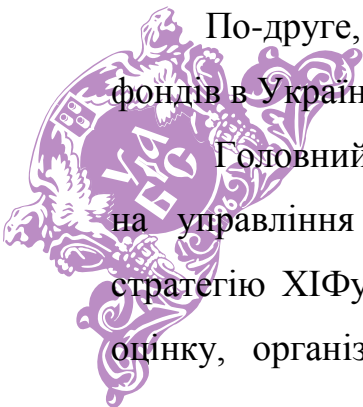
інвесторів до довгострокових вкладень, що забезпечує хедж-фонду можливості до проведення більш гнучкої інвестиційної політики [204].

Таким чином, можемо підсумувати, що для активізації інвестиційного кредитування в Україні, доцільним є створення нового виду інвестиційних фондів – хеджевих інвестиційних фондів (ХІФ). Опишемо основні вимоги до ХІФів, враховуючи специфіку українського законодавства та банківської діяльності.

По-перше, розглянемо місце ХІФів в структурі вітчизняного фондового ринку. Що стосується сфери діяльності, то вони займуть місце між венчурними фондами та пайовими інвестиційними фондами. Відмінність ХІФу від венчурного фонду полягає в тому, що головною метою венчурного фонду є пошук цінних паперів, які не торгуються на біржах, та в найближчому майбутньому планують вихід на біржі. Сподіваючись на стрімке зростання ціни таких цінних паперів, венчурні фонди купують їх та заробляють на цьому. Стратегія досить ризикована, зважаючи на непередбачуваність українського ринку цінних паперів та низьку питому вагу його організованої частки. Щодо ХІФів, ми пропонуємо визначити їх головною метою кредитування розвитку підприємств. Дане кредитування може відбуватися у різних формах – традиційний кредит, купівля боргових цінних паперів, інвестиції у капітал. Головне, щоб мета кредитування полягала у використанні отриманих від фонду коштів на ефективний розвиток підприємства – за рахунок реалізації інноваційних проектів, виходу на нові ринки, модернізація та розширення виробництва. При цьому ХІФам буде заборонено тримати акції підприємств у своєму портфелі менш ніж 1 рік, для того щоб виключити спекулятивну торгівлю.

По-друге, опишемо структуру ХІФу. Ми пропонуємо створення таких фондів в Україні за такою організаційною схемою (рис. 3.9).

Головний партнер, він же засновник ХІФу – це банк, який має ліцензію на управління активами та торговця цінними паперами. Він розробляє стратегію ХІФу, здійснює підбір інвестиційних проектів для інвестування, їх оцінку, організовує безпосереднє фінансування інвестиційних проектів за

рахунок коштів ХІФу, визначаючи кінцеву форму інвестування. Партнери ХІФу – це приватні інвестори, або держава в особі уповноважених органів, які, використовуючи свої власні кошти, мають на меті отримання прибутку та/або підтримку розвитку окремих галузей (секторів) національної економіки.

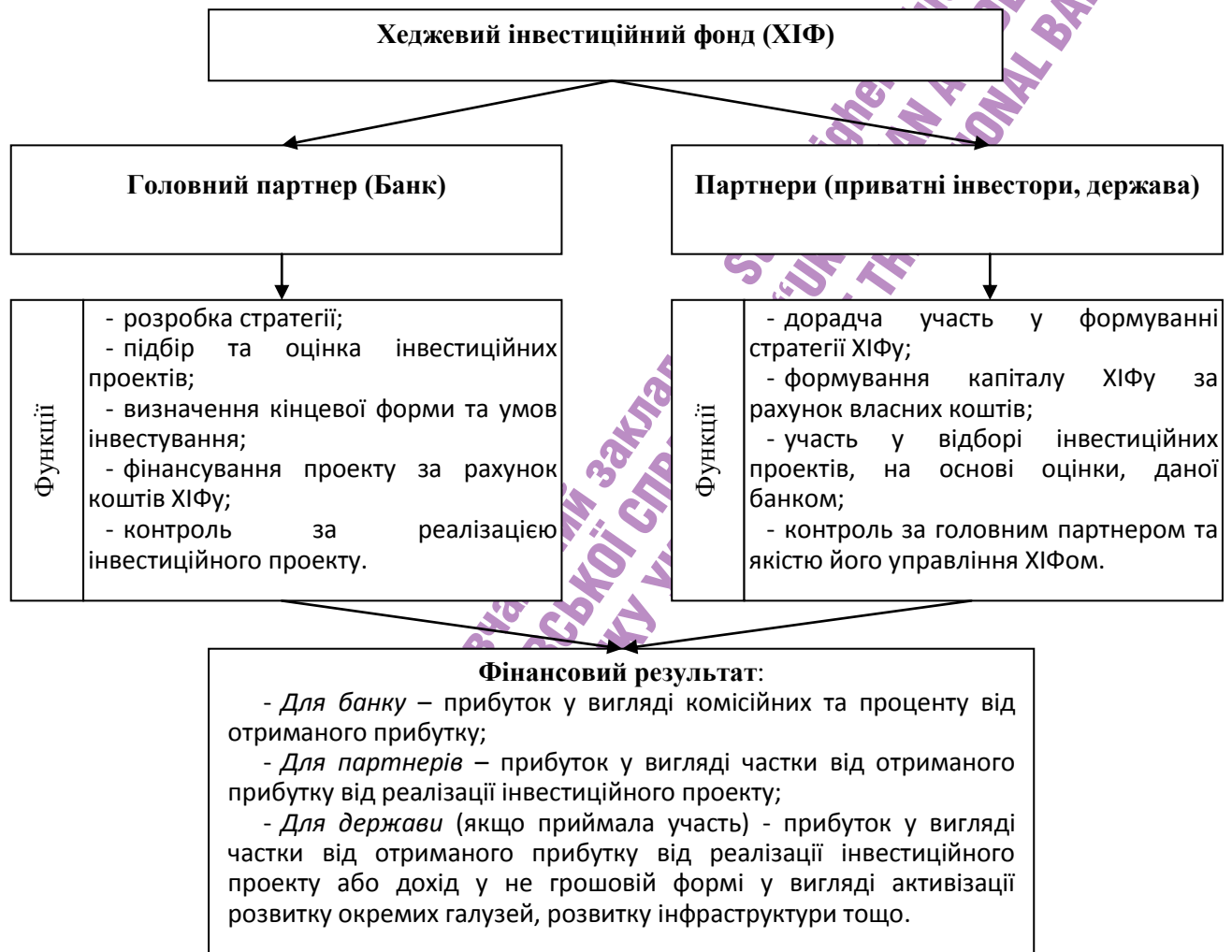

Рисунок 3.9 – Організаційна схема функціонування ХІФу в Україні на основі партнерства банку та приватних інвесторів (розроблено автором)

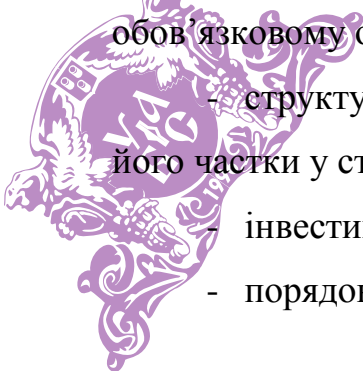
Для управління ХІФом головний партнер може створювати спеціальні підрозділи у власній структурі, які будуть займатися виключно справами фонду, допускається включення до цих структур представників партнерів.

Третім моментом, який слід розглянути – порядок прийняття рішень у ХІФі та розподіл ризиків і прибутку від інвестування. Ми пропонуємо створювати ХІФ у формі приватного акціонерного товариства. Для збереження

колегіальності прийняття рішень та зниження ризиків рішення повинні ухвалюватися керівним органом ХІФу – зборами партнерів. При цьому, зважаючи на пріоритетну роль банку у формуванні та реалізації стратегії фонду вважаємо за необхідне наділити банк 40% голосів. Інші 60 % голосів розподіляються пропорційно між партнерами фонду в залежності від їх пайової участі у ХІФі. Також слід зазначити, що з метою диверсифікації ризиків кількість партнерів ХІФу має бути не меншою від 2. При цьому, при відсутності у одного або кількох з партнерів досвіду та умінь по інвестуванню та управлінню активами такі партнери мають право передати право свого голосу головному партнеру. Варто зазначити, що банк, як головний партнер не несе відповідальності перед іншими партнерами, щоправда установчим договором може бути передбачена можливість виплати штрафу за некваліфіковані дії керуючих фондом. Партнери несуть ризик у розмірі власних внесків до такого фонду. Що стосується розподілу прибутку ХІФу, то після сплати всіх комісійних (біржам, посередникам, аудиторам, іншим учасникам інвестиційного процесу та Головному партнеру за управління) прибуток розподіляється між партнерами пропорційно до їх внесків у капітал ХІФу.

Останнім, четвертим, моментом функціонування ХІФів є їх інформаційна прозорість. Дане питання відноситься до найбільш болючіших. Закордоном діяльність хедж-фондів практично не оприлюднюється, публікації підлягають лише загальні дані, такі як обсяг капіталу, обсяг активів під управлінням та загальні доходи. Практично в жодній країні не розкриваються дані про партнерів хедж-фонду, їх частки, напрямки інвестування та конкретні інвестиційні проекти, профінансовані фондом. Ми вважаємо, що в Україні, де фінансова прозорість фондового ринку і так на низькому рівні, ХІФи мають розкривати якомога більше інформації. Так зокрема, на нашу думку обов'язковому оприлюдненню мають підлягати наступні пункти:

- структура інвесторів фонду з зазначенням громадянства інвестора та його частки у статутному капіталі ХІФу;
- інвестиційна стратегія фонду;
- порядок та принципи відбору проектів під інвестування;

- поточні активи в управлінні ХІФу та поточні інвестиційні проекти (загальна сума та розподіл по видах економічної діяльності);
- закриті інвестиційні проекти із зазначенням загальної суми інвестицій та отриманих доходів з розподілом по видах економічної діяльності.

Дані заходи дозволять підвищити привабливість ХІФів та залучити до них додатково інвесторів. Торкнувшись теми інформаційної прозорості ХІФів, не можемо не розглянути питання протидії та запобігання легалізації доходів отриманих злочинним шляхом. Для ускладнення використання ХІФів для легалізації доходів отриманих злочинним шляхом ми вважаємо за необхідне обмежити мінімальний внесок у такий фонд розміром у 150 тис. грн. (розмір, з якого починається обов'язковий фінансовий моніторинг). При цьому інвестори ХІФу повинні надати головному партнеру документи, що підтверджують легальність отримання коштів, які вносяться до статутного капіталу ХІФу. Також ми вважаємо за доцільне заборонити ХІФам фінансувати проекти суб'єктів господарювання, які пов'язані з партнерами, тобто тих фірм, де партнери або їх родичі мають пряму чи опосередковану участь. Функція збору, систематизації та передачі інформації до державної служби фінансового моніторингу покладається на головного партнера.

Важливим етапом у діяльності ХІФу є оцінка та вибір інвестиційного проекту для інвестування. Окрім традиційних методів оцінки чистої приведеної вартості та внутрішньої норми доходності інвестиційного проекту менеджерам ХІФу потрібно оцінювати ряд факторів, в тому числі і якісних, які досить важко або неможливо кількісно оцінити, наприклад такі фактори як доцільність реалізації проекту з точки зору його сприйняття ринком у майбутньому, зацікавленість інвесторів у фінансуванні подібного роду проектів, реакцію конкурентів на реалізацію інвестиційного проекту тощо. Окрім цього, успіх від реалізації інвестиційного проекту часто залежить від професійності керуючих проектом. Зважаючи на те, що за нашою концепцією саме банк має або здійснювати безпосереднє керування реалізацією проекту, або приймати активну участь у цьому процесі, досить високими є ризики переоцінки можливостей банку (підприємства) з реалізації проекту. Спираючись на відому

тезу, що «ринок враховує все», нами пропонується створення біржі інвестиційних проектів. Створена у формі неприбуткової організації, біржа буде акумулювати пропозиції підприємств (інвестиційні проекти), збираючи всю необхідну технічну та фінансову інформацію. Для публічного доступу будуть доступні дані щодо тривалості проекту, сфери його реалізації, бажаної суми інвестицій та короткий опис проекту. ХІФи – учасники біржі, отримують доступ до всієї документації, що стосується реалізації проекту за умови дотримання вимог комерційної таємниці.

Таким чином, інвестиційний проект, перш ніж потрапити на розгляд ХІФу, проходить первісну експертизу на біржі, що зекономить в подальшому банкам час та ресурси при оцінці проектів. Після первісної експертизи, інвестиційний проект допускається до торгів, в ході яких ХІФи пропонують свої обсяги та умови фінансування, при цьому в загальній торговій інформації відобразатиметься лише обсяг фінансування, інші умови фінансування інвестиційного проекту будуть доступні лише для суб'єкта господарювання, який запропонував інвестиційний проект, після відведеного біржею часу (ми вважаємо, що це має бути 30 днів, оскільки це достатній час для проведення всебічного аналізу та здійснення оцінки проекту потенційними інвесторами) інвестиційний проект або отримує фінансування за найкращою пропозицією, або, за відсутності пропозицій, знімається з торгів і допускається до них лише після коригувань базових умов. В разі наявності пропозицій, саме суб'єкт господарювання обирає найбільш прийнятний для нього варіант та спосіб фінансування, оскільки окрім загальної суми інвестицій, що пропонується ХІФом в біржовій пропозиції також має зазначатися розмір винагороди інвестора, форма та порядок фінансування, форма та спосіб повернення вкладених коштів, відсутність чи наявність контролю ХІФу за реалізацією проекту, рівень такого контролю, якщо він передбачений.

Безумовними перевагами такого відбору інвестиційних проектів є наступні:

- 1) первісна перевірка пропозицій інвестиційних проектів біржею, відсіювання неправильно оформлених, підозрілих, безглуздих пропозицій;

2) контроль біржі за тим, щоб ХІФи не фінансували проекти суб'єктів господарювання, що пов'язані з їх партнерами;

3) контроль за дотриманням комерційної таємниці при передачі інформації по інвестиційним проектам від підприємства до потенційного інвестора, в разі виявлення витоку інформації про проект – накладення штрафних санкцій на винуватців або позбавлення членства в біржі;

4) прозора конкуренція інвесторів, що забезпечує для підприємства вибір найкращої інвестиційної пропозиції;

5) гарантія того, що проект буде профінансовано у повній відповідності до інвестиційного договору, який має укладатися на біржі. При цьому інвестиційні договори повинні бути тристоронні: перша сторона – ХІФ, як інвестор, друга – суб'єкт підприємницької діяльності як реципієнт інвестиційних коштів, третя сторона – інвестиційна біржа, як контролер та гарант виконання умов договору.

Отже підведемо підсумок. Створення в Україні нових інститутів в межах фінансового ринку – хеджевих інвестиційних фондів та біржі інвестиційних проектів дасть змогу значно розширити спектр застосування інвестиційного кредитування поєднавши банківську його форму із фондovими інструментами та інститутами. При цьому банки отримають змогу здійснювати інвестиційне кредитування практично без ризиків, оскільки банк ризикує коштами клієнтів, при цьому несе обмежену відповідальність та зберігає повний контроль над інвестиційним процесом. Залишаючись по своїй суті кредитною операцією, фінансування інвестиційних проектів за такої схеми може відбуватися за рахунок широкого спектру фондovих інструментів, найпростішими з яких є купівля боргових цінних паперів реципієнта інвестиційних коштів або викуп ХІФом акцій із зобов'язанням їх зворотного продажу по завершенню реалізації інвестиційного проекту. Партнери ХІФу отримують можливість заробити більший прибуток порівняно з вкладенням в депозит, при низькому рівню ризику, який досягається завдяки спільній участі партнерів та банку у відборі проектів, постійному контролі за реалізацією проекту та участі біржі інвестиційних проектів. З боку держави досягається позитивний ефекти за

рахунок активізації інвестиційних процесів в економіці, розширення можливостей по модернізації основних фондів вітчизняних підприємств, можливості безпосередньої участі держави у підтримці фінансування розвитку стратегічно та суспільно важливих проектів.

3.4 Спеціальні інвестиційні зони як інструмент активізації банківського інвестиційного кредитування

Одним з найважливіших завдань, що стоять перед Україною на її шляху до європейської інтеграції є формування такого конкурентного середовища в економіці, в якому б з одного боку усі суб'єкти господарювання знаходилися б в рівних умовах, а з іншого – державна підтримка (шляхом застосування пільгового оподаткування, субсидій, дотацій чи інших пільг) забезпечувала б розвиток соціально важливих секторів не створюючи при цьому дисбалансів та не порушуючи принципи ринкової економіки. Дане завдання є досить серйозним викликом, вирішення якого відкриє перед вітчизняною економікою широкі можливості для подальшого розвитку.

Одним з шляхів забезпечення такої допомоги з боку держави є створення спеціальних територій, на яких діють відмінні від усієї держави умови ведення бізнесу. В нашій країні такі регіони носять назву спеціальних економічних зон. Обидва ці поняття (спеціальні економічні зони та вільні економічні зони) більшість науковців вживають як синоніми які означають обмежену частину території країни, дезапроваджений спеціальний економічний та юридичний режим діяльності суб'єктів господарювання, метою якого є економічний розвиток окремих секторів економіки та економіки країни в цілому [162].

У сучасній економіці вільні економічні зони виступають інструментом посилення інтеграційних процесів та еволюційних економічних перетворень, стимулювання притоку іноземних інвестицій. Загалом, даний вид економічного стимулювання відомий з древніх часів, перша вільна економічна

зона була створена на о. Делос в Древній Греції у 2 ст. до н.е., де місцева влада звільнила місцевих підприємців від сплати податків, маючи на меті активізацію торгівлі та розвиток виробництва [162]. Найбільш активно розвиватися вільні економічні зони почали у другій половині 20 ст., в результаті протягом останніх 30 років у світі діють понад 100 модифікацій територій з пільговим режимом оподаткування або інших преференцій, які можуть бути віднесені до вільних економічних зон [174]. Щодо загальної кількості вільних економічних зон у світі, за оцінками різних експертів станом на початок 2000 р. вона склала близько 4000. При цьому частка вільних економічних зон у світовому товарообороті складає близько 30%, збільшившись за останні 40 років майже у 4 рази. У всьому світі на території вільних економічних зон працевлаштовано понад 4 млн. осіб [173]. Регіони зі спеціальними режимами інвестиційної діяльності діють на всіх континентах та в переважній більшості промислово розвинених країн світу. Вони частіше за все носять назву вільних економічних зон.

Розглянемо досвід країн Європи у створенні спеціальних економічних зон.

На території країн Східної та Центральної Європи перші спеціальні економічні зони з'явилися в Югославії у 60-х рр. 20-го ст., але активно вони почали розвиватися у 1980-их роках (найактивнішими були Болгарія та Угорщина). Дані процеси були наслідком відмови від комуністичного автаркізму та переходом до формування відкритих економік, що обумовлювало посилення міжнародної інтеграції. В таких умовах спеціальні економічні зони розглядалися як допустимі елементи ринкової економіки, в межах планової, які можуть залучити додаткові інвестиції з-за кордону. Існували суттєві відмінності в організаційних механізмах спеціальних економічних зон в різних країнах. Так, у Польщі вільні економічні зони створювалися на акціонерній основі, у Румунії та Болгарії – на державній, Угорщина поєднувала приватний та державний капітал.

Сучасна практика використання таких територіальних утворень зародилася в Центрально-Східній Європі наприкінці 80-х рр. XX ст. у формі

спеціальних економічних зон вони розповсюдилися досить швидко і на сьогодні у Польщі їх налічується 14, в Болгарії – 6, Хорватії – 11, а в маленькій Угорщині – 31.

Вільні економічні зони стали найпроблемнішим питанням у переговорах 2003-2004 рр. між представниками урядів країн – потенційних членів ЄС та представниками Єврокомісії, адже в даних країнах було створено досить багато вільних економічних зон, і всі вони були створені за різним національним законодавством, і тепер, при приєднанні до Європейського союзу їх потрібно було уніфікувати і привести до загальноприйнятих європейських стандартів. Втім, це було досить складно зробити країнам східної та центральної Європи, оскільки в межах даних вільних економічних зон на той час реалізовувалося досить багато інвестиційних проектів, фінансування яких було залучено під конкретні умови, в тому числі й з боку державного регулювання та оподаткування. І з огляду на це, зміна пільгових умов призведе до появи великої кількості юридичних спорів, що в свою чергу потягне за собою великі суми компенсацій та штрафів, які потрібно буде виплачувати з національних бюджетів. Для прикладу, потенційні штрафи та компенсації по розірваним договорам в межах реалізації інвестиційних проектів в вільних економічних зонах Польщі були оцінені майже у \$1 млрд. Представники ж Європейської комісії наполягали на адаптації відповідного законодавства до європейських норм, оскільки боялися протекціонізму, що міг бути реалізований за допомогою вільних економічних зон. Усе це обумовило розробку компромісних домовленостей, які дозволили інвесторам закінчити свої проекти без шкоди для прибутковості та подальшу їх адаптацію до роботи за європейськими правилами.

Обсяги інвестицій з-за кордону в межах спеціальних економічних зон створених у країнах Центральної та Східної Європи, які увійшли до Європейського економічного союзу у 2004 році відчутно зросли. Найбільше інвестицій надходило з таких країн як Німеччина, США, Великобританія та Японія. Збільшилися іноземні інвестиції й з країн Азії, зокрема лідерами з цього регіону були Китай, Південна Корея та Сінгапур [29]. До початку

фінансово-економічної кризи в Угорщині (лідер по кількості вільних економічних щон в Центральній та Східній Європі) інвестори уклали угоди по фінансуванню 85 нових інвестиційних проектів обійшовши Німеччину, в якій інвестиції були залучені для 80 крупних проектів, Польща і Чехія залучили інвестиції більше ніж Іспанія, а Естонія стали більш привабливою для інвесторів ніж Італія.

Варто зазначити, що існують країни, які надають перевагу створенню привабливого інвестиційного клімату за рахунок розвитку свого внутрішнього законодавства не використовуючи при цьому інструменти спеціальних економічних зон, перетворюючи таким чином усю країну на спеціальну економічну зону. До таких країн відносяться Словаччина, де запроваджені пільгові митні режими для виробництва експортної продукції, навіть якщо вона виготовлена з давальницької сировини. Лібералізація грошово-кредитної політики (зокрема з доступу іноземного капіталу у банківську систему) та бюджетної політики уряду (в плані надання митних преференцій) створили чудовий стимул для іноземних інвестицій.

В Естонії, якщо інвестор-нерезидент не виплачує дивіденди він звільняється від сплати податку на прибуток. Із входженням Естонії до Євросоюзу, відповідне законодавство було змінено, і, відповідно, змінені були умови оподаткування прибутку інвесторів іноземців. Тепер, він звільнявся від податку на прибуток на дивіденди, якщо частка іноземного інвестора в естонській фірмі становила більше 1/5 статутного фонду [87].

Окремий закон про інвестиційну політику спрямований на створення привабливих умов для інвесторів-нерезидентів та захист їх капіталу діє в Боснії та Герцоговині. Даний закон дає інвесторам нерезидентам такі ж права що і резидентам щодо захисту їх інвестицій та реінвестування отриманого на території країни прибутку, при цьому пільги, прописані у цьому законі не можуть бути змінені шляхом прийняття інших законів у майбутньому [92].

Втім, не зважаючи на великі позитиви, що принесли вільні економічні зони, вони ж принесли і ряд проблем. Найбільш поширеними були політична нестабільність, непідготовленість керівників, нерозуміння ними ключових

принципів функціонування вільних економічних зон. Також негативний вплив на ефективність діяльності вільних економічних зон мали недостатнє фінансування їх розвитку, дороговизна розвитку необхідної інфраструктури, високий темп інфляції, неефективна робота банківської системи тощо. Зокрема безперспективними виявилися безмитні зони Югославії через відсутність необхідних стимулів для інвесторів та неефективність законодавчої бази.

Часті зміни нормативно-правового регулювання функціонування вільних економічних зон також не сприяли їх нормальному функціонуванню.

Проблеми вільних економічних зон країн Прибалтики полягає в індивідуальному характері пільг. Це означає, що регіони, які мають намір створити вільну економічну зону виступають й ініціаторами отримання пільг від центрального уряду. Це в свою чергу спонукає уряди вимагати від ініціаторів створення вільних економічних зон фінансування та створення необхідної інфраструктури. На сьогодні це означає, що ініціаторам створення вільної економічної зони потрібно самим вкласти до \$40 млн. на 1 км²[163].

Дані проблеми призвели до того, що уряди всіх країн прийшли до єдиної думки, що лише поєднання принципів спеціальних економічних зон та державної політики сприяння притоку іноземних інвестицій забезпечить постійний притік зовнішніх інвестицій та їх ефективне освоєння.

Для прикладу, уряд Хорватії, розуміючи вирішальну роль іноземних інвестицій для реструктуризації економіки, підвищення її ефективності, підвищення зайнятості, запровадив спеціальні кроки в напрямку покращення інвестиційного клімату. В результаті, це призвело до зростання обсягів інвестицій в країну. Переважна більшість інвестицій була спрямована на приватизацію привабливих підприємств.

Уряд Чехії діє іншим способом, він створює спеціальні зони промислової діяльності, де стимулюються прямі іноземні інвестиції, а правила ведення бізнесу в повній мірі відповідають європейським.

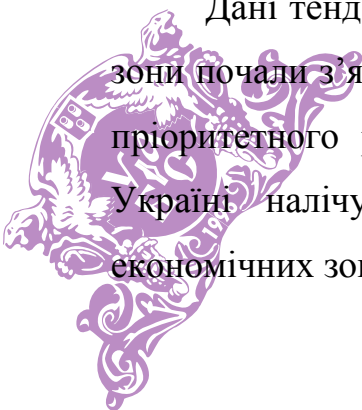
Лідером по залученню іноземних інвестицій в Центральній та Східній Європі є Польща (понад \$40 млрд.), Чехія (більше \$39 млрд.) та Угорщина (більше \$26 млрд.). Частково це прямо пов'язано з діяльністю даних країн в

сфері діяльності вільних економічних зон. Хоча заради справедливості варто відзначити, що в межах вільних економічних зон в даних країнах було залучено лише від 2,5% до 5% від загальної кількості інвестицій.

Росту вільних економічних зон також сприяв той факт, що в країнах Центральної та Східної Європи були порівняно низькі зарплати та дешеві ресурси, що в свою чергу стимулює зростання економіки. Стимулом для розвитку вільних економічних зон було також і зростання ринку країн – нових членів Європейського союзу. Невелика відстань здешевлює поставки товарів, а європейські традиції виробництва зменшують витрати на адаптацію, що разом зі створенням сприятливого клімату та підтримкою місцевої влади формує потужні стимули для західних інвесторів.

Розпад Радянського Союзу призвів до нестачі капіталу в новоутворених країнах, тому на початку 1990-х років Росія, Україна, Латвія, Білорусія, Литва та Молдавія оголосили про створення вільних економічних зон. Загалом в даних країнах було створено понад 200 спеціальних економічних зон, більшість з яких створювалися як території вільного бізнесу, головна мета яких – сприяння виробничій діяльності резидентів та нерезидентів. Поряд із зонами, орієнтованими на стимулювання експортного виробництва створювалися також і зони спрямовані на зростання рівня зайнятості в сільськогосподарських районах. Втім усі створені у вищеназваних країнах вільні економічні зони мали на меті підвищення рівня інтернаціоналізації шляхом стимулювання зовнішньоекономічних зв'язків та повинні були вирішувати такі завдання як зменшення залежності від імпортованої продукції, збільшення надходжень валютної виручки від експорту та іноземних інвестицій, підвищення конкурентоспроможності товарів національних виробників.

Дані тенденції не оминули й Україну, в якій перші спеціальні економічні зони почали з'являтися з 1993 р. Такі зони в Україні мали 2 форми – території пріоритетного розвитку та вільних економічних зон. На початок 2000р. в Україні налічувалося 11 територій пріоритетного розвитку та вільних економічних зон, які територіально покривали майже 10% України.

Розвиток спеціальних економічних зон в Україні мав на меті активізацію розвитку економіки та розвиток вітчизняного виробництва наряду з децентралізацією управління економічними та соціальними процесами. Така форма підтримки депресивних територій та секторів економіки відповідала на той час оголошеним цілям щодо розширення фінансової незалежності регіонів та реструктуризації економічної системи України. Створення таких зон повинно було сприяти залученню іноземних інвестицій у найбільш проблемні сектори економіки, додатковому наповненню бюджету за рахунок збільшення податкових надходжень, модернізації виробничих потужностей, зменшенню рівня безробіття тощо. Непрямим ефектом від таких зон повинно було стати підвищення ефективності підприємницької діяльності, посилення зовнішньоекономічних зв'язків, структурна перебудова економіки в напрямку оптимізації структури виробництва.

Розглянемо детальніше результати діяльності спеціальних економічних зон та територій пріоритетного розвитку в Україні. Так, на початок 2009 р. на території країни діяло 11 вільних економічних зон та 72 території пріоритетного розвитку. Загальна вартість майже 400 інвестиційних проєктів, що реалізовувалися в даних територіях становила майже 5 млрд. дол. США. Слід зауважити, що територіальний розподіл спеціальних зон та територій пріоритетного розвитку був нерівномірний – більше половини їх було зосереджено в Донецькій області (майже 59%), в Закарпатській обл. та Криму по 10%, у Львівській – 8%, у Житомирській та Харківській близько 3%, Луганській, Київській, Чернігівській, Одеській, Миколаївській та Волинській – від 0,3% до 3%. Що стосується самих інвестиційних проєктів, то станом на початок 2009 р. 54 проєкти (21%) з понад 260 по Україні реалізовувалися в Донецькій області, питома вага якої за обсягами залучених коштів в межах територій пріоритетного розвитку та спеціальних економічних зон становила 51%.

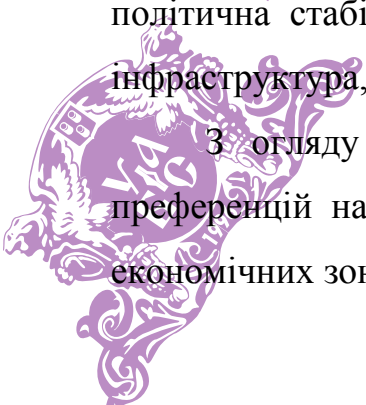
Не можемо не відзначити схожі риси у використанні переваг вільних економічних зон в Україні та Польщі. Перші такі зони були створені в обох країнах одночасно – у 1995 році, в Польщі це був євро парк «Мелец», а в

Україні – «Сиваш». Масштаби діяльності вільних економічних зон в Польщі та Україні також подібні, в Україні налічувалось близько 750 інвестиційних проектів, в Польщі – близько 650. Хоча за ефективністю даних інвестиційних проектів Польща сильно випереджала Україну, так на 1 інвестиційний проект профінансований в Польщі приходилось 7,39 млн. дол. США та 97 новостворених робочих місця, тоді як в Україні на 1 інвестиційний проект прийшло 2,1 млн. дол. США та 61 новостворене робоче місце. Okремо варто відзначити обсяги податкових пільг, наданих в межах вільних економічних зон, в Польщі на 1 інвестиційний проект в середньому прийшло 743 тис. дол. США податкових пільг, а в Україні – 1,11 млн. дол. США, що може свідчити про використання вільних економічних зон для відмивання бюджетних коштів.

З огляду на вищезазначене, виходячи з аналізу світового досвіду діяльності вільних економічних зон, можемо констатувати неефективність діяльності вільних економічних зон та територій пріоритетного розвитку в Україні, а отже їх вдосконалення є пріоритетним завданням державної регіональної та інвестиційної політики. Реагування лише на локальні проблеми діяльності вільних економічних зон дало ефект лише на короткий термін, чого було достатньо для керівників держави, враховуючи невеликі терміни між виборами та відсутність політичної відповідальності, системний підхід не застосовувався, оскільки швидкого результату він не давав, а отже не міг бути використаний для зростання політичних рейтингів.

Підсумувавши вітчизняний та світовий досвід організації вільних економічних зон, митні пільги часто не відіграють роль основного стимулу для іноземних інвесторів. Часто більш відчутну роль у залученні іноземних інвестицій відіграють такі фактори як прозора та стабільна нормативна база, політична стабільність, відсутність бюрократії, низька вартість нерухомості, інфраструктура, робоча сила, ринки збуту тощо.

З огляду на це розвинулася тенденція до відходу від податкових преференцій на індивідуальній основі. Характеристика окремих спеціальних економічних зон в країнах Європи наведена в таблиці 3.7.

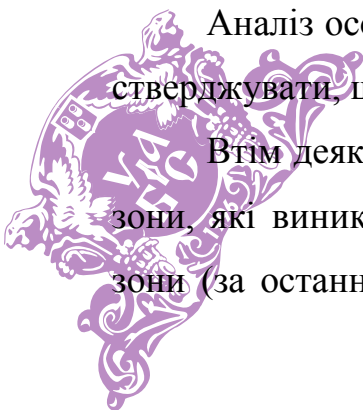

Таблиця 3.7 – Характеристика окремих спеціальних економічних зон в країнах Європи [173]

Країна	Тип зони (кількість)	Пільги		
		Митні	Податок на прибуток	ПДВ, майно, земля тощо
Чехія	Промислові зони (51)	-	-	Державні субсидії на створення нових робочих місць, продаж нерухомості за пільговими цінами
Молдова	Зони вільного підприємництва	Звільнення від мита на імпортування	Звільнення на 5 років, якщо частка іноземного капіталу в статутному капіталі становить більше 30%	
Хорватія	Вільні економічні зони (12)	Звільнення від мита реекспорту	При інвестиціях більше 130 тис. євро – звільнення на 5 років, інакше – 50%.	
Литва	Вільні економічні зони (2)		Знижка 80% на перші 5 р., на наступні 5 р. – 50%.	Пільгове оподаткування нерухомості
Болгарія	Вільні безмитні зони (7)	Звільнення від мита спільних підприємств	Звільнення на 5 років	
Румунія	Спеціальні економічні зони	Звільнення на 7 років від мита імпортованих матеріалів	при реінвестуванні прибутку знижка на 50%	
Югославія	Вільні безмитні зони (3)	Звільнення від мита імпорту сировини		Інвестиційна нерухомість не оподатковується
Латвія	Спеціальні економічні зони (4)	Звільнення	20% від встановленого розміру	звільнення від акцизу та ПДВ 20% податку на нерухомість
Угорщина	Вільні безмитні зони (33)	Звільнення від імпортованого мита	Знижка 20%	0% податок на нерухомість, пільги з податку на дивіденди.
	Зони вільного підприємництва			державні дотації
	Промислові зони (112)		Звільнення на 5 років	Пільги по амортизації
Білорусь	Вільні економічні зони (6)	Звільнення від мита	Знижка на 40-50%	податок на доходи від операцій з цінними паперами – 0,5, ПДВ – 0,5, звільнення від податку на нерухомість.

Аналіз особливих умов діяльності спеціальних економічних зон дозволив стверджувати, що кожна з них є по своєму унікальною.

Втім деяку їх класифікацію можна здійснити. По-перше, можна виділити зони, які виникли в ході економічної еволюції історично та штучно створені зони (за останні 30-40 років). Останні створювались переважно в Європі і їх

мотивами були підтримка депресивних регіонів та активізація зовнішньоекономічної діяльності.

Виходячи з даних мотивів, спеціальні економічні зони можна поділити на 2 умовні типи:

- зони, ізольовані митними бар'єрами, де діє внутрішнє законодавство, яке відрізняється від загальнонаціонального;
- зони, не відділені митними бар'єрами, де підприємства діють згідно загального законодавства країни, але мають певні податкові або інші пільги на умовно обмеженій географічній території всередині країни.

З функціональної точки зору розрізняють наступні види спеціальних економічних зон:

- торгово-виробничі;
- зовнішньоторгівельні;
- технопарки або технополіси;
- курортполіси;
- офшори (страхові, банківські).

Така класифікація не охоплює весь спектр форм та видів вільних економічних зон з їх специфічними особливостями, які тим більше можуть поєднуватися в нові структури та змінювати власну форму, через це думки щодо кінцевої кількості форм та видів спеціальних економічних зон різняться, одні вчені вважають, що їх до 30, інші виділяють лише 15 [78].

Таким чином, ми можемо підсумувати, що хоч у світі вільні економічні зони є ефективним механізмом активізації інвестиційного кредитування, в т.ч. за рахунок залучення іноземних інвестицій, в Україні даний механізм не дав відчутних результатів.

Зважаючи на те, що українська економіка конче потребує активізації інвестиційних процесів, ми пропонуємо запровадити кардинально новий механізм організації пільгових режимів інвестування, а саме за рахунок створення спеціальних інвестиційних зон (СІЗ). Їх особливостями є наступне:

1. Не географічна а галузева або галузево-предметна орієнтація. Таким чином держава зможе спрямовувати інвестиційні кошти в галузі, де низький

рівень інноваційності, високий рівень зносу основних засобів або висока імпортозалежність.

2. Пільги СІЗ:

- відшкодування або звільнення від ПДВ (повністю або частково);
- Звільнення від акцизу (мита) при імпорті обладнання;
- Пільгове відведення земельних ділянок під будівництво;
- Звільнення підприємств, що реалізують інвестиційні проекти від сплати збору до ПФ з заробітної плати новостворених робочих місць на період інвестиційного кредиту;

3. Гарантії НБУ щодо підтримки ліквідності банків в межах інвестиційних кредитів;

4. Участь іноземних фінансових установ через купівлю спеціальних інвестиційних облігацій, емітованих вітчизняними банками.

5. Режим діяльності СІЗ повинен регулюватися спеціальним законом.

6. Визначення переліку та характеристик окремих СІЗ – ВРУ за поданням КМУ та НБУ;

7. Якщо СІЗ перетинаються – пільги обох зон додаються.

Нами пропонується запровадити в Україні наступні СІЗ:

1. Сільське господарство – тваринництво: об'єкти – створення комплексів завершеного виробництва типу «вирощування-переробка-продаж».

Пільги:

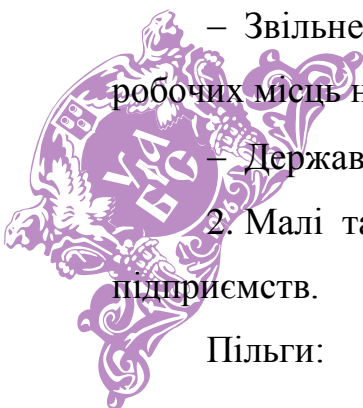
- Звільнення від ПДВ на корма та обладнання з переробки та зберігання продукції;
- Звільнення від мита імпортного обладнання з переробки продукції тваринництва;

– Звільнення від сплати внесків до ПФ з заробітної плати новостворених робочих місць на період інвестиційного кредиту;

– Державні гарантії по викупу виробленої продукції.

2. Малі та середні підприємства – створення нових середніх та малих підприємств.

Пільги:

- Звільнення від сплати внесків до ПФ з заробітної плати новостворених робочих місць на період інвестиційного кредиту;
- Звільнення від мита та акцизу обладнання, що купується за рахунок кредиту;
- Державні дотації на відшкодування 50% проценту по інвестиційному кредиту за перший рік користуванням кредитом;
- Гарантія НБУ щодо підтримки ліквідності банків за такими кредитами.

3. Інфраструктура – транспортна галузь, водо- та тепlopостачання, будівництво (реконструкція доріг, систем водо- та тепlopостачання, енергозбереження).

Пільги:

- Звільнення від сплати внесків до ПФ з заробітної плати новостворених робочих місць на період інвестиційного кредиту;
- Звільнення від мита та акцизу обладнання, що купується за рахунок кредиту;
- Державні дотації на відшкодування 50% проценту по інвестиційному кредиту за перший рік користуванням кредитом;
- Звільнення від податку на прибуток іноземних інвесторів.

Висновки за розділом 3

У даному розділі узагальнено напрямки державного регулювання банківського інвестиційного кредитування в Україні та світі; обґрунтовано функціональні засади розвитку в Україні спеціалізованих інвестиційних банків та спеціальних інвестиційних зон; визначено напрямки взаємодії банків та хедж-фондів в процесі банківського інвестиційного кредитування.

Узагальнення досвіду державного регулювання банківського інвестиційного кредитування в країнах Європи засвідчило, що головним його пріоритетом є стимулювання кредитно-інвестиційного забезпечення експортно-

орієнтованих та інноваційно-активних підприємств, а також малого та середнього бізнесу шляхом надання державних гарантій та пільгових інвестиційних кредитів. В Україні першочерговими заходами державного регулювання банківського інвестиційного кредитуваннями вважаємо скорочення інфляційного тиску на економіку, зменшення облікової ставки, застосування прогресивних технологій оцінювання ризику банківського інвестиційного кредитування пряму адміністративну підтримку інвестиційних проектів в пріоритетних галузях.

Як показав аналіз світового досвіду, близько половини інвестицій в розвиток інфраструктури національних економік різних країн світу забезпечують інвестиційні банки, які спеціалізуються на банківського інвестиційного кредитування. В Україні функціонування спеціалізованих інвестиційних банків було передбачено законодавством до 2010 р. як банків, в активах яких домінують цінні папери (понад 50% сукупних активів). Аналіз портфелю цінних паперів вітчизняних банків показав, що на 99% він складається зі спекулятивних цінних паперів (з метою отримання прибутку від курсової різниці у короткостроковому періоді).

В роботі обґрунтовано, що сьогодні з метою посткризового відновлення та розвитку реального сектору економіки назріла необхідність відновлення в Україні діяльності інвестиційних банків, які мають забезпечити нарощування обсягів банківського інвестиційного кредитування. В той же час, ми вважаємо, що ці банки мають функціонувати в якісно новому форматі – як банки, в яких понад 50% сукупних активів становлять не цінні папери, а інвестиційні активи: інвестиційних кредити (кредити на фінансування інвестиційних проектів), інвестиції в асоційовані та дочірні компанії, інвестиції в цільові інвестиційні облигації. Обґрунтовано необхідність розробки принципово нового підходу до формування структури власності цих банків, їх ресурсної бази, визначення напрямів діяльності та встановлення Національним банком України економічних нормативів. Обґрунтовано, що сьогодні доцільним буде створення інвестиційного банку на базі одного з тих банків, які були фактично націоналізовані під час фінансово-економічної кризи 2008-2009 рр. , тоді як в подальшому з метою

недопущення високої концентрації ризиків слід обмежити загальні активи цих банків на рівні 10% від сукупних активів банківської системи.

Специфіка банківського інвестиційного кредитування, що полягає у низькому рівні достовірності довгострокового прогнозування ймовірних грошових потоків від інвестиційних проектів та ринкової кон'юнктури, актуалізує питання пошуку банками ефективних механізмів зменшення власних ризиків не лише за рахунок удосконалення внутрішніх процедур ризик-менеджменту, а й шляхом перекладання частини ризиків на інші фінансові установи. З цією метою банки часто намагаються обмежити власну участь в операціях банківського інвестиційного кредитування лише роллю посередника. Так, наприклад, трастові банки (банки з довірчого управління) реалізують операції банківського інвестиційного кредитування за рахунок клієнта, який приймає на себе фінансові ризики. Також банки стають учасниками корпоративних інвестиційних фондів та опосередковано інвестують кошти в інвестиційні проекти. Одним із шляхів вирішення цієї проблеми ми вважаємо створення в Україні хеджевих інвестиційних фондів за участю в них банків як головних партнерів поряд з приватними інвесторами або державою. В роботі обґрунтовано функції, завдання та переваги для кожного з них від участі в цих фондах. Головним завданням хедж-фондів має стати інвестиційне кредитування розвитку підприємств за допомогою традиційних кредитних та фондових інструментів з мінімальним терміном в 1 рік. Це суттєво відрізняє їх від венчурних фондів, які спеціалізуються на пошуку цінних паперів, які не торгуються на біржах, або таких, що в найближчому майбутньому плануються до розміщення на біржі.

В роботі обґрунтовано ряд заходів щодо забезпечення транспарентності діяльності хедж-фондів, зокрема, щодо обов'язкового оприлюднення інформації про структуру власності фонду, резидентність партнерів, інвестиційну стратегію фонду, порядок відбору інвестиційних проектів для фінансування, поточні активи в управлінні фонду, поточні та завершені інвестиційні проекти тощо. З метою запобігання використанню хедж-фондів для легалізації незаконних доходів запропоновано обмежити мінімальний внесок у

них розміром у 150 тис. грн. та заборонити цим фондам фінансувати інвестиційні проєкти пов'язаних з партнерами суб'єктів господарювання.

Для забезпечення прозорості конкурентних відносин між інвесторами ми пропонуємо створити біржу інвестиційних проєктів як неприбуткову організацію, завданням якої є акумулювання технічної та фінансової інформації про інвестиційні проєкти, їх експертиза, організація торгів щодо права на фінансування інвестиційних проєктів, контроль за дотриманням комерційної таємниці, оформлення гарантійних зобов'язань та інших угод. В роботі обгрунтовано організаційний механізм та принципи функціонування цієї біржі.

Однією з умов активізації розвитку банківського інвестиційного кредитування є створення сприятливого інвестиційного клімату, зокрема – за допомогою вільних економічних зон або територій пріоритетного розвитку. В роботі досліджено досвід їх функціонування в різних країнах світу, визначено основні причини невиконання ними своїх завдань в Україні та обгрунтовано доцільність створення спеціальних інвестиційних зон, відмінність яких полягає не у географічній, а галузево-предметній спеціалізації. Розроблено пропозиції щодо режиму їх діяльності, законодавчого оформлення порядку їх створення та функціонування, встановлення податкових пільг та державних гарантій щодо підтримання ліквідності банків, які надають інвестиційні кредити для суб'єктів господарювання цих зон.

Основні наукові результати даного розділу було опубліковано у працях [111, 113, 117, 102, 100, 142, 151, 122, 158, 123, 126, 138, 106, 129, 125, 136, 135, 120, 133, 134, 103, 85, 86]

ВИСНОВКИ

У дисертації наведено теоретичне узагальнення та запропоновано нове вирішення науково-прикладної задачі, що полягає в удосконаленні методичного, інституціонального та інфраструктурного забезпечення розвитку БІК в Україні.

За результатами дисертаційного дослідження зроблено такі висновки:

1. Визначаючи сутність БІК, слід враховувати весь спектр форм надання банком фінансових ресурсів позичальнику (не тільки кредит, а й купівлю цільових облігацій, фінансовий лізинг, окремі види факторингу тощо), не обмежуючи при цьому джерела погашення ІК (не лише доходами від реалізації ІІ) та строки його надання (довгостроковість не є виключною ознакою БІК).

2. Класифікація видів та форм БІК залежно від цільового призначення ІК, його терміну, забезпечення, ризику, джерел погашення, виду винагороди банку, частоти надання, інструментів фінансового ринку, що використовуються для БІК відмежовує БІК від інших видів кредитування та інвестування.

3. Загальний рівень ризику БІК слід оцінювати на засадах сценарного аналізу та враховувати не тільки потенційні збитки, а й ймовірні вигоди від ІІ. Слід встановлювати граничне значення вартості управління ризиками БІК як максимальну вартість ресурсів (грошових, трудових, матеріальних), які банк може витратити для мінімізації можливих негативних результатів цього ІІ. Оптимальну суму ІК слід визначати з урахуванням типу кредитної політики банку, ресурсних потреб позичальника та його можливостей успішного погашення ІК.

4. Узагальнення аналітичної інформації свідчить, що частка банківських кредитів та інших позик у фінансуванні капітальних інвестицій в Україні хоч і зростає протягом останніх 5 років, проте є низькою (16,13%), тоді як в країнах Європи вона складає від 30% до 50%. Частка ІК в структурі кредитного портфелю банків протягом останніх 5 років практично не змінюється і є низькою

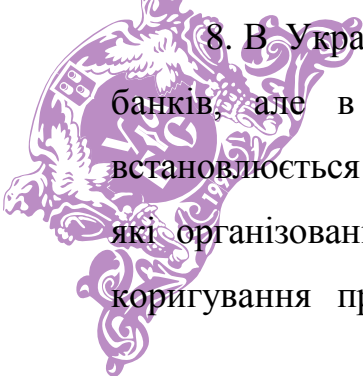
(близько 10% на початок 2013 р.). Основний акцент при розвитку БІК в Україні має бути зроблений на створенні державою сприятливих умов для його активізації, пошуку банками ефективних інструментів його здійснення, а також розробці механізмів управління специфічними ризиками БІК.

5. На основі побудованої предикативної регресійно-диференціальної моделі доведено, що в 1999-2012 рр. в Україні найбільший вплив на обсяги БІК мали ресурсні фактори (зокрема – темпи приросту депозитів на вимогу, до 1 року та від 1 до 2 років), а найменший – цінові (зокрема – темпи приросту середнього рівня кредитних процентних ставок та рівня інфляції). При збереженні існуючих тенденцій розвитку банківської системи та економіки в цілому обсяги БІК будуть зростати як в абсолютному вимірі, так і у відносному (в 2014 р. частка ІК в кредитному портфелі банків зростає на 23,54%).

6. Пріоритетним напрямком розвитку БІК в Україні має стати стимулювання процесів розширеного відтворення на інноваційній основі, а не екстенсивне розширення виробництва, причому переважно підприємств переробної промисловості, транспорту та зв'язку, будівельної та добувної галузей.

7. Дослідження взаємозв'язку БІК та фінансової стійкості банківської системи України показало, що цей взаємозв'язок носить суб'єктно-об'єктний характер: з одного боку, зміна обсягів кредитно-інвестиційної діяльності банків в значній мірі визначає рівень фінансової стійкості, причому з часовим лагом в 1 рік, що обумовлено відкладеністю в часі результатів БІК та їх відображенням у звітності банків; з іншого боку – вплив окремих індикаторів (ефективності діяльності банків, їх ліквідності, адекватності їх регулятивного капіталу та якості кредитного портфелю) є незначним, хоча всі вони у комплексі суттєво впливають на обсяги БІК без затримки у часі.

8. В Україні назріла необхідність відновлення діяльності інвестиційних банків, але в якісно новому форматі – як банків, спеціалізація яких встановлюється залежно не від форми активів, а від їх цільового призначення, та які організовані на засадах державно-приватного партнерства. Необхідним є коригування пріоритетних напрямів їх діяльності, підходу до формування

ресурсної бази, введення нормативу максимального ризику інвестиційних активів для них.

9. З цією перекладання частини ризиків на інші фінансові установи банки можуть увійти в якості головного партнера в хеджеві інвестиційні фонди, метою яких є інвестиційне кредитування розвитку підприємств за допомогою традиційних кредитних та фондових інструментів з мінімальним терміном в 1 рік. Для забезпечення прозорості конкурентних відносин між інвесторами запропоновано створити біржу ІІІ. З метою запобігання використанню хедж-фондів для легалізації незаконних доходів запропоновано обмежити мінімальний внесок у них розміром у 150 тис. грн. та заборонити цим фондам фінансувати ІІІ пов'язаних з партнерами суб'єктів господарювання.

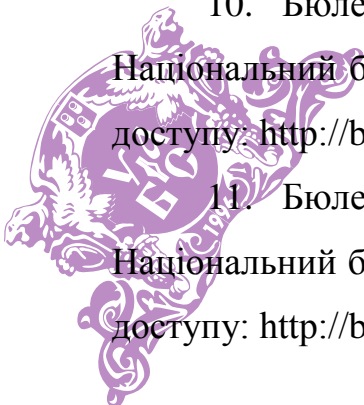
State Higher Educational Institution
"UKRAINIAN ACADEMY OF BANKING"
ON THE NATIONAL BANK OF UKRAINE

Державний вищий навчальний заклад
"УКРАЇНЬКА АКАДЕМІЯ БАНКІВСЬКОЇ СПРАВИ"
НАЦІОНАЛЬНОГО БАНКУ УКРАЇНИ

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Балабанов И. Т. Основы финансового менеджмента / Учеб. пособие. - 2-е изд., доп. и перераб. - М.: Финансы и статистика, 2009. – 512 с.
2. Балаянт Г. Р. Кредитування інвестиційних процесів в умовах становлення і розвитку ринкових відносин: автореф дисер. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук: 08.04.01 / – Тернопіль, 2010. – 19 с.
3. Балюк В. Довгострокове кредитування інвестиційних проектів / В. Балюк, А. Яцура // Банківська справа. – 2005. – № 3. – С. 31-39.
4. Банківська діяльність у сфері інвестицій: Навч. посібн. – Тернопіль: Екон. думка, 2001. – 360 с.
5. Банковское кредитование малого бизнеса: состояние, тенденции, проблемы [Электронный ресурс]// «Эксперт РА». – 2006. – Режим доступа : <http://www.raexpert.ru/researches/finmb/part2/>
6. Барановский Д. Что такое хедж-фонд?[Электронный ресурс] /Д.Барановский. – Режим доступа: www.stockportal.ru.
7. Барановський О. І. Стійкість банківської системи України [Текст] / О. І. Барановський // Фінанси України : Науково-теоретичний та інформаційно-практичний журнал . - 2007. - №9. - С. 75-87
8. Бочаров В.В. Финансовый анализ. – Учебное пособие. – «Питер», 2009. – 240 с.
9. Буренин А. Н. Управление портфелем ценных бумаг / А. Н.Буренин. – М.: НТО им. ак. С. И. Вавилова, 2012. – 440с.
10. Бюлетень Національного банку України[Електронний ресурс] / Національний банк України. Офіційне представництво. – 2012. – №8. – Режим доступу: <http://bank.gov.ua/>
11. Бюлетень Національного банку України[Електронний ресурс] / Національний банк України. Офіційне представництво. – 2012. – № 2. – Режим доступу: <http://bank.gov.ua/>

12. Бюлетень Національного банку України [Електронний ресурс] / Національний банк України. Офіційне представництво. – 2009. – №8. – Режим доступу: <http://bank.gov.ua/>

13. Бюлетень Національного банку України [Електронний ресурс] / Національний банк України. Офіційне представництво. – 2010. – №8. – Режим доступу: <http://bank.gov.ua/>

14. Бюлетень Національного банку України [Електронний ресурс] / Національний банк України. Офіційне представництво. – 2011. – №8. – Режим доступу: <http://bank.gov.ua/>

15. Бюлетень Національного банку України [Електронний ресурс] / Національний банк України. Офіційне представництво. – 2012. – №8. – Режим доступу: <http://bank.gov.ua/>

16. Васильєва Т. А. Банківське фінансування інноваційної діяльності : монографія. – Суми : Ділові перспективи. – 2006. – 60 с.

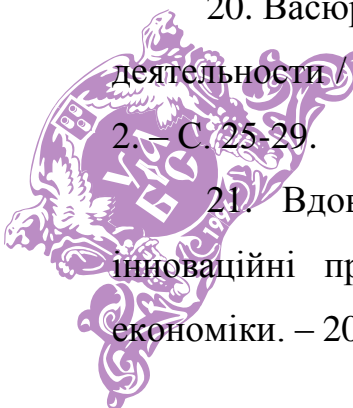
17. Васильєва Т. А. Порівняльний аналіз підходів до визначення собівартості інвестиційного банківського кредиту [Текст] / Т. А. Васильєва // Забезпечення сталого розвитку банківської діяльності : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. 11 жовтня 2007 р. – К, 2007. – С. 61-64.

18. Васильєва Т. А. Державні інвестиційно-інноваційні банки: проблеми та перспективи функціонування / Т. А. Васильєва, В. В. Оніщенко // Науковий вісник: Фінанси, банки, інвестиції. – 2011. – №3. – С. 58-63.

19. Васильєва Т. А. Інвестиційний менеджмент. Основи управління інноваційними проектами / Васильєва Т. А. // Бізнес-адміністрування: Магістерський курс: Підручник / за ред. Л. Г. Мельника, С. М. Ілляшенка, І. М. Сотник. – Суми: ВТД "Університетська книга", 2008. – 896 с.

20. Васюренко О. Пути развития кредитного обеспечения инновационной деятельности / О. Васюренко, И. Пасечник // Экономика Украины. – 2000. – № 2. – С. 25-29.

21. Вдовиченко А. Фінансові ресурси населення та їх вплив на інноваційні процеси в Україні / А. Вдовиченко // Актуальні проблеми економіки. – 2009. – №1. – С. 207-217.

22. Владичин У.В. Роль кредитування в економічному зростанні України / У.В. Владичин // Фінанси України. – 2004. – № 1. – С. 96-102.
23. Владичин У.В. Роль кредитування в економічному зростанні України / У.В. Владичин // Фінанси України. – 2004. – № 1. – С. 96-102.
24. Вовк В.Я. Кредитування і контроль: Навч. посібник [Текст] / В.Я. Вовк, О.В. Хмеленко. – К. : Знання, 2008. – 463 с.
25. Вожжов А. П. Використання змінної частини поточних пасивів банків як інвестиційних ресурсів [Текст] : общественно-политическая литература / А. Вожжов // Вісник Національного банку України. - 2003. - №12. - С. 18-21
26. Вожжов А.П. Інвестиційне кредитування комерційними банками / Вожжов А.П., Бондар О.А., Бородін С.В., Панова Н.В. // Фінанси України. – 2003. – № 12. – С. 84-97.
27. Вожжов А. П. Інвестиційне кредитування комерційних банків: зміст і вимоги до формування ресурсної бази [Текст] : общественно-политическая литература / А. Вожжов, Н. Попова // Банківська справа. - 2003. - №1. - С. 73-79
28. Вожжов А. П. К оценке потенциала коммерческих банков в активизации инвестиционного процесса в Украине [Текст] / А.П. Вожжов, Н.В. Кузнецова // Вестник СевГТУ. - Севастополь, 2001. - Вып. 33: Экономика и финансы. - С. 64-69.
29. Восточная Европа: инвестиции [Электронный ресурс]// Данные исследования компании Ernst & Young.–Режим доступа :<http://ukrbuilp.ud.ua/2012/03/04/vostochnaya-evropa-investicii-v-nedvizhimost-za-2011-g-udvoilis.html>
30. Говорунов А. А. Механизм банковского инвестиционного кредитования : автореф. дис. на соискание науч. степени канд. экон. наук : спец. 08.00.10 «Финансы, денежное обращение и кредит» / Говорунов Алексей Александрович. – С.-Петербург., 2005. – 24 с.
31. Государственная программа кредитования малого бизнеса в России [Электронный ресурс] / RussianBusinessCreditGroup. – Режим доступа : http://www.rbcgroup.ru/articles/item_15.html

32. Грицай Т.Л. Інвестиційний проект як об'єкт банківського кредитування та управління / Т.Л. Грицай // Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України : збірник тез доповідей XIII Всеукраїнської науково-практичної конференції (28-29 жовтня 2010 р.) : у 2 т. / Державний вищий навчальний заклад «Українська академія банківської справи Національного банку України». – Суми, 2010. – Т. 1. – С. 32-33.

33. Гроші та кредит: Підручник / М. І. Савлук, А. М. Мороз, М. Ф. Пуховкіна та ін.; За заг. ред. М. І. Савлука. – К.: КНЕУ, 2001. — 599 с.

34. Гуцал, І. С. Банківське кредитування суб'єктів ринку в трансформаційній економіці України: (питання теорії, методики, практики) [Текст] / І. С. Гуцал. - Л. : ВАТ "БІБЛЬОС", 2001. - 242 с.

35. Д'яконов К. М. Концептуальні засади удосконалення механізму управління кредитним ризиком в банку / К. М. Д'яконов // Финансы, учет, банки. – 2010. – № 1(16). – С. 164–171

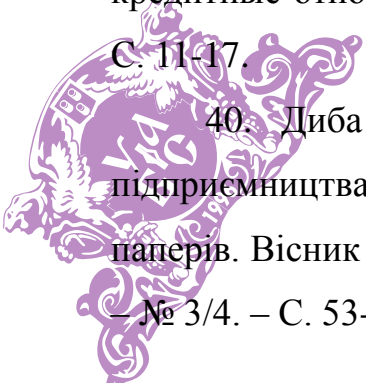
36. Д'яконов К. М. Підходи до управління інвестиційним портфелем банку / К. М. Д'яконов // Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України [Текст] : збірник тез доповідей X Всеукраїнської науково-практичної конференції (22–23 листопада 2007 р.) : у 2 т. / Державний вищий навчальний заклад «Українська академія банківської справи Національного банку України». – Суми : ДВНЗ «УАБС НБУ», 2010. – Т. 1. – С. 134-136

37. Данілов, Олександр Дмитрович. Інвестування [Техт] : навчальний посібник / О. Д. Данілов, Г. М. Івашина, О. Г. Чумаченко, 2001. - 364 с.

38. Деньги, кредит, банки / [Г.С. Панова и др.] ; под ред. О.И. Лаврушина. - 11-е изд., исправл. и доп. - М.: КНОРУС, 2013. - 448 с.

39. Дзюблюк А. Интеграция банковского и промышленного капиталов и кредитные отношения / А. Дзюблюк // Экономика Украины. – 2002. – №. 10. – С. 11-17.

40. Диба О. Інвестиційне кредитування середнього і малого підприємництва у зарубіжних країнах / О. Диба, О. Домерат // Ринок цінних паперів. Вісник Державної комісії з цінних паперів та фондового ринку. – 2011. – № 3/4. – С. 53-61.

41. Дубогриз Є. Перший Інтернаціонал [Електронний ресурс] / Є.Дубогриз // Український діловий тижневик “Контракти”. – 2007. – № 35. – Режим доступу: www.finmarket.biz.

42. Дудинець Л.А. Пайовий інвестиційний фонд як метод управління проблемними активами банків в умовах фінансової нестабільності / Л.А. Дудинець // Вісник Університету банківської справи Національного банку України. – 2012. – № 2 (14). – С. 287-292

43. Едророва В.Н. Пути совершенствования кредитной политики / В.Н.Едророва, С.Ю. Хасянова // Финансы и кредит. – 2002. – № 4. – С. 2-8.

44. Ермошенко Н. Определение угрозы национальным интересам государства в финансово-кредитной сфере / Н. Ермошенко // Экономика Украины. – 1999. – № 1. – С. 6-11.

45. Єлейко, Я. І. Інвестиції, ризик, прогноз [Text] : навчальний посібник / Я. І. Єлейко, О. І. Єлейко, К. Є. Раєвський, 2000. - 176 с.

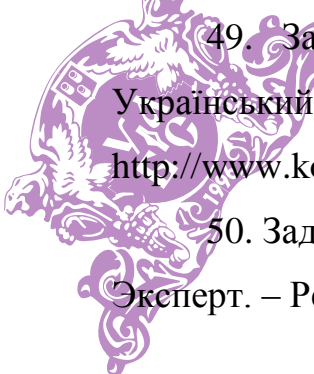
46. Єльник І. Хедж-фонди як об'єкт інвестування [Електронний ресурс] / І.Єльник. – Режим доступу: http://209.85.135.104/search?q=cache:0CRtBR9GAxcJ:uafr.com.ua/analitika/mignar_oglad/hedg_fond.

47. Жуйков С.Г. Банківське інвестиційне кредитування сільськогосподарських підприємств в Україні: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук : 08.00.08 «Гроші, фінанси і кредит» / С. Г. Жуйков. – К., 2011. – 20 с.

48. Жукова Н. Особливості кредитування комерційними банками суб'єктів господарювання в Україні / Н. Жукова // Банківська справа. – 2006. – № 2. – С. 65-72.

49. Задерей Н. Вибору.net. [Електронний ресурс] / Н. Задерей // Український діловий тижневик “Контракти”. – 2006. – № 15. – Режим доступу: <http://www.kontrakty.com.ua>.

50. Задерей Н. Жилье в кредит [Електронний ресурс] / Н.Задерей // Эксперт. – Режим доступа: <http://www.prostobank.ua>

51. Зубарев А.А. Формирование эффективной инвестиционной политики в макро- и микроэкономических системах в условиях рыночных отношений / А.А.Зубарев. – СПб.: Изд-во СПбГУЭФ, 1998. – 355 с.

52. Игошин, Н.В. Инвестиции. Организация управления и финансирование [Текст] : учебник / Н. В. Игошин, 1999. - 413 с.

53. Інвестиційне кредитування [Електронний ресурс] / UniCreditBank. Електронний портал. – Режим доступу: <http://www.unicredit.com.ua/>

54. Інвестиційне кредитування комерційними банками [Текст] : общественно-политическая литература / А.П. Вожжов, О.Л. Бондар, С.В. Бородин, Н.В. Попова // Фінанси України. - 2003. - №12. - С. 84-97

55. Інвестиції в основний капітал за джерелами фінансування у 2011 році [Електронний ресурс] / Державна служба статистики України. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua/>

56. Іщук С.О. Фінансово-кредитні потреби підприємству країни / С.О. Іщук // Регіональна економіка. – 2001. – № 1. – С. 98-105.

57. Капітальні інвестиції за січень-червень 2012 року. Експрес-випуск [Електронний ресурс] // Державна служба статистики України. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>

58. Кобичева О.С. Особливості проектного фінансування в банківській сфері / О.С. Кобичева // Наука й економіка. – 2010. – № 4 (20). – С. 34-37.

59. Коваленко І. В. Інвестиційне кредитування переробних підприємств апк банківськими установами / І. В. Коваленко // Культура народів Причорномор'я. – 2008. – № 126. – С. 45–48.

60. Коган И.Ю. Кредитование в системе источников финансирования жилищного строительства: структурный анализ / И.Ю. Коган// Банковские услуги. – 2002. – № 3.

61. Козьменко, С. М. Проблеми та перспективи розвитку спеціалізованого інвестиційного банкінгу [Текст] / С. М. Козьменко, С. В. Леонов // Економічні науки. Серія «Облік і фінанси» : зб. наук. праць / Луцький національний технічний університет. – Луцьк, 2008. – Вип. 5 (20). - Ч. 1. – С. 251-270.

62. Колодізев О.М. Фінансове забезпечення інноваційного розвитку національної економіки : дис. док. економ. наук : спец. 08. 00. 08 - гроші, фінанси і кредит / О.М. Колодізев – Суми, 2011. – 508 с.

63. Корнеєв В.В. Фінансові посередники як інститути розвитку. – К.: Основа, 2007. – 192 с.

64. Кравченко І. Банківська система та проблеми стратегічного розвитку / Кравченко І., Багратян Г., Мазіна Є. // Вісник Національного банку України. – 2012. – № 1. – С. 7-10.

65. Кравчук Г. В. Тенденції розвитку світових фінансів та їх врахування при реструктуризації фінансової системи України [Текст] / О. В. Козьменко, Г. В. Кравчук, Д. М. Дмитренко // Вісник ЖДТУ. - 2010. - №2 (52). - С. 336-338

66. Кредитно інвестиційна діяльність банків України // Світ фінансів. – 2005. – Вип. 1, березень. – С. 14–24

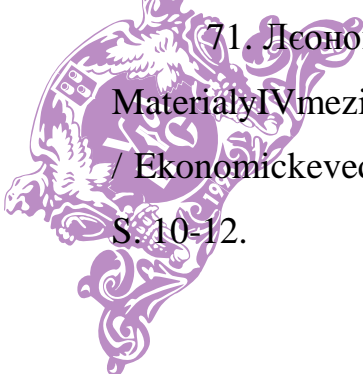
67. Крушвиц, Л. Финансирование и инвестиции. Неоклассические основы теории финансов [Text] : учебник : пер. с нидер. / Л. Крушвиц ; ред. В. В. Ковалев, 2000. - 400 с.

68. Лаврушин О.И. Банковское дело: современная система кредитования : учебное пособие / О.И. Лаврушин, О.Н. Афанасьева, С.Л. Корниенко ; под ред. засл. деят. науки РФ, д-ра экон. наук, проф. О.И. Лаврушина. — 3-е изд., доп. - М. : КНОРУС, 2007. - 264 с.

69. Ларионова И.В. Стабильность банковской системы в условиях переходной экономики: дис. на соискание уч. степени док. экон. наук : 08.00.10 «Финансы, денежное обращение и кредит» / И.В. Ларионова. –М., 2001. –415 с.

70. Леонов С. В. Інвестиційний потенціал банківської системи : методологія формування та використання : дис. доктора економ. наук : спец. 08. 00. 08 –«Гроші, фінанси і кредит» / С. В. Леонов. – Суми, 2009. – 462 с.

71. Леонов С.В. Функції банків на ринку інвестування / С.В. Леонов // Materialy IV mezinarodnivedeckopraktickaconference “Zpravyvedeckedeje – 2008” / Ekonomickévedy: Praha. Publishing House “Education and Scienc” s.r.o. – Dil 1.– S. 10-12.

72. Леонов, С. В. Використання інвестиційного потенціалу банків у фінансовому забезпеченні інноваційного розвитку в Україні [Текст] / С. В. Леонов // Проблеми фінансового забезпечення інноваційного розвитку : монографія / за заг. ред. Т. А. Васильєвої, В. Г. Боронос. – Суми : Вид-во СумДУ, 2009. – Розд. 5. – С. 178 – 199

73. Леонов, С. В. Місце інвестиційного потенціалу банківської системи в механізмі розширеного відтворення [Текст] / С. В. Леонов // Вісник Української академії банківської справи. - 2009. - № 2 (27). - С. 49 – 54.

74. Літньовський Г.Г. Банківське інвестиційне кредитування, як основний фактор фінансування інноваційної діяльності / Г.Г. Літньовський // Труды Одесского политехнического университета. – 2007. – вып. I (27). – С. 306-309.

75. Луців, Б. Л. Напрями формування й розвитку інвестиційно-банківських інститутів в Україні [Текст] / Б. Л. Луців // Вісник Української академії банківської справи. - 2001. - №10. - С. 45 – 51

76. Мадера А. Г. Моделирование и принятие решений в менеджменте / А. Г. Мадера. – 2-е изд. М.: Изд-во ЛКИ, 2012. – 688 с.

77. Майорова Т.В. Інвестиційна діяльність: Навчальний посібник / Т В Майорова. – К.: Центр навчальної літератури, 2004. – 376 с

78. Максаковський В.П. Вільні економічні зони / В.П. Максаковський// К.: Економіст,1999. – 420 с.

79. Максимова Т.Н. Инвестиционный процесс в регионе. Оценка роли и проблем участия банков / Максимова Т.Н., Полянская Э.В., Мазурина Т.Ю. // Деньги и кредит. – 2001. – № 6. – С. 38-41.

80. Масленченков Ю.С. Финансовый менеджмент банка : учеб. пособие для вузов / Ю.С. Масленченков . – М. : ЮНИТИ-ДАНА, 2003 . – 400 с.

81. Матвієнко І.В. Банківське інвестиційне кредитування / І.В. Матвієнко // Фінанси України. – 2005. – № 12. – С. 128-132.

82. Меликьян Г.Г. Развитие банковской системы России и инвестиции: достижения и проблемы / Г.Г. Меликьян// Деньги и кредит. – 2006. – № 1. – С. 3-7.

83. Михайленко О. В. Основні напрямки вдосконалення механізму інвестиційного кредитування / О. В. Михайленко // Наукові праці Національного університету харчових технологій. – 2006. – № 19, Ч. I. – С. 90-93.

84. Мошенець О. Полотно для інвестиції [Електронний ресурс] / О.Мошенець. –Режим доступу: <http://www.pravex.com/ukr/press/news/smi/2007-07/8473>

85. Н.Б. Перзеке, О.С. Мочалина. Учебно-методическое пособие по курсу «Банковские операции». – Симферополь: Таврический национальный университет им. В.И. Вернадского, 2009. – 135 с.

86. Н.Б. Перзеке, О.С. Сиваш. Инвестиционное кредитование: Учебное пособие. Симферополь: Таврический национальный университет им. В.И. Вернадского, 2007. – 143 с.

87. Налог с оборота после присоединения Эстонии к Европейскому Союзу[Электронный ресурс] / Эстонская Торгово-промышленная палата, 2004. – Режимдоступу :http://www.vneshmarket.ru/content/document_r_CE0C5E54-4873-48EE-8D79-A632BCB2D189.html

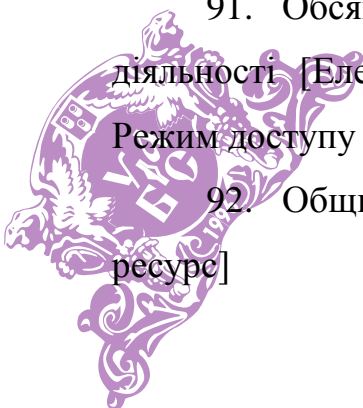
88. Наукова та інноваційна діяльність (1990-2011 рр.) [Електронний ресурс] // Державна служба статистики України. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>

89. Николайчук И.Н. Банковское инвестиционное кредитование сезонных предприятий [Текст] / И.Н. Николайчук, Н.Б. Перзеке // Культура народов Причерноморья. – 2008. - №137. - С. 64-66.

90. Новицкий Н. Ориентиры инвестиционной и инновационной деятельности / Н. Новицкий // Экономист. – 1999. – № 3. – С. 27-34.

91. Обсяги реалізованої продукції в Україні за видами економічної діяльності [Електронний ресурс]/ Державна служба статистики України. – Режим доступу : <http://ukrstat.gov.ua/>

92. Общий обзор экономики Боснии и Герцеговины [Электронный ресурс] // Полед. – Режимдоступу

:http://www.vneshmarket.ru/content/document_r_1DBE9CB2-036A-4A33-9DE3-A5E04493E598.html

93. Осецький В.Л. Інвестиції як інструмент інноваційного розвитку економіки / В.Л. Осецький // Вісник Української академії банківської справи. – 2005. – №1. – С. 3-7.

94. Парфенюк Є. І. Розвиток банківського інвестиційного кредитування підприємництва в Україні: автореф. дис. ... канд. екон. наук : 08.00.08 / Є. І. Парфенюк. – Л., 2011. – 20 с.

95. Первозванский А.А., первозванская Т.Н. Финансовый рынок: расчет и риск. – М.: Инфра-М, 1994. – 192 с.

96. Пересада А. А., Майорова Т. В. Інвестиційне кредитування: Навч.-метод. посібник для самост. вивч. дисц. – К.: КНЕУ, 2002. – 272 с.

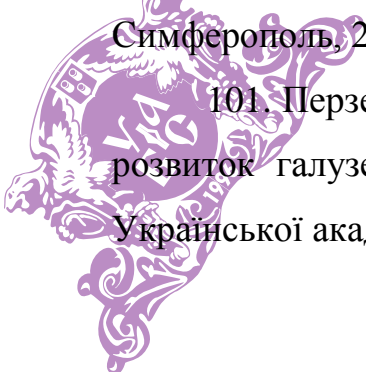
97. Пересада А.А. Інвестиційне кредитування: навч. посібник / А.А. Пересада, Т.В. Майорова – К.: КНЕУ, 2002. – 271 с.

98. Перзеке М.Б. Банківське кредитування як джерело фінансування інвестиційного процесу [Текст] / М.Б. Перзеке // Фінанси України. – 2001. – №3. – С. 138-141.

99. Перзеке М.Б. Вибір та застосування інструментів регулювання процентного ризику банку / М.Б.Перзеке, О.М.Пожар // Управління ризиками банків [Текст] : монографія у 2 томах. Т. 2: Управління ринковими ризиками та ризиками системних характеристик / [А. О. Єпіфанов, Т. А. Васильєва, С. М. Козьменко та ін.] / за ред. д-ра екон. наук, проф. А. О. Єпіфанова і д-ра екон. наук, проф. Т. А. Васильєвої. – Суми : ДВНЗ “УАБС НБУ”, 2012. – С.56-82.

100. Перзеке М.Б. Використання закордонного досвіду державної політики у сфері банківського інвестиційного кредитування в Україні [Текст] / М.Б. Перзеке // Экономика Крыма: научно-практический журнал / Симферополь, 2012. - № 4 (41). – С. 430-43.

101. Перзеке М.Б. Вплив банківського інвестиційного кредитування на розвиток галузей національної економіки [Текст] / М.Б. Перзеке // Вісник Української академії банківської справи. – 2013. - № 1(34). - С. 94-100.

102. Перзеке М.Б. Державна політика у сфері банківського інвестиційного кредитування: закордонний досвід та вітчизняні реалії [Текст] / Перзеке М.Б. // Економічний форум. – Луцьк : Луцький національний технічний університет, 2013. - № 1. – С. 355-363.

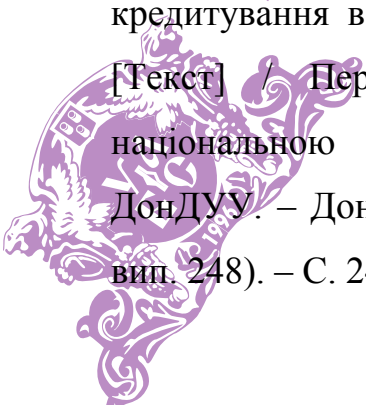
103. Перзеке М.Б. Інструменти державного впливу на систему банківського інвестиційного кредитування [Текст] / Перзеке М.Б. // Особливості фінансово-економічного та організаційно-правового регулювання відтворювальних процесів за інноваційно-інвестиційною моделлю : матеріали Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції, (Чернівці, 23 листоп. 2012 р. / МОНмолодьспорту України, Буковинський державний фінансово-економічний університет. – Чернівці : БДФЕУ, 2012. - С. 91-92.

104. Перзеке М.Б. Можливості банківського кредитування інвестиційного процесу в умовах економічного зростання [Текст] / М.Б. Перзеке // Проблеми трансформації економіки України: Зб. Наук. Пр. – Д.: Вид-во Дніпропетр. Ун-ту, 2000. –С 70-74.

105. Перзеке М.Б. Процентна ставка за банківськими кредитами в умовах посилення міжнародної інтеграції банківської системи України [Текст] / Н.Б. Перзеке // Моделі та стратегії євро інтеграції України: економічний і правовий аспекти: Збірник матеріалів ІХ міжнародної науково-практичної конференції, 30 травня 2006 р. – К.: УАЗТ, 2006. – С. 302-304.

106. Перзеке М.Б. Розвиток банківського інвестиційного кредитування як чинник європейської інтеграції України [Текст] / Н.Б. Перзеке // Міжнародна торгівля у контексті європейської інтеграції: проблеми теорії і практики. Збірник матеріалів. – К.: УАЗТ, 2005. – С. 245-246.

107. Перзеке М.Б. Розвиток системи банківського інвестиційного кредитування в Україні та її роль у забезпеченні відтворювального процесу [Текст] / Перзеке М.Б. // Розвиток економічних методів управління національною економікою та економікою підприємства: зб.наук.праць / ДонДУУ. – Донецьк: ДонДУУ, 2012. – т. XIII. – 400 с. – (серія «Економіка»; вип. 248). – С. 243-255.

108. Перзеке Н.Б. Анализ состояния кредитного рынка крымского региона и возможностей расширения банковского кредитования инвестиционного процесса [Текст] / Г.Г. Ермоленко, Н.Б. Перзеке // Ученые записка Таврического национального университета им. В.И. Вернадского. Серия «Экономика». Том 14 (53). 2001 г. – №1. – С. 26-31.

109. Перзеке Н.Б. Банки с иностранным капиталом на крымском региональном кредитном рынке [Текст] / Н.Б. Перзеке // Теория и практика экономики и предпринимательства /Материалы V Юбилейной Международной научно-практической конференции. Алушта, 5-7 мая 2008 года. – Симферополь, 2008. – С. 88.

110. Перзеке Н.Б. Банковское инвестиционное кредитование как экономическая категория [Текст] / Н.Б. Перзеке // Ученые записки Таврического национального университета им. В.И. Вернадского. Серия «Экономика и управление». Том 22 (61). – 2009. № 1. С. 77-82.

111. Перзеке Н.Б. Банковское кредитование инвестиционного процесса в Автономной Республике Крым: проблемы и перспективы [Текст] / Н.Б. Перзеке // Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України: Збірник наукових праць. Т. 6. – Суми: ВВП «Мрія-1» ЛТД, 2002. – С. 280-284.

112. Перзеке Н.Б. Влияние банковского инвестиционного кредитования на развитие национальной экономики / Н.Б. Перзеке // Финансовая архитектура в системе экономических преобразований [Текст] : сб. трудов международной научно-практической конференции / ТНУ имени В.И. Вернадского. – Симферополь : ДИАЙПИ, 2013. – С. 153-154.

113. Перзеке Н.Б. Влияние интеграционных процессов в банковской сфере на инвестиционное кредитование [Текст] / Н.Б. Перзеке // Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України: Збірник наукових праць. Т. 21. – Суми: УАБС НБУ, 2007. – С. 292-296.

114. Перзеке Н.Б. Влияние интеграционных процессов на рынок инвестиционного кредитования крымского региона [Текст] / Н.Б. Перзеке // Актуальные проблемы и перспективы развития экономики Украины

/Материалы VI Международной научно-практической конференции. Алушта, 28-30 сентября 2007 года. – Симферополь, 2007. – С. 152.

115. Перзеке Н.Б. Влияние экономического кризиса на депозитный рынок АР Крым и Украины [Текст] / Н.Б. Перзеке, В.В. Шигалёва // Культура народов Причерноморья. – 2012. - № 223. – С. 65-68.

116. Перзеке Н.Б. Интеграционные процессы в банковской сфере и банковское инвестиционное кредитование [Текст] / Ю.Ф. Шелудько, Н.Б. Перзеке // Культура народов Причерноморья. – 2008. - №137. – С. 88-90.

117. Перзеке Н.Б. Использование банковского инвестиционного кредитования в рекреационно-туристической сфере [Текст] / Перзеке Н.Б., Казарина О.А. // Культура народов Причерноморья. – 2011. - № 201. – С. 36-38.

118. Перзеке Н.Б. Использование банковского инвестиционного кредитования в условиях экономического кризиса [Текст] / Н.Б. Перзеке // Міжнародна банківська конкуренція: теорія і практика: Збірник тез доповідей IV Міжнародної науково-практичної конференції (21-22 травня 2009 р.) : у 2 т. / Державний вищий навчальний заклад «Українська академія банківської справи Національного банку України». – Суми: ДВНЗ «УАБС НБУ», 2009. – Т. 1. – С. 75-76.

119. Перзеке Н.Б. К вопросу оценки эффективности банковского инвестиционного кредитования [Текст] / Н.Б. Перзеке // Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України [Текст] : збірник тез доповідей XV Всеукраїнської науково-практичної конференції (8–9 листопада 2012 р.) / Державний вищий навчальний заклад «Українська академія банківської справи Національного банку України». – Суми : ДВНЗ «УАБС НБУ», 2012. – С. 156-158.

120. Перзеке Н.Б. Концептуальная модель стимулирования банковского инвестиционного кредитования [Текст] / Н.Б. Перзеке // Міжнародна банківська конкуренція: теорія і практика: Збірник тез доповідей VI Міжнародної науково-практичної конференції (27-28 травня 2011 р.) : у 2 т. / Державний вищий навчальний заклад «Українська академія банківської справи Національного банку України». – Суми: ДВНЗ «УАБС НБУ», 2011. – Т. 2. – С. 29-31.

121. Перзеке Н.Б. Кредитная политика в современных условиях [Текст] / Н.Б. Перзеке, Н.В. Романько // Культура народов Причерноморья. – 2010. - № 180. – С. 128-130.

122. Перзеке Н.Б. Макроэкономика и экономическая политика как инструмент стимулирования инвестиционного процесса [Текст] / Н.Б. Перзеке // Ученые записки Симферопольского государственного университета. – Симферополь. – 1997. - № 3 (42). – С. 50-56

123. Перзеке Н.Б. Макроэкономический анализ кризиса в экономике Украины и Крыма / Н.Б. Перзеке / Материалы I научных чтений. – Симферополь, СГУ, 1996. – С. 51-52

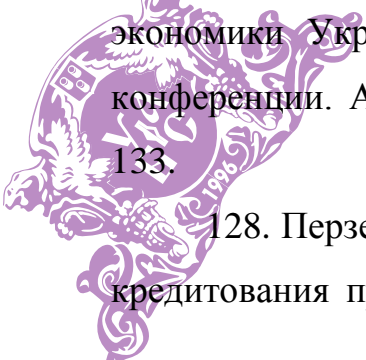
124. Перзеке Н.Б. Моделирование процентной ставки по инвестиционным кредитам в условиях конкуренции на кредитном рынке [Текст] / Н.Б. Перзеке // Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України: Збірник наукових праць. Т. 17. – Суми: УАБС НБУ, 2006. – С. 184-191.

125. Перзеке Н.Б. Некоторые особенности инвестиционного кредитования в Крыму [Текст] / Н.Б. Перзеке // Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України: Збірник тез доповідей ІХ Всеукраїнської науково-практичної конференції (9-10 листопада 2006 р.). – Суми: УАБС НБУ, 2006. - С. 73-74.

126. Перзеке Н.Б. Об ограниченности возможностей создания кредитных ресурсов коммерческими банками [Текст] / Н.Б. Перзеке // Фінанси України: Матеріали 2-ої міжнародної науково-практичної конференції: м. Дніпропетровськ, 15 травня 1998 р. – Збірник наукових праць. Дніпропетровськ: Видавництво «Навчальна книга», 1998. – С. 44-45.

127. Перзеке Н.Б. Основные характеристики банковского кредитования [Текст] / Н.Б. Перзеке // Актуальные проблемы и перспективы развития экономики Украины / Материалы VII Международной научно-практической конференции. Алушта, 26-28 сентября 2008 года. – Симферополь, 2008. – С. 133.

128. Перзеке Н.Б. Особенности банковского инвестиционного кредитования предприятий рекреационно-туристического комплекса [Текст] /

Н.Б. Перзеке // Проблемы і перспективи розвитку банківської системи України: Збірник наукових праць. Т. 19. – Суми: УАБС НБУ, 2007. – С. 282-287.

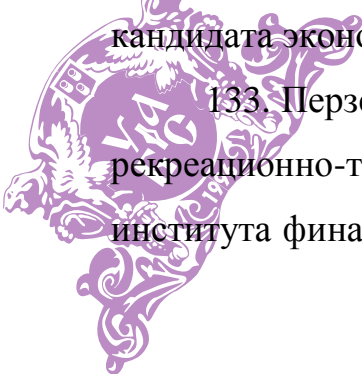
129. Перзеке Н.Б. Особенности банковского инвестиционного кредитования предприятий рекреационно-туристического комплекса [Текст] / Н.Б. Перзеке, Ю.Н. Попова // Актуальные проблемы и перспективы развития экономики Украины /Материалы V Международной научно-практической конференции. Алушта, 28-30 сентября 2006 года. – Симферополь, 2006. – С. 152.

130. Перзеке Н.Б. Особенности банковского инвестиционного кредитования в Автономной Республике Крым / Н.Б. Перзеке // Проблемы і перспективи розвитку банківської системи України [Текст]: Збірник тез доповідей XI Всеукраїнської науково-практичної конференції (30-31 жовтня 2008 р.): у 2-х т. /Державний вищий навчальний заклад “Українська академія банківської справи Національного банку України”. – Суми: ДВНЗ “УАБС НБУ”, 2008. – Т. 1. - С. 94-95.

131. Перзеке Н.Б. Особенности банковского инвестиционного кредитования в АР Крым [Текст] /Н.Б. Перзеке // Архитектоника финансового пространства и его интеграционные приоритеты: сб. трудов международной научно-практической конференции, ТНУ имени В.И. Вернадского. – Симферополь, 2012, с. 151-153.

132. Перзеке Н.Б. Особенности инвестиционного кредитования предприятий рекреационно-туристического комплекса Украины [Текст] / Н.Б. Перзеке // Материалы Межвузовской научно-практической конференции ученых, руководителей, специалистов и преподавателей на тему: «Финансовая и банковская система Украины и Крыма и пути ее совершенствования в современных условиях» (30 ноября 2006 года)./ Под общей научной редакцией кандидата экономических наук Сироша Н.В. – Симферополь, 2006. - С. 104.

133. Перзеке Н.Б. Особенности инвестиционного кредитования рекреационно-туристического бизнеса [Текст] / Н.Б. Перзеке // Интеграция института финансово кредитных отношений в мировое сообщество: Сб. трудов

украинской научно-практической конференции. – Симферополь, 2011 – ТНУ имени В.И.Вернадского, 2011. – С. 145-147.

134. Перзеке Н.Б. Особенности инвестиционного кредитования рекреационно-туристического бизнеса [Текст] / Н.Б. Перзеке // Актуальные проблемы и перспективы развития экономики Украины /Материалы XI Международной научно-практической конференции. Алушта, 4-6 октября 2012 года. – Симферополь, 2012. - С. 69-70.

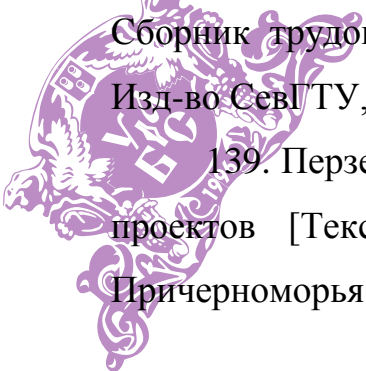
135. Перзеке Н.Б. Открытие временных отделений банка в курортных городах при инвестиционном кредитовании / Н.Б. Перзеке // Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України [Текст]: Збірник тез доповідей XIII Всеукраїнської науково-практичної конференції (28-29 жовтня 2010 р.): у 2-х т. /Державний вищий навчальний заклад “Українська академія банківської справи Національного банку України”. – Суми: ДВНЗ “УАБС НБУ”, 2010. – Т. 1. - С. 82-83.

136. Перзеке Н.Б. Оценка эффективности банковского инвестиционного кредитования [Текст] / Н.Б. Перзеке, И.А. Федоров // Міжнародна банківська конкуренція: теорія і практика: Збірник тез доповідей V Міжнародної науково-практичної конференції (27-28 травня 2010 р.) : у 2 т. / Державний вищий навчальний заклад “Українська академія банківської справи Національного банку України”. – Суми: ДВНЗ “УАБС НБУ”, 2010. – Т. 1. – С. 109-111.

137. Перзеке Н.Б. Оценка эффективности инвестиций с учетом экологических последствий [Текст] / Н.Б. Перзеке // Материалы Международного семинара – дискуссии «Экономика окружающей среды в Причерноморье». – Симферополь, СГУ, 1997. – С. 40-42.

138. Перзеке Н.Б. Проблема привлечения финансовых средств в инвестиционные проекты крымских предприятий [Текст] / Н.Б. Перзеке // Сборник трудов Крымской региональной науч.-практ. конф. – Севастополь, Изд-во СевГТУ, 1999. – С. 95-98.

139. Перзеке Н.Б. Проблемы банковского кредитования инвестиционных проектов [Текст] / Н.Б. Перзеке, В.В. Матвеева // Культура народов Причерноморья. – 2008. - №137. - С. 68-70.

140. Перзеке Н.Б. Проблемы и перспективы развития банковского инвестиционного кредитования в Украине и АР Крым. – Проблемы і перспективи розвитку банківської системи України [Текст]: Збірник тез доповідей XIV Всеукраїнської науково-практичної конференції (27-28 жовтня 2011 р.): у 2-х т. /Державний вищий навчальний заклад “Українська академія банківської справи Національного банку України”. – Суми: ДВНЗ “УАБС НБУ”, 2011. – Т. 1. - С. 67-69.

141. Перзеке Н.Б. Проблемы инвестирования жилищного строительства в Украине [Текст] / Т.Ю. Духонченко, Н.Б. Перзеке // Культура народов Причерноморья. – 2009. - №159. – С. 22-24.

142. Перзеке Н.Б. Проблемы определения рейтинговой оценки инвестиционных проектов [Текст] / Н.Б. Перзеке, О.А. Монукало // Культура народов Причерноморья, № 5, 1998. – С. 50-55.

143. Перзеке Н.Б. Проектное финансирование как современная форма развития инвестиционного кредитования [Текст] / Н.Б. Перзеке, А.Е. Селезнева // Культура народов Причерноморья, – 2009. - №159. – С. 59-61.

144. Перзеке Н.Б. Процентная ставка для инвестиционных кредитов [Текст] / Н.Б. Перзеке // Теория и практика экономики и предпринимательства /Материалы III Международной научно-практической конференции. Алушта, 11-13 мая 2006 года. – Симферополь, 2006. – С. 104.

145. Перзеке Н.Б. Процентная ставка по банковским кредитам в условиях усиления межбанковской конкуренции [Текст] / Н.Б. Перзеке // Міжнародна банківська конкуренція: теорія і практика: Збірник тез доповідей I Міжнародної науково-практичної конференції (25-26 травня 2006 р.). – Суми: УАБС НБУ, 2006. –С. 73-74.

146. Перзеке Н.Б. Развитие рынка банковского инвестиционного кредитования крымского региона [Текст] / Н.Б. Перзеке // Міжнародна банківська конкуренція: теорія і практика: Збірник тез доповідей III Міжнародної науково-практичної конференції (15-16 травня 2008 р.). – Суми: УАБС НБУ, 2008. – С. 86-87.

147. Перзеке Н.Б. Развитие рынка банковского инвестиционного кредитования в Автономной Республике Крым / Н.Б. Перзеке // Проблемы і перспективи розвитку банківської системи України [Текст]: Збірник тез доповідей XII Всеукраїнської науково-практичної конференції (12-13 листопада 2009 р.): у 2-х т. /Державний вищий навчальний заклад “Українська академія банківської справи Національного банку України”. – Суми: ДВНЗ “УАБС НБУ”, 2009. – Т. 1. - С. 155-157.

148. Перзеке Н.Б. Развитие системы банковского инвестиционного кредитования в Украине в современных условиях / Н.Б. Перзеке // Потенціал стійкого розвитку та фінансова безпека соціально-економічних систем [Текст] : І Всеукраїнська науково-практична конференція, 17-18 жовтня 2013 р., м. Сімферополь – смт. Гурзуф : [матеріали]. – Сімферополь : ВД «АРІАЛ», 2013. – С. 164-166.

149. Перзеке Н.Б. Развитие системы банковского инвестиционного кредитования в Украине и ее роль в обеспечении воспроизводственного процесса [Текст] / Н.Б. Перзеке // Теория и практика экономики и предпринимательства / Материалы X Международной научно-практической конференции. Гурзуф, 25-28 апреля 2013 года. – Саки: ЧП «Предприятие Феникс, 2013. - С. 112-113.

150. Перзеке Н.Б. Роль банковского кредита в финансировании инвестиционного процесса в трансформационной экономике [Текст] / Н.Б. Перзеке // Вестник СевНТУ. Вып. 37: Экономика и финансы: Сб. науч. тр. / Редкол.: В.И. Плаксин (отв. ред.) и др.; Севастоп. гос. нац. ун-т. – Севастополь: Изд-во СевНТУ, 2002. – С. 94-101.

151. Перзеке Н.Б. Роль инноваций в преодолении экономического кризиса в Украине [Текст] / Н.Б. Перзеке, Л.П. Доброван // Культура народов Причерноморья. 1999. – № 6. С. 408-409

152. Перзеке Н.Б. Совершенствование механизма банковского кредитования для обеспечения регионального развития / Н.Б. Перзеке, И.С. Журба // Финансово-кредитный механизм обеспечения социально-экономического развития региона [Текст] / Климчук С.В., Вожжов А.П.,

Колодий С.Ю., Корчинский В.Е., Бондарь А.П. и др. – Симферополь: ООО «ДиАйПи», 2010. – С. 199-256.

153. Перзеке Н.Б. Состояние кредитного рынка Автономной Республики Крым [Текст] / Н.Б. Перзеке // Актуальные проблемы и перспективы развития экономики Украины /Материалы VIII Международной научно-практической конференции. Алушта, 1-3 октября 2009 года. – Симферополь, 2009. – С. 133 (0,09 друк. арк.).

154. Перзеке Н.Б. Схема банковского кредитования строительства нового жилья [Текст] / Н.Б. Перзеке // Міжнародна банківська конкуренція: теорія і практика: Збірник тез доповідей II Міжнародної науково-практичної конференції (31 травня – 1 червня 2007 р.). – Суми: УАБС НБУ, 2007. – С. 21-22.

155. Перзеке Н.Б. Управление кредитным риском как важнейший элемент финансовой безопасности банка / Н.Б. Перзеке / Инновационное развитие и финансовая безопасность финансово-экономических систем [Текст]: монография / под. ред. С.В. Климчук. – Симферополь : ДИАЙПИ, 2014. – С. 134-140.

156. Перзеке Н.Б. Управление кредитными рисками: классификация, методы определения и пути снижения [Текст] / Н.Б. Перзеке, И.С. Журба // Культура народов Причерноморья. – 2001. - №16. – С. 133-138.

157. Перзеке Н.Б. Управление розничным бизнесом в банке [Текст] / Перзеке Н.Б., Демидова О.А. // Культура народов Причерноморья. – 2011. - № 201. – С. 34-35.

158. Перзеке Н.Б. Финансовые рычаги государственного стимулирования инвестиционного процесса / Н.Б. Перзеке / Тезисы докладов XXV научной конференции профессорско-преподавательского состава и студентов университета. – Симферополь, СГУ, 1996. – С. 41-43.

159. Перзеке Н.Б. Формирование ресурсной базы для осуществления инвестиционного кредитования банками Автономной Республики Крым [Текст] / И.Н. Николайчук, Н.Б. Перзеке // Культура народов Причерноморья. – 2009. - №159. – С. 48-50.

160. Перзеке Н.Б.Кредитная политика банков в условиях кризиса [Текст] / А.Ф. Булгакова, Н.Б. Перзеке // Культура народов Причерноморья. – 2010. - № 179. – С. 36-39.

161. Перзеке Н.Б.Кредитный и кредитно-инвестиционный потенциал коммерческого банка [Текст] / В.П. Прадун, Н.Б. Перзеке // Экономика и управление. – 2002. - № 6 (37). – С. 54-57.

162. Пила В.І. Особливості територіально-господарського утворення: СЕЗ і ТПП: Навчальний посібник / В.І. Пила, О.С. Чмир. – Київ, 2000. – 312 с.

163. Письмак В.П. Региональные аспекты специального режима инвестирования: теория и практика, проблемы и решения / В.П. Письмак. – Донецк, 2000. – 256 с.

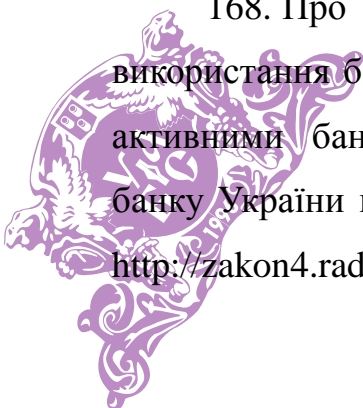
164. Попова Н.В. Банківське інвестиційне кредитування: стан і перспективи розвитку: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук : 08.04.01 «Фінанси, грошовий обіг і кредит» / Н.В. Попова. – Т., 2004. – 20 с.

165. Прасолов І. Ефективність дивідендної політики акціонерних товариств у контексті посилення інвестиційної спрямованості банківського сектору України / І. Прасолов // Вісник Національного банку України. – 2012. – № 5. – С. 4-8.

166. Про акціонерні товариства: Закон України від 17 вересня 2008 № 514 [Електронний ресурс] / Законодавство України. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua>

167. Про затвердження Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби»: наказ Міністерства фінансів України від 27 квітня 2000 року № 92 [Електронний ресурс] / Законодавство України. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua>

168. Про затвердження Положення про порядок формування та використання банками України резервів для відшкодування можливих втрат за активними банківськими операціями : постанова Правління Національного банку України від 25 січня 2012 № 23 [Електронний ресурс] : Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0231-12>

169. Про порядок регулювання діяльності банків в Україні :інструкція НБУ затверджена постановою Правління НБУ від 28 серпня 2001 р. №368 [Електронний ресурс]// Національний банк України. – Режим доступу : www.rada.gov.ua

170. Про стимулювання інвестиційної діяльності у пріоритетних галузях економіки з метою створення нових робочих місць : проект Закону [Електронний ресурс] // Верховна рада України. – Режим доступу: <http://w1.c1.rada.gov.ua>

171. Провкин И.Ю. Инвестиции в реальный сектор экономики: роль банков / И.Ю. Провкин// Деньги и кредит. – 2001. – № 3. – С. 44-46.

172. Прокофьев А.
Кредитні і інвестиційні фонди на російському фінансовому ринку [Електронний ресурс] / А. Прокофьев. – Режим доступу :
http://www.ufin.com.ua/analit_mat/drn/054.htm.

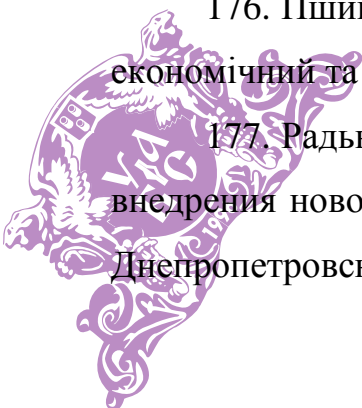
173. Проскурнін В. Спеціальні економічні зони та інвестиційний клімат країн Центрально-Східної Європи / В. Проскурнін // Спеціальні економічні зони Польщі: досвід євроінтеграції. Економічні есе. – Інститут Реформ. – 2004. – Випуск 18. – С. 7-20

174. Пугачевська К.Й. Тенденції сучасного розвитку вільних економічних зон / К.Й. Пугачевська // Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції. Науковий вісник Ужгородського державного університету № 4, – Ужгород: Патент, 2000. – 360с.

175. Пшик Б. І. Інвестиційне кредитування [Текст] : [Навч. посіб. для вищ. навч. закл.] / Б.І. Пшик ; Нац. банк України, Львів. банк. ін-т. - Львів : ЛБІ НБУ, 2005. - 291 с.

176. Пшик Б. Фінансування житлового будівництва в Україні: соціально-економічний та регіональний аспекти// Вісник НБУ. – 2002. – № 11. – С. 39-41.

177. Радько А.А. Некоторые аспекты кредитования производства и внедрения новой техники на предприятии / А.А. Радько, Н.Б. Перзек / Тезисы Днепропетровской областной научно-практической конференции

«Экономическое стимулирование ускорения научно-технического прогресса». Днепропетровск, ДХТИ, 1989. – С. 21-23.

178. Рижков А.В. Развитие инвестиционного кредитования в Украине / А.В. Рижков // Культура народов Причерноморья. – 2008. – № 128. – С. 124-126.

179. Рубцов Н. Алхимики инвестиций. Досье на хедж-фонды: ну очень большие и рисковые [Электронный ресурс] / Н.Рубцов. – Режим доступа: http://www.expert.ru/printissues/d/2006/12/hedzh_fondy.

180. Рубцов Н. Хедж-угроза [Электронный ресурс] / Н. Рубцов // Капитал. – 2007. – №33 (219). –Режим доступа: [http:// rusinvestor. net/ ne\vs175.html//04-09-2007](http://rusinvestor.net/ne\vs175.html//04-09-2007)

181. Рубцов Н. Хедж-фонды [Электронный ресурс] / Н. Рубцов. –Режим доступа: <http://www.finansmag.ru>.

182. Рыжановская Л.Ю. Повышение роли финансового рынка в мобилизации и эффективном использовании инвестиционных ресурсов / Л.Ю. Рыжановская// Финансы и кредит. – 2002. – № 6. – С. 19-34.

183. Савлук М. Що заважає банкам кредитувати реальну економіку? / М. Савлук, О. Сугоняко // Вісник НБУ. – 1999. – № 12. – С. 24-26.

184. Світова фінансова система на порозі обвалу [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ua.podii.com.ua/world/2006/06/03/094511.html>

185. Сергиенко О.А. Стимулирование долгосрочного экономического роста /О.А. Сергиенко// Финансы. – 2001. – № 12. – С. 7-10.

186. Серебряков С.В. Инвестиции в промышленное оборудование – основа возрождения конкурентоспособного производства в России / С.В.Серебряков // Банковское дело. – 2001. – № 9. – С. 40-42.

187. Сич Є.М. Ринок фінансових послуг: навчальний посібник / СичЄ. М., ІльчукВ. П., Гавриленко Н. І. – К. : «Центр учбової літератури», 2012. – 428 с.

188. Статистика [Электронный ресурс] / Центральный банк Российской Федерации. – Режим доступу : <http://www.cbr.ru/statistics/>

189. Статистика. Реальный сектор [Электронный ресурс]/ Національний банк України. – Режим доступу : <http://bank.gov.ua>

190. Статистичний бюлетень (електронне видання)[Електронний ресурс] // Національний банк України. – Режим доступу : http://bank.gov.ua/control/uk/publish/category?cat_id=57897

191. Статистичний щорічник України за 2010 рік / за ред. О. Г. Осауленка / Державна служба статистики України. – 2011. – 560 с.

192. Стівен Коен: чаклун хедж-фондів [Електронний ресурс]. – Режим доступу:http://www.u-fin.com.ua/10_36/Fru.htm.

193. Столбовская

Н.Н.Инвестиционно-кредитование коммерческими банками предприятий АПК: дисс. ... канд.эконом. наук : 08.00.10 /Столбовская Надежда Николаевна. – Ростов-на-Дону, 2003. – 171 с.

194. Татаренко, Н.О. Теорії інвестицій [Текст] : навчальний посібник / Н. О. Татаренко, А. М. Поручник, 2000. - 160 с.

195. Тенденции и перспективы развития рынка проблемных активов банков Украины [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://www.credit-rating.ua/img/st_img/Press-release/2011/09.06.2011/Final_Report_RU3005.pdf.

196. Терещенко О. Нові підходи до оцінки кредитоспроможності позичальників – юридичних осіб / О. Терещенко // Вісник Національного банку України. – 2012. – № 1. – С. 26-30.

197. Терминология [Электронный ресурс] // ISIGroup. – Режим доступа :<http://www.isig.ru/beginners/terminology.aspx>

198. Триф, А.А. Инвестиционная и кредитная деятельность коммерческих банков [Текст] / А. А. Триф, 1997. - 224 с.

199. Управління ризиками банків [Текст] : монографія у 2 томах. Т. 1: Управління ризиками базових банківських операцій / [А. О. Спіфанов, Т. А. Васильєва, С. М. Козьменко та ін.] / за ред. д-ра екон. наук, проф. А. О. Спіфанова і д-ра екон. наук, проф. Т. А. Васильєвої. – Суми : ДВНЗ “УАБС НБУ”, 2012. – 283 с.

200. Усоскин В.М. Современный коммерческий банк: управление и операции. 2 –е издание. М.: "Антикор". 1998. 320 с.

201. Фінансово-монетарні важелі економічного розвитку : у 3 т. : [монографія] / Ін-т економіки та прогнозування НАН України ; за ред. А. І. Даниленка. – К. :Фенікс, 2008. – Т. 2 :Механізми грошового та фондового ринків і їх вплив на розвиток економіки України / [М. І. Савлук, О. В. Дзюблук, О. І. Береславська та ін.]. – 442 с.

202. Хедж-фонди: перспективи появи на ринках, що розвиваються [Електронний ресурс]. –Режим доступу:<http://www.spekulant.ru>.

203. Чайковський Я. Удосконалення методики комплексної оцінки кредитоспроможності позичальника / Я. Чайковський / Вісник НБУ – 2003 – №11 – С. 30-34.

204. Чекулаев М. Хедж-фонд: мифыилиреальность [Электронный ресурс] / М.Чекулаев. – Режим доступу: <http://forex-kiev.narod.ru/risk/hed3>

205. Шарп У.Инвестиции / Шарп У., Александер Дж., Бейли Т. – М.: Инфра-М, 2001. –1028с.

206. Шелудько В. М. Фінансовий ринок [Текст] : навч. посіб. / В. М. Шелудько. – 2-ге вид., перероб. і допов. – К. : Знання – Прес, 2003. – 536 с.

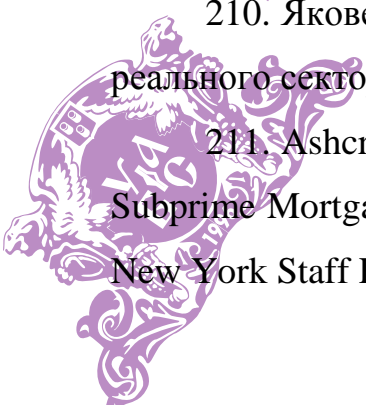
207. Шелудько Н. Актуальні проблеми банківського кредитування інвестицій в Україні / Н. Шелудько // Економіка України. – 2005. – № 7. – С. 36–41.

208. Шелудько Н.М. Роль банківської системи у стимулюванні економічного зростання / Н.М. Шелудько // Банківська справа. – 2002. – № 3. – С. 120-128.

209. Шумська С. Кредитна підтримка розвитку вітчизняної економіки: об'єктивні умови та потенціал зростання / С. Шумська // Економіст. – 2005. – № 3. – С. 34-37.

210. Яковенко Л. Роль банків в інвестиційнім забезпеченні діяльності реального сектора / Л. Яковенко // Банківська справа. – 2000. – № 1. – С. 25-27.

211. Ashcraft A., Schuermann T. Understanding the Securitization of Subprime Mortgage Credit / A. Ashcraft, T. Schuermann // Federal Reserve Bank of New York Staff Reports, no. 318, 2008, 76 p.

212. Barth James R. The Repeal of Glass–Steagall and the Advent of Broad Banking / Barth James R., Ю Brumbaugh Jr., R. Dan, Wilcox James A. // Journal of Economic Perspectives. – 2012 – № 14 (2). – P. 191–204.

213. Beatty R., Ritter J. Investment banking, reputation, and the underpricing of initial public offerings / R. Beatty, J. Ritter // Journal of financial economics 15, 1984. – P. 213-232

214. Bernstein P. L. Against the Gods: The remarkable story of risk. / P. L. Bernstein – N. Y.: J. Wiley & Sons, 1996. – 184 p.

215. Business Data and Statistics [Electronic resource] // USA Federal Citizen Information Center. – Режим доступу : <http://www.usa.gov/Business/Business-Data.shtml>

216. Chemmanur T., Fulghieri P. Reputation, Renegotiation, and the Choice between Bank Loans and Publicly Traded Debt / P. Fulghieri, Chemmanur T. // Review of Financial Studies, Society for Financial Studies, vol. 7(3), 1994. – pages 475-506

217. Demirguc-Kunt A. Bank Financing for SMEs: Evidence across Countries and Bank Ownership Types / A. Demirguc-Kunt, T. Beck, M. Peria // Journal of Financial Services Research, Vol. 39, 2011. – P. 35-54.

218. Directive 2006/48/EC of the European Parliament and of the Council of 14 June 2006 relating to the taking up and pursuit of the business of credit institutions (recast) [Electronic resource] // European Union law. – Режим доступу: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/>

219. Financing SMEs and Entrepreneurs 2013. An OECD scoreboard. Chapter 2 on “Recent trends in SME and entrepreneurship Finance” [Electronic resource] // OECD. – 2013. – Режим доступу : http://www.oecd.org/cfe/smes/scoreboard_2013_extract_chapter2.pdf

220. Frederic S. Mishkin Anatomy of a financial crisis / Mishkin F. // Evolutionary Economics, 1992. – 130 p.

221. Global Foreign Exchange Services [Electronic resource] // Dealer Rankings & Market Trends Report : United Kingdom. – Режим доступу:

<http://www.greenwich.com/greenwich-research/research-documents/greenwich-rankings/2013/feb/fes-uk-dr-2013-mt>

222. Hartmann-Wendels T. Bankbetriebslehre / Hartmann-Wendels T., Pflingsten A. Weber, M. – 5th ed., Springer: Berlin Heidelberg, 2010. – 47 p.

223. Investment lending reform: modernizing and consolidating operational policies and procedures [Electronic resource] / International Monetary Fund / – Режим доступу : http://siteresources.worldbank.org/PROJECTS/Resources/40940-1244163232994/6180403-1351803579104/ILPolicyReform_11-1-12_FinalPostBoard.pdf

224. JEREMIE. A new way of using EU Structural Funds to promote SME access to finance via Holding Funds [Electronic resource] // European investment bank. – Режим доступу : http://www.eib.org/attachments/thematic/jeremie_leaflet_2012_en.pdf

225. Kravets O. Infrastructure Investments in Eastern Neighbours and Central Asia (ENCA) / O. Kravets // European Investment Bank, 2013. – 60 p.

226. Lending Club Statistics [Electronic resource] // Lending Club LLC. – Режим доступу : <https://www.lendingclub.com/public/about-us.action>

227. Lintner J. Distribution of Incomes of Corporations Among Dividends, Retained Earnings, and Taxes / J. Lintner // The American Economic Review, Vol. 46, No. 2, Papers and Proceedings of the Sixty-eighth Annual Meeting of the American Economic Association. (May, 1956), pp. 97-113

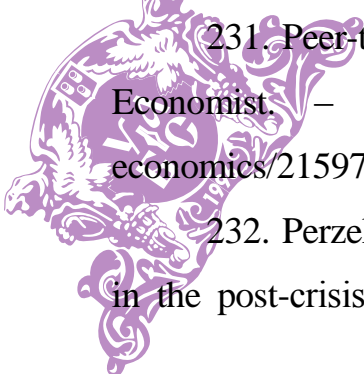
228. Mark Grinblatt, Sheridan Titman Financial markets and corporate strategy / Titman S., Grinblatt M. / McGraw-Hill Irwin, 2002. – 880 p.

229. Marketplace performance [Electronic resource] // ProsperFunding LLC. – Режим доступу : <http://www.prosper.com/invest/marketplace-performance/>

230. National Investment Banking Association [Electronic resource]. – Режим доступу : <http://nibanet.org/about>

231. Peer-to-peer lending – Banking without banks [Electronic resource] // The Economist. – Режим доступу : <http://www.economist.com/news/finance-and-economics/21597932-offering-both-borrowers-and-lenders-better-deal-websites-put-two>

232. Perzeke N. Development of the bank investment lending system in Ukraine in the post-crisis period / N. Perzeke // Современный научный вестник [Текст] :

Научно-теоретический и практический журнал / Белгород: Руснауцкнига, Серия: Экономические науки. - 2013. - № 23 (162). –С. 5-10.

233. Practice Forex Trading[Electronic resource]//Trading Economics. – Режим доступа: <http://www.tradingeconomics.com/united-states/gdp>

234. Quarterly Reports [Electronic resource] // Small Business of Small Business Investment Company. – Режим доступа : <http://www.sba.gov/content/quarterly-sbic-program-statistics-0>

235. Rose P., Hudgins S. Bank Management & Financial Services / P. Rose, S. Hudgins. – McGraw-Hill/Irwin; 9 edition (February 9, 2012). – 768 p.

236. Schröder M. The Role of Investment Banking for the German Economy. Final Report for Deutsche Bank AG / Schröder M. and others. – Frankfurt/Main,2011. – 121 p.

237. Sharp W., Alexander G., Bailey J. Investments / W. Sharp, G. Alexander, J. Bailey. – Prentice Hall, 1998. – 962 p.

238. Sinkey J. F. Commercial bank financial management in the financial services industry / J. F. Sinkey. – Nueva York, EUA : MacMillan 1992. – 866 p.

239. Statistics & Publications [Electronic resource] // European investment bank. – Режим доступа : http://www.eib.org/investor_relations/statistics/index.htm

240. Statistics database [Electronic resource]// European Comission. Eurostat. – Режим доступа : http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/statistics/search_database

241. Subramanyam P. G. Investment Banking – Concepts, Analysis and Cases. / P. G. Subramanyam. – Tata McGraw-Hill Publishing:New Dehli,2008. – 84 p.

242. The major peer-to-peer lenders[Electronic resource]// The Guardian. – Режим доступа : <http://www.theguardian.com/money/2014/feb/15/major-peer-to-peer-lenders-profiled>

243. World DataBankDoing Business[Electronic resource] // The World Bank. – Режим доступа : <http://databank.worldbank.org/data/views/variableselection/selectvariables.aspx?source=doing-business#>

Державний вищий навчальний заклад
“УКРАЇНЬКА АКАДЕМІЯ БАНКІВСЬКОЇ СПРАВИ
НАЦІОНАЛЬНОГО БАНКУ УКРАЇНИ”

State Higher Educational Institution
“UKRAINIAN ACADEMY OF BANKING
OF THE NATIONAL BANK OF UKRAINE”

ДОДАТКИ

Дані щодо тривалості кредитів та депозитів в банках України
за 2005-2013 рр.

Таблиця А.1 – Депозити нефінансових корпорацій у розрізі строків погашення (залишки коштів на кінець періоду, млн.грн.)

Період	Усього	у тому числі за строками			
		на вимогу	до 1 року	від 1 року до 2 років	більше 2 років
<i>I</i>	<i>2</i>	<i>3</i>	<i>4</i>	<i>5</i>	<i>6</i>
2005	50 976	29 406	9 982	11 587	...
2006	65 614	32 938	16 193	16 483	...
січень	49 185	28 407	9 186	11 592	...
лютий	49 206	29 079	9 083	11 044	...
березень	49 388	28 354	9 369	11 665	...
квітень	50 553	26 895	11 806	11 852	...
травень	54 757	30 531	12 244	11 982	...
червень	54 624	30 422	11 592	12 610	...
липень	57 662	31 379	13 607	12 675	...
серпень	58 574	31 339	14 395	12 840	...
вересень	61 774	32 775	15 537	13 462	...
жовтень	63 522	33 817	15 116	14 589	...
листопад	63 457	33 240	15 064	15 152	...
грудень	65 614	32 938	16 193	16 483	...
2007	95 583	47 504	20 616	18 865	8 598
січень	62 959	33 500	13 164	16 295	...
лютий	62 120	32 593	13 399	9 365	6 764
березень	65 107	33 114	14 335	9 949	7 709
квітень	69 565	36 690	14 708	10 484	7 682
травень	72 736	39 858	14 812	10 701	7 365
червень	74 312	38 572	17 954	10 663	7 123
липень	79 870	43 631	16 528	12 097	7 615
серпень	81 654	43 901	17 897	11 673	8 183
вересень	89 225	48 831	19 272	13 337	7 784
жовтень	88 573	47 788	18 645	14 052	8 088
листопад	88 355	46 783	18 281	15 104	8 187
грудень	95 583	47 504	20 616	18 865	8 598
2008	118 188	61 204	27 791	17 985	11 208
січень	93 227	46 333	19 473	17 376	10 045
лютий	93 067	44 566	20 567	17 940	9 994
березень	97 652	49 982	21 116	16 057	10 497
квітень	100 310	47 584	24 011	17 152	11 564
травень	97 122	45 130	23 036	17 156	11 799
червень	104 432	50 031	23 684	17 983	12 734
липень	111 412	52 548	26 830	18 225	13 809
серпень	111 628	53 538	25 314	19 691	13 086
вересень	111 376	54 191	25 061	20 326	11 798
жовтень	112 256	58 367	24 071	18 788	11 030
листопад	110 163	56 908	24 925	17 067	11 264

1	2	3	4	5	6
грудень	118 188	61 204	27 791	17 985	11 208
2009	94 796	55 225	22 557	11 205	5 810
січень	109 518	59 659	22 927	16 102	10 830
лютий	102 865	54 877	22 610	15 248	10 130
березень	99 967	55 084	21 804	13 845	9 235
квітень	97 551	49 915	24 401	14 563	8 673
травень	96 968	50 989	22 495	14 546	8 938
червень	95 149	56 151	18 699	11 476	8 824
липень	93 822	55 674	19 531	10 621	7 996
серпень	92 801	55 550	19 881	10 614	6 755
вересень	92 244	54 718	20 539	10 884	6 103
жовтень	91 447	54 999	20 145	10 083	6 221
листопад	91 130	55 829	19 530	9 832	5 940
грудень	94 796	55 225	22 557	11 205	5 810
2010	116 105	74 871	24 221	11 004	6 009
січень	92 307	55 830	20 133	10 593	5 750
лютий	88 807	51 792	20 599	10 698	5 718
березень	93 199	56 630	21 916	8 749	5 904
квітень	96 985	60 202	21 721	9 177	5 884
травень	102 009	64 065	22 673	8 953	6 317
червень	99 849	62 555	23 181	8 310	5 802
липень	102 978	65 789	23 640	7 943	5 604
серпень	106 203	68 461	23 529	8 391	5 822
вересень	110 450	71 695	24 311	8 408	6 036
жовтень	115 175	74 273	25 152	9 248	6 502
листопад	112 182	75 334	22 160	8 962	5 726
грудень	116 105	74 871	24 221	11 004	6 009
2011	153 120	93 173	38 060	14 952	6 935
січень	121 107	82 174	22 253	10 742	5 938
лютий	117 606	80 076	21 351	10 453	5 727
березень	123 945	85 462	23 370	9 542	5 570
квітень	130 254	90 845	24 636	9 470	5 303
травень	127 140	86 463	25 542	9 683	5 451
червень	131 716	87 288	27 012	12 082	5 334
липень	127 484	85 163	27 131	9 753	5 437
серпень	134 196	87 513	30 513	10 333	5 838
вересень	137 689	88 656	32 388	9 772	6 873
жовтень	143 470	93 545	33 717	9 680	6 528
листопад	136 177	85 002	31 435	13 076	6 664
грудень	153 120	93 173	38 060	14 952	6 935
2012					
січень	146 863	92 928	32 697	14 503	6 735
лютий	142 491	86 842	34 059	14 653	6 937
березень	145 301	86 508	35 503	16 692	6 597
квітень	143 084	85 219	33 994	17 281	6 590
травень	140 741	83 469	33 780	16 754	6 739
червень	140 963	78 502	38 928	17 394	6 140
липень	149 801	87 524	37 722	18 328	6 227
серпень	150 194	83 628	41 340	18 751	6 476

1	2	3	4	5	6
вересень	151 200	85 336	40 347	19 209	6 308
жовтень	153 520	85 704	41 417	19 841	6 558
листопад	151 727	78 980	46 108	20 014	6 625
грудень	173 319	95 795	50 137	20 839	6 547
2013					
січень	175 124	104 765	42 318	20 338	7 703
лютий	172 900	102 097	42 673	20 101	8 028
березень	173 263	99 142	44 644	21 060	8 417
квітень	175 777	99 315	46 498	21 050	8 913
травень	176 235	102 082	43 465	21 587	9 100
червень	170 630	96 083	43 136	21 944	9 468
липень	178 499	103 168	43 099	22 225	10 007
серпень	177 899	102 958	43 281	21 942	9 718
вересень	184 489	107 843	43 165	24 818	8 662
жовтень	179 632	103 028	42 873	24 534	9 197

Таблиця А.2 – Кредити, надані нефінансовим корпораціям, у розрізі строків погашення(залишки коштів на кінець періоду, млн.грн.)

Період	Усього	У тому числі за строками		
		до 1 року	від 1 року до 5 років	більше 5 років
1	2	3	4	5
2005	106 078	47 028	59 050	...
2006	160 503	72 050	88 452	...
січень	106 166	46 649	59 517	...
лютий	109 911	48 732	61 179	...
березень	114 688	51 141	63 547	...
квітень	116 904	52 325	64 580	...
травень	120 711	53 244	67 467	...
червень	125 975	55 953	70 022	...
липень	128 934	56 823	72 110	...
серпень	132 149	58 357	73 792	...
вересень	140 939	63 834	77 105	...
жовтень	144 027	64 149	79 878	...
листопад	153 232	68 952	84 280	...
грудень	160 503	72 050	88 452	...
2007	260 476	107 921	128 239	24 315
січень	159 074	69 337	89 738	...
лютий	166 310	73 045	83 116	10 149
березень	176 759	77 659	87 251	11 849
квітень	180 660	77 580	90 907	12 173
травень	186 449	78 276	93 614	14 559
червень	200 704	85 719	98 649	16 336
липень	206 227	86 619	102 013	17 595
серпень	213 956	88 304	108 081	17 570
вересень	228 674	95 765	114 009	18 900
жовтень	234 888	97 734	116 462	20 691

1	2	3	4	5
листопад	248 242	104 229	121 540	22 474
грудень	260 476	107 921	128 239	24 315
2008	443 665	190 299	203 247	50 119
січень	265 642	109 572	130 680	25 389
лютий	275 352	113 892	134 785	26 675
березень	290 565	121 051	140 851	28 664
квітень	295 838	122 886	143 024	29 928
травень	298 943	125 217	143 319	30 408
червень	311 907	132 733	147 961	31 214
липень	319 718	138 983	148 243	32 493
серпень	331 684	148 994	149 294	33 396
вересень	344 167	158 070	151 156	34 942
жовтень	371 318	167 717	164 542	39 060
листопад	402 959	178 686	179 989	44 285
грудень	443 665	190 299	203 247	50 119
2009	462 215	199 323	206 536	56 356
січень	436 769	187 503	199 826	49 441
лютий	432 522	186 030	197 463	49 029
березень	433 646	184 746	197 904	50 996
квітень	433 718	187 013	196 664	50 041
травень	436 246	188 965	196 930	50 351
червень	442 111	195 612	196 451	50 048
липень	446 632	200 022	196 588	50 022
серпень	452 851	203 073	197 866	51 912
вересень	457 525	206 849	198 325	52 350
жовтень	459 074	206 791	199 189	53 094
листопад	458 555	197 978	204 856	55 722
грудень	462 215	199 323	206 536	56 356
2010	500 961	208 201	224 112	68 647
січень	453 678	191 310	206 940	55 428
лютий	455 538	192 693	206 695	56 151
березень	453 583	191 235	203 192	59 156
квітень	458 491	187 939	211 145	59 407
травень	459 496	188 645	211 275	59 576
червень	463 277	188 438	214 493	60 346
липень	471 629	192 556	217 316	61 757
серпень	477 909	196 843	217 705	63 361
вересень	488 238	202 382	218 456	67 400
жовтень	494 146	204 428	221 412	68 306
листопад	499 077	204 391	226 008	68 678
грудень	500 961	208 201	224 112	68 647
2011	575 545	251 298	244 410	79 837
січень	500 538	203 743	227 667	69 127
лютий	508 086	207 270	230 587	70 230
березень	521 971	210 303	239 060	72 608
квітень	530 632	214 783	239 912	75 936
травень	537 031	218 761	242 469	75 801
червень	543 500	218 918	247 156	77 427
липень	547 220	222 817	244 663	79 740

1	2	3	4	5
серпень	558 781	228 030	250 803	79 949
вересень	570 113	236 770	254 106	79 237
Жовтень	576 837	240 016	257 127	79 694
листопад	573 705	238 446	255 995	79 263
грудень	575 545	251 298	244 410	79 837
2012				
січень	570 736	250 211	241 432	79 094
лютий	575 737	256 911	239 643	79 183
березень	578 032	260 598	238 680	78 754
квітень	582 688	263 040	240 935	78 713
травень	580 538	269 572	236 011	74 955
червень	585 926	275 502	237 359	73 066
липень	584 689	275 295	236 455	72 939
серпень	589 632	277 368	237 116	75 147
вересень	595 394	283 752	237 379	74 262
жовтень	601 162	288 197	236 946	76 019
листопад	610 528	296 676	238 423	75 429
грудень	605 425	296 547	235 171	73 707
2013				
січень	606 947	297 722	234 759	74 466
лютий	612 641	305 480	230 976	76 184
березень	613 186	307 263	229 440	76 484
квітень	616 828	304 642	235 995	76 191
травень	616 281	305 141	235 112	76 029
червень	623 098	310 517	235 727	76 854
липень	628 188	311 628	238 909	77 650
серпень	635 248	315 102	243 321	76 824
вересень	647 274	324 585	245 990	76 698
жовтень	655 289	325 013	249 165	81 111

Державний вищий навчальний заклад
 «УКРАЇНСЬКА АКАДЕМІЯ БАНКІВСЬКОЇ СПРАВИ»
 НАЦІОНАЛЬНОГО БАНКУ УКРАЇНИ

State Higher Educational Institution
 «UKRAINIAN ACADEMY OF BANKING»
 OF THE NATIONAL BANK OF UKRAINE

Обсяги та процентні ставки за депозитами та кредитами в національній валюті

Таблиця Б.1 – Процентні ставки за кредитами, наданими у звітному періоді, нефінансовим корпораціям, у розрізі видів валют і строків погашення

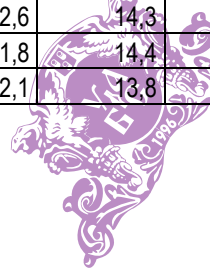
Період	Усього	у тому числі					у тому числі												
		у національній валюті					у національній валюті						в іноземній валюті						
		овер-драфт	усього без урахування овер-драфту	у тому числі за строками			усього	овер-драфт	усього без урахування овер-драфту	у тому числі за строками			усього	овер-драфт	усього без урахування овер-драфту	у тому числі за строками			
				до 1 року	від 1 року до 5 років ²	більше 5 років				до 1 року	від 1 року до 5 років ²	більше 5 років				до 1 року	від 1 року до 5 років ²	більше 5 років	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	
2005	14,4	16,8	13,9	13,7	14,2	...	16,1	17,2	15,7	15,8	15,5	...	11,2	11,5	11,2	10,7	12,2	...	
2006	13,9	15,9	13,3	13,1	13,8	...	15,1	16,2	14,7	14,4	15,2	...	10,7	11,3	10,7	10,1	11,6	...	
січень	14,6	15,9	14,1	14,1	14,0	...	15,9	16,4	15,6	15,9	15,2	...	10,8	9,6	10,9	10,4	11,8	...	
лютий	14,4	16,0	13,9	13,7	14,4	...	15,8	16,4	15,5	15,4	15,8	...	11,0	10,2	11,1	10,4	12,3	...	
березень	14,4	15,9	14,0	14,0	13,9	...	15,7	16,2	15,5	15,6	15,3	...	11,0	10,7	11,0	10,4	11,9	...	
квітень	14,5	16,0	14,1	14,2	13,9	...	15,6	16,3	15,4	15,8	14,7	...	10,8	10,8	10,8	10,0	12,1	...	
травень	14,0	16,0	13,4	13,3	13,7	...	15,3	16,4	14,9	14,8	15,0	...	10,5	10,5	10,5	9,8	11,5	...	
червень	14,0	16,0	13,5	13,4	13,6	...	15,4	16,2	15,0	15,0	15,0	...	10,6	11,9	10,6	10,0	11,4	...	
липень	13,5	15,8	12,8	12,3	13,7	...	14,7	16,0	14,1	13,7	15,0	...	10,3	11,3	10,3	9,8	11,3	...	
серпень	13,6	16,1	12,8	12,2	14,0	...	14,8	16,3	14,0	13,4	15,5	...	10,6	11,8	10,5	9,8	11,7	...	
вересень	13,6	16,0	13,0	12,6	13,7	...	14,7	16,3	14,0	13,6	15,3	...	10,9	11,6	10,8	10,4	11,5	...	
жовтень	13,4	15,9	12,7	12,2	13,8	...	14,5	16,1	13,8	13,1	15,4	...	10,8	11,8	10,7	10,2	11,6	...	
листопад	13,6	15,7	13,0	12,7	13,6	...	14,6	15,9	14,0	13,6	15,2	...	10,6	12,0	10,6	9,9	11,3	...	
грудень	14,0	15,8	13,5	13,5	13,6	...	15,1	15,9	14,8	14,8	14,9	...	10,9	12,4	10,8	10,3	11,5	...	
2007	13,1	15,3	12,5	11,9	13,6	...	13,9	15,6	13,3	12,6	14,8	...	10,5	11,2	10,5	9,7	11,5	...	
січень	14	15,6	13	12,4	14	...	14	15,9	14	13,2	15	...	11	12	11	10	12	...	
лютий	13	15,3	13	12,0	14	12,8	14	15,7	13	12,6	15	16,1	11	11	11	10	12	12	
березень	13	15,5	13	12,3	14	12,5	14	15,7	14	13,1	15	16,6	11	13	11	10	12	11	
квітень	13	15,5	13	12,4	14	12,7	14	15,7	14	13,1	15	16,5	11	12	11	10	12	11	

Продовження таблиці Б.1

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19
травень	13	15,5	12	11,6	14	11,1	14	15,9	13	12,2	15	11,1	10	11	10	9	12	11
червень	13	15,3	13	12,3	14	11,6	14	15,7	14	13,2	15	14,1	10	12	10	10	11	11
липень	13	15,4	12	11,7	14	12,7	14	15,8	13	12,3	15	16,5	11	12	11	10	12	11
серпень	13	15,4	12	10,9	14	12,4	13	15,8	13	11,4	15	14,8	10	10	10	9	11	11
вересень	13	15,3	12	11,6	14	12,9	14	15,5	13	12,4	15	15,6	10	11	10	9	11	11
жовтень	13	15,1	12	11,3	14	13,1	14	15,4	13	11,9	15	15,2	10	10	10	10	11	11
листопад	13	15,3	12	11,6	14	13,1	14	15,5	13	12,4	15	15,3	10	11	10	10	11	11
грудень	13	15,0	13	12,5	14	13,2	14	15,2	14	13,6	14	15,1	10	11	10	9	12	12
2008	15,5	16,9	15,1	15,1	15,2	14,0	17,2	17,3	17,1	17,4	16,4	17,4	10,6	6,8	10,8	9,9	12,6	12,0
січень	13,0	14,9	12,3	11,7	13,8	12,5	13,8	15,1	13,3	12,6	14,8	15,0	10,2	8,1	10,2	9,3	11,9	10,9
лютий	13,3	15,2	12,7	12,2	13,9	12,8	14,3	15,3	13,9	13,4	14,8	14,9	9,5	8,7	9,5	8,5	11,5	10,8
березень	13,8	15,2	13,3	13,0	14,0	12,9	14,9	15,5	14,7	14,7	14,6	15,3	9,6	6,6	9,7	8,6	12,0	10,9
квітень	14,3	15,0	14,1	14,2	14,0	12,2	16,0	15,3	16,3	16,8	15,2	15,7	9,5	6,7	9,6	8,5	11,8	10,8
травень	14,9	16,4	14,3	14,3	14,4	12,7	16,8	16,8	16,8	17,1	16,1	16,7	10,3	7,1	10,4	9,1	12,3	11,2
червень	15,2	17,1	14,6	14,6	14,7	13,5	16,8	17,4	16,6	16,8	16,1	16,7	10,9	8,7	11,0	10,0	12,5	12,6
липень	14,6	17,1	13,8	13,4	15,1	13,2	16,6	17,5	16,2	15,9	16,9	18,1	10,4	7,3	10,5	9,6	12,7	12,3
серпень	15,3	17,6	14,5	14,1	15,9	13,7	17,2	18,3	16,6	16,3	17,4	18,6	11,0	5,9	11,2	10,5	13,4	12,2
вересень	15,5	17,8	14,7	14,3	15,9	14,3	16,9	18,5	16,2	15,8	17,5	16,4	11,6	5,5	11,9	11,4	13,1	12,7
жовтень	17,3	18,7	16,9	16,7	17,5	16,1	18,9	19,1	18,8	18,8	18,7	19,3	11,7	6,1	11,9	11,0	14,1	13,4
листопад	18,7	19,0	18,6	19,1	17,3	15,4	21,8	19,4	22,6	23,9	18,7	20,1	11,1	7,2	11,2	10,4	14,0	13,3
грудень	19,7	20,7	19,6	20,6	16,8	18,7	21,6	21,3	21,7	23,6	17,2	20,7	11,5	6,2	11,7	11,2	13,8	13,7
2009	18,0	21,8	17,5	17,4	18,2	16,5	21,0	22,2	20,8	21,1	19,6	19,1	9,7	10,6	9,7	9,1	14,1	12,1
січень	22,0	21,4	22,1	23,0	17,0	15,8	25,6	21,7	26,7	28,2	18,3	18,1	9,9	12,7	9,8	9,3	13,2	10,0
лютий	23,4	21,9	23,6	24,5	18,0	16,8	27,6	22,1	28,4	29,8	19,3	19,1	9,7	13,8	9,6	8,9	14,1	10,7
березень	22,2	22,1	22,3	23,0	17,7	21,2	26,3	22,5	27,0	28,4	19,0	22,0	9,1	9,4	9,1	8,2	14,5	14,0
квітень	17,6	20,9	17,2	17,2	17,4	16,1	20,6	21,9	20,4	20,7	18,5	20,1	9,4	5,5	9,5	8,9	14,2	10,3
травень	16,3	21,7	15,5	15,1	19,4	15,3	19,0	22,2	18,3	18,0	20,5	19,8	9,3	11,9	9,2	8,5	15,9	13,4
червень	16,2	21,9	15,7	14,1	23,5	15,8	18,5	22,1	18,1	16,4	25,2	18,1	9,2	10,5	9,2	8,6	14,2	13,9
липень	14,9	21,3	14,2	13,7	17,8	15,7	17,7	21,6	17,0	16,7	19,7	17,6	9,7	9,9	9,7	9,3	14,1	12,6
серпень	15,1	22,0	14,3	13,8	18,4	14,4	17,8	22,2	17,0	16,7	19,7	15,1	10,1	16,5	10,1	9,7	14,9	11,2
вересень	15,7	22,4	15,0	14,6	19,2	16,5	18,2	22,6	17,5	17,1	21,5	19,3	10,0	15,7	10,0	9,6	14,3	12,5
жовтень	17,0	22,0	16,5	16,3	18,4	15,2	19,6	22,4	19,1	18,9	21,4	18,8	9,9	11,7	9,9	9,2	13,7	11,4

Продовження таблиці Б.1

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19
листопад	18,1	22,4	17,6	18,2	15,7	15,4	20,9	22,9	20,6	22,1	16,1	16,8	9,7	9,6	9,7	8,6	14,2	13,5
грудень	17,6	22,2	17,2	17,4	16,5	14,7	19,9	22,9	19,6	20,0	17,5	19,3	10,1	7,4	10,1	9,4	13,3	12,4
2010 ³	14,0	20,1	13,4	13,0	15,3	11,4	14,9	20,4	14,2	13,7	16,6	12,8	10,5	6,5	10,5	9,9	12,4	9,7
січень	16,2	22,4	15,7	15,9	15,4	11,6	18,0	23,0	17,5	17,7	16,5	19,9	10,5	6,5	10,6	9,9	12,8	9,5
лютий	16,4	22,4	15,8	16,1	15,6	11,8	18,2	22,7	17,7	17,9	17,5	13,6	10,6	8,2	10,6	10,5	12,2	6,6
березень	15,9	21,9	15,5	15,6	15,2	14,2	17,1	22,4	16,6	16,5	16,5	19,0	11,2	5,7	11,2	10,6	12,6	10,1
квітень	15,1	21,6	14,5	14,1	16,4	13,4	16,2	21,9	15,5	15,1	17,8	17,8	11,3	4,6	11,3	10,6	13,6	10,4
травень	14,1	21,0	13,3	12,7	16,3	11,5	15,1	21,5	14,1	13,4	17,4	14,8	10,5	4,8	10,6	10,1	12,9	9,6
червень	14,1	20,2	13,5	13,0	15,8	12,9	14,8	20,4	14,1	13,5	17,6	17,1	11,1	8,8	11,2	10,2	13,1	9,6
липень	13,0	20,4	12,3	11,6	16,2	10,7	13,9	21,0	13,0	12,2	17,9	10,8	10,4	4,7	10,5	9,9	12,5	10,5
серпень	12,4	19,8	11,7	11,2	14,4	10,2	13,0	20,4	12,2	11,7	15,1	10,4	9,9	4,2	10,0	9,2	12,2	9,8
вересень	12,9	19,7	12,2	11,4	14,8	12,1	13,6	19,8	12,8	11,9	16,4	16,0	10,3	12,4	10,3	9,5	12,0	10,3
жовтень	12,9	19,2	12,1	11,2	15,9	11,3	13,8	19,4	12,9	11,8	17,7	16,9	9,6	6,6	9,6	8,9	12,0	8,5
листопад	12,7	18,0	12,0	11,3	14,8	11,0	13,2	18,2	12,5	11,7	15,5	15,4	9,8	7,8	9,9	8,9	12,2	9,8
грудень	14,0	18,4	13,5	13,1	14,6	12,4	15,0	18,5	14,5	14,0	15,8	15,2	10,7	8,4	10,7	10,5	11,5	9,7
2011	13,3	16,8	12,8	12,6	13,7	10,9	14,7	17,0	14,3	14,1	15,1	14,6	9,2	6,0	9,2	8,8	10,5	8,9
січень	12,8	17,9	12,2	11,7	14,1	8,6	13,6	18,0	12,9	12,0	15,1	12,1	10,4	6,6	10,4	10,8	11,2	7,5
лютий	12,2	17,7	11,6	10,9	13,8	11,1	12,9	17,8	12,2	11,4	14,9	13,8	9,9	10,5	9,9	9,4	11,1	9,9
березень	12,6	17,4	12,0	11,4	13,8	12,6	13,3	17,6	12,6	11,8	14,7	16,7	10,3	6,8	10,3	10,1	10,9	10,4
квітень	12,2	16,7	11,7	11,2	13,4	9,9	13,1	17,0	12,5	11,7	14,5	13,4	10,0	6,7	10,0	9,9	10,9	8,6
травень	12,4	16,8	11,9	11,6	13,2	10,4	13,3	17,0	12,7	12,3	14,2	15,4	9,5	6,4	9,5	9,2	10,7	8,7
червень	13,2	16,7	12,8	12,4	13,9	12,0	14,2	16,9	13,8	13,2	14,9	14,7	9,9	5,1	10,0	9,6	10,8	10,1
липень	12,4	16,5	11,9	11,5	14,3	9,6	13,8	17,0	13,3	12,6	16,1	12,9	9,1	4,2	9,2	9,1	10,5	7,8
серпень	13,2	16,0	12,8	12,6	13,8	10,4	14,5	16,2	14,2	14,0	14,8	14,5	9,0	5,2	9,0	8,5	10,5	8,9
вересень	13,3	16,3	13,0	12,9	13,1	12,4	15,1	16,5	14,9	14,9	14,9	15,9	8,2	6,2	8,2	7,7	9,5	8,4
жовтень	14,9	16,3	14,6	15,0	13,8	11,0	17,9	16,7	18,2	18,9	15,8	15,4	8,3	4,7	8,3	7,9	10,1	8,1
листопад	15,1	16,7	14,8	15,3	13,7	11,5	18,3	17,1	18,6	19,6	15,2	16,5	8,2	5,7	8,2	7,6	10,3	9,7
грудень	14,4	16,9	14,2	14,2	13,9	12,7	17,0	17,2	17,0	17,1	17,3	14,5	8,5	6,8	8,5	8,1	9,6	10,7
2012	14,5	18,6	13,9	13,9	14,5	12,0	17,3	18,9	17,0	17,1	17,2	13,3	8,4	6,6	8,4	8,1	10,3	9,6
січень	13,2	17,0	12,7	12,6	14,3	9,0	15,3	17,2	14,9	14,8	15,6	12,7	8,6	7,4	8,6	8,3	10,7	8,4
лютий	12,8	17,4	12,2	11,8	14,4	11,4	15,0	17,8	14,5	14,2	16,9	12,2	8,2	6,0	8,2	7,8	9,9	10,4
березень	12,8	16,8	12,2	12,1	13,8	10,4	14,8	17,1	14,3	14,5	16,1	10,4	7,8	6,7	7,8	7,2	9,9	9,9

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19
квітень	12,6	17,3	11,9	11,5	14,0	12,9	14,3	17,5	13,7	13,3	16,5	14,1	7,8	7,9	7,8	7,3	9,8	10,9
травень	12,8	17,7	12,1	11,7	14,1	15,0	14,4	18,0	13,8	13,3	15,9	16,5	7,9	5,8	7,9	7,5	10,1	9,4
червень	14,6	18,2	14,1	14,0	14,9	13,5	17,3	18,4	17,1	17,1	17,4	14,9	8,6	5,3	8,6	8,4	9,8	10,2
липень	15,5	18,2	15,1	15,1	15,0	12,5	19,0	18,5	19,1	19,4	17,7	13,9	8,4	7,3	8,4	8,1	10,3	9,2
серпень	15,4	18,7	14,8	14,8	15,9	11,5	19,5	19,0	19,6	20,1	18,2	12,3	8,6	6,5	8,6	8,2	11,3	10,1
вересень	14,9	19,4	14,3	14,3	14,3	14,0	18,3	19,7	18,0	17,9	18,7	15,8	8,3	7,7	8,3	8,1	9,3	9,6
жовтень	16,2	20,1	15,6	15,9	14,8	12,3	21,0	20,5	21,1	21,7	19,7	12,7	8,4	6,9	8,4	8,0	10,0	11,2
листопад	17,6	21,2	17,1	17,6	14,2	14,2	22,5	21,7	22,6	23,1	18,6	17,3	8,8	6,7	8,8	8,6	10,0	7,4
грудень	14,8	20,3	14,2	14,1	14,9	13,3	17,2	20,8	16,6	16,6	16,6	15,5	9,3	5,5	9,4	8,8	12,6	11,1
2013																		
січень	13,8	20,1	12,9	13,0	12,6	8,8	16,3	20,4	15,4	15,3	16,6	16,8	8,9	8,0	8,9	9,1	8,7	7,3
лютий	13,1	19,6	12,3	11,9	15,5	13,3	15,4	19,9	14,5	13,9	18,5	15,2	9,2	6,8	9,2	9,1	9,8	11,0
березень	13,5	19,4	12,7	12,2	16,2	13,9	15,5	19,6	14,6	14,0	18,5	15,2	10,0	9,1	10,0	9,7	11,8	12,9
квітень	13,0	18,2	12,4	12,0	14,8	11,5	14,6	18,6	13,9	13,3	18,9	15,1	10,0	7,0	10,0	9,9	10,8	10,1
травень	13,2	19,0	12,3	12,0	14,3	12,9	15,1	19,4	14,2	13,8	17,0	15,9	9,3	5,1	9,4	9,2	10,6	9,0
червень	12,8	18,5	12,1	12,0	14,3	10,3	14,5	18,9	13,7	13,5	18,0	10,2	9,9	6,7	9,9	9,8	10,2	11,0
липень	12,8	18,1	12,1	11,6	15,1	12,6	14,9	18,5	14,1	13,3	19,0	13,5	9,4	6,0	9,4	9,3	10,2	9,8
серпень	12,6	18,0	12,1	11,8	14,3	9,9	14,3	18,3	13,6	13,3	18,6	9,7	9,8	7,8	9,8	9,6	10,6	10,6
вересень	12,8	17,8	12,2	11,7	15,8	12,0	14,4	18,1	13,7	13,0	18,3	13,8	9,6	6,4	9,6	9,5	10,2	11,0
жовтень	12,8	15,7	12,4	12,0	15,0	11,0	14,4	16,0	14,1	13,5	19,1	11,6	8,9	6,6	9,0	8,7	9,8	10,4

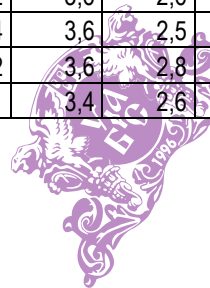
Таблиця Б.2 – Процентні ставки за депозитами в іноземній валюті, залученими у звітному періоді на рахунки домашніх господарств, у розрізі строків погашення та валют

Період	Усього				у тому числі за строками															
					на вимогу				до 1 року				від 1 року до 2 років ²				більше 2 років			
	долар США	євро	російський рубль	інші валюти	долар США	євро	російський рубль	інші валюти	долар США	євро	російський рубль	інші валюти	долар США	євро	російський рубль	інші валюти	долар США	євро	російський рубль	інші валюти
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21
2005	7,2	6,7	0,5	3,8	1,3	1,4	0,2	0,3	8,6	7,7	3,4	4,5	9,7	8,8	8,3	4,9
2006	6,6	6,2	0,4	2,4	1,2	1,0	0,1	0,0	8,0	7,0	4,1	3,6	9,3	8,1	6,0	4,8
січень	7,8	7,1	0,2	3,2	0,9	1,0	0,0	0,1	8,9	7,9	4,0	3,0	10,2	9,0	–	4,5
лютий	7,2	6,3	0,2	2,6	0,9	0,9	0,1	0,7	8,5	7,5	8,0	3,8	9,8	8,7	7,0	2,6
березень	6,9	6,7	0,4	3,5	0,9	1,0	0,1	0,2	8,3	7,4	5,9	3,4	9,8	8,4	–	4,2
квітень	6,7	6,2	0,4	4,3	0,9	0,8	0,1	0,4	8,0	7,2	5,0	3,6	9,5	7,6	8,8	5,4
травень	6,6	6,5	0,4	3,7	0,9	0,9	0,1	0,0	8,1	7,1	5,0	4,5	9,4	8,3	7,8	4,7
червень	6,2	6,5	0,3	3,7	1,0	0,9	0,1	0,1	7,8	7,0	2,8	4,6	9,3	8,1	3,0	4,0
липень	6,4	6,0	0,5	2,3	1,1	1,1	0,2	0,0	7,9	6,6	4,3	3,2	9,2	8,1	–	5,0
серпень	6,3	6,0	0,5	3,2	1,4	1,0	0,1	0,0	7,8	6,6	3,8	3,1	9,3	7,9	7,4	5,0
вересень	6,5	6,0	0,4	1,8	1,4	1,1	0,1	0,0	7,6	6,8	2,4	2,7	9,2	7,9	5,5	4,8
жовтень	6,6	6,0	0,6	0,3	1,4	1,0	0,2	0,0	7,7	6,7	4,2	2,1	9,3	7,9	4,4	4,8
листопад	6,5	5,9	0,6	1,4	1,6	1,1	0,2	0,1	7,8	6,9	5,6	4,0	8,6	7,4	6,2	3,6
грудень	6,6	6,1	0,3	3,4	1,5	1,1	0,2	0,4	8,0	6,8	3,5	3,6	9,1	7,9	7,3	5,0
2007	6,5	6,4	1,2	2,8	1,5	1,2	0,1	0,1	8,2	6,9	5,5	2,8	9,3	8,2	8,6	5,0
січень	6,5	6,3	0,7	2,9	1,3	1,1	0,1	0,3	8,1	7,0	5,6	4,5	7,9	7,7	6,2	4,2
лютий	6,8	6,2	0,4	3,3	1,3	1,0	0,2	0,3	8,0	6,8	4,7	3,7	9,2	8,0	7,0	4,5	9,5	7,8	–	3,6
березень	6,5	6,1	0,3	4,7	1,3	0,9	0,1	0,3	7,8	6,7	5,0	3,6	9,5	8,3	9,0	5,0	8,9	7,4	–	4,8
квітень	6,5	5,7	0,7	2,5	1,4	0,9	0,1	0,0	8,0	6,6	5,0	3,9	9,3	7,9	5,1	5,0	9,5	7,8	–	4,8
травень	6,5	6,2	0,8	3,5	1,4	1,0	0,1	0,2	8,2	6,8	6,0	3,4	9,3	8,3	8,8	4,4	9,5	7,7	–	1,8
червень	6,4	6,0	0,9	2,2	1,5	1,1	0,1	0,0	8,2	6,7	4,9	3,3	9,3	8,2	7,7	5,0	9,5	8,1	–	3,1
липень	6,4	6,3	1,2	2,0	1,4	1,2	0,1	0,1	8,1	6,8	4,8	3,8	9,1	8,0	8,6	5,0	9,9	8,6	–	3,1
серпень	6,3	6,2	1,6	3,0	1,4	1,2	0,2	0,2	8,2	7,0	6,1	3,2	9,2	8,0	8,0	4,9	9,9	8,4	–	5,0
вересень	6,3	6,3	1,6	2,9	1,5	1,2	0,1	0,1	8,3	7,0	4,3	2,6	9,2	8,1	8,4	5,0	10,3	8,8	–	5,0
жовтень	6,6	6,5	1,2	2,6	1,6	1,5	0,1	0,2	8,4	6,9	5,4	2,1	9,4	8,2	8,8	4,9	10,3	8,7	–	6,9

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21
листопад	6,4	6,7	1,9	3,3	1,5	1,5	0,1	0,2	8,5	7,0	5,6	2,4	9,4	8,4	9,4	5,0	10,2	9,0	-	5,7
грудень	6,4	6,7	1,9	3,2	1,6	1,5	0,1	0,3	8,5	7,2	6,3	3,0	9,6	8,5	8,9	5,0	10,6	9,9	-	3,9
2008	7,2	7,4	3,2	3,0	2,3	2,0	0,2	0,1	9,9	8,9	5,7	4,0	10,3	9,5	8,2	4,9	10,1	9,0	4,0	5,3
січень	6,4	6,5	2,0	3,3	1,6	1,2	0,1	0,2	8,6	7,3	5,9	3,1	9,7	8,5	9,0	4,7	10,2	9,1	-	5,6
лютий	6,3	6,6	3,5	2,6	1,8	1,4	0,3	0,1	8,6	7,4	5,5	2,9	9,5	8,6	8,7	4,8	9,6	8,6	-	4,4
березень	5,8	7,1	1,8	3,9	1,7	1,9	0,1	0,1	8,6	7,6	6,2	3,8	9,3	9,0	9,0	4,9	9,0	8,7	-	5,6
квітень	6,1	6,9	2,5	3,9	1,8	2,1	0,3	0,2	8,8	8,0	5,5	4,1	9,5	9,0	8,3	4,8	9,3	8,6	-	5,6
травень	6,6	7,3	2,5	2,3	1,8	1,8	0,2	0,2	9,2	8,5	4,4	3,8	10,0	9,4	8,7	4,3	9,9	9,0	-	5,5
червень	6,8	7,4	1,8	3,0	1,6	1,7	0,2	0,2	9,5	8,6	5,2	5,2	10,0	9,4	6,3	3,9	10,3	8,8	-	5,8
липень	7,0	7,5	2,6	4,8	2,0	2,1	0,2	0,2	9,5	8,7	4,8	4,3	10,3	9,8	7,7	5,8	9,7	8,6	3,0	5,2
серпень	6,9	7,6	4,0	3,0	1,8	2,1	0,2	0,2	9,5	8,9	5,4	4,6	10,2	10,0	8,1	4,7	10,3	9,2	-	5,4
вересень	7,4	7,9	4,0	1,9	2,3	2,0	0,2	0,1	9,8	9,0	6,6	3,7	10,6	10,2	9,1	4,2	9,9	9,6	-	5,5
жовтень	7,9	7,2	4,7	1,3	2,2	1,8	0,4	0,1	11,0	9,7	6,1	3,5	11,2	10,2	8,5	3,3	11,0	9,5	5,4	4,9
листопад	9,1	8,3	3,2	1,7	3,4	2,0	0,2	0,1	10,9	10,3	5,4	3,7	11,7	11,2	6,1	3,3	11,4	9,8	9,3	5,7
грудень	8,8	8,1	4,8	0,5	4,4	3,1	0,3	0,0	11,2	10,7	6,4	4,7	12,1	11,4	8,3	4,8	10,6	8,6	4,0	5,7
2009	10,2	9,4	8,2	2,4	5,1	3,7	1,3	0,3	11,6	10,6	9,9	4,1	12,3	11,5	11,8	4,9	11,4	10,0	8,1	4,9
січень	9,3	9,2	2,3	1,1	3,7	4,4	0,2	0,2	11,9	10,9	5,8	3,7	11,7	11,3	7,9	5,5	10,5	10,1	-	3,1
лютий	9,7	9,0	7,6	2,3	4,4	4,0	0,4	0,2	11,8	11,0	8,0	3,8	11,4	10,6	11,1	5,6	10,3	6,4	-	6,4
березень	9,7	8,6	7,1	2,1	4,3	2,9	0,2	0,1	11,7	10,9	9,4	4,0	12,2	11,7	10,0	4,0	11,7	7,5	-	3,0
квітень	9,9	9,2	9,2	1,7	4,6	3,0	0,3	0,1	11,8	10,9	10,8	3,0	11,7	11,4	12,4	4,9	12,0	7,7	9,2	5,0
травень	9,9	9,3	9,3	1,8	4,7	2,6	0,0	0,1	11,8	10,6	11,6	2,9	11,7	11,6	13,2	4,2	10,8	9,4	4,1	3,4
червень	10,5	9,3	7,2	2,8	5,3	3,3	0,1	0,2	11,8	10,7	7,9	3,8	12,0	11,1	9,2	4,9	10,1	8,9	8,1	2,9
липень	10,6	9,9	8,4	4,9	6,2	4,2	0,4	0,1	11,5	10,6	8,8	7,4	12,2	11,9	10,7	4,6	12,3	10,4	9,2	4,5
серпень	10,6	9,5	7,9	2,8	6,1	4,2	2,8	0,5	11,6	10,4	9,5	3,6	12,7	11,7	12,5	4,9	11,7	10,9	13,3	2,9
вересень	10,4	9,6	10,3	3,2	5,2	4,8	3,5	0,2	11,5	10,5	10,8	4,4	12,7	11,7	13,0	5,6	11,4	9,7	9,2	5,0
жовтень	10,4	9,7	9,6	2,8	5,8	3,7	1,6	0,2	11,5	10,6	10,8	3,3	12,7	11,7	12,7	5,3	10,1	10,4	14,3	5,7
листопад	10,5	9,7	8,4	3,1	5,5	3,9	1,4	0,1	11,5	10,6	10,1	3,7	12,8	11,9	12,5	4,5	13,0	11,7	13,2	5,0
грудень	10,4	9,3	8,0	2,3	5,0	3,7	2,5	0,6	11,5	10,4	9,9	5,3	13,0	11,3	12,5	5,0	11,9	10,9	6,9	5,7
2010 ³	9,0	8,1	3,8	3,8	5,8	4,2	0,7	0,1	9,2	8,3	6,8	3,6	10,3	9,1	10,3	4,8	10,4	8,8	10,0	5,1
січень	10,6	9,8	3,5	4,3	5,4	3,8	0,6	0,1	11,4	10,7	9,9	4,7	12,2	11,2	11,6	4,4	11,2	10,6	12,1	5,5
лютий	10,7	9,9	2,5	4,5	6,5	5,0	0,6	0,1	11,2	10,3	9,4	4,7	12,3	11,4	12,5	4,3	13,3	10,8	11,3	4,6
березень	10,6	9,8	3,1	3,7	7,2	5,3	0,6	0,2	10,9	10,2	10,2	3,6	11,8	11,0	13,6	4,1	11,6	10,2	11,3	5,1

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21
квітень	10,0	9,1	8,5	3,5	7,2	5,5	1,5	0,1	10,0	9,2	10,1	3,4	11,8	10,6	13,5	4,7	11,4	9,5	13,4	2,6
травень	9,5	8,5	6,8	3,6	6,7	5,1	1,4	0,1	9,5	8,6	9,4	3,9	11,2	10,1	13,3	3,7	10,7	8,6	9,2	4,4
червень	9,1	8,1	4,0	3,6	5,9	4,8	1,0	0,1	9,1	8,1	7,5	3,8	10,8	9,9	9,5	4,8	10,6	9,0	9,0	5,8
липень	8,6	7,4	2,7	4,8	5,5	4,4	0,7	0,1	8,7	7,4	6,9	4,2	9,9	8,5	9,5	6,5	10,4	7,8	11,3	5,8
серпень	8,1	7,1	2,4	3,9	5,0	3,5	0,6	0,1	8,2	6,8	5,6	3,5	9,4	8,8	9,1	4,5	9,5	7,6	10,9	5,8
вересень	7,8	6,5	4,9	3,4	5,0	3,4	1,5	0,2	7,8	6,3	4,9	3,3	9,4	8,2	7,7	4,6	9,5	9,0	9,2	3,0
жовтень	7,6	6,1	4,6	4,3	5,0	3,1	1,4	0,1	7,5	5,9	4,2	3,2	9,1	7,9	9,0	5,5	9,9	6,8	6,2	5,7
листопад	7,3	5,9	3,9	3,4	5,1	3,1	0,9	0,1	7,3	5,8	4,3	3,1	8,8	7,4	5,7	4,6	8,7	8,5	6,7	5,9
грудень	7,4	5,9	4,3	3,6	4,7	2,8	0,7	0,1	7,3	5,8	5,0	2,8	9,3	7,6	6,4	4,7	9,0	7,9	9,4	5,6
2011	6,5	5,3	4,8	2,1	3,7	2,4	1,0	0,7	6,6	5,3	5,2	2,6	8,2	6,8	6,4	1,9	8,3	6,2	9,1	4,1
січень	7,2	5,8	5,4	3,4	4,1	2,6	0,6	0,1	7,2	5,8	6,0	3,2	8,6	7,3	6,2	3,9	9,2	6,9	4,8	3,4
лютий	7,2	5,5	5,2	3,1	4,7	2,8	0,7	0,2	7,2	5,2	5,4	2,7	8,8	7,1	6,5	4,1	9,5	8,0	11,1	5,0
березень	6,8	5,5	4,7	1,4	4,0	2,5	0,8	0,2	6,8	5,4	5,4	2,5	8,2	6,8	5,7	1,3	7,4	6,2	10,3	2,5
квітень	6,6	5,4	4,4	3,3	3,9	2,5	0,8	0,8	6,5	5,2	5,1	3,1	8,1	6,9	5,3	4,4	9,1	6,5	10,0	3,1
травень	6,5	5,4	4,6	3,0	3,5	2,6	0,8	0,1	6,4	5,2	5,1	3,2	8,1	7,0	5,6	3,4	8,2	6,0	10,2	3,1
червень	6,5	5,4	4,6	2,6	3,9	2,5	1,2	0,1	6,3	5,2	5,2	2,6	8,1	6,8	6,0	3,0	7,9	6,0	7,4	-
липень	6,0	4,8	4,9	1,1	3,6	2,2	1,1	0,6	6,1	4,7	5,3	2,7	7,7	6,2	6,2	0,7	7,3	6,3	8,6	4,8
серпень	6,1	5,0	4,6	2,8	3,5	2,3	1,1	0,2	5,8	4,9	5,1	2,3	8,0	6,5	6,4	3,4	7,8	5,9	6,8	4,7
вересень	6,1	5,1	5,1	3,0	3,5	2,3	1,0	1,7	6,1	5,0	5,0	2,3	8,0	6,5	7,9	3,9	8,2	6,5	9,9	4,0
жовтень	5,8	4,7	4,8	1,9	3,4	2,0	1,5	0,4	6,6	5,2	4,9	2,0	8,2	6,8	6,1	1,9	10,2	5,7	6,5	4,6
листопад	6,8	5,4	4,8	2,1	3,8	2,3	1,0	0,1	6,8	5,6	5,0	2,1	8,2	6,9	6,2	2,7	8,6	5,2	5,9	4,0
грудень	7,0	5,6	5,3	2,8	3,6	2,8	1,0	0,2	7,1	5,8	5,2	2,9	8,3	6,8	7,0	2,8	9,0	6,9	5,4	3,6
2012	7,2	6,1	6,4	3,2	3,7	2,6	1,0	0,6	7,4	6,2	6,6	3,0	8,5	7,1	8,1	3,5	8,3	5,8	5,8	4,9
січень	7,0	5,9	5,9	4,5	3,7	2,4	1,1	0,1	7,1	5,9	5,8	4,5	8,1	7,2	7,6	4,6	8,8	5,0	5,2	4,7
лютий	7,2	5,8	6,3	3,1	4,8	2,8	0,9	0,0	7,0	5,9	6,4	3,1	9,0	6,9	8,1	3,2	6,9	4,9	5,5	5,7
березень	6,8	5,9	6,5	2,8	3,8	3,1	1,0	1,0	6,8	5,8	6,4	2,5	8,0	7,0	8,0	3,9	8,5	7,0	5,0	5,9
квітень	6,7	6,0	6,5	3,4	3,8	2,6	0,9	1,4	6,8	5,9	6,6	3,6	8,2	7,2	8,1	3,1	7,8	6,1	6,2	5,8
травень	6,8	5,8	6,5	3,1	3,7	2,6	1,1	-	6,8	5,7	6,6	2,9	8,2	7,4	8,0	3,5	9,4	7,1	1,4	6,1
червень	7,0	5,7	6,6	3,2	3,6	2,6	1,6	0,0	7,1	5,7	6,8	3,1	8,3	7,1	8,1	3,5	8,2	7,8	4,2	4,5
липень	7,1	5,9	6,5	3,4	3,6	2,5	1,2	-	7,1	5,9	6,6	3,3	8,5	7,0	8,2	3,3	7,8	6,2	10,4	6,0
серпень	7,2	6,2	6,5	3,2	3,6	2,8	0,9	1,0	7,2	6,3	6,7	2,7	8,4	7,3	8,2	3,6	9,8	6,7	5,4	3,9
вересень	7,4	6,3	6,2	3,1	3,4	2,6	0,8	0,9	7,6	6,5	6,7	2,7	8,5	7,1	8,1	3,4	7,7	4,9	5,8	4,3

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21
жовтень	7,7	6,5	6,4	2,8	3,5	2,6	0,8	1,3	7,9	6,6	6,7	2,6	8,7	7,3	8,2	3,0	10,5	6,0	9,3	4,3
листопад	7,7	6,5	6,3	2,9	3,8	2,6	1,1	0,1	8,1	7,0	6,9	2,5	8,5	7,1	8,2	3,7	6,6	6,5	4,3	5,7
грудень	7,6	6,2	6,5	2,9	3,2	1,9	1,0	1,2	8,1	6,8	6,8	2,8	8,7	7,3	8,1	3,1	7,8	5,2	8,5	5,0
2013																				
січень	7,5	6,5	6,9	3,7	3,2	2,4	1,3	0,4	7,9	6,8	6,7	3,3	8,5	7,1	8,2	4,1	6,0	5,6	4,2	4,0
лютий	7,4	6,5	6,9	3,1	3,3	2,1	1,3	1,0	7,4	6,3	6,8	2,7	8,5	7,4	8,7	3,6	8,1	9,1	4,3	3,8
березень	7,0	6,0	6,9	3,1	3,5	2,6	0,8	0,8	7,0	6,0	6,7	2,8	8,2	6,9	9,3	3,4	7,3	6,4	5,4	5,9
квітень	6,9	6,1	7,2	2,6	3,3	2,7	0,9	1,4	6,9	5,9	6,7	2,3	8,0	7,2	9,5	3,1	7,3	6,3	5,3	4,4
травень	7,0	6,0	7,0	3,2	3,2	2,3	0,9	2,5	7,0	5,9	6,8	3,0	8,2	7,1	8,9	3,8	8,0	4,9	6,0	2,8
червень	6,3	6,1	7,1	2,4	3,1	2,3	0,8	0,1	5,5	6,1	6,7	2,9	8,2	7,2	9,0	2,2	10,0	6,7	5,7	5,7
липень	6,6	5,8	6,9	1,6	3,1	2,6	0,8	1,4	6,1	5,6	6,4	2,3	7,9	7,0	8,5	1,2	7,8	6,6	5,3	3,5
серпень	6,6	5,8	6,9	3,4	2,9	2,2	0,8	1,0	6,5	5,4	6,4	2,9	7,6	6,9	8,5	3,8	6,2	5,2	6,2	6,0
вересень	6,6	5,8	6,8	3,7	2,9	2,0	1,5	0,2	6,3	5,5	6,6	3,0	7,8	6,9	8,5	4,0	7,4	5,6	5,3	3,6
жовтень	6,9	5,8	6,8	4,8	2,9	2,2	1,0	1,5	6,8	5,6	6,5	5,5	8,0	6,9	8,2	3,1	7,1	6,2	5,0	4,1

Державний вищий навчальний заклад
 «УКРАЇНСЬКА АКАДЕМІЯ БАНКІВСЬКОЇ СПРАВИ»
 НАЦІОНАЛЬНОГО БАНКУ УКРАЇНИ
 State Higher Educational Institution
 «UKRAINE ACADEMY OF BANKING
 OF THE NATIONAL BANK OF UKRAINE»

Додаток В

Таблиця В.1– Динаміка обсягів інвестиційного кредитування та окремих індикаторів фінансової стійкості банківської системи України за 2009-2013 рр.

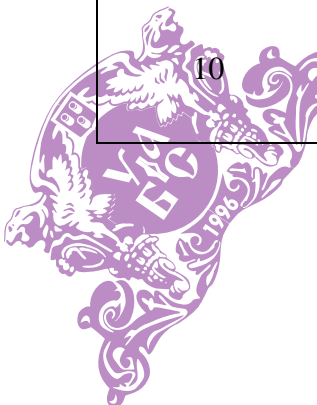
Звітна дата	Кредити в інвестиційну діяльність, млн. грн.	Індикатори фінансової стійкості, %					
		Співвідношення регулятивного капіталу до зважених за ризиком активів	Співвідношення недіючих кредитів до сукупних валових кредитів	ROA	ROE	Співвідношення ліквідних активів до сукупних активів	Співвідношення ліквідних активів до короткострокових зобов'язань
01.04.2009	68033,21	15,35	6,13	-0,79	-5,79	9,45	30,95
01.07.2009	67343,58	14,54	8,92	-1,66	-12,59	10,79	32,63
01.10.2009	70685,27	15,63	9,58	-2,41	-17,84	12,06	33,77
01.01.2010	70786,04	18,08	13,70	-4,38	-32,25	11,45	35,88
01.04.2010	70752,99	20,80	13,74	-0,51	-3,64	19,28	100,85
01.07.2010	70546,13	20,60	14,72	-0,94	-6,53	19,53	100,28
01.10.2010	72690,28	20,15	15,43	-1,11	-7,78	18,89	94,35
01.01.2011	71643,03	20,83	15,27	-1,40	-9,73	18,84	91,19
01.04.2011	74458,98	20,02	15,45	-0,02	-0,15	20,64	90,94
01.07.2011	77514,06	19,20	15,41	-0,11	-0,74	19,98	89,34
01.10.2011	78677,94	18,87	15,30	-0,55	-3,78	17,89	91,71
01.01.2012	80984,55	18,90	14,73	-0,74	-5,01	18,65	94,73
01.04.2012	82521,81	17,88	14,85	0,16	1,10	19,44	93,14
01.07.2012	80347,10	17,98	14,07	0,14	0,98	19,10	94,46
01.10.2012	81570,39	18,24	13,80	0,25	1,70	21,32	90,41
01.01.2013	81638,04	18,06	16,54	0,44	2,92	22,15	90,28

Додаток Д

Таблиця Д.1– Ступінь ризику активів за класифікацією НБУ для розрахунку нормативу адекватності регулятивного капіталу

Ступінь ризику, %	Види активів
0	<p>I група активів:</p> <ul style="list-style-type: none"> готівкові кошти; банківські метали; кошти в Національному банку; боргові цінні папери органів державної влади, що рефінансуються Національним банком, у торговому портфелі банку, у портфелі банку на продаж та в портфелі банку до погашення; боргові цінні папери, емітовані Національним банком, у портфелі банку на продаж та в портфелі банку до погашення; нараховані доходи за борговими цінними паперами органів державної влади, що рефінансуються Національним банком, у торговому портфелі банку, у портфелі банку на продаж та в портфелі банку до погашення; нараховані доходи за борговими цінними паперами, емітованими Національним банком, у портфелі банку на продаж та в портфелі банку до погашення; боргові цінні папери органів державної влади в торговому портфелі банку, у портфелі банку на продаж та в портфелі банку до погашення; зобов'язання з кредитування, які надані клієнтам та за якими банк не бере на себе ризик; валюта та банківські метали до отримання, за купленими опціонними контрактами з метою хеджування; облігації Державної іпотечної установи, розміщення яких здійснюється під гарантію Кабінету Міністрів України, надану відповідно до Закону про Державний бюджет України на відповідний рік; нараховані доходи за облігаціями Державної іпотечної установи, розміщення яких здійснюється під гарантію Кабінету Міністрів України, надану відповідно до Закону про Державний бюджет України на відповідний рік; кредити та зобов'язання з кредитування, які надані Міжнародному банку реконструкції та розвитку, Європейському банку реконструкції та розвитку, Міжнародній фінансовій корпорації; кредити, надані головним розпорядникам коштів державного бюджету та головним розпорядникам коштів місцевих бюджетів під державні гарантії, для здійснення капітальних видатків, уключаючи нараховані доходи за такими кредитами;
10	<p>II група активів:</p> <ul style="list-style-type: none"> короткострокові та довгострокові кредити, що надані органам державної влади; нараховані доходи за кредитами, що надані органам державної влади;

Продовження таблиці Д.1

20	<p>III група активів зі ступенем ризику 20 відсотків:</p> <p>боргові цінні папери органів місцевого самоврядування, що рефінансуються Національним банком, у торговому портфелі банку, у портфелі банку на продаж та в портфелі банку до погашення;</p> <p>боргові цінні папери органів місцевого самоврядування в торговому портфелі банку, у портфелі банку на продаж та в портфелі банку до погашення;</p> <p>нараховані доходи за борговими цінними паперами органів місцевого самоврядування, що рефінансуються Національним банком, у торговому портфелі банку, у портфелі банку на продаж та в портфелі банку до погашення;</p> <p>кошти до запитання, що розміщені в банку, який має офіційний кредитний рейтинг не нижчий, ніж інвестиційний клас;</p> <p>нараховані доходи за коштами до запитання, що розміщені в банку, який має офіційний кредитний рейтинг не нижчий, ніж інвестиційний клас;</p> <p>депозити овернайт, що розміщені в банку, який має офіційний кредитний рейтинг не нижчий, ніж інвестиційний клас;</p> <p>інші короткострокові депозити, що розміщені в банку, який має офіційний кредитний рейтинг не нижчий, ніж інвестиційний клас;</p> <p>нараховані доходи за депозитами овернайт, іншими короткостроковими депозитами, що розміщені в банку, який має офіційний кредитний рейтинг не нижчий, ніж інвестиційний клас;</p> <p>кредити овердрафт, овернайт та інші короткострокові кредити, що розміщені в банку, який має офіційний кредитний рейтинг не нижчий, ніж інвестиційний клас;</p> <p>нараховані доходи за кредитами овердрафт, овернайт та іншими короткостроковими кредитами, що розміщені в банку, який має офіційний кредитний рейтинг не нижчий, ніж інвестиційний клас;</p> <p>валюта та банківські метали, які куплені за умовами спот у банку-контрагента, який має офіційний кредитний рейтинг не нижчий, ніж інвестиційний клас;</p>
35	<p>IV група активів:</p> <p>іпотечні кредити, що надані фізичним особам та включаються до складу іпотечного покриття, яке відповідає вимогам законодавства України, за іпотечними облігаціями, емітованими фінансовою установою, більше ніж 50 відсотків корпоративних прав якої належить державі та/або державним банкам, за умови наявності документального підтвердження спроможності позичальника погашати борг грошовими коштами, джерела походження яких не пов'язані із заставою, уключаючи нараховані доходи за такими кредитами;</p>
50	<p>V група активів:</p> <p>кошти до запитання в інших банках, що не належать до інвестиційного класу;</p> <p>нараховані доходи за коштами до запитання в інших банках, що не належать до інвестиційного класу;</p> <p>депозити овернайт, які розміщені в інших банках, що не належать до інвестиційного класу;</p> <p>короткострокові та довгострокові кредити, що надані органам місцевого самоврядування;</p>

Продовження таблиці Д.1

50	<p>нараховані доходи за кредитами, що надані органам місцевого самоврядування;</p> <p>гарантійні депозити в інших банках (покриті);</p> <p>зобов'язання з кредитування, які надані банкам;</p> <p>валюта та банківські метали, які куплені за форвардними контрактами;</p> <p>активи до одержання;</p> <p>валюта та банківські метали, які куплені за умовами спот у банку-контрагента, що не належить до інвестиційного класу;</p> <p>кредити овернайт, які надані іншим банкам, що не належать до інвестиційного класу;</p> <p>валюта та банківські метали до отримання за іншими опціонними контрактами;</p> <p>дисконт/премія до отримання за форвардними валютними контрактами;</p> <p>хеджовані процентні доходи майбутніх періодів в іноземній валюті;</p> <p>витрати майбутніх періодів, які хеджовані;</p> <p>іпотечні кредити, що надані фізичним особам у національній валюті та повністю забезпечені заставою нерухомого майна житлового призначення, яке належить позичальнику на праві власності та є вільним від будь-яких обмежень речових прав на нерухоме майно, включаючи нараховані доходи за такими кредитами;</p> <p>іпотечні облігації, емітовані фінансовою установою, більше ніж 50 відсотків корпоративних прав якої належить державі та/або державним банкам, включаючи нараховані доходи за такими облігаціями;</p>
100	<p>VI група активів:</p> <p>прострочені нараховані доходи за коштами на вимогу в інших банках;</p> <p>прострочені нараховані доходи за кредитами, що надані органам державної влади та місцевого самоврядування;</p> <p>короткострокові вклади (депозити), що розміщені в інших банках, що не належать до інвестиційного класу;</p> <p>нараховані доходи за строковими вкладками (депозитами), що розміщені в інших банках, що не належать до інвестиційного класу;</p> <p>довгострокові вклади (депозити), що розміщені в інших банках;</p> <p>гарантійні депозити в інших банках (непокриті) за даними аналітичного обліку;</p> <p>прострочена заборгованість і прострочені нараховані доходи за строковими вкладками (депозитами), що розміщені в інших банках;</p> <p>кредити овердрафт, кошти за операціями репо та інші короткострокові кредити, які надані іншим банкам, що не належать до інвестиційного класу;</p> <p>довгострокові кредити, що надані іншим банкам;</p> <p>нараховані доходи за кредитами, що надані іншим банкам, що не належать до інвестиційного класу;</p> <p>фінансовий лізинг (оренда), що наданий іншим банкам;</p> <p>прострочена заборгованість і прострочені нараховані доходи за кредитами, що надані іншим банкам;</p> <p>кредити, що надані суб'єктам господарювання;</p> <p>нараховані доходи за кредитами, що надані суб'єктам господарювання;</p> <p>прострочена заборгованість і прострочені нараховані доходи за кредитами, що надані суб'єктам господарювання;</p>

Продовження таблиці Д.1

100	<p>дебіторська заборгованість за операціями з банками та за операціями з клієнтами банків;</p> <p>транзитний рахунок за операціями, здійсненими платіжними картками через банкомат;</p> <p>прострочена заборгованість за кредитами, які надані органам державної влади та місцевого самоврядування;</p> <p>кредити, які надані фізичним особам;</p> <p>нараховані доходи за кредитами, які надані фізичним особам;</p> <p>прострочена заборгованість та прострочені нараховані доходи за кредитами, що надані фізичним особам;</p> <p>акції та інші цінні папери з нефіксованим прибутком у торговому портфелі банку та в портфелі банку на продаж;</p> <p>боргові цінні папери, випущені банками, небанківськими фінансовими установами та нефінансовими підприємствами, у торговому портфелі банку, у портфелі банку на продаж та в портфелі банку до погашення;</p> <p>нараховані доходи за акціями та іншими цінними паперами з нефіксованим прибутком у торговому портфелі банку та в портфелі банку на продаж;</p> <p>нараховані доходи за борговими цінними паперами в торговому портфелі банку, у портфелі банку на продаж та в портфелі банку до погашення;</p> <p>прострочені нараховані доходи за борговими цінними паперами в портфелі банку на продаж та в портфелі банку до погашення;</p> <p>товарно-матеріальні цінності;</p> <p>основні засоби;</p> <p>інші активи банку;</p> <p>зобов'язання за всіма видами гарантій (акцептами, авалями);</p> <p>непокриті акредитиви;</p> <p>цінні папери до отримання за операціями андеррайтингу;</p> <p>інші зобов'язання, що надані клієнтам.</p>
<p>Довгострокові активні операції, які здійснені з перевищенням строків розміщення над строками залучення коштів, додатково зважуються на коефіцієнт ризику 50 відсотків.</p>	

ДОВІДКИ ПРО ВПРОВАДЖЕННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ ДИСЕРТАЦІЙНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ

Надра Банк
Зони старіється для мінні!

ВAT КБ «Надра» 04053, Україна, м. Київ, вул. Артема, 15
КОНТАКТНИЙ ЦЕНТР
8-800-300-0-700
www.nadrabank.ua

Усі види банківських послуг. Ліцензія НБУ №021 на 23.08.2002 р.

Україна
ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО
«КОМЕРЦІЙНИЙ БАНК «НАДРА»
ВІДДІЛЕННЯ ПАТ «КБ «НАДРА»
КРИМСЬКЕ РЕГІОНАЛЬНЕ УПРАВЛІННЯ
Ідентифікаційний код 20025456
95022, Україна, Автономна республіка Крим,
м.Сімферополь, вул. Бєлгородська, буд. 198
Вих. № 946
від « » 20 р.

До спеціалізованої вченої ради Д 55.081.01
в ДВНЗ «Українська академія банківської справи
Національного банку України»

ДОВІДКА ПРО ВПРОВАДЖЕННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАУКОВОГО ДОСЛІДЖЕННЯ

Ознайомлення з основними науковими результатами, викладеними в дисертаційній роботі Перзеке М.Б. на тему «Розвиток банківського інвестиційного кредитування в Україні», поданій в спеціалізовану вчену раду Д55.081.01 на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.08 – гроші, фінанси і кредит, дозволяє дійти висновку, що вона містить цілий ряд наукових положень, які є суттєвими при вирішенні основних завдань діяльності банку «Надра».

Зважаючи на необхідність ефективного збалансування активів та пасивів банку для забезпечення необхідного рівня ліквідності, особливу практичну значущість мають формалізовані в дисертаційній роботі факторні залежності обсягів банківського інвестиційного кредитування від структури ресурсної бази банку. Врахування даних залежностей дасть змогу банку знизити ризики ліквідності при розширенні інвестиційного кредитування.

Директор Кримського РУ
банка «Надра»

О.В. Буценко

**ГОЛОВНЕ УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНОГО БАНКУ УКРАЇНИ
В АВТОНОМНІЙ РЕСПУБЛІЦІ КРИМ**

вул. Горького, 4, м. Сімферополь, 95000, тел. (0652) 77-38-40, 77-38-42,
факс 77-38-83, 77-39-83

e-mail: reception@ulh0.bank.gov.ua Код за ЄДРПОУ 09324336

13.03.2014 № 17-120/1569 На № від

До спеціалізованої вченої ради Д55.081.01
в ДВНЗ «Українська академія банківської справи
Національного банку України»

ДОВІДКА

**про впровадження результатів дисертаційної роботи
Перзеке Миколи Борисовича на тему
«Розвиток банківського інвестиційного кредитування в Україні»,
поданої в спеціалізовану вчену раду Д 55.081.01
на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук
за спеціальністю 08.00.08 – гроші, фінанси і кредит**

Головне управління Національного банку України в Автономній Республіці Крим є головним суб'єктом реалізації грошово-кредитної політики на території автономної республіки. Зважаючи на особливості розвитку економіки в регіоні, Головне управління Національного банку України в АР Крим зацікавлене в стимулюванні розвитку інвестиційного кредитування, оскільки це позитивно впливатиме на стабільний розвиток економіки регіону, стійкість його фінансового сектору та регіональної банківської системи зокрема.

З огляду на це, в практичній діяльності Головного управління Національного банку України в АР Крим використовуються висновки дисертанта щодо методичних засад обґрунтування взаємозалежності обсягів банківського інвестиційного кредитування та фінансової стійкості банківської системи. Вони складають методичне підґрунтя для здійснення практичних розрахунків на даних АР Крим в контексті ранньої діагностики загроз появи локальних та системних криз в діяльності банків, що функціонують на території автономної республіки.

Начальник
Головного управління

В.О. Берегуля

088651

УКРАЇНА

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

ТАВРІЙСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ імені В. І. ВЕРНАДСЬКОГО

95007, м. Сімферополь, проспект академіка Вернадського, 4

Тел. (0652) 54-50-36 Факс (0652) 54-52-46 E-mail: rector@crimea.edu http://www.tnu.crimea.edu

№ _____

АКТ

Про впровадження результатів наукового дослідження старшого викладача кафедри «Фінанси та кредит» Таврійського національного університету імені В.І. Вернадського
Перзеке Миколи Борисовича

Перзеке Н.Б. з 2000 р. досліджує проблему розвитку банківського інвестиційного кредитування в Україні, має велику кількість публікацій з цієї проблеми, запропонував ряд рекомендацій

Основні наукові результати, викладені в дисертаційній роботі Перзеке М.Б. на тему "Розвиток банківського інвестиційного кредитування в Україні", поданій в спеціалізовану вчену раду Д55.081.01 в ДВНЗ "Українська академія банківської справи Національного банку України" на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.08 - гроші, фінанси і кредит, використовуються у викладанні учбових курсів «Інвестиційне кредитування», «Кредитування підприємств».

Основні методичні положення прийняті до використання при розробці навчально-методичного комплексу дисциплін «Інвестиційне кредитування», «Кредитування підприємств».

Проректор з навчальної роботи

О.М. Тимохін

ПУБЛИЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО «ЧОРНОМОРСЬКИЙ БАНК РОЗВИТКУ ТА РЕКОНСТРУКЦІЇ»
PUBLIC JOINT STOCK COMPANY "CHERNOMORSKIY BANK OF DEVELOPMENT AND RECONSTRUCTION"

№ _____ 20 ____ р.
№ 453-01

До спеціалізованої вченої ради Д55.081.01
в ДВНЗ «Українська академія банківської справи
Національного банку України»

ДОВІДКА

*про результати впровадження пропозиції щодо удосконалення
інструментарію управління ризиками банківського інвестиційного кредитування,
сформульованих у дисертаційній роботі Перзеке Миколи Борисовича,
яка подана в спеціалізовану вчену раду Д55.081.01
на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук*

Керівний склад та фахівці ПАТ «ЧБРР» мали можливість ознайомитися з основними науковими результатами, викладеними в дисертаційній роботі Перзеке М.Б. на тему «Розвиток банківського інвестиційного кредитування в Україні», яка подана в спеціалізовану вчену раду Д55.081.01 на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.08 – гроші, фінанси і кредит.

Запропонований у дисертаційній роботі Перзеке М.Б. підхід до управління ризиками банківського інвестиційного кредитування пройшов апробацію у банку ПАТ «ЧБРР».

До практичного використання прийнято ряд пропозицій дисертанта, зокрема щодо розрахунку оптимальної суми кредитування інвестиційного проекту.

В цілому підхід до управління ризиками з використанням витратно-імовірнісного підходу, розроблений Перзеке М.Б., має практичну цінність, забезпечує обґрунтований рівень витрат на управління ризиками і може бути використаний у практиці функціонування інших банків України.

В.О. Голови Правління
ПАТ «ЧБРР»

Г.Л. Стребкова
Г.Л. Стребкова

**УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНОГО БАНКУ УКРАЇНИ
В СУМСЬКІЙ ОБЛАСТІ**

вул. Кірова, 21, м. Суми, 40000, тел. (0542) 67-56-09, факс 67-56-10,
E-mail: info@sumy.bank.gov.ua Код ЄДРПОУ 09337304

Від 19.09.2013р. № 02-013/4064 На № _____ від _____

До спеціалізованої вченої ради Д55.081.01
в ДВНЗ «Українська академія банківської справи
Національного банку України»

ДОВІДКА

**про впровадження результатів дисертаційної роботи
Перзєке Миколи Борисовича
на тему: «Розвиток банківського інвестиційного кредитування в Україні»**

Ознайомлення з основними науковими результатами, викладеними в дисертаційній роботі Перзєке Миколи Борисовича на тему «Розвиток банківського інвестиційного кредитування в Україні», поданій в спеціалізовану вчену раду Д55.081.01 на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.08 – гроші, фінанси і кредит, дозволяє дійти висновку, що робота містить цілий ряд наукових положень, які можуть бути використані для проведення аналізу стану грошово-кредитних, фінансових, цінних і валютних відносин у регіоні та їх прогнозування.

Відповідно до Положення про філії (територіальні управління) Національного банку України, затвердженого постановою Правління Національного банку України під 1 лютого 2010 р. № 36, однією із основних функцій територіальних управлінь є: аналіз стан і розвитку економіки, банківського сектору регіону, грошово-кредитного, фондового та валютного ринків відповідно до показників, що їх характеризують, а також надання пропозицій щодо стабілізації і зміцнення грошово-кредитного, валютного та фондового ринків.

Результати дисертаційного дослідження Перзєке М.Б. можуть бути використані фахівцями Управління Національного банку України в Сумській області при формуванні прогнозів економічного розвитку Сумського регіону та прогнозуванні впливу інструментів грошово-кредитної політики на розвиток фінансового сектору та економіки цілком. Зокрема, в поточній діяльності можуть бути враховані виявлені автором взаємозалежності між обсягами банківського інвестиційного кредитування та індикаторами економічного розвитку регіону, що дасть змогу фахівцям Управління Національного банку України в Сумській області формувати більш об'єктивні прогнози щодо тенденцій кредитної активності банків.

Начальник Управління Національного
банку України в Сумській області

Фоменко О.В.

002525

Проректор з навчальної роботи
Державного вищого навчального закладу
«Українська академія банківської справи
Національного банку України», д.е.н., проф.

О.Школьник

АКТ

про впровадження результатів дисертаційного дослідження Перзеке М.Б. «Розвиток банківського інвестиційного кредитування в Україні», у навчальний процес факультету банківських технологій ДВНЗ «Українська академія банківської справи Національного банку України»

від 10 вересня 2013 р., м. Суми

Акт складено комісією у складі:

Голова – декан факультету банківських технологій, д.е.н., проф. Д'яконова І.І.

Члени комісії:

- завідувач кафедри банківської справи, д.е.н., проф. Васильєва Т.А.;
- заст. декана факультету банківських технологій, к.е.н. Олексіч Д.В.

Комісія провела роботу з визначення фактичного впровадження результатів дисертаційного дослідження Перзеке Миколи Борисовича «Розвиток банківського інвестиційного кредитування в Україні», у навчальний процес факультету банківських технологій ДВНЗ «Українська академія банківської справи Національного банку України».

Комісія розглянула такі матеріали:

1. Дисертаційну роботу Перзеке Миколи Борисовича «Розвиток банківського інвестиційного кредитування в Україні».

2. Робочі навчальні програми дисциплін:

- «Інвестиційне кредитування в банку» (викладається для студентів денної та заочної форми навчання за програмою підготовки бакалаврів за напрямом підготовки: 6.030508 «Фінанси і кредит» («Банківські технології і процеси»)).
- «Банківські операції» (викладається для студентів освітньо-кваліфікаційного рівня «бакалавр» денної форми за напрямом підготовки 6.030508 «Фінанси і кредит» («Банківські технології і процеси»)).

3. Навчально-методичні матеріали для вивчення перелічених дисциплін.

За результатами проведеної роботи комісією встановлено:

1. Розроблені в дисертаційній роботі Перзеке М.Б. науково-теоретичні положення та практичні рекомендації впроваджені як розділи курсів таких дисциплін:
 - «Інвестиційне кредитування в банку». Тема 9 – Управління ризиками при інвестиційному кредитуванні;
 - «Банківські операції». Тема 15 – Організація окремих видів кредитних операцій банків.
2. Застосування в навчальному процесі факультету банківських технологій ДВНЗ «УАБС НБУ» матеріалів дисертаційного дослідження Перзеке М.Б. дало змогу адаптувати перелічені дисципліни до сучасних тенденцій розвитку економіки, поглибити їх теоретико-методичні основи та в кінцевому підсумку – підвищити якість підготовки фахівців.

Голова комісії

І.І. Д'яконова

Члени комісії

Т.А.Васильєва

Д.В.Олексіч

УКРАЇНА
АВТОНОМНА РЕСПУБЛІКА КРИМ

МИНИСТЕРСТВО ЭКОНОМИЧЕСКОГО РАЗВИТИЯ И ТОРГОВЛИ

95005, г. Симферополь,
проспект Кирова, 13

тел.: 24-80-27, 54-43-61
факс: 54-43-28
e-mail: me@ark.gov.ua
www.minek-crimea.gov.ua

от 4.09.2013 № 12/146
на № от

До спеціалізованої вченої ради Д55.081.01
в ДВНЗ «Українська академія банківської справи
Національного банку України»

ДОВІДКА

про впровадження результатів дисертаційної роботи
Перезке Миколи Борисовича
на тему: «Розвиток банківського інвестиційного кредитування в Україні»,
поданої в спеціалізовану вчену раду Д 55.081.01 на здобуття наукового ступеня
кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.08 – гроші, фінанси і кредит

Здійснена фахівцями Міністерства економічного розвитку і торгівлі Автономної Республіки Крим оцінка доцільності практичного впровадження наукових результатів, отриманих Перезке М.Б. при підготовці дисертаційної роботи на тему «Розвиток банківського інвестиційного кредитування в Україні», свідчить, що положення даного дисертаційного дослідження мають високий потенціал для практичної апробації для економічного розвитку регіону.

На сьогодні особливою актуальною набуває активізація державних програм з розвитку окремих секторів економіки АР Крим, але при цьому виникає необхідність пошуку додаткових джерел фінансування даних програм.

З огляду на це, в практичній діяльності Міністерства економічного розвитку і торгівлі Автономної Республіки Крим вживаються пропозиції Перезке М.Б. щодо механізмів надання податкових, митних та інших фінансових преференцій банкам, які надають послуги інвестиційного кредитування суб'єктам реального сектору економіки АР Крим.

Перший заступник міністра

В.П.Сидоренко

І. Прохоренкова

